

Tisdagen den 13 december

Kl. 10.00–15.58
18.00–20.31

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 22 november justerades.

§ 2 Anmälan om ny riksdagsledamot

Följande berättelse hade kommit in från Valprovsningsnämnden:

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot

Till Valprovsningsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis om att Petra Ekerum (S) utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 10 januari 2017 sedan Jan-Olof Larsson (S) avsagt sig uppdraget.

Valprovsningsnämnden har denna dag granskat beviset för den nya ledamoten och därvid funnit att det blivit utfärdat i enlighet med 14 kap. 28 § vallagen (2005:837).

Stockholm den 9 december 2016

Annika Sandström
ordförande

/Mattias Andersson
sekreterare

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2016/17:161

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:161 Statliga beredskapsjobb
av Christian Holm Barenfeld (M)

Interpellationen kommer inte besvaras inom svarstiden.

Prot. 2016/17:45
13 december

Skälet till dröjsmålet är inbokade resor och engagemang som inte kan ändras.

Stockholm den 8 december 2016
Arbetsmarknadsdepartementet
Ylva Johansson (S)
Enligt uppdrag
Susanne Södersten
Expeditionschef

Interpellation 2016/17:166

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:166 Delegationen för att bryta långtidsarbetslöshet

av Christian Holm Barenfeld (M)

Interpellationen kommer inte besvaras inom svarstiden.

Skälet till dröjsmålet är inbokade resor och engagemang som inte kan ändras.

Stockholm den 8 december 2016
Arbetsmarknadsdepartementet
Ylva Johansson (S)
Enligt uppdrag
Susanne Södersten
Expeditionschef

Interpellation 2016/17:172

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:172 Tillståndsprocessen för småskalig vattenkraft

av Sten Bergheden (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 10 januari 2017.

Statsrådet har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid på grund av redan inbokade engagemang.

Stockholm den 12 december 2016
Miljö- och energidepartementet
Karolina Skog (MP)
Enligt uppdrag
Lena Ingvarsson
Expeditions- och rättschef

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motioner

2016/17:3548–3550, 3552, 3557 och 3558 till trafikutskottet

§ 5 Ärenden för bordläggning

Prot. 2016/17:45

13 december

Följande dokument anmälades och bordlades:

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

2016/17:AU1 Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrarers etablering

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande

2016/17:MJU1 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Finansutskottets betänkanden

2016/17:FiU3 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

2016/17:FiU13 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om europeiska långsiktiga investeringsfonder

2016/17:FiU14 Effektiv bekämpning av marknadsmissbruk

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

2016/17:SfU2 Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

2016/17:SfU3 Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

§ 6 Utbildning och universitetsforskning

Utbildning och

universitetsforskning

Utbildningsutskottets betänkande 2016/17:UbU1

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning (prop. 2016/17:1 delvis)

föredrogs.

Anf. 1 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Inledningsvis vill jag säga att vi inte har några reservationer i detta ärende. För våra ställningstaganden hänvisar jag till vårt särskilda yttrande.

Fru talman! Jag måste medge att jag förra tisdagen blev nästan okontrollerat glad när resultatet från PISA kom. Jag blev lärare, politiker, medborgare i landet Sverige och, inte minst, mamma till tre barn i grundskolan, allt i en salig blandning. Det kändes i alla avseenden väldigt glädjande.

Jag kände en sådan lättnad och glädje över att vi denna dag kunde fokusera på allt positivt och glädjande i den svenska skolan i stället för att förfasa oss över allt negativt. Jag var glad för att mina duktiga före detta lärarkollegor kunde fira och bära huvudet extra högt. Alla föräldrar som oroat sig kunde känna sig lättade och glada. Alla elever kunde känna tillförsikt inför den skola som de, enligt mätningarna, känner sig alltmer motiverade för.

PISA:s betydelse ska inte överdrivas, men jag tror och hoppas att det positiva trendbrottet i denna mätning kommer att vara välgörande för svensk skola och för svensk utbildningsdebatt.

Vi har alla skäl att vara glada och stolta över den svenska skolan nu när både Timss och PISA har pekat på en positiv utveckling och en vändning i resultaten.

Detta är en enorm seger för alla elever, lärare, skolledare och föräldrar runt om i landet. Men detta är också en bekräftelse på hur viktigt det är att

fokusera på kunskap i skolan. Även i glädjens tid gäller det att vara samlad och inte tappa greppet om de faktorer som har bidragit till den positiva utveckling vi gläder oss åt.

Det är därför viktigt – viktigare än någonsin – att vi fortsätter att arbeta med de reformer som har visat sig fungera.

Fru talman! Vi måste fortsätta att vara noggranna i våra analyser av skolans utmaningar och medvetna om vad som måste göras. Få faktorer är lika viktiga som lärarna. Vi behöver fler skickliga lärare i den svenska skolan. Tillsammans kan de tackla de problem som vi står inför. Detta blir än viktigare när vi har ett stort antal nyanlända barn och ungdomar i skolålder som också behöver en bra skola.

För att vi ska få fler skickliga lärare måste vi förbättra lärarutbildningen. De duktiga människor som i dag studerar till att bli lärare får i genomsnitt cirka åtta timmars lärarledd undervisning i veckan. Detta är alldeles för lite med tanke på det ansvar som dessa individer sedan kommer att axla. Moderaterna föreslår därför en ökning av den lärarledda undervisningstiden med 50 procent.

För att få fler att vilja bli lärare, och för att höja statusen på läraryrket, är lönen självklart viktig. Jag kan bara beklaga att regeringen inte har valt att fortsätta med karriärtjänstreformen som den tidigare alliansregeringen arbetade hårt för och som också har fått effekt. I stället har regeringen valt att introducera en annan modell, som har visat sig få mycket olyckliga konsekvenser.

Jag vill här betona att vi moderater står bakom lönelöftet vad gäller de pengar man satsar. Men vi är mycket oroliga för hur detta löneöft rent praktiskt har implementerats. Till detta lämnar nu regeringen Svarte Petter till kommunerna och hävdar att kommunerna ska kompensera de lärare som inte fick del av lärarlöneöftet. Detta är en tuff uppgift för många små kommuner med svag ekonomi. Därtill tycker jag inte att det är hederligt av regeringen att nu komma och hävda detta.

Många kommuner är med rätta upprörda över ansvarigt statsråds uttalanden. Vad som nu sker är att den rörlighet som vi har sett bland lärare ökar, vilket får till följd att allt fler elever möter nya lärare allt oftare.

Vi moderater vill i stället satsa ytterligare på karriärtjänsterna och bygga ut detta. Vi är övertygade om att tydliga karriärmöjligheter på alla skolor medför en minskad rörlighet, då lärare ser långsiktiga vinster i att stanna på den skola där de befinner sig.

Att öka antalet skickliga lärare med höjda löner kommer med stor sannolikhet att bidra till att höja yrkets status, vilket är oerhört viktigt.

Fru talman! Som vi alla vet är matematik ett mycket viktigt område. Där har svenska elevers kunskaper gått i fel riktning under en längre tid. Därför är det extra roligt att se den förbättring som svenska elever har gjort inom matematiken. Att båda PISA och Timss har visat denna förbättring pekar sannolikt på att Mattelyftet, som Alliansen införde, har gett effekt.

Vi har fortfarande långt kvar innan vi, för elevernas skull, kan känna oss nöjda. Viktigt för att fortsätta förbättringen i matte är också det ökade antal mattetimmar som Alliansen införde för lågstadiet och nu tvingade regeringen att fullfölja i årskurs 4–6, med start denna höst.

Vi moderater menar att nästa steg är ytterligare förbättring i matematik. För att åstadkomma detta vill vi se en utökning med en extra timme i

veckan på högstadiet. Det är, som sagt, viktigt att i glädjens stund inte slappna av utan i stället fokusera.

Därför är det oroväckande att regeringen inte är inne på samma linje. Varför har regeringen röstat emot varje satsning på matematik som Alliansen har velat genomföra? Och varför röstade man emot möjligheten att också årskurs 7–9 denna höst kunde ha fått mer matte? Varje förlorad årskull är ett misslyckande, och ansvaret faller tungt på regeringen.

Skolarbetet är ett omfattande arbete där vi alla måste tillämpa ett brett perspektiv. Därför finns det många specifika områden där vi måste fortsätta förbättringen. Svenska elever tillbringar exempelvis mindre tid i skolan än elever i många andra länder, vilket är något som sannolikt har haft inverkan på de negativa resultat som vi har sett fram till nu.

Vi moderater menar att svenska elever behöver mer tid med skickliga lärare. Vi föreslår därför att man utökar skoldagen med en extra timme per dag i lågstadiet. Detta, fru talman, säger regeringen också nej till.

Om elever ska kunna få mer tid med skickliga lärare måste dessa lärare i sin tur kunna frigöra mer tid för undervisning, vilket de i dag har svårt med. Alltför mycket tid tas upp av administrativa uppgifter. I syfte att avlasta lärarna föreslår Moderaterna att man inför lärarassistenter.

Utöver de många positiva besked som vi fick av PISA tillkom även ett besked om att likvärdigheten i den svenska skolan har försämrats. Skillnaden mellan låg- och högpresterande elever har, totalt sett, ökat något, och familjebakgrunden har fått ökad betydelse. Detta är en mycket tråkig utveckling.

Fru talman! Alla elever har rätt till en bra skola och en bra utbildning. Ingen har rätt att utsätta elever för dålig undervisning, och detta gäller oavsett vilken huvudman vi talar om. Det är oacceptabelt att vi fortfarande har skolor där mer än hälften av eleverna inte klarar kunskapsmålen. Vidare är det oroväckande att dessa skolor får fortsätta med sin verksamhet år efter år, trots att de inte förbättrar resultaten. Vi moderater är därför övertygade om att det behövs nolltolerans mot dåliga skolor.

Avslutningsvis: En bra skola är grunden för att våra barn ska få ett bra liv, för att de ska kunna förverkliga sina drömmar och bidra till vårt gemensamma bästa. Därför är det viktigt att vi nu fokuserar på rätt saker och, med de positiva resultaten från de senaste veckornas mätningar i ryggen, fördubblar våra ansträngningar för svensk skola.

Året slutade på ett bra sätt, och jag vet att jag delar glädjen över detta med alla mina kollegor i utskottet.

Jag vill slutligen önska dem, statsråden, alla lärare, rektorer, all övrig skolpersonal och alla elever en riktigt god jul och ett gott nytt år. Jag vill också tillönska fru talman detsamma.

(Applåder)

Anf. 2 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Vad vore en budgetdebatt före jul utan ett replikskifte med Camilla Waltersson Grönvall?

Det är roligt att få börja en budgetdebatt i ett positivt tonläge. Låt oss hoppas att vi kan behålla det inte bara i den här budgetdebatten, utan att det kan vara en vändning i hela skoldebatten, för jag tror att motivationen och den positiva bilden kan föra mycket gott med sig.

Jag kunde ändå inte låta bli att notera att det var 6 minuter och 42 sekunder in i anförandet som Camilla Waltersson Grönvall nämnde bristande likvärdighet och menade att detta var bekymmersamt. Det följde ingen direkt analys av och inte heller några förslag på hur den bristande likvärdigheten ska förändras. Jag kommer själv att återkomma i mitt anförande till hur jag ser på frågan. Och jag är lite nyfiken på hur Camilla Waltersson Grönvall och Moderaterna ser på det faktum att likvärdigheten minskar, att skillnaderna ökar och att vi faktiskt ligger under OECD-snittet vad gäller att kompensera för ojämlika förutsättningar. Med tanke på att ni också tar bort Samverkan för bästa skola och nationella skolutvecklingsprogram är det lite svårt att se hur vi ska kunna vända den trend som vi har sett.

Jag skulle också vilja komplettera med frågan: Dåliga skolor är det väl ingen som vill ha? Min fundering är om en dålig skola är en skola där eleverna inte blir behöriga i tillräckligt stor utsträckning eller om det är en skola där eleverna underpresterar i relation till sina förväntade möjliga prestationer.

Anf. 3 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! En av de absolut viktigaste saker som alliansregeringen gjorde var att vi återförde fokus på kunskap i svensk skola. Inte minst utifrån att jag har jobbat i svensk skola sedan början på 90-talet och fortfarande har mycket kontakt med kollegor och skolor runt om i landet är det tydligt att det är en stor skillnad i dag när man besöker en skola. Man kan inte besöka någon skola – det tror jag inte att Lena Hallengren kan göra heller – som inte har ett oerhört fokus på resultatutveckling, på att eleverna har goda kunskaper, att det finns ett kunskapsfokus. Detta har varit en viktig del i alliansregeringens arbete.

Jag tycker att det ska vara tillåtet att känna sig riktigt glad, för det är väldigt positivt att det nu skett ett trendbrott i svensk skola, att resultaten förbättrats, även om alla här borde vara väldigt medvetna om att vi har en lång väg kvar.

Men det är mycket mer som behövs. Och det är ingen politiker som kan känna sig nöjd över att likvärdigheten minskar. Det innebär naturligtvis att det behövs väldigt många insatser. Det behövs ett fortsatt stöd, ett tidigt stöd. Därför är vi speciellt glada över att vi i betygsöverenskommelsen med regeringen till exempel fick in ett obligatoriskt bedömningsstöd i matte och svenska för barn i årskurs 1. Vi tror nämligen på att upptäcka särskilt de barn som har behov av särskilt stöd så tidigt som möjligt men också de barn som är duktiga och behöver större utmaningar. Det är alltså bra för alla barn.

Det handlar om kunskapsuppföljningar, där jag är bekymrad över att regeringen nu säger sig vilja ta bort de nationella proven i årskurs 3. Dessa är bland de prov som jag tror är absolut viktigast för en tidig kunskapsuppföljning. Det hjälper inte minst de barn som behöver extra stöd från skolan.

Jag skulle vilja fråga Lena Hallengren: Vad är ert svar på detta? Varför vill ni ta bort möjligheter att ge barnen tidigt stöd, som till exempel de nationella proven i årskurs 3 innebär?

Anf. 4 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Jag återkommer i mitt anförande till flera av de saker som Camilla Waltersson Grönvall här kom in på. Men eftersom det är mitt replikskifte vill jag följa upp min fråga. Det räcker ju inte att vara bekymrad och säga att man ska ha fler nationella prov eller lite mer uppföljning. Hur ska vi få en mer likvärdig skola?

När Sverige nu ligger under OECD-snittet räcker det inte att vi har nationella prov, eller obligatoriska diagnostiska prov inför varje terminsstart, utan det som behövs är resurser som möjliggör halvklasser och tvåläraresystem. Det möjliggör mindre klasser, olika former av stöd och, vilket är avsikten med Samverkan för bästa skola, att ha extra resurser. Då menar jag rejält med extra resurser till elever som verkligen behöver det.

Jag vill ge Camilla Waltersson Grönvall en chans till att utveckla hur likvärdigheten i svensk skola ska öka. Hur ska vi se till att vi inte har skolor där 50–70 procent inte är behöriga? Det räcker ju inte att säga att de ska stängas eller att Skolverket ska ta över ansvaret att driva dem. Hur ska vi se till att de här eleverna inte under tre, fyra, fem år först går i en skola utan att bli behöriga? Det går bra att också krydda med frågan hur länge en friskola ska gå med vinst innan den inte ska få gå med vinst längre och innan Skolverket ska ta över ansvaret.

Återigen: Hur ska likvärdigheten i svensk skola öka?

Anf. 5 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Tack, Lena Hallengren, för frågorna!

Det här är en viktig debatt som jag tror, misstänker och vet att vi kommer att föra ganska intensivt under de kommande åren, för det är här vi behöver lägga vårt fokus.

Inledningsvis vill jag säga att det är viktigt att vi bygger vidare på det som har varit orsaken till de goda kunskapsresultaten. Och där tror jag på mer undervisningstid i relation till det som alla pratar om som en av de stora framgångsfaktorerna bakom det positiva resultatet, nämligen Matteflytet. Det vill säga att det är kompetensutveckling som vi behöver satsa på. Vi moderater har till exempel föreslagit att varje lärare ska ha rätt till en individuell kompetensutvecklingsplan. Där är ju kunskapskontrakt, det nya uppdraget för Skolinspektionen, så oerhört viktigt. Kunskapskontraktet får man när man inte presterar tillräckligt väl.

När det handlar om elever som inte ges tillräckliga kunskaper är ett av de mest tråkiga exemplen Göteborg, där Lena Hallengrens partikamrater har styrt under väldigt lång tid och där det fortsätter att vara beklämmande resultat. Man sviker elever.

Skillnaden mellan samverkan för bättre skola, vilket jag tycker är ett positivt initiativ, och våra kunskapskontrakt är att samverkan för bättre skola möter ganska få skolor jämfört med vad våra kunskapskontakt skulle göra. Det innebär också att man är tvingad att rätta sig efter de resurser och de möjligheter som vi tillför genom kunskapskontraktet.

Duktiga lärare är naturligtvis viktigt och att de har möjlighet och tid att se varje barn. Där spelar lärarassistenter en viktig roll.

Jag vill också återkomma till det tidiga bedömningsstödet i årskurs 1. Det tror jag kommer att vara avgörande för att alla barn ses från första början och ges rätt stöd.

Anf. 6 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Också jag tackar för ett positivt första inlägg i debatten. För mig är det ju extra spännande med den här debatten, eftersom det är min första budgetdebatt som statsråd.

Jag tänkte följa upp det som Lena Hallengren frågade om, nämligen den viktiga frågan om likvärdighet i den svenska skolan.

Vi var nog många som blev väldigt glada när Timss- och PISA-resultaten kom. Men vi var också många som blev väldigt oroliga över de starka signaler som OECD skickade när det gäller likvärdigheten.

Jag hör nu att också Camilla Waltersson Grönvall är orolig över likvärdigheten. Det är välkommet, men det är förvånande att den oron kommer så sent. Vi har under ett antal år fått många rapporter om försämrad likvärdighet och försämrad jämlikhet i den svenska skolan. Jag ska inte ta tid med att räkna upp alla rapporter, men de är många. Från Moderaternas sida har jag noterat ett ganska litet intresse för rapporterna, snarare ett intresse av att ta loven av dem, att bortförklara dem och tala om andra saker.

Det är välkommet, Camilla Waltersson Grönvall, att ni nu tar likvärdigheten på allvar, men den insikten måste ju också följas av handlingar.

Nu hörde jag i replikskiftet med Lena Hallengren att Camilla Waltersson Grönvall vill förlägga mycket av diskussionen om likvärdighet till olika former av insatser för att stärka undervisningen. Och jag är helt med på det. Jag håller absolut med om att insatser för att stärka kvaliteten i undervisningen och att stärka undervisningen på ett sådant sätt att fokus verkligen blir på förbättrade kunskapsresultat är enormt viktigt för svensk skola, och kanske allra viktigast för de elever som har störst behov. Men, Camilla Waltersson Grönvall, vad tänker ni på när det gäller systemfrågorna?

Anf. 7 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Jag välkomnar statsrådet Anna Ekström till första debatten i kammaren. Det är roligt att ha statsrådet med i denna viktiga diskussion.

Om statsrådet har känt en oro över Moderaternas engagemang för bristande likvärdighet kan statsrådet känna sig lugn. Det behöver statsrådet inte känna sig bekymrad över. Vi moderater har alltid värnat om att alla barn ska få bra förutsättningar, och vi är väl medvetna om att det är i skolan dessa förutsättningar ges. Skolans kompensatoriska roll är mycket viktig.

Inte minst i min roll som lärare har jag jobbat i alla år för att kompensera och för att stärka de barn som inte har så goda förutsättningar.

Vi vet att barn som kommer från bakgrunder med större stöd klarar sig i de allra flesta system. Men de barn som inte gör det behöver skolan arbeta intensifierat runt, och det finns en rad olika saker vi ska göra där.

Min oro när det gäller Socialdemokraterna och regeringen handlar om ett bristande kunskapsfokus. Jag tror att grunden för att vi ska ge dessa barn ett bra liv är att ge dem kunskaper för att rusta dem för framtiden. När jag ser hur regeringen brister i sitt kunskapsfokus kan jag känna mig djupt orolig och vill rikta frågan tillbaka till statsrådet.

På vilket sätt tänker ni fortsätta att stärka alliansregeringens kunskaps-skola, behålla fokus på kunskap och fortsätta att möjliggöra för varje barn att få de kunskaper de behöver för att få en bra framtid?

Anf. 8 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Regeringen behöver inte alliansregeringens insatser för att fortsätta med kunskap. Kunskap ska vara i totalt fokus för skolans verksamhet. De största förlorarna när skolan inte klarar av att säkerställa att alla elever får ett starkt lärande är de svagaste eleverna, de elever som kommer från hem där de inte får så starkt stöd. Dessa elever behöver skolan allra mest.

När jag säger detta gör jag mig till talesperson för en stark kunskaps-tradition med rötter i den arbetarrörelse som ligger bakom socialdemokratien men också i den rörelse som finns i vårt systerparti Miljöpartiet. Det är ett parti som alltid har stått starkt på kunskapens grund. Jag är stolt över att företräda en progressiv kunskapssyn och tänker slåss för en jämlik kunskapskola.

En kunskapskola ska också vara jämlik och ska finnas för elever som har det allra största behovet. I sin rapport skriver OECD att elevers sociala bakgrund spelar allt större roll för vilket resultat de får. OECD skriver också i sin rapport om PISA att Sverige hör till de länder i OECD där skillnaden mellan högpresterande och lågpresterande elever är störst. Det är ett underbetyg för en jämlik kunskapskola.

OECD noterar att det handlar mycket om systemfrågor. Det handlar om vår skollag, det handlar om hur vi har arrangerat vårt system för skolval och det handlar om hur vi har låtit vår skola bli väldigt styrd av marknads-tänkande. Jag finner till min stora förvåning att OECD gör sig till talesperson för att vi inte bara måste se över våra undervisningsmetoder utan också noga reformera vårt skolsystem, med fokus på skollagen.

Anf. 9 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Det finns mycket jag önskar att regeringen gjorde anorlunda. Hittills har Anna Ekström och regeringen inte svarat upp till de saker som är viktiga.

Lärarna är det viktigaste verktyget vi har i svensk skola, och vi behöver ge dem bättre förutsättningar.

När vi ser att lärarutbildningen saknar de förutsättningar man behöver för att utbilda bättre rustade lärare föreslår vi mer lärarhandledd tid på lärarutbildningen. Då svarar regeringen med tystnad.

När OECD pekar ut oss som ett land där de bäst skickade lärarna inte undervisar i de tuffaste utmaningsområdena väljer regeringen att plocka bort förstelärarna i utanförskapsområdena. Men jag tror att det är viktigt att också rikta de ekonomiska incitamenten till dessa lärare.

Vi har också gjort en satsning på Teach for Sweden när det gäller de största bristämnen och att särskilt rekryterade personer går till utanförskapsområden.

Jag kan räkna upp en rad olika åtgärder.

Det handlar också om att ge mer undervisningstid. Det vore intressant att i statsrådets huvudanförande få höra hur statsrådet ser på detta med mer tid. Givetvis är kvantitativ tid inte hela lösningen, men att få mer tid med en skicklig lärare betyder sannolikt oerhört mycket för de barn som inte har så goda förutsättningar hemifrån.

Det ska bli intressant att i statsrådets huvudanförande få höra hur statsrådet vill utveckla förändringar i skollag, i det fria skolvalet och så vidare,

för jag var övertygad om att Alliansen och regeringen var överens om att vi ska ha fritt skolval i Sverige.

Anf. 10 STEFAN JAKOBSSON (SD):

Fru talman! Vi kommer inte att delta i beslutet i dag men ställer oss bakom vårt särskilda yttrande. Det är för att ekonomin inte stämmer.

Som alla vet har både Timss och PISA kommit. De visar att fallet i den svenska skolan har bromsats upp. Men eftersom alla mätningar är gjorda före hösten 2015 då 70 000 barn stoppades in i det svenska skolsystemet avvaktar jag med att ropa hurra till december 2017 då undersökningarna från Pirls och ICC kommer. Man kan dock ställa sig frågan om Sverige ska nöja sig med att vara ett medelmåttigt land i OECD.

Fru talman! Punktåtgärder som sattes in under åren 2007–2012, alltså mest under alliansregeringens tid, börjar ge effekt. Det handlar om Matematiklyftet, Läsllyftet, lärarforskarskolor, lönesatsningar och så vidare.

Alla dessa har som gemensam faktor att en satsning på lärarkollegorna ger en effekt på eleverna långsiktigt. Det är något som vår Shanghaimodell fångar upp på alla plan.

Modellen satsar inte bara på ett ämne och några få lärare utan på hela kollegiet och alla ämnen. Det är inte raketvetenskap, men det är skönt att det äntligen syns. Nu vill vi använda detta bevis för att sluta experimentera med den svenska skolan.

Fru talman! För några veckor sedan frågade *Ekot* mig vad som är den enskilt viktigaste frågan för skolan. Mitt svar blev att det är långsiktig skolpolitik. Det är den mest avgörande faktorn för alla länder som ligger i topp i alla undersökningar.

Statsrådet Fridolin verkar inte ha förstått vikten av de rapporter som kommer. Dagarna före Almedalen 2017 kommer Skolkommissionen att släppa sin rapport, och jag misstänker att Almedalen kommer att handla om enbart skolan.

Låt alla oss politiker träffas och komma överens. Finland gjorde det 1985 och ligger nu topp fem i alla resultat. Där skapade man tre olika högar. En hög för – ursäkta svordomen, fru talman – ”aldrig i helvete att vi kan komma överens”, en hög för ”detta är vi redan överens om” och en hög för ”detta kan vi inte komma överens om nu, men vi sätter oss ned och diskuterar det”.

Detta ger en långsiktig skolpolitik, och det är det skolans framtid handlar om.

Fru talman! Framtida förslag ska vara grundade på forskning och erfarenhet och inte på ideologiska nycker.

Som lärare under många år har jag sett vilken tid det tar att implementera nya reformer. Nya reformer blir inte aktuella för lärarna och eleverna dagen efter att vi har röstat igenom dem här. De tar tid. Det tar ungefär tre fyra år innan de landar i verkstad för lärarna och eleverna.

Jag avser inte att rycka sönder det som fungerar, men jag kommer alltid att agera med kraft om pengar, elever och kollegor missbrukas.

Fru talman! Våra förslag grundar sig på 15 års samtal i fikarum, och jag kommer att fortsätta att samtala med kollegorna, som lever i verkligheten och inte i vår skyddade verkstad här.

Vi kan se det som en trestegsraket.

Flera partier har liksom oss talat om att förstatliga skolan men undvikit frågan hur det ska gå till. Jag tänker ta chansen att snabbt gå igenom detta. Men först måste vi veta vilka grundpelare skolan står på.

De grundpelare vi står på är en fungerande karriärtrappa – vi väljer att kalla det Shanghaimodellen – och en arbetsmiljö för lärare och elever som är värd att gå och jobba för och där man har möjlighet att lära sig. Ljud, ljus, luft och den yta som finns runt eleverna och lärarna är kraftigt påverkande faktorer.

Det bör finnas förberedelseskola för nyanlända som kommer till Sverige, där det finns en chans att landa innan man kastas in i det svenska skolsystemet och där det finns en läroplan framtagen, vilket det inte gör i dag för förberedelseklasserna.

Omkringpersonalen har jag talat om tidigare, och jag kommer inte att sluta nämna dem förrän kommunerna ser till att återanställa dem. Kommunerna har plockat bort kuratorer, skolsköterskor, vaktmästare, skolläkare – alla personer som gör att lärare kan vara lärare. Här måste vi sätta in resurser.

När det gäller digitaliseringen kan vi inte vänta till 2022 innan vi får en rapport om den. Det är under all kritik.

För att komma tillbaka till förstatligandet anser vi att det ska finnas en Shanghaimodell med statlig styrning och ansvar. Det ska finnas digitala mötesplattformar där staten driver utbildningen och utvecklingen framåt, en nationell databank med inspelade lektioner, ett tvåårigt gymnasium med chans att läsa vidare om man vill – alla vill inte läsa tre år – en förberedelseskola och en läroplan.

Det ska göras en kvalitativ översyn, och lärarhögskolorna ska slås samman, vilket även Moderaterna var inne på. Vi kan inte släppa in vem som helst på lärarhögskolorna, och vi kan inte ha vilken kvalitet som helst på lärarutbildningen. Detta har också OECD betonat.

Kanske bör gemensamma nationella prov införas på lärarutbildningarna, där man en gång om året stämmer av hur det går för de olika läroverken och ser om det finns något läroverk som konstant underpresterar. Om resurser och saker som stoppas in inte räcker kanske det är dags att göra en sammanslagning.

Det bör finnas ett obligatoriskt lämplighetstest på lärarutbildningar för att se om man är lämplig som person att kliva in som lärare – inte kognitivt utan socialt – statligt tillsatta rektorer via academy schools samt en SYV-plattform med ett maxantal barn per SYV.

Det finns också en annan sak som vi i Sverigedemokraterna har nämnt, och det är att vi vill komma tillbaka till möjligheternas skola. Vi kan inte bara ha negativ syn på den svenska skolan. I en möjligheternas skola måste det dock finnas möjlighet att välja som elev. Vi anser att allmän och särskild matematik, svenska och engelska ska återinföras. Kursbetygen ska tas bort och ämnesbetyg för gymnasiet införas i stället.

Den språkintrödd som finns i dag är inte uppdelad efter om man har gått i grundskola eller inte. Där stoppar vi in människor som är analfabeter tillsammans med personer som har gått grundskolan. Det funkar inte. När vi pratar med lärarna säger de att det hade underlättat deras vardag fantastiskt mycket om dessa två grupper hade delats upp.

Vi vill också se till att självstyret ökar, fru talman. Vi vill minska lokalpolitikens möjlighet att peta på detaljnivå. Jag förstår att vi politiker lätt

ger oss in i detta, men vi ska inte hålla på med det. Det är lärarna och rektorerna som kan yrket bäst. Låt dem göra jobbet!

Vi vill ha möjlighet att införa joursskolor, vi vill satsa på omkringpersonal så att självstyret ökar och vi vill tillsätta en statlig fond för landsbygdsskolor. När antalet elever dippar tillfälligt på en landsbygdsskola ger man oftast kommunala tjänstemän möjlighet att lägga ned skolan. Detta är vi kraftigt emot. Vi vill se till att det finns en statlig fond där man kan hämta pengar för att tillfälligt rädda de lärare som finns där ute, så att de kan fortsätta att vara anställda tills den dag det kommer fler elever.

Vi vill också se till att rektorer gör en del av sin tjänst i klassrummet. Om man ska sitta och bestämma i det svenska skolsystemet bör man veta hur det ser ut i klassrummet. 50 procent av dagens rektorer är lärare, men 50 procent är det inte.

Vi vill gärna att nyanlända elevers betyg ska särredovisas, av en enkel anledning. I dagsläget kan lärare med ett visst antal elever få bud från rektorn att inte ge dem betyg, för så fort ett betyg sätts räknas nämligen de andra 15 betygen in, vilket innebär att skolans resultat dippar.

Jag känner till lärare som har fått direktiv av sina rektorer att inte sätta betyg på eleverna förrän dessa har fått tillräckligt många betyg. Detta är helt fel. Låt oss särredovisa de nyanländas betyg på ett positivt sätt. Låt resultaten och metoderna i de skolor som lyckas med de nyanlända spridas över Sverige i stället för att fastna hos en och samma person.

Med detta, fru talman, vill jag önska hela Sverige och alla som sitter här inne en god jul.

I detta anförande instämde Crister Spets (SD).

Anf. 11 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Jag noterade inledningsvis att Stefan Jakobsson vill avvakta med att ta ut för mycket av analysen av PISA och vändningen tills det samlade flyktingmottagandet har gett full effekt. Jag förstår att Stefan Jakobsson vill avvakta. Upplysningen är nämligen att det är nyanlända elever som har höjt PISA-resultaten så här långt. Sannolikheten för att de inte ska kunna göra det i fortsättningen är inte så stor. Det beror snarare på vilka förutsättningar vi ger dem.

En annan sak jag känner mig nödgad att nämna är det faktum att vi redan i dag särredovisar nyanländas betyg. Upp till fyra år i svensk skola får man särredovisa. Det är väldigt klokt, och där vill jag ge Stefan Jakobsson rätt liksom alla andra som förstår att det vore oklokt att lägga in betygssnitt och behörighetsandel för elever som nyss har kommit till Sverige. Men som sagt gör man redan så i dag. Den statistiken är enkel att finna.

Det är klokt att vilja ha långsiktighet i skolpolitiken. Det vore oerhört önskvärt om vi kunde komma dit. Men att lägga ned modersmålsstödet, att säga nej till lärarlyftet, att inte vilja ha en lågstadiesatsning, att vilja ha särskilda skolor för nyanlända, att införa joursskolor, att dra ned anslagen för 22 av lärosätena, att återinföra tvåårigt gymnasium och att dessutom dra ned 26 miljarder till kommunerna låter inte långsiktigt i mina öron. Det låter svårt att styra skolan långsiktigt då.

Det är svårt för mig att se hur en lärare ska tänka. Kommer de att få behålla sin löneökning och sina kollegor? Jag kan lova att 26 miljarder

Anf. 12 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Fru talman! Om vi börjar med varför jag vill avvakta är det helt rätt. När det gäller de nyanlända som har kommit till Sverige säger kollegorna, ifall man åker ut och besöker en skola i verkligheten, att det inte är resurser till de nyanlända som är problemet. Problemet är att de inte har fått resurser för de andra eleverna.

I dag tar man resurser från de befintliga eleverna och sätter på de nyanlända. Det finns inga resurser att plocka från, utan då lägger man dem där det är mest katastrof för tillfället, nämligen på de nyanlända som har kommit in i det svenska skolsystemet – 70 000 barn.

De barn med läs- och skrivsvårigheter som tidigare haft hjälp och stöd får inte detta i samma utsträckning. Av den anledningen är jag rädd för att framtida resultat inte kommer att visa på en lika positiv effekt som vi nu har sett.

Jag vill dock ge Alliansen kredd för att man har genomfört ett visst antal saker. Problemet är att detta gjorts punktvis. Jag vill göra det totalt, med Shanghaimodellen.

Lena Hallengren tog upp alla olika satsningar där vi drar ned, men vi gör självfallet satsningar i stället för dem. Vi väljer att kalla dem för andra namn, men vi stoppar in exakt samma pengar. Det skiljer väldigt lite mellan vår budget och regeringens, men vi flyttar pengarna till saker som vi anser är mer effektiva. Den diskussionen tycker jag därför att vi kan lämna därhän.

Sedan kommer detta dåliga argument igen, fru talman, om 26 miljoner som vi drar bort från kommunerna. Jag trodde att min partiledare Jimmie Åkesson hade varit tydlig med din partiledare, Lena Hallengren, men uppenbarligen trillade polletten inte hela vägen ned hos Socialdemokraterna.

Denna diskussion är rent ut sagt löjlig. Vi tar ingenting från kommunerna. De saker som vi anser inte längre kostar pengar – i alla fall inte om vi hade fått styra – plockar vi bort. Det är inte någon mindre satsning på kommunerna över huvud taget.

Anf. 13 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte hos vem polletten inte trillar ned. Om utgiftsområde 16 har minus 947 miljoner kronor är det klart att det ger effekter på skolan. Om man tar bort 3 miljarder i lärarlönesatsning och gör något annat med pengarna, ska de lärare som har fått en löneökning ändå räkna med att de får pengarna? Hur menar Stefan Jakobsson?

Ibland vet man inte i vilken ände man ska börja. Minus 26 miljoner – det vore intressant om Stefan Jakobsson kunde ägna sin sista replik åt att förklara vilka kostnader kommunerna blir av med. Berätta hur det går till när kommunerna sparar in 26 miljarder på minskad invandring, minskad migration och minskat flyktmottagande! Hur ska kommunerna spara 26 miljarder?

Jag vill gärna upplysa om att hela utgiftsområde 16, från förskola till forskning, omfattar 74 miljarder. Det sätter 26 miljarder i perspektiv.

Om man tar bort Samverkan för bästa skola – 100 skolor ingår i dag i en sådan samverkan – och om man tar bort nationella skolutvecklingsprogram och alla andra saker som jag nämnde är det klart att det ger effekter.

Men utveckla gärna hur minskad invandring ska ge dessa omedelbara effekter, och vad det gör med ett land där vi har en arbetskraftsbrist på ungefär 65 000 de kommande åren.

När det gäller långsiktigheten hoppas jag att Stefan Jakobsson och hans partivänner förstår att om man bara tar bort pengarna, lägger dem någon annanstans och döper om dem och de inte längre får användas i avsett syfte, är det klart att det blir en oerhört kortsiktig politik.

Jag vill återigen ställa frågan: På vilket sätt är det långsiktigt att dra bort alla dessa pengar? På vilket sätt ska kommunerna spara 26 miljarder kronor? Gör gärna ett försök att förklara detta för mig.

Anf. 14 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag ska återvända till en sak som är ganska intressant. Vi fick en föredragning av Arbetsförmedlingens chef. Han var mycket tydlig med den arbetskraftsbrist som finns. Om vi tittar på hur arbetslösheten ser ut för inrikes födda och utrikes födda skiljer det enormt mycket. Det visar sig att det i fråga om arbetslösheten inte skiljer några få procent mellan utrikesfödda och svenskfödda, utan det skiljer tiotals procent mellan utrikesfödda och svenskfödda. Att då stå här och påstå att om vi pressar in ännu fler människor som är utrikesfödda med felaktig utbildning för det svenska systemet skulle det leda till att vi kan komma åt arbetsbristen är helt felaktigt.

Men om vi verkligen ska vara ärliga här och lägga handen på hjärtat så här i juletider kan jag säga att om det är någonting som vi gör fel här i Sverige, fru talman, är det alltid samma sak, nämligen att vi ständigt ska uppfinna hjulet själva.

Om vi i stället väljer att titta på de tre länder som faktiskt ligger i topp i fråga om resultat har de något gemensamt, och det är att de har sett till att satsa på lärarna. Genom att satsa på lärarna har man sett till att eleverna under en period på 5–15 år utvecklats enormt. Varför ska vi då uppfinna egna lösningar? Varför kan vi inte ta en färdig lösning, implementera den i Sverige, anpassa den efter det svenska systemet och se till att den fungerar?

Vi ser nu att satsningar som gjordes på lärarkollegorna under 2007–2012 faktiskt har gett effekt. Det är detta som jag menar att vi ska sätta oss ned och diskutera. Låt oss lägga de partipolitiska åsikterna åt sidan och faktiskt fokusera på skolan för skolans bästa.

Jag önskar er en god jul.

Anf. 15 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja börja med att säga att jag finner det mycket märkligt att ett parti som Sverigedemokraterna och dess representant i utbildningsutskottet Stefan Jakobsson talar om lämplighetstester för skolpersonal och lärare. Med tanke på vilket parti han tillhör och med tanke på vilken lämplighetsgrad detta partis ledamöter har för att sitta i landets högsta beslutande organ blir det ganska skrattretande.

Min fråga handlar egentligen om någonting annat. Den handlar om Sverigedemokraternas glädjekalkyler när det gäller budgeten och om vinster i välfärden, som jag kommer att återkomma till ännu fler gånger i ännu fler debatter.

När det handlar om vinsterna vet vi att Sverigedemokraterna inför valet lurade sina väljare. De påstod att Sverigedemokraterna står på välfärdens sida, på skolans sida, på elevernas sida och att de vill ha en skola som inte vissa kapitalister ska tjäna så mycket som möjligt på.

Sedan såg vi att opinionen förändrades lite grann inom Sverigedemokraterna, men främst inom partiledningen. Efter några middagar med Svenskt Näringsliv och en del företag, välfärdsaktörer, var Sverigedemokraterna helt plötsligt inte längre emot vinster i välfärden utan tvärtom. Sverigedemokraterna har också gått ut och sagt att de inte anser att det bör finnas några som helst begränsningar i vinstuttaget för välfärdsaktörer.

Då är frågan, Stefan Jakobsson: Tycker du att det är rättvist mot väljarna att Sverigedemokraterna har ljugit på detta sätt? Tycker du att det är lämpligt, apropå lämplighetsgrad och lämplighetstester, att så högt uppsatta politiker i detta land ljuger väljarna rakt i ansiktet om vad de egentligen står för?

Anf. 16 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag återupprepar vad som har sagts, men jag vet inte riktigt i vilken ände jag ska börja. Men jag börjar i den ände som Daniel Riazat började, med lämplighetsgraden.

Har vi företrädare som har gjort mindre lyckade saker? Ja, det har vi. Har Vänsterpartiet företrädare som har gjort mindre lyckade saker och till och med blivit dömda för saker? Ja, det har de. Därför tycker jag att vi lägger den diskussionen åt sidan. Kasta inte sten i glashus!

Tack, Daniel, för att du ger mig möjlighet att faktiskt förklara hur vi tänker kring vinster i välfärden. Min talartid på sex minuter räckte inte riktigt till för att jag skulle gå in djupare i denna diskussion.

Vi avser i framtiden, om vi får styra, att se till att de friskolor som vill göra en vinst först måste lägga undan pengar till en buffert. Det är inte många friskolor som har lagts ned. Jag tror att det till och med är bara en, och där satt det en lapp på dörren på måndagen: Tack för den här tiden. Sedan fick eleverna gå över till en kommunal skola.

Vi vill alltså att de ska lägga undan pengar till en buffert. Denna buffert ska vara så stor att den räcker till att alla elever ska kunna slutföra sin termin med det befintliga arbetslaget. Genom att eleverna kan avsluta sin termin ger man också kommunerna tid att reagera, anställa folk och förbereda utrymme, helt enkelt.

Men, som sagt, det är *en* friskola som mig veterligen någonsin har lagts ned. Daniel Riazat kanske har mer information än vad jag har.

Fru talman! När det gäller att lägga ord i munnen på andra människor vet jag inte hur många gånger som Daniel Riazat har gjort det. Men i dessa tider kan jag säga en sak: Daniel, tänk på att tomten hör när du ljuger!

Anf. 17 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Jag slutade att tro på tomten för många år sedan, men Stefan är visst fortfarande kvar där.

Jag skulle återigen vilja upprepa frågan om vinsterna. Här försöker Sverigedemokraternas representant Stefan Jakobsson komma undan med det faktum att de har ljugit hundratusentals väljare rakt i ansiktet. Efter några fina middagar och resor har de helt enkelt valt att ställa sig på kapitalisternas sida. Inte för att jag tror att Sverigedemokraterna någonsin har stått på folkets sida, men åtminstone retoriskt sett hade de en annan inriktning före valet än efter valet.

Jag vill också tala om någonting annat. Sverigedemokraterna talar en hel del om att elever med utländsk bakgrund drar ned skolan – flyktingbarn drar ned den svenska skolan. De talar om att dessa elever inte blir en del av samhället etcetera. Är Sverigedemokraterna ens över huvud taget intresserade av att någon människa från ett annat land ska bli en del av detta samhälle?

Kollar man på Sverigedemokraternas budget är det mycket tydligt att på budgetpost efter budgetpost där människor med utländsk bakgrund påverkas vill Sverigedemokraterna dra ned eller helt och hållet ta bort denna budgetpost. Vi kan se att det gäller modersmålsundervisning, studiehandledning på modersmål och andra frågor och ämnen som är viktiga för utrikes födda elever.

Då är frågan: Varför säger Sverigedemokraterna detta? Jo, det handlar precis som vanligt om att det högerextrema partiet Sverigedemokraterna vill föra bort fokus från det faktum att de egentligen vill skära ned på välfärden och att det egentligen inte handlar om dem med utländsk bakgrund men att de måste hitta någonting där de kan splittra folk. Och just nu handlar det om de nyanlända som kom förra året. Nästa år kommer det att handla om någonting helt annat för Sverigedemokraterna men något som återigen har att göra med personer som ser ut som jag.

Anf. 18 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag kan upplysa Daniel Riazat om att Sverigedemokraterna faktiskt har fler personer som ser ut som du – som jag väljer att kalla för utrikes födda – som representanter i kommunfullmäktige än Moderaterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna. Om du ska rikta denna kritik mot något parti kan du börja med att sikta åt något annat håll.

Jag vill därefter gratulera dig, Daniel, till att du precis förstörde julen för 500 000 barn. Jag tror på många saker. Jag tror framför allt på Sverige, och jag tror på att vi i Sverige har en god ton mot varandra.

När det gäller de middagar och resor som vi tydligen har gjort är det nog någonting som Daniel Riazat vet mer om än vad jag gör. Jag har aldrig varit med på sådana middagar eller gjort några sådana resor. Jag vet inte om partiledningen heller har gjort det. Men det är möjligt att Daniel Riazat sitter i partiledningen i hemlighet. Jag har ingen aning.

Varför, Daniel Riazat, gör vi denna neddragning? Jag ska förklara för svenska folket som tittar på detta. Vi gör det mycket enkelt. Det är nämligen så att vi sänker denna nivå till exakt samma nivå som Sveriges alla fattigpensionärer lever på. Den nivån drar vi ned till. Det ska inte vara luxuöst och kastas ut pengar till olika enheter som ska ta hand om nyanlända. Man vräker in pengar i hål där de bara försvinner.

Vi vill att alla som kommer till och vistas i Sverige ska ha samma nivå som Sveriges fattigpensionärer – någonting Daniel uppenbarligen inte bryr sig speciellt mycket om.

Anf. 19 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Fru talman! Det fanns en tid i världshistorien då fartygskaptener slog ned och kidnappade människor för att få med sig dem som besättning på handelsrutterna. Fartygen var ofta på väg till Shanghai, och det är på grund av de händelserna vi har fått uttrycket "sjanghajad", det vill säga kidnappad.

Jag tror att man ska vara lite försiktig när man i politik låter sig bli sjanghajad av kinesisk politik och kinesiska lösningar. Det är nämligen inte så att en modell som funkar i ett land – i en diktatur – med självklarhet kan flyttas till ett annat land och bli en lösning för alla. Det var dessutom ganska obehagliga förhållanden för de besättningsmän som blivit sjanghajade.

Detta väcker också frågor om ärligheten i Stefan Jakobssons och Sverigedemokraternas påstående att man vill samarbeta. Om man vill sätta sig ned och samarbeta och samtidigt kommer med en färdig modell, hämtad från Kina, som ska genomföras till punkt och pricka blir det nämligen konstigt att fundera på hur man kan samarbeta. Jag tror att samarbete kan vara bra, men det förutsätter att samarbete sker kring rätt saker. Om alla är överens om dålig politik blir det dåligt för Sverige.

Det är dock inte detta som är min huvudsakliga fråga i det här replikskiftet. Jag håller med Stefan Jakobsson om att den stora utmaningen vi har framför oss är hur vi ska hantera att det kommer många nya till svensk skola. Den stora skillnaden mellan Liberalerna och Sverigedemokraterna är att vi ägnar mycket tid åt att utveckla politik för att dessa unga människor ska lyckas i svensk skola. Vi funderar på om man kan prioritera timplanen mer, och vi funderar på om man kan förlänga tiden även på andra sätt – till exempel genom att korta ned sommarlovet. Vi funderar på om man kan förlänga skolplikten.

Det gör vi just för att dessa människor måste få en riktigt bra chans att lyckas i svensk skola, för lyckas de inte med den får de det svårt i samhället senare. Varför lägger Sverigedemokraterna inte fram några förslag för att lyfta resultaten för de elever som kommer nya till Sverige?

Anf. 20 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar för en frisk debatt. Jag har väntat på att den här frågan skulle komma.

Jag kan väl säga så här: Vi använder Shanghai i den positiva modellen. Jag ska faktiskt ge Christer Nylander att Liberalerna, dåvarande Folkpartiet, har lyft fram skolfrågan och varit den drivande enheten för den, fru talman. Jag avser alltså helt enkelt att som sverigedemokrat kidnappa frågan från Liberalerna. Ungefär så kan vi väl se Shanghaimodellen.

Vi valde att kalla den Shanghaimodellen, men vi hade lika gärna kunnat kalla den Singaporemodellen. Shanghai låg dock bäst till i undersökningar just då. I både Singaporé och Hongkong – som visserligen också är kinesiskt, medan Singaporé inte är det – har man exakt samma modeller. Man har samma system för hur man bygger upp det: Man satsar på lärarna. Genom att man satsar på lärarna blir det en långsiktig effekt hos eleverna.

Detta är ingen quickfix. Vi har i Sverige varit världsmästare på att kasta fram lösningar. Jag vet att Liberalerna har varit med och tagit fram en hel del lösningar som sedan tyvärr, när vi har lyft över dem till kommunerna

för att de skulle rulla vidare, inte har fortsatt. Därför tror jag att vi är överens också om att ett förstatligande av svenska skolan, det vill säga att vi ser till att staten tar ansvaret på många områden, skulle kunna vara nyttigt.

Fru talman! Jo, vi har faktiskt föreslagit någonting väldigt kreativt, och det är förberedelseskolan. Jag hade en hel presskonferens om just förberedelseskolan. Där ser vi till att de nyanlända som kommer får befintlig kunskap – och befintlig social kunskap – för att kunna kliva in i det svenska skolsystemet. Det handlar om att dessa elever inte ska misslyckas och att lärarna, som hela tiden får nya elever, inte ska känna sig misslyckade. De befintliga eleverna i det vanliga klassrummet ska också känna att de får den undervisning de förtjänar.

Att fortsätta föreslå samma saker om och om igen är ungefär som att fortsätta tvätta bilen med samma smutsiga vatten, fru talman. Jag tror inte att bilen blir renare då, utan jag tror att vi måste vara lite fräscha och våga tänka utanför ramarna. Jag är dock den första att sätta mig vid samma bord som du, Christer, och diskutera vår framtida skolpolitik. Om vi kallar det Shanghaimodellen eller inte får vi se.

Anf. 21 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Fru talman! Jag tror ju inte på detta med att sjanghaja. Det man gjorde i den historiska kontexten var att överfalla, kidnappa, binda fast och slå ned människor för att sedan låta dem jobba under slavliknande förhållanden. Jag tror på demokrati och samtal i stället för den typ av politik Stefan Jakobsson hela tiden pläderar för.

Vi är helt överens om att det nog vore bättre om staten tog över huvudmannaskapet. Anledningen till att vi tycker det är att vi vill lyfta resultatet för dem som har det allra svårast. Vi tror också att likvärdigheten skulle öka på det sättet, och det är särskilt viktigt i den här kontexten då vi tar emot många nyanlända.

Jag konstaterar att det Stefan Jakobsson föreslår är två saker: Man ska inte redovisa betygen på samma sätt för dessa elever, och man ska sätta dem i en lång förberedelseskola i stället för i dagens förberedelseklasser där man hela tiden testar om de kan gå in och lära sig på andra lektioner i den ordinarie grundskolan. Det viktiga är nämligen att dessa elever inte bara får en bra start utan också så snart som möjligt kommer in i det ordinarie skolsystemet.

Jag tror att svensk skola har förmåga att lyckas med detta. Jag tror att de nya som kommer till Sverige har stor förmåga att lyckas i svensk skola. Med en bra politik tror jag att det kan bli en stor framgång för Sverige att vi nu får nya människor till det här landet. Jag tror att Sverige faktiskt kan lyfta sig generellt, men det kräver att man har en politik för att se till att både de som går i den ordinarie grundskolan i dag och de som kommer till Sverige får en riktigt bra chans.

Jag ser att Sverigedemokraterna egentligen inte har så stort intresse av detta. Ni väljer att inte redovisa betygen och att sätta dessa elever i en särskild skolform. Jag, Liberalerna och allianspartierna lägger väldigt mycket kraft på att fundera över hur dessa elever får bättre förutsättningar, mer tid och skickliga lärare för att lyckas bättre i skolan. Det är skillnaden mellan Alliansen och Sverigedemokraterna.

Anf. 22 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tror att skillnaden är väldigt liten, och jag tror att även Christer Nylander när han står i talarstolen kommer att upptäcka att sex minuter är väldigt kort tid.

Vi har sprutat ur oss förslag – vi har ungefär 50 nya förslag – och jag presenterade några av dem. Jag vet att Christer Nylander gärna *vill* missförstå detta, fru talman, för det är lite jobbigt när ett annat parti kommer in och försöker ta över en fråga man länge har fått ansvara för – och gjort ett ganska bra jobb med. Vi kan nu se att effekten börjar synas och att det sakta men säkert börjar gå uppåt.

När det gäller slavliknande förhållanden tror jag tyvärr att en del av personalen i skolan i dag känner att de är i det läget. Men i stället för att kasta olika liknelser fram och tillbaka ska jag ta upp någonting konkret.

Jag tror att Christer Nylander och jag är helt överens om något, fru talman. Det gäller det faktum att 5 000 skolor i Sverige i dag inte har en läroplan för förberedelseklasserna. Hur kan vi ha det på det sättet för så många elever? Vi har 500 samiska elever som har en egen läroplan, men alla nyanlända i Sverige som går i förberedelseklass har ingen egen läroplan. De har ett förslag från Skolverket och en uppmuntran till hur det ska göras, men de har ingen läroplan.

Låt oss börja i rätt ände och se till att vi strukturerar upp grunden för alla som kommer, så att alla får en likvärdig utbildning! Nu finns det nämligen 5 000 olika nivåer av likvärdighet i Sverige för dem som går i förberedelseklass.

Anf. 23 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Fru talman! Ja, på sex minuter blir det ett axplock av frågor man får möjlighet att nämna.

För Centerpartiets del är det otroligt viktigt med de satsningar alliansregeringen gjorde på skolan. En del av dem väljer den socialdemokratiskt ledda regeringen att fortsätta med. Vi brinner alla för alla barns möjlighet att använda sin potential och för alla elevers möjlighet att, oavsett bakgrund, lyckas på olika sätt. Att det då finns kompetenta lärare som möter våra barn och elever på absolut bästa sätt, oavsett om det är i förskolan, grundskolan eller gymnasieskolan, blir otroligt viktigt.

Precis som Camilla Waltersson Grönvall sa tidigare var det med glädje vi noterade PISA-undersökningens resultat. Där fick vi möjlighet att se att en del av de reformer alliansregeringen genomförde har bidragit till att vända utvecklingen. Inte minst lyfte man fram Mattelyftet som en viktig ingrediens, och vi ser också att kompetensutvecklingsinsatser av olika slag ger utdelning.

Det hade varit spännande att få ta debatten med Miljöpartiets tidigare ledamot i utbildningsutskottet, som ständigt och med emfas hävdade att vi i varje förslag från alliansregeringen sprang åt helt fel håll. Jag väntar mig en lite annan ton från den nuvarande ledamoten Elisabet, men det var intressant att kunna se vilka delar som har varit viktiga för att bygga kvalitet i den svenska skolan.

I Centerpartiet fokuserar vi egentligen på tre saker. Det handlar till att börja med om lärarens avgörande roll för elevens framgång. Jag nämnde

just Matematiklyftet. Skolkommisionen har också lyft fram professionsutvecklingsprogram, som jag tror är en viktig del. Det ska bli spännande att få ta del av hur det kan utvecklas.

Karriärlärarysystemet, som alliansregeringen lyfte fram och byggde upp – med vissa svagheter, kan man väl säga – förtjänar också att byggas vidare på. Vi ser ju behovet av att stärka lärares kompetens på olika sätt.

Redan vid förra PISA-utvärderingen uttrycktes förvåning över att de mest kompetenta eller duktigaste lärarna, i ett land som Sverige, också hade de delvis lättaste eleverna. Man funderade då på hur man skulle kunna ta sig an den utmaningen. Ett svar från allianspartierna var just karriärlärarysystemet, med ett tydligt syfte på skolor i olika utanförskapsområden.

Fler vägar till läraryrket har redan lyfts fram i debatten, bland annat Teach for Sweden. Det finns intressanta förslag om fristående lärarutbildning. Man kan tycka att det krockar med rekommendationer om att inte ha alltför många utbildningar av olika slag. Men jag är beredd att tänka framåt och titta på hur vi, på ganska kort sikt, kan ge den svenska skolan möjlighet att med hjälp av ett antal åtgärder fungera på ett bra sätt. En viktig sak att sprida blir inte minst de modeller som växer fram för hur lärarassistenter ska användas.

Den andra saken vi fokuserar på handlar om valfrihet för elever, föräldrar och lärare. Nu pekar man på valfriheten på en massa olika sätt och pekar på negativa konsekvenser. Samtidigt är valfriheten en viktig del i det svenska samhällsbygget. Den gäller i princip alla barn i vårt land. De har möjlighet att välja. Det styrs inte av plånboken. Det kan göra det i viss utsträckning ibland. Men skolan är avgiftsfri. Det är viktigt att slå vakt om detta och att den kan fortsätta att utvecklas.

Då är det skrämmande att det finns partier som tycker att den politiska ledningen vet vad som är bäst och att man därför ska begränsa individens valfrihet på ett sätt som är allt annat än framåtsyftande.

Den tredje saken vi fokuserar på handlar om att utbildning ska kunna leda till jobb. Det fanns ett stort engagemang från regeringens sida för Euroskills, för snart två veckor sedan. Det var fantastiskt att se så många unga, duktiga yrkesmänniskor tävla mot andra unga, duktiga yrkesmänniskor från andra länder – att se stoltheten över den kompetens som man utvecklat på olika sätt.

Det är uppenbart att det behövs satsningar på studie- och yrkesvägledning, för att verkligen lyfta fram möjligheten att göra välinformerade val.

Nuvarande näringsministern basunerade för några år sedan ut i en av de största morgontidningarna att elever som valde bort yrkesprogrammen var smartare än dåvarande utbildningsministern. Det bidrog inte till att skapa en bild av kvaliteten på yrkesprogrammen. Det gav en allt annat än rättvisande bild. De programmen har nämligen hela tiden kunnat erbjuda högskolebehörighet för alla som har gjort sådana val. Det vill jag befästa än en gång.

Yrkesutbildningens år ska tydligen fortsätta. Det blir ett långt år, eller kanske många år. Det är bra om de långsiktiga förslagen från Gymnasieutredningen visar hur yrkesprogrammets kvalitet kan stärkas och inte släpas ut alltför mycket. Det ska bli spännande att ta del av remissvaren.

Jag vill nämna industritekniska programmet i Skövde, som i går fick ta emot Skövde kommuns jämställdhetspris. Det handlar just om arbetet med

att skapa möjligheter på de olika yrkesprogrammen, att jobba med jämställdhet, insikter, arbetssätt och handlingskraft så att det ska bli en inkluderande lärmiljö. Det gäller inte bara för tjejer och killar utan också för personer med många olika bakgrunder.

En av de viktigaste utmaningarna som jag ser framöver handlar om att många av våra skolor har fått ta emot många elever som har varit på flykt, under kort eller lång tid. Det görs ett fantastiskt stort arbete med det varje dag. Det finns stora utmaningar framöver. Jag hinner inte gå in på våra förslag nu. Men vi vill såklart vara med och lyfta fram möjligheter för att många av de nya svenskarna ska kunna få en bra utbildning i vårt land.

Fru talman! Vi deltar inte i dagens anslagsbeslut. Men vi har lämnat ett särskilt yttrande.

Jag vill passa på och skicka en tidig julhälsning till alla som sitter här i kammaren men framför allt till alla lärare och elever i den svenska skolan. (Applåder)

Anf. 24 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Tack, Ulrika Carlsson, för ditt anförande! Du pekade mycket förtjänstfullt på hur viktiga våra yrkesutbildningar vid yrkesprogrammen är i vår gymnasieskola.

Jag måste bara ställa en kontrollfråga. Jag tror inte att jag förstod riktigt.

Som jag ser det har det kommit ganska många signaler om att yrkesprogrammen har haft svårt att rekrytera elever. Vi ser ett sjunkande söktryck. Vi ser att många platser står tomma. Vi ser också att många yrkesprogram får lägga ned, på grund av för få sökande.

Det leder i sin tur till mycket stora problem för kompetensförsörjningen, inte minst lokalt och regionalt. När jag är ute och träffar företagare är just oron för kompetensförsörjningen den vanligaste oron jag hör talas om.

Att yrkesprogrammen får lägga ned leder också till stora problem för de ungdomar som går miste om en högkvalitativ utbildning, som kan leda till att man kan ta bra jobb i Sverige och utomlands, men också till egenföretagande.

Men sa Ulrika Carlsson verkligen att det är nuvarande näringsministerns fel att det är så få som söker till yrkesprogrammen? Jag vill bara kolla det.

Anf. 25 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik:

Fru talman! Jag gav det som ett exempel på information som fördes fram av dåvarande oppositionen, i ett antal olika sammanhang, om att de nya yrkesprogrammen som infördes 2011 stängde dörrar mot framtiden. De skulle inte ge den kompetens som skulle behövas, och man var en loser om man valde ett yrkesprogram. Det var olyckligt. Och det är en diskussion vi behöver ta.

Jag ser inte att enbart obligatorisk högskolebehörighet skulle vara vägen att gå för att stärka kvaliteten. Man bör snarare satsa på studie- och yrkesvägledning och på det som har kommit fram i utredningar om till exempel prao, som regeringen har sagt att man ska titta på framöver. Centerpartiet har föreslagit att motsvarande UF ska få ett större genomslag

också i grundskolan där man jobbar med företagsamhet och entreprenörskap – att man på olika sätt får prova på.

Vi vet också, utifrån utredningen som jag hänvisat till, att elever känner till väldigt få yrken. Det gör det svårt att göra ett välinformerat val. Därför bör man verkligen tänka på hur det i grundskolan ska skapas största möjliga förståelse för de olika yrken som finns. Vad innebär de? Och vilka framtidsmöjligheter finns genom att välja olika former av yrkesprogram?

Jag tog näringsministerns kommentar som ett exempel på hur man har varit med om att inte sprida en rättvisande bild av yrkesprogrammets utformning.

Anf. 26 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Jag och Ulrika Carlsson är fullkomligt överens om hur viktigt det är att våra yrkesprogram inte bara *är* utan också uppfattas som attraktiva.

Det är en mycket stor uppgift för landets studie- och yrkesvägledare att säkerställa att unga människor får rik och bra information. Men det är också en viktig uppgift för våra huvudmän att säkerställa att det finns tillgång till studie- och yrkesvägledning. Regeringen har höga ambitioner när det gäller studie- och yrkesvägledningen, som är väldigt viktig. Vi kommer säkert att återkomma till det i andra sammanhang.

Jag vill inte stå här och slåss om vems fel det är att yrkesprogrammen minskar i popularitet. Men om vi ska vara riktigt noga tycker jag att man ska redogöra för historien på rätt sätt.

Ulrika Carlsson, vem var det som marknadsförde yrkesprogrammen som program och inriktningar för studietrötta? Vem var det som gjorde en poäng av att yrkesprogrammen inte skulle leda till högskolebehörighet, om inte eleverna gjorde extra stora ansträngningar?

Jag tror att signaler spelar roll. Det är viktigt att alla vi som har det stora ansvaret att arbeta med utbildningspolitik – det kanske viktigaste politikområdet – vinnlägger oss om att använda orden på rätt sätt. Det gäller inte minst yrkesprogrammen, som åtminstone jag kommer att göra mitt allra bästa för att beskriva på ett så rättvisande sätt som möjligt.

Det är förstås också min och vår gemensamma uppgift att säkerställa att det verkligen är hög kvalitet på yrkesprogrammen.

Den tid då dåvarande alliansregeringen marknadsförde yrkesprogrammen som program för skoltrötta är förbi. Yrkesprogrammen är framtidsprogram för de elever som vill skapa sig en god framtid på arbetsmarknaden och som egenföretagare.

Anf. 27 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik:

Fru talman! Vi från Centerpartiet har hela tiden framhållit vikten av valfrihet och möjligheten till olika vägar framåt. Därför var det väldigt viktigt för oss att yrkesprogrammen i gymnasiet 2011 också kunde leda till olika val för eleverna. De kunde välja en allmän högskolebehörighet och i vissa fall en särskild högskolebehörighet. Eller också kunde de välja att fördjupa sig inom yrkesprogrammen. För Centerpartiet har det hela tiden varit jätteviktigt att kunna lyfta detta på olika sätt.

När det gäller studie- och yrkesvägledning måste man lyfta studie- och yrkesvägledarens roll. Man måste också se på hur hela grundskolan – åtminstone under de senaste fyra fem åren – på olika sätt kan förbereda inför

de val som eleverna senare måste göra. Där behöver man göra fler satsningar än enbart på studie- och yrkesvägledare. Man måste införa fler moment i olika kursplaner som handlar om arbetsmarknadskunskap.

Jag instämmer i bilden av gymnasieskolans kvalitet, att ett alltför lågt söktryck och alltför få elever i olika klasser kan leda till en sämre kvalitet. Där är det viktigt att se på hur olika regionala samarbeten runt om i Sverige kan utvecklas, så att man verkligen stärker kompetensen på yrkesprogrammen, så att man fortsätter att utveckla teknikcollege, vårdcollege och så att lärlingsutbildningen får en möjlighet att få ett rejält fotfäste. Inte minst för de många nyanlända som kommer till vårt land kan lärlingsutbildningen vara en väldigt viktig form för att lära sig ett yrke, lära sig språket och lära sig hur samhället i stort fungerar genom learning by doing.

Jag tackar för frågorna, och jag tror att det finns alla möjligheter att på olika sätt stärka kvaliteten på yrkesutbildningarna framöver, även om man givetvis ska ha kvalitet på alla utbildningar i den svenska skolan.

Anf. 28 CHRISTER NYLANDER (L):

Fru talman! En av mina favoritförfattare heter Zadie Smith. Hon påminde i en artikel nyligen om att varje individ inte bara är det enhetliga yttre vi ser, utan att individen också har ett mångfacetterat inre. Hon beskrev det som att varje människa inom sig har en fullständig palett av möjliga beteendemönster, en palett som består av komplexa symfonier som i sin tur består av olika melodier. Och vilka melodier som så småningom kommer ut avgörs förstås både av individen själv och av den omvärld och de dirigenter som man möter i livet.

Jag tycker att det är en vacker bild, och jag tror att det är en ganska sann bild av verkligheten. Det är också en bild som man har nytta av när man funderar över skolpolitik. Den säger något om varje människas potential att utvecklas och vikten av att man möts av förväntningar och möjligheter.

Bilden säger någonting om vikten av att eleven vill och själv är beredd att anstränga sig för utvecklas och nå sin potential. Jag tror att det är centralt och någonting som vi ofta glömmer i skoldebatten. Det är faktiskt i grunden viktigt att eleven också vill och anstränger sig.

Bilden säger något om vikten av skolsystemet och miljön som individen möter, och den säger också hur viktigt det är man möter skickliga lärare. Det är en central komponent i varje människas liv att hitta en lärare som har förmåga att hjälpa till att fullborda de symfonier som människan har inom sig.

Det är så som man måste se det. Det är samverkande faktorer och ett samspel mellan olika nivåer som avgör om det går bra för en elev eller inte. Det är också samverkan mellan olika faktorer och olika nivåer som avgör om det går bra för ett skolsystem eller inte.

När något inte fungerar – oavsett om det är systemet, läraren eller eleven – när man inte alls så långt som man annars skulle kunna göra.

Ska vi fortsätta att lyfta svensk skola, och det ska vi, måste vi se till att fler lär sig mer. Då måste man jobba med alla dessa delar. Eleven måste vilja, läraren måste vara skicklig och miljön för lärande måste vara den allra bästa.

När Sverige nu lyfter i internationella kunskapstester – även om man ska vara reserverad inför de som har kommit hitintills, för det kan ju

komma andra som visar annorlunda resultat – är det bra för den enskilde och väldigt bra för Sverige.

Fru talman! Det är otroligt glädjande att kunskapsresultaten nu höjs. Det är bra för Sverige på lång sikt, och det är det som avgör vårt välstånd. Men framför allt är det viktigt för individen. Det som ligger bakom är hårt slit från enskilda individer, från enskilda elever och från lärare. Sannolikt handlar det också en del om de politiska reformer som har genomförts.

Vi fick rätt mycket kritik när Alliansen genomförde ett stort reformpaket under åren 2006–2014.

Jag tycker att det är bra att utbildningsminister Fridolin nu tackar elever och lärare för att de har lyft resultaten. Det är väldigt viktigt att göra det.

Men jag tycker faktiskt att han borde ha kommit hit i dag och tackat dem som står bakom reformerna och som har bidragit till detta.

Få har som Fridolin raljerat över företrädaren Jan Björklunds reformer och reformtakt. Han borde därför orka komma hit och säga tack till dem i denna kammare som orkade hålla emot när det blåste som mest.

Det var de rödgröna som kritiserade att det hände för mycket, det var de rödgröna som hävdade att det hände för lite. Det var Fridolin och de rödgröna som sa att det gick för snabbt, och det var de som sa att det gick för långsamt. Fridolin var en av de argaste kritikerna, men var är han nu?

Jag menar inte att dessa reformer på något sätt var det enda avgörande, men man måste se helheten i detta. Men ska man lyfta ett skolsystem måste eleverna anstränga sig mer. De måste möta skickliga lärare, men man måste också ha ett system som premierar framgång och kunskap.

Fru talman! Ännu mer än detta skulle jag önska mig att utbildningsministern kom till kammaren för att presentera nya förslag, för det behövs fler reformer.

Vi ska vara glada över framgångarna i PISA och Timss, men vi kan inte vara nöjda. Vi måste se till att Sverige lyfter sig ytterligare. Vi ska vara ett av de länder som ligger i topp. Vi ska ha ett skolsystem som levererar i topp i OECD. Vi ska inte nöja oss med ett genomsnitt.

Sanningen är att det kommer väldigt få propositioner och förslag. Det är väl sant att de rödgröna lovade reformstopp inför valrörelsen, men det är inte handlingsförlamning som lyfter resultat.

Fru talman! I Liberalernas skuggbudget föreslår vi en lång rad insatser för att fortsätta att lyfta svensk skola. Vi föreslår ett kvalitetslyft i förskolan. Vi föreslår en tioårig grundskola för att fler ska lära sig mer tidigt. Vi föreslår fler lektioner. Vi föreslår åtgärds paket för ordning och arbetsro i klassrummet. Vi vill ha fler förstelärare i de skolor som behöver det allra mest. Vi föreslår en kraftig satsning på att bygga ut fortbildningssystemet för lärare, därför att vi tror att det är centralt.

Vi föreslår reformer för att nyanlända elever ska få större chans att lyckas i svensk skola genom att få mer tid. Bland annat vill vi att sommarlovet ska förkortas och att det ska vara möjligt att förlänga skolplikten för dem som behöver det och att det ska vara möjligt att prioritera mer i timplanen. Och vi har många fler förslag än så.

Fru talman! Dessutom föreslår vi att staten återigen ska ta huvudansvaret för skolan. Inte minst med tanke på den diskussion som vi nu har om likvärdighet är det helt centralt att staten tar ett hårdare tag kring skolan

och att vi på sikt får ett statligt huvudmannaskap för att förutsättningarna ska bli likvärdiga i alla klassrum.

Vi föreslår alla dessa satsningar och vi kommer att lansera ännu fler förslag för att lyfta svensk skola. Vi gör det för att Sverige inte ska nöja sig med ett genomsnitt utan att Sverige ska ligga i topp. Det är bra för Sverige. Det avgör vårt framtida välstånd, och det är framför allt viktigt för de enskilda eleverna.

Det är precis så som Zadie Smith sa, att det finns en bredd av möjligheter hos varje enskild människa och varje enskild elev. Människans vilja och vår förmåga att skapa en bra skolmiljö är avgörande för om det ska bli fler symfonier eller inte.

Fru talman! Vi har som skolpolitiker ett ansvar för att aldrig slå oss till ro, att ständigt fundera över hur man skapar en ännu bättre miljö för eleverna att utvecklas och lära sig mera.

Eftersom Liberalernas budgetalternativ har fallit i rambeslutet yrkar jag inte bifall till det. Men det är min fulla övertygelse, fru talman, att det vore mycket bättre för Sverige och för de enskilda eleverna om landet efter nästa val åter fick en alliansregering som återigen hade fullt fokus på att lyfta kunskapsresultaten i svensk skola.

(Applåder)

Anf. 29 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till Christer Nylander angående det anförande som han precis höll från talarstolen.

Christer säger mycket riktigt att det har genomförts reformer som har varit bra för den svenska skolan och som många partier under åren har varit överens om. Samtidigt hörde jag inte Christer över huvud taget nämna hans, Liberalernas och Jan Björklunds ansvar för att likvärdigheten har minskat så dramatiskt i den svenska skolan, speciellt under de år som Alliansen satt vid makten, men även under åren innan med den politik för den svenska skolan som Alliansen då stödde.

Då är frågan: Anser inte Christer Nylander att det är Alliansens – Liberalernas och de andra borgerliga partiernas – ansvar när rapport efter rapport visar på vinster i välfärden? Är det inte ert ansvar att vi har ett fritt skolval där välfärdsaktörer egentligen helt och hållet har ett fritt val att bestämma vilka elever de ska ha för att göra så stor vinst som möjligt och att vi på grund av det fria skolvalet har ett system med allt större segregation? Är det bara eleverna och lärarna som har detta ansvar? Det var dem du nämnde i talarstolen.

Jag anser inte att det är korrekt när du tackar Alliansen för gemensamma reformer som alla har hållit med om och samtidigt helt och hållet hoppar över det ni är skyldiga till. Du ger heller ingen kritik till Alliansen för detta. Därför vill jag jättegärna ha ett förtydligande från dig, Christer Nylander.

Anf. 30 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Fru talman! För mig var det en glädjande nyhet att Vänsterpartiet nu står bakom alla de reformer som alliansregeringen genomförde mellan 2006 och 2014. Välkomna!

Jag, Liberalerna och allianspartierna är mycket väl medvetna om att det finns ett behov att ändra i skolvalet. Vi har tillsammans framfört ett

förslag om ett aktivt skolval där fler får välja. Det blir ett mer informerat skolval, och framför allt får eleverna och föräldrarna mer information om vilka möjligheter som finns. Vi tror att detta är vägen framåt.

Men påstå inte att jag inte talar om likvärdighet! Det var nästan det enda jag gjorde. Jag talar dock om det på ett annat sätt än du. Vartenda förslag, fru talman, som jag nämnde i mitt huvudanförande handlar om att öka likvärdigheten. Det handlar om statlig skola och kvalitetslyft i förskolan. Det handlar om tioårig grundskola, vilket är något som ni stoppar. Det handlar om fler lektioner och arbetsro. Det handlar om förstelärare, särskilt där det behövs allra mest. Det handlar om fortbildningssystem för lärarna, och återigen handlar det om statlig skola. Det handlar om fler reformer och fler timmar för nyanlända så att de ska kunna lära sig mer.

Allt detta är likvärdighet i praktiken. Det räcker inte att bara tala om likvärdighet, utan man måste ha reformer som åstadkommer det. Jag tror nämligen att likvärdighet skapas genom att lyfta dem som har det allra svårast och dem som allra mest behöver mer kunskap. Likvärdighet kan också nås genom att man håller tillbaka dem som går starkt i skolan. Denna likvärdighet strävar jag inte efter.

Jag strävar efter en likvärdighet som kombinerar ökade chanser för dem som har det svårast med totalt sett ökade kunskapsresultat i svensk skola. På detta sätt tror jag att svensk skola kan bli framgångsrik.
(Applåder)

Anf. 31 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Att nämna vissa politiska visioner två gånger, så som Christer Nylander gjorde med statlig skola, gör det inte mer effektivt. Du vet mycket väl om, Christer, att vi är helt överens om att förstärka den svenska skolan. Det du glömde i hela den där långa listan som du räknade upp var att Liberalerna också tror på ett fritt skolval, eller aktivt skolval som du kallar det, när det gäller likvärdigheten. Detta håller dock forskningen inte riktigt med om.

Du glömde att berätta att Liberalerna under sin tid vid makten tog bort miljarder från den svenska skolan för att kunna sänka skatterna för de rikaste. Du glömde att säga att ni ökade administrationen för skolans lärare och personal så pass mycket att många blev tvungna att sjukskriva sig för att de inte orkade med arbetet. Allt detta glömde du att ta med.

En annan sak som du glömde att ta med är att Liberalerna aktivt verkar för att vinsterna i den svenska skolan ska fortsätta. Det handlar inte om vinsten för den enskilda eleven eller för skolans personal, utan vinsten för välfärdsaktören som har sitt konto i ett skatteparadis. På vilket sätt leder detta till mer likvärdighet, Christer Nylander?

Det är lustigt att när Liberalerna står i talarstolen och talar om skolan låter det som om de aldrig har suttit vid makten. Jag sa inte i min replik att Vänsterpartiet står bakom Alliansens alla reformer. Jag sa att Vänsterpartiet, och såklart alla andra partier, är överens om en del frågor.

Alliansen satt vid makten i åtta år. Och under dessa år kunde vi se att likvärdigheten dramatiskt minskade i den svenska skolan, vilket vi även har kunnat se i den senaste PISA-mätningen och även i andra mätningar som nyligen har kommit. På vilket sätt kan du, Christer Nylander, ta åt dig äran av att ni har förbättrat den svenska skolan när ni i själva verket har sett till att minska likvärdigheten?

Anf. 32 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Fru talman! När man talar om förbättringar inom den svenska skolan kan man naturligtvis fundera på olika saker. Man kan vara glad över att kunskapsresultaten ökar, att killar läser bättre och att de som har det svårast i skolan faktiskt har lyckats bättre i vissa mätningar.

Jag är, fru talman, väldigt stolt. Det skulle aldrig falla mig in att försöka undanskymma Liberalernas ansvar för svensk skolpolitik. Jag är väldigt glad över att Alliansen styrde Sverige i över åtta år. Det skulle aldrig falla mig in att säga att vi inte gjorde det.

Jag tror att det vore ett misstag att när man angriper likvärdighetsproblemet bara stirra sig blind på att det finns fristående skolor i Sverige. Man måste ta ett bredare grepp kring detta. Därför visade jag under mitt anförande och under replikskiftet på en hel palett av förslag som ska lyfta dem som har det allra svårast i skolan och dem som behöver kunskap allra mest. Det är därför jag är beredd att diskutera aktivt skolval. Jag funderar även på hur man ger mer tid till de nyanlända. Därför vill jag ha en statlig skola och mer fortbildning för lärare. Jag föreslår även en lång rad reformer för att lyfta kvaliteten generellt i svensk skola.

Jag stirrar mig inte blind bara på att det finns fristående skolor, utan jag välkomnar valfrihet. Men jag är också beredd att med andra partier diskutera hur vi ser till att denna valfrihet blir till gagn för varje enskild individ. Därför är vi beredda att diskutera hur ett aktivt skolval kan se ut. Jag tror nämligen att det går att förena frihet med rättvisa och likvärdighet. (Applåder)

Anf. 33 ANNIKA ECLUND (KD):

Fru talman! Sällan har en utbildningsdebatt varit mer angelägen än nu. Vi politiker har tillsammans med elever, lärare, skolledare och föräldrar en stor utmaning i att fortsätta höja kunskapsresultaten i skolan. Men jag tänker börja mitt anförande med det viktigaste, nämligen att lyfta vikten av bildning. Det finns behov av bildning i en värld som mer och mer präglas av populism och där människor ropar efter enkla, färdiga svar på komplexa problem. Det handlar om enkla svar som ska framföras av starka ledare. Bildning är alltid viktigt och underlättar kommunikationen och förståelsen mellan människor, inte minst i ett samhälle där många kulturella, etniska och religiösa grupper lever sida vid sida.

Att kunna sin historia och att sätta in det som sker runt omkring oss i ett sammanhang är helt avgörande för att vi inte ska återgå till 1900-talets mörka historia med demagoger, nationalism, krig och minskad frihet och tolerans. Här har vi alla ett ansvar, men skolan har ett alldeles särskilt ansvar. Att kunna sin historia, att kunna läsa, att få tid att bryta tankar, reflektera och dra slutsatser är helt avgörande för att människor ska utvecklas till kritiskt och fritt tänkande personer som har gott omdöme och som kan se tillvaron utifrån olika perspektiv.

Egentligen skulle jag kunna ha slutat här för detta var det allra viktigaste jag hade att säga i dag. Men detta, fru talman, är en budgetdebatt.

Lättnadens suck drogs förra veckan. Svensk skola har återhämtat sig i PISA-undersökningen, och resultaten vänder uppåt. Det är mycket positivt. Nu gäller det att hålla i och hålla ut. 2011 var ett stort reformår i svensk skola. Kristdemokraterna sjösatte då tillsammans med Alliansen

bland annat en ny skollag, ny läroplan, nya kursplaner, ny lärarutbildning och ny gymnasieskola.

Dessa förändringar tar tid att arbeta in, och vi är glada att resultaten nu vänder uppåt. Men vi ska inte nöja oss med detta. Den svenska skolan har en lång väg kvar att gå för att nå upp till andra jämförbara länders resultat och för att komma till de nivåer vi hade år 2000.

Jag tror inte på nya stora reformer framöver, utan skolan behöver kunna fortsätta jobba vidare utifrån den nya inriktningen och utifrån 2011 års reformer. Därför är det viktigt att resurser tillförs dit där de verkligen kommer att göra skillnad. Detta hade vi kristdemokrater för ögonen när vi lade fram nästa års budget.

Fru talman! För att elever ska utvecklas på allra bästa sätt och utifrån sina egna förutsättningar behövs många gånger extra stöd av rätt utbildad personal. Alla barn kan vid något tillfälle behöva särskilt stöd i skolan. Det kan gälla långvarigt stöd, men också kortare insatser för att komma igen efter en sjukfrånvaro eller för att förstå ett svårare moment. Att man drar kravet om utredning för att få del av extra stöd för långt skapar ett stelbent system. Vi vill därför se många fler speciallärare i skolan som kan hjälpa barn både över längre tid och i korta moment som barnet behöver stöd i. Vi menar att man måste våga föra in nivågrupperingar och speciella undervisningsgrupper både för de elever som behöver mer stimulans och för dem som behöver extra stöd. Vi måste se till varje individs behov i första hand, snarare än till inkludering till varje pris. Vi i Kristdemokraterna vill därför se ett speciallärarlyft och har satsat 230 miljoner kronor utöver regeringen i vårt budgetförslag.

Vi vill också stödja språkutvecklingen och möjligheterna att nå kunskapsmålen för nyanlända och andra elever med svenska som andraspråk. Därför föreslår vi en kompetenssatsning för svensklärare inom svenska som andraspråk. Reformen kommer att innebära att 3 000 personer får behörighet som lärare i svenska som andraspråk.

Fru talman! För att kunna lära sig det man behöver i skolan krävs en bra skolmiljö men också elevhälsa. Elevhälsan måste rustas långsiktigt för att bättre kunna möta och stödja barn och unga med psykisk ohälsa. Kristdemokraterna har i höst därför avsatt 380 miljoner kronor mer än regeringen till elevhälsan. En annan viktig faktor som faktiskt har visat sig ha effekt på skolresultaten är hur mycket barnen rör på sig. Kristdemokraterna vill därför att antalet idrottsstimmar utökas från dagens 500 till 700. Mer idrott bidrar till att barnen presterar bättre i övriga skolämnen. Att röra på sig ger bättre koncentrationsmöjligheter och stimulerar inläringen.

Fru talman! Lärarens tid behöver frigöras för undervisning. Att anställa lärarassistenter är en väg, en annan är att samverka med det civila samhället. Fler trygga vuxna i skolan kan ge avlastning i klassrummen. De kan vara i korridorer eller på skolgården under rasterna. Om man underlättar för det civila samhället att bidra och delta i skolans verksamhet skulle det både kunna öka tryggheten och avlasta lärarna. Att detta är ett framgångsrikt sätt att arbeta och skapa trygghet på skolorna är något som utskottet fick ta del av under vår resa till Kanada.

Fru talman! En bra skola börjar med duktiga lärare. En stor utmaning är därför att locka fler till läraryrket samt locka tillbaka några av de 40 000 lärare som i dag inte jobbar som lärare. För detta krävs inte bara högre löner utan också tydliga karriärvägar samt tillit till professionen, som ska

känna att den har mandat att upprätthålla arbetsro och har tid för undervisning. Kristdemokraterna vill även skapa fler snabba vägar in i läraryrket. Den som har examen i ett relevant ämne eller yrkeskunskap ska kunna nå lärarexamen genom en förkortad kompletterande utbildning i pedagogik.

Jag hänvisar till vårt särskilda yttrande.
(Applåder)

Anf. 34 LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till förslaget i UbU1.

Vi ska i dag, på mycket begränsad tid, fru talman, debattera utgiftsområde 16, som omfattar allt från förskola till forskning och på ett eller annat sätt berör hela befolkningen. Det är ett utgiftsområde som alla *tycker* om och förhoppningsvis tycker *om*.

Barn har rätt till utbildning. Så står det i barnkonventionen. Barn har rätt till en framtid, till att kunna välja sitt eget liv, till att söka och nå framgång men också att känna sina rättigheter och ta sig ton mot olika former av förtryck. Utbildning och kunskap är ett avgörande verktyg för att inte svälja enkla lösningar på svåra problem.

Just därför måste rätten till utbildning – bra utbildning – finnas för alla. Just därför måste bildningsbegreppet, som jag tyckte att Annika Eclund förtjänstfullt beskrev, löpa som en röd tråd genom utbildningssystemet. Just därför ska vi inte stänga några dörrar. Just därför ska vi bygga ett skolsystem som alltid ger en andra chans och möter elever där de är.

Alla har rätt att få stöd och uppmuntran för att nå sin fulla potential. Det kostar att ha fler lärare, specialpedagoger, elevhälsa, halvklasser, smågrupper, läxhjälp och fokustid. Men det kostar ännu mer att inte satsa och att inte satsa i tid.

Lågstadiesatsning, läsa-skriva-räkna-garantin, välfärdsmiljarder, specialpedagoger, nationella skolutvecklingsprogram, samverkan för bästa skola, mindre barngrupper och socioekonomiska variabler vid fördelning av statsbidrag är exempel på insatser som regeringen gjort och som finns med i 2017 års budget. Tillsammans med satsningar i tidigare budgetar investerar regeringen över 10 miljarder kronor i skolan nästa år.

Fru talman! Vi gläds verkligen åt elever och lärare som med gemensamma ansträngningar lyckats förbättra resultaten i både Timss och PISA jämfört med förra mätningen. Låt oss gemensamt tala gott om skolan för att stärka motivationen, öka de positiva förväntningarna och uppskatta det arbete som görs.

Men alla elevers resultat har dessvärre inte förbättrats. Alla lärare får inte se sina elever lyckas. Likvärdigheten minskar. Ojämligheten ökar.

Jag har vid ett flertal tillfälle hört politiska meningsmotståndare ifrågasätta jämlikhet och undra varför vi socialdemokrater vill att alla ska ha det likadant. Jag hoppas att de börjar inse att ojämlikhet inte är något som Socialdemokraterna definierat och som man därför kan strunta i. Nu har likvärdigheten minskat så pass mycket i den svenska skolan att Sverige är sämre än genomsnittet i OECD på att kompensera för elevernas olika hemförhållanden, för socioekonomi och för föräldrarnas utbildningsbakgrund.

Det handlar nu om att fördela resurser efter elevernas behov, med högre lön till de lärare som antar de tuffaste utmaningarna och fortbildning till alla lärare oavsett huvudman. Det handlar om att minska betydelsen av att välja rätt eller fel skola. Och vi borde alltid ställa oss frågan: Bidrar den

aktuella satsningen – eller förslaget – till att minska segregationen, eller riskerar den tvärtom att öka den?

Fru talman! Det är dags att på alla nivåer på allvar fokusera på elevernas förväntade prestationer. Det är faktiskt inte relevant att jämföra andelen behöriga till vidare studier, betygssnitt eller resultat på nationella prov skolor emellan om inte hänsyn tas till elevernas förutsättningar – apropå diskussionen om vad en dålig skola är.

PISA visar oss denna gång att elever som går på fristående skolor underpresterar jämfört med elever på kommunala skolor. Det förtjänar att sägas, med tanke på hur vi bombarderas med information från friskoleföreträdare och näringslivsaktörer som menar att friskolor per definition är bättre och att elever som går där får högre betyg. Att underprestera och att inte använda varenda skattekrona för att ge eleverna bästa tänkbara förutsättningar att nå så långt de bara kan är aldrig okej.

För att alla elever ska nå sin fulla potential krävs medvetenhet och tidiga insatser. Studier visar att barn som har gått i förskolan lyckas bättre i skolan än de som inte deltagit. Detta gäller enligt bland annat OECD och Skolverket särskilt de barn som har föräldrar med en kort utbildning och barn som av olika skäl lever i en utsatt situation.

Flera steg tas därför i regeringens budget för att stärka jämlikheten i förskolan. Satsningen Samverkan för bästa skola utökas till att även omfatta förskoleklassen och förskolan. Sedan tidigare finns medel avsatta till kommunerna för att minska barngrupperna i förskolan, och ett riktmärke för hur stora barngrupperna bör vara har återinförts i Skolverkets allmänna råd för förskolan.

De nationella skolutvecklingsprogrammen utvidgas till att även omfatta dem som arbetar inom förskolan. Det är oerhört väsentligt att även förskolans personal ges goda förutsättningar till kompetensutveckling. Det handlar till exempel om att öka kunskapen när det gäller att ta emot och undervisa barn med annat modersmål än svenska.

Fortbildning pågår för förskolechefer som får möjlighet att utveckla pedagogiskt ledarskap. Läslyftet i förskolan syftar till att stimulera barns språkutveckling och ta till vara barns intresse för texter, bilder och skriftspråk. Matematiklyftet i förskolan sträcker sig som helhet över tre terminer och bygger på att förskollärare arbetar kollegialt och diskuterar texter, filmer och erfarenheter men också planerar och följer upp aktiviteter som genomförs med barnen i förskolan.

Fru talman! Det känns också viktigt att i detta sammanhang ta upp den stora lärarbristen. Jag tänker då inte enbart på de mycket stora behov som dessvärre finns i grund- och gymnasieskolan. De är väl kända, och flera åtgärder vidtas, vilket bland annat Helene Hellmark Knutsson kommer att återkomma till i sitt anförande. Jag tänker lite mer specifikt på behovet av förskollärare. Bristen beräknas 2019 uppgå till nästan 12 000 förskollärare. Men bristen på utbildad personal gäller inte ”bara” förskollärare. Den gäller även barnskötare.

Nästan 25 procent av personalen i förskolan har i dag ingen utbildning alls för arbete med barn, och i fristående förskolor är det nästan 38 procent. Högskolan behöver utbilda fler, absolut. Men här blir det så tydligt att kommunernas inställning och förmåga att göra yrkesprogrammen attraktiva, i detta fall barn- och fritidsprogrammet, är minst lika viktigt, liksom lön, villkor och arbetsförhållanden.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis göra några reflektioner kring de världsunika förutsättningar som svensk skola verkar under: fritt skolval, fri etablering för friskolor med skattemedel som finansiering, rätt att ta ut vinst och i slutändan ett kommunalt ansvar för alla elever. Socialdemokraterna och regeringen vill behålla möjligheten för föräldrar och elever att välja skola, men inte för skolor att välja elever.

Friskolor i samverkan är en tillgång för många kommuner. Men skolvalet måste kombineras med starka system för att bryta segregationen och skapa stabila förutsättningar för alla skolhuvudmän. I dag sorteras barn mellan skolor i alldeles för stor utsträckning utifrån bakgrund och föräldrars utbildningsnivå. Bostadssegregationen förstärks genom det fria skolvalet. Skolsegregationen och det fria skolvalets avigsidor måste vi aktivt motarbeta. Det är en avgörande framtidsfråga.

Vinst som görs på skattemedel ska inte plockas ut som vinst till ägarna utan investeras i elever och lärare. Många länder har valfrihet utan vinst. I till exempel vårt grannland Danmark blomstrar den fristående skolverksamheten och därmed valfriheten trots att det inte är tillåtet att ta ut vinst.

Fru talman! Jag är övertygad om att samverkan snarare än konkurrens måste bli ledstjärnan i utbildningssystemet. Det gäller på alla nivåer.
(Applåder)

I detta anförande instämde Roza Güclü Hedin (S).

Anf. 35 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Detta är en budgetdebatt. Det är glädjande att som moderat konstatera att när det gäller pengar matchar vi väl regeringens satsningar. Men det handlar om så mycket mer än pengar. Det handlar också om att göra rätt saker och på rätt sätt för att få ett resultat.

Därför är det så glädjande att här i dag kunna stå i december månad, strax före jul med allt vad det innebär, och kunna ha de glädjande PISA-resultaten i ryggen. Det har haft betydelse vilken politik vi har fört, även om det är en enorm seger för alla de lärare som arbetar ute i våra klassrum och de elever som har åstadkommit resultatet.

Det vi gjorde under åtta års tid var någonting som Lena Hallengren och hennes partikamrater konsekvent röstade emot. Varenda kunskapsreform som presenterades i kammaren och som röstades om röstades man emot. Det är utifrån ett perspektiv att vi har skolor där elevers kunskaper har sjunkit under lång tid.

Mina frågor till Lena Hallengren är: Vilka reformer av de som infördes anser du inte har varit gynnsamma för utvecklingen av högre kunskapsresultat? Vilka reformer ska ni ta bort? Vi kan nu konstatera att det är halvtid för regeringen. Än så länge har man inte tagit bort några av Alliansens reformer. Ska vi se det som att det har varit en framgångsrik politik som ni nu ställer er bakom? Det är min första fråga till Lena Hallengren.

Anf. 36 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, Camilla Waltersson Grönvall!

Det matchar väl med plus 11 miljoner i en budget på 74 miljarder. Vi kan väl säga att vi lägger ungefär lika mycket, om man ska vara snäll. Sedan kan man diskutera vad man egentligen lägger i välfärdsmiljarder och på andra utgiftsområden, men det är inte vad vi debatterar här och nu.

Jag vill gärna återigen understryka att det inte är någon som på något sätt förnekar glädjande PISA-resultat, även om man naturligtvis måste ta det goda med det onda. Det är ändå ett faktum att likvärdigheten har minskat under åtta års tid med den borgerliga regeringen och under Jan Björklunds styre.

Det är inte bara fråga om vilka reformer som var fel. Vilka reformer missade man? Varför gjorde man inte mer aktiva insatser när det gällde resursfördelning och insatser som ska bryta den ojämlika utveckling som vi såg? Jag började göra en liten lista. Var vi verkligen emot alla reformer? Menade Camilla Waltersson Grönvall på fullt allvar det, till exempel läroplanen, karriärtjänsterna, med flera?

Däremot kan man alltid diskutera: Vad gör man sex, sju, åtta år senare, om man på riktigt menar att man tar ansvar för skolan? Detta sagt med tanke på det replikskifte jag tidigare hade med Sverigedemokraternas företrädare som påstod att han ville ha långsiktighet, samtidigt som han inte ville behålla nästan någonting i dess nuvarande form.

Det vore ansvarslost av alla regeringar att säga att det man inte gillade ett antal år tidigare river man bara upp. Detta är en av de utmaningar som är väldigt svåra. Därför är det viktigt att vi har en skolkommission som arbetar och gör att vi i framtiden försöker vara så eniga som det är möjligt.

Jag inser att skillnaderna finns. Det är ingen hemlighet. Men jag tror också att det finns mycket mer vi är överens om än vad vi ibland vill ge sken av i kammaren. Jag vill nog bestämt hävda att vi för framtiden måste vara det på ett mycket bättre sätt än tidigare.

Jan Björklund nyttjade möjligheten att ha egen majoritet i fyra år och göra lite vad han ville. Jag tror att vi ska ta vara på möjligheterna att ha så breda lösningar som det är möjligt och fokusera debatten på det vi anser vara nödvändigt.

Anf. 37 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Tack så mycket för svaret, Lena Hallengren! Jag tycker ändå att det visar på den brist på förslag och den brist på handlingskraft vi tyvärr har sett under den här tiden. Regeringen har nu presenterat sin tredje budget. Tyvärr står vi fortfarande med mer frågor än svar. Framför allt saknar vi en rad förslag. Man har gömt en hel del saker i utredningar, bland annat denna kommission som vi fortfarande väntar på resultatet av.

Vad vi däremot kan se är att internationell forskning visar på ett tydligt samband mellan mer undervisningstid och förbättrade kunskapsresultat. Vi tycker därför det är allvarligt att svenska elever tappar nästan ett helt års undervisning jämfört med elever i andra OECD-länder. Till detta kommer det här med ökade timmar i matematik, där vi också ligger väldigt lågt i jämförelse med andra länder.

Detta har regeringen konsekvent sagt nej till eller varit helt tyst om. Jag skulle vilja ha ett svar som fokuserar på kunskapsresultat och hur vi går vidare med att höja svenska elevers kunskaper. Om Lena Hallengren tror på vad internationell forskning säger när det gäller sambandet mellan den tid som en skicklig lärare tillbringar med varje elev vill jag att hon inte undviker den frågan utan verkligen svarar på den.

Hur tänker regeringen möta det förslaget? Ser man mer undervisningstid i relation till att Sverige har så lite undervisningstid som en del i hur vi löser detta vidare? Är regeringen beredd att satsa på mer undervisningstid?

Anf. 38 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Jag brukar vinnlägga mig om att försöka beskriva det som är positivt och det som är negativt. Jag tycker att Camilla Waltersson Grönvall kanske också skulle se lite grann av det som döljer sig bakom de 74 miljarderna och alla de reformer som har genomförts. Det blir faktiskt lite futtigt att till exempel inte se skolutvecklingsprogrammen som permanenta utan snarare ta bort dem i sina egna budgetalternativ, vilket bland annat Moderaterna gör. Det handlar om att fortbilda lärarna.

Jag tror att det spelar roll med undervisningstid. Men det spelar också roll att det är behöriga lärare som har möjlighet och tid att undervisa eleverna. Vi står inför en brist med 60 000 lärare. Det skulle vara intressant att se en uppdatering på detta. Det är klart att det påverkar att söktrycket ökar och att 10 000 fler lärarutbildningsplatser finns, att Teach for Sweden får fler platser och att vi har mer KPU.

Jag är väldigt bekymrad över att så många elever inte kommer att få möta en lärare som är behörig. Det gäller inte minst det ämne som jag vet att Camilla Waltersson Grönvall tänker på, nämligen matematik. Nu ska tiden på högstadiet öka. Jag ser inga problem att det kommer att öka också under låg- och mellanstadiet. Men vi måste ta det i en rimlig takt. Det är det ena svaret.

Det finns inget enkelt svar som: Om vi ökar timmarna lite mer i till exempel matematik får vi upp resultaten. Jag förnekar inte att det kan finnas en koppling däremellan. Men det handlar också om att kunna satsa på specialpedagoger och se till att vi inte har för stora klasser. Vi måste också se till att vi värnar likvärdigheten. De obehöriga lärarna kommer inte att vara jämnt fördelade över landets kommuner och skolor, dessvärre.

Anf. 39 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är slående att allting som är dåligt har Jan Björklund och Alliansen allt ansvar för, men allting som råkar vara bra har de inget ansvar alls för. Men jag ska inte gräva ned mig i denna retorik, utan jag ska tala om likvärdighet.

Jag tycker att det är bra att Socialdemokraterna och de rödgröna talar mycket om detta, och jag delar den oro som finns. Det är bara det att om man ska möta detta måste man bestämma sig för vad som är det viktigaste, och jag tror att det centrala är att lyckas med både och. Vi måste fortsätta att lyfta kunskapsresultaten och fortsätta att se till att de som är riktigt duktiga och engagerade i skolan får bättre resultat. Samtidigt måste vi, för att öka likvärdigheten, se till att de som har det lite jobbigare i skolan förbättrar sina resultat ännu mer. Det är det som är den stora utmaningen. Om man bara mäter likvärdigheten och bara talar om den kan man hamna i helt galen tunna. Vi måste se till att både lyfta kunskapsresultaten generellt och att likvärdigheten ökar.

Jag har med anledning av detta två konkreta frågor till Lena Hallengren, som är ansvarig för dessa frågor i utbildningsutskottet. Min första fråga gäller att det i riksdagen finns en stark majoritet för att vi ska ha en tioårig grundskola. Detta bromsar regeringen. Det finns tillkännagivande på tillkännagivande från utbildningsutskottet och riksdagen om att vi vill ha en tioårig grundskola därför att fler på det sättet ska få en bättre start. Men det händer ingenting. Varför?

Min andra fråga gäller att det finns en överenskommelse om att fler skolor ska ta emot nyanlända. Detta löste vi ganska snabbt när det gäller fristående skolor, men vi ser fortfarande inget förslag från regeringen när det gäller kommunala skolor. Varför?

Anf. 40 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Det här med allt bra och allt dåligt och hur man knyter det till sina egna företrädare kan vi väl alla känna oss träffade av, eller hur? Det brukar inte sällan låta så från alla partier.

Jag ska svara på de två frågorna. När det gäller tioårig grundskola tycker jag att det är en överdrift att säga att Christer Nylanders parti med flera vill ha tioårig grundskola och att regeringen inte vill ha det. Däremot handlar det om att man ska ha tio års obligatorisk skolgång och hur vi sedan ser på förskoleklassen. Det är egentligen det som är knäckfrågan. Att göra samtliga förskollärare obehöriga att undervisa under det första året för sexåringar tycker vi är en oklok väg att gå, och vi försöker hitta andra möjligheter för att se till att man ändå får en tioårig obligatorisk skolgång.

Christer Nylander kan gärna reflektera lite grann över detta i sin replik: Vad innebär det att förskollärarna blir obehöriga? Har de verkligen inte den kompetens som krävs? Frågan är snarare hur vi ser till att alla elever går i förskoleklass, att de har rätt till det stöd som behövs och att man inte på något sätt ska känna att man väntar med detta. Hur ser vi till att förskoleklassen blir en del av och gör sin insats för att eleverna når målen i årskurs 3, till exempel? Att kunna göra detta och fortfarande låta förskollärarna vara behöriga – det är precis detta som är knäckfrågan, där jag hoppas att vi kan komma fram.

Den andra frågan, om nyanlända elever i kommunala skolor, är en mycket bra fråga. Det tog en hiskelig tid att få fram den första överenskommelsen, och jag vill inte påstå att det gick så väldigt smidigt att få fram den. Men vi var överens om målet, och till slut hittade vi en väg. Jag hoppas att vi gör det också när det gäller de kommunala skolorna. Jag tror att vi allihop får gå tillbaka till våra partier och fundera lite på hur vi kan bidra i detta arbete.

Anf. 41 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Fru talman! Det är bara att konstatera att det i riksdagen finns en majoritet som vill ha en tioårig grundskola eftersom vi vill ha ett fyraårigt lågstadium och de rättigheter som det innebär att vara i grundskolan i stället för i förskoleklassen när det gäller till exempel särskilt stöd.

Om man vill att fler ska lyckas tidigt i skolan tror jag att det är ganska bra att fler omfattas av rätten att få särskilt stöd för att nå de kunskapskrav som finns för lågstadiet. Det är därför vi vill ha tioårig grundskola: för att fler ska få en bra start.

Vi kom överens om en viktig del av likvärdigheten, nämligen hur fler kommuner tar emot fler nyanlända. Vi kom också överens om hur fler fristående skolor ska kunna ta emot fler nyanlända. Men regeringen kommer inte med något förslag när det gäller hur fler kommunala skolor ska kunna ta ansvar för att fler nyanlända kommer till deras skolor.

Jag är beredd att diskutera, och allianspartierna har varit konstruktiva i detta. Det som väntas nu är ett förslag från regeringen i frågan. Jag ställer

min fråga återigen. Om nu Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet tycker att det är en viktig fråga att fler skolor ska ta emot nyanlända – varför kommer det då inget konkret förslag från regeringen? Varför prioriteras inte denna fråga?

Anf. 42 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Jag vill återkomma till frågan om tioårig grundskola och säga att jag tror att detta är ett exempel där alla snarare behöver fundera över om vi kan bli överens i frågan än att säga att man med minsta möjliga majoritet tänker rösta igenom något som faktiskt innebär stora förändringar.

Frågan handlar inte om huruvida elever ska ha rätt till särskilt stöd som de behöver under tio års tid, utan frågan är: Ska förskollärare som i dag undervisar i förskoleklass anses obehöriga, eller kan vi hitta en form där förskoleklassen är obligatorisk och där barn har rätt till särskilt stöd i de fall de har behov av det men där förskollärare fortsatt är huvudsaklig personalgrupp?

När det gäller frågan om de kommunala skolornas möjlighet att ta emot nyanlända på ett sätt som kanske inte motsvarar de principer som i dag råder vill jag uppmana Christer Nylander att ställa en interpellation till skolministern om han vill diskutera frågan i detalj. Frågan ligger i huvudsak där.

Jag skulle dock vilja problematisera det hela något. En del av problematiken handlar om att införa en kvot liknande den i friskolesidan där högst en viss andel får runda kön. Den där kvoten är inte helt enkel att utforma. Man kan fundera över vad det innebär för skolor som har bra många fler elever som är nyanlända. Finns det en problematik i detta, var kan man dra gränsen och vad får det för konsekvenser?

Jag kan inte ge ett bättre svar på detta. Det är en fråga som har förhandlats, och jag ser framför mig att förhandlingarna får fortsätta om intresse finns.

Anf. 43 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag har fyra frågor; vi får se hur många jag hinner med.

Min första fråga, fru talman, är denna: Om jag minns rätt är Sverige det femte bästa landet i OECD när det gäller att satsa ekonomiskt på skolan. Det är ju budget vi ska tala om här. Men vi ligger på 25:e plats när det handlar om resultat. Frågan är: Har det gjorts någon analys? Socialdemokraterna har gjort en bra satsning. Jag ska hedra er när ni gör bra saker, och detta gäller att ni har plockat in Anna Ekström. Hon borde sitta med kunskapen för att ni skulle kunna utveckla en riktigt bra analys och en bra politik i frågan. Jag hoppas verkligen att vi får en god analys av detta som kanske även kan ingå i Skolkommissionen så att vi andra partier får tillgång till den.

Vi har talat om likvärdigheten. Det har blivit en stor fråga efter det att OECD:s rapport släpptes, fru talman. Vi skulle titta noggrant på detta. Om man går in och tittar på statistiken ser man att det finns något som heter Barnombudsmannen och Max 18. Där finns egentligen all statistik som finns att tillgå och som man kan önska.

Man kan där se vilka som är den absolut svagaste gruppen. Som vi talade om här förut är det nyanlända flickor som visar upp det näst bästa

resultatet. Men då talar vi om 200–300 personer, så det är en ganska liten grupp. Den grupp som har de absolut svagaste resultaten är andra generationens invandrapojkar som lever och bor i segregerade områden. De har andra alternativ för att tjäna pengar än att plugga. Det är tyvärr så resultatet ser ut i dag, fru talman.

Min frågeställning till Lena Hallengren är: Vad har regeringen för satsningar på dessa två saker, det vill säga analysen och andra generationens invandrapojkar som lever i de segregerade områdena?

Anf. 44 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Det är lämpligt att Anna Ekström är på plats i kammaren så att Stefan Jakobsson kan begära replik på henne. Då slipper jag att svara i hennes ställe.

Däremot kan jag säga att det är klart att analys är oerhört viktigt. Det är det som vi alla ägnar oss åt. Vi försöker också i utbildningsutskottet göra till exempel olika typer av uppföljnings- och utvärderingsarbeten. Nu i dagarna har detta uppmärksammats väldigt väl, exempelvis när det gäller forskarskolor.

Skolkommissionen handlar om att ta saker och ting på allvar och att analysera. Jag tycker att det finns anledning att i sammanhanget omnämna det som något positivt. Oftast låter det så här: Det har ni grävt ned i Skolkommissionen, och det har ni gömt undan där! Kan vi inte ens få analysera en fråga under en halv mandatperiod? Jag brukar jämföra med Barnstugeutredningen, som tillsattes i början på 70-talet och som jobbade under fyra fem år för att staka ut vägen till en allmän och lika rätt för barn att gå i förskola. Vi måste kunna ta oss lite tid.

Jag är hoppfull, och jag hoppas som sagt mycket på Skolkommissionens förslag. Det är ingen av oss som riktigt vet vad det kommer att innehålla, även om vi har fått viss information som ledamoten kan ta till sig i referensgruppen. Det blir ett viktigt underlag, och det blir också ett litet kvitto på hur vi kan ta till oss de fakta och den kunskap som presenteras, och inte bara det som passar in i de tidigare skrivna partiprogrammen.

Jag ska säga något kort om det faktum att alla elever inte presterar lika bra eller lika dåligt utan att elever har olika förutsättningar. Det är ingen nyhet för någon i den här kammaren att pojkar presterar sämre än flickor och att det är tuffare att komma från ett annat land och att dessutom bo i ett område där man sannolikt har föräldrar med kort utbildningsbakgrund. Det är det som skiner igenom. Det är det som resursfördelning handlar om, det är det som specialpedagoger handlar om och det är det som hela arbetet när det gäller Samverkan för bästa skola bland annat handlar om.

Vad gör Stefan Jakobsson? Har han några bättre förslag att skicka med? Jag tar gärna emot dem.

Anf. 45 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Herr talman! Mina förslag är redan presenterade på fem presskonferenser under det senaste året. Jag är villig att sätta mig ned och diskutera med vilket parti som helst, förhoppningsvis alla partier, eftersom vi inte vet vilket som blir det största partiet och sitter i regeringen om två år. Då kanske vi ska ha en diskussion innan dess så att vi slipper förstöra skolan.

Lena Hallengren har fördelen av att ha gått förskollärautbildningen. Hon har visserligen aldrig jobbat i yrket, men i det här fallet skulle jag vilja

diskutera lämplighetstestet. Regeringen har alltså gett UHR ett uppdrag utifrån Linnéuniversitetet och Jönköpings universitet, där man har tittat på lämpligheten för antagning.

Det skulle vara intressant om Lena Hallengren i dagsläget skulle vilja presentera om man har några tankar i ämnet. Jag tror nämligen att ett lämplighetstest för lärare är otroligt viktigt. Alla som sitter på läktaren och alla som finns ute i Sverige kan nog räcka upp handen på att man någon gång har haft en dålig lärare – en riktigt dålig lärare, kanske till och med en lärare som förstört ens uppväxt. Detta måste plockas bort från skolan.

Den andra frågan handlar om friskolorna och de nyanlända. Jag instämmer med föregående talare: När ska vi ställa samma krav på kommunala skolor? Friskolorna har otroligt mycket krav på sig. Man pekar väldigt ofta på friskolorna med pekpinnen, men jag tycker att en likvärdighet borde finnas även mellan friskolor och kommunala skolor.

En satsning som gjordes här och som olika partier kom överens om var att man skulle ha möjlighet att gå före i kön. Nu ser vi effekterna av detta, herr talman. Nu har 0,7 procent av friskolorna som fick denna möjlighet anmält sig för att låta nyanlända passera före i kön – 0,7 procent. Var det verkligen värt pengarna, satsningen och energin som det kostade att ta fram och genomföra ett snöbollsförslag? Med snöbollsförslag menar jag helt enkelt meningslösa regler.

Anf. 46 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Jag vill gärna ta till protokollet att jag inte har gått någon förskollärarytbildning utan en grundskollärarytbildning. Huruvida jag har arbetat länge i yrket eller inte tycker jag är ganska ointressant i sammanhanget, om det nu vore det jag skulle bygga mitt anförande på.

Det frestar mig lite grann att tala om Stefan Jakobssons personliga egenskaper och förmågor, särskilt när det kopplas till frågan om lämplighetstest till lärarutbildningen.

Jag vet att försök pågår när det gäller lämplighetstest till lärarutbildningen. Man ska inte dra för många slutsatser förrän de har arbetat färdigt, men rent principiellt tycker jag inte att man kan bedöma om någon blir en bra lärare innan den ens fått chansen att börja. Jag tror nämligen att vi växer med kunskap. Jag tror att vi har alla möjligheter att utveckla våra förmågor.

Vi får se vad försöken visar. Man kan också fundera över om lämplighetstest ska införas för dem som vill bli läkare, sjuksköterskor, socio-nomer, poliser eller brandmän. Vi kanske inte alls ska gå efter betyg och tron att människor växer med kunskap, utan vi kanske ska värdera 16–17-åringar och deras framtida yrkesval?

Som sagt, vi får se vad utvärderingen visar. Men jag är mycket skeptisk till detta; så har jag sagt det.

När det gäller likvärdiga krav på friskolor och kommunala skolor tillhör jag dem som tycker att det hade varit klokt att ta fram ett förslag som innehöll både friskolor och kommunala skolor. Det var inte riktigt möjligt att komma överens till en början.

Jag vet inte riktigt hur Stefan Jakobsson tolkar att 0,7 procent av friskolorna har anmält sig. Jag tycker förstås att det är synd och hoppas att det är många fler som låter nyanlända gå på sina skolor, utan att ha behövt nyttja den här lagstiftningen eftersom man faktiskt hade platser över. Det

är ju inte så att alla friskolor har långa köer och att man måste runda kön för att få gå på skolan.

Jag tror att det vore väldigt klokt att aktivt arbeta för detta, och jag hoppas att det är så det är.

Anf. 47 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik:

Herr talman! Jag tänkte ta chansen att fortsätta en diskussion, eftersom huvudanförandet, precis som Lena Hallengren sa, är ganska kort. I stället får man möjlighet att fördjupa resonemangen i replikerna med både debatt och dialog kopplat till de olika frågorna.

Självklart är likvärdigheten en jätteviktig fråga, men det är också en väldigt svår fråga på olika sätt. Det är klart att olika reformer både kan ha vissa negativa effekter och andra positiva effekter för likvärdighetens utveckling.

Precis som Lena Hallengren nämnde i sitt anförande handlar det också om tillgången till lärare på olika sätt, både legitimerade lärare och pedagogisk personal över huvudet taget. Därför skulle jag vilja ställa några frågor om hur vi skapar en likvärdighet över hela landet. Ibland fokuserar man på skillnader mellan kommunala skolor och friskolor, men vi ser också att det i stora delar av landet finns stor brist på behöriga lärare liksom att det är svårt att hitta ett elevunderlag för heltidstjänster på alltför små orter.

Då kommer jag till min kanske på ett sätt förutsägbara fråga som handlar om fjärrundervisning och möjlighet att tillgängliggöra den nya tekniken för fler elever så att man också använder lärares kompetens så optimalt man bara kan utifrån den lilla skolans möjligheter.

Det finns en försöksverksamhet som pågår nu, där vi från Centerpartiet ville att man skulle gå längre och öppna för en mer generös hållning. Hur ser Lena Hallengren på att kunna tillgängliggöra möjligheten för behöriga lärare över hela landet med hjälp av ny teknik?

Anf. 48 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Jag uppskattar verkligen frågan, och jag tycker att vi gemensamt i utskottet bör ägna oss åt den väldigt mycket, inte bara i fråga om fjärrundervisning och teknik utan att verkligen lära oss mer om detta. Det kan handla om uppföljningsarbeten, det kan handla om besök av olika slag och uppvaktningar. Jag tror att vi på olika sätt måste försöka tänka nytt och annorlunda om hela landet ska ha en möjlighet att leva och utvecklas, vilket jag är alldeles övertygad om att man gör genom utbildning och skolverksamhet.

Jag ser också fram emot den utredning om fjärrundervisning som Eva Durhan håller i och som är på gång. Nu minns jag inte när den kommer; det kanske Ulrika Carlsson själv har koll på. Men den skulle just försöka analysera mer på djupet, för det är klart att det är skillnad. Hur många ämnen kan en elev fjärrundervisas i? Kan man ha all sin undervisning i form av fjärrundervisning? Vilken kompetens krävs av den vuxna person som är i klassrummet? Ska det vara en lärare? I vilket ämne? Med vilken behörighet? Hur liten kan en klass vara för att ändå ha någon form av utbyte och möjlighet till dialog så att man uppfyller andra mål i läroplanen?

Jag är absolut inte negativt inställd, och detta gäller socialdemokratin i stort när det kommer till ny teknik och att möjliggöra för orter utanför centralorterna att använda fjärrundervisning. Men det gäller ändå att vara lite

försiktig och skynda långsamt, eftersom vi både vill att vissa kvaliteter ska nås och helt enkelt veta att undervisningen håller måttet.

Prot. 2016/17:45
13 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

Anf. 49 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik:

Herr talman! Tack, Lena Hallengren, för svaret! Vi känner båda till den distansskola som finns i Torsås, där man på gymnasienivå till väldigt stor del använder sig av den nya tekniken i undervisningen och där det fungerar på ett bra sätt.

Det är klart att det finns vissa delar där som man skulle kunna tänka sig att genomföra. Det finns ju många som har praktisk erfarenhet och som skulle kunna dela med sig av den. Min förhoppning är därför att all denna praktiska erfarenhet också lyfts in i den utredning som pågår och kan komma till användning på ett bra sätt.

Det är klart att detta ska kopplas till det kunskapsfokus som är viktigt att ha över hela landet. Det fanns en fråga om entreprenad som också blev ganska känslig och som man menade skulle stöka till det på olika sätt. Hur ser Lena Hallengren på möjligheten att kommuner emellan öppna för en sådan lösning?

Ur ett landsbygdsperspektiv tror jag att det är viktigt att det inte bara handlar om små landsbygdsskolor som ska tillgodogöra sig fjärrundervisning. Det handlar också om att den lilla skolan har möjlighet att använda ny teknik för att bredda elevunderlaget eller tjänsteunderlaget för lärare och så vidare.

Den typen av tankar skulle jag vilja att Lena Hallengren utvecklade lite.

Anf. 50 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Torsås är en kommun i min valkrets som jag har mycket kontakter med. Den är verkligen ett positivt exempel. Det som ska tilläggas är att elever i stor utsträckning sitter hemma av olika skäl, på grund av långa sjukskrivningar och olika typer av svårigheter att vistas i stora grupper. Det kan några elever göra. Jag tvekar inför hur mycket eleverna kan sitta ensamma utan att vistas i stora grupper så att de ändå kan bygga sociala relationer och ha en dialog med andra. Det är för mig viktigt.

Sedan var det en fråga om entreprenad mellan kommuner. Jag ska erkänna att jag har lagt av mig lite grann sedan vi behandlade en knepig proposition som handlade om fjärrundervisning och distansundervisning. Möjligheten att inte bara få upphandla av ett utbildningsföretag utan även att kunna samverka mellan kommuner är vad vi vill komma åt. Många kommuner löser problemet genom att bilda kommunalförbund, gymnasieförbund, skolförbund, som gör att gränserna därmed inte finns. Det är en positiv utveckling att kommuner försöker samarbeta och samverka mer så att de inte är så sårbara.

Jag ser fram emot fortsatta diskussioner. Jag vill tillägga – lite grann med Torsås i bakhuvudet – att det kräver mycket kunskap och kompetens hos läraren att jobba med elever som sitter någon annanstans. Det är ingenting som man lätt kan säga att man kan tänka sig att göra. Vi har talat mycket om fortbildning av olika slag under förmiddagen. Det blir mycket viktigt att bygga kunskapen och förstå att det inte bara är fråga om att skicka saker digitalt utan att det är fråga om att bygga en lärmiljö och kunskap. Det kommer att kräva insatser nationellt om vi ska kunna gå vidare.

Anf. 51 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Som alla känner till står Vänsterpartiet bakom den gemensamt framtagna budgeten, och jag kommer att nämna det i mitt anförande senare.

Jag har en annan fråga till Socialdemokraterna, regeringen och Lena Hallengren om de många flyktingbarn som är på väg att utvisas just nu. Jag vet att det här inte är en migrationsdebatt, samtidigt som såväl Lena Hallengren som jag har nämnt barnen och deras förutsättningar i den svenska skolan när andra företrädare har varit uppe i talarstolen.

På vilket sätt anser regeringen att elever som vilken dag som helst riskerar utvisning – ett stort antal i går – ska se framtidshopp och vilja lära sig svenska, vilja gå i skolan, vilja bli en del av vårt utbildningssystem? På vilket sätt kan det ske när många av eleverna i dag har fått stora psykiska skador av det som den svenska regeringen och andra partier utsätter dem för?

Även om vi är överens om budgeten är det viktigt att regeringen gör ett ställningstagande. Åtminstone måste ni som sitter för regeringspartierna i utbildningsutskottet mena alla elever, inte bara de elever som helt enkelt vet om att de kommer att få uppehållstillstånd eller som är medborgare i landet. Jag skulle vilja ha svar på frågan.

Anf. 52 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Jag ska inte på något sätt försöka smita undan frågan, och jag ska ge ett svar även om jag vill understryka vad Daniel Riazat själv inledde med, nämligen att det här är i stor utsträckning en migrationsfråga snarare än en fråga som har att göra med utbildningsutskottets budgetdebatt.

Det som har varit angeläget att se till är att om man befinner sig i utbildning ska man ha rätt att stanna. Det gäller också nationella program och till viss del också språkinstruktionen.

Bedömningen av vem som får stanna eller inte blir migrationsperspektivet. Med reglerad invandring blir det en fråga om du har rätt eller inte rätt att stanna. Nu har det till exempel gjorts en ny bedömning av läget i Afghanistan, vilket sannolikt kommer att förändra situationen för flera av de ungdomar som kommer därifrån.

Jag förstår precis vad Daniel Riazat menar – särskilt efter alla dessa möten med dessa ungdomar. Jag delar absolut Daniel Riazats uppfattning. Men det blir svårt att ha en reglerad invandringspolitik och regler för mottagandet om reglerna inte följs. Den extrema situation som har rått i Sverige på grund av vad som händer i världen har bara börjat. Jag hoppas att dessa elever kommer in i det svenska systemet i form av skola och annan etablering. Det är absolut ambitionen.

När vi säger alla menar vi alla som går i skolan. Rätten att gå i skola finns när man väntar på uppehållstillstånd eller har uppehållstillstånd.

Anf. 53 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Jag vet att jag och Lena Hallengren är i grunden överens. Vi delar värderingar i dessa frågor. Samtidigt vill jag veta hur Lena Hallengren anser att svenska skolan påverkas av ovissheten som många elever befinner sig i i dag.

Ett hundratal lärare och skolpersonal har hört av sig till oss i riksdagen, och jag har besökt dem. De pratar om en svår situation just nu där de inte vet hur de ska arbeta med eleverna. Det blir svårt att försöka lära ut saker till elever som inte vet hur många timmar, dagar, veckor eller månader de ska stanna kvar.

I går utvisades ungefär 50 personer till Afghanistan med chartrade plan från 9-tiden fram till kl. 1 på natten. Bland dem fanns ett antal som har befunnit sig i det svenska systemet, alltså inte har varit så att säga utanför våra institutioner.

Många barn är rädda för att gå till skolan. Jag känner igen det. När vi var flyktingar var vi rädda för att gå till skolan. Vi var rädda för att polisen skulle komma till skolan eller att vi skulle tas när vi var på hemväg efter skolan.

Det är viktigt att vi utbildningspolitiker, däribland utbildningsutskottets ordförande Lena Hallengren, tar ställning och gör tydligt på vilket sätt den svenska skolan påverkas av situationen.

Anf. 54 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Jag vill verkligen understryka att jag är helt övertygad om att hela vårt samhälle påverkas av rådande situation.

Tillfälliga uppehållstillstånd är ingen ideal situation. Vi kan från vilken forskare som helst få veta att permanenta uppehållstillstånd är mycket bättre för den som vill etablera sig för att skapa trygghet och för familjeåterförening.

Det finns skäl som vid många tillfällen har angivits i kammaren som har varit grunden för att skapa långsiktiga och breda överenskommelser i rådande läge. Ibland skulle man själv vilja fatta beslut, men beslut i migrationsdomstol och myndighetsbeslut utifrån de politiska beslut vi fattar är rätt väg att gå. På det sättet har Sverige ett rättssäkert system jämfört med många andra länder.

Det är viktigt att vi kan åstadkomma snabbare besked och beslut. Väntan är det som skapar en ohållbar situation för alla inblandade – ytterst den som väntar på besked. Jag förstår att det också handlar om dem som möter och omger dessa unga människor. Jag inbillar mig inte att det finns någon som flyr till Sverige som jättegärna åker tillbaka.

Det är min och Socialdemokraternas uppfattning att tillfälliga uppehållstillstånd inte är det bästa, men det är den överenskommelse som har ingåtts för att skapa långsiktighet.

Anf. 55 ELISABET KNUTSSON (MP):

Herr talman! I dag är det debatten om utbildning och forskning. Det är ett område som berör oss alla mer eller mindre. Var och en av oss har olika förhållanden till skolan, helt beroende på vad vi själva har gjort. Vi har själva varit elever på olika skolor och lärosäten.

Själv har jag fått med mig en hel rad berättelser genom åren från mina föräldrar, via min dotters utbildning och min egen tid som lärare. Det är ett tidsspänn från mitten av 1920-talet till dags datum, och mycket har hänt på de hundra åren. I takt med att samhället förändrats, kraven på utbildad arbetskraft ökat och längtan efter bildning och utbildning vuxit har skolväsendet genomgått stora reformer i olika perioder.

Herr talman! Utbildning och bildning är det som präglar hela en människas liv. Därför är det en av de viktigaste delarna i hur vi ger våra barn möjlighet att få en bra start i livet och de bästa förutsättningarna att utveckla sina förmågor.

Alla elever har rätt till en bra skola. Regeringen vill bland annat skapa bättre förutsättningar för kommunerna att nå målet om en jämlik kunskaps-skola. Utöver välfärdsmiljarderna har vi sammantaget, inklusive årets budget, gjort skolsatsningar på över 10 miljarder kronor för 2017. Det handlar till exempel om 2 ½ miljard för fler anställda i förskoleklassen, på fritidshemmet och på lågstadiet, 3 miljarder i höjda lärarlöner och stora riktade insatser för skolor med svåra förutsättningar. Målet är att ge alla en bra start i livet oavsett var i landet de bor.

Vi har en lång tradition av ständiga förbättringar av vårt utbildnings-system.

Förskolan erbjuds de barn som är under sex år. Här ska leken och det lustfyllda lärandet prägla verksamheten, och barnens perspektiv ska fångas upp och ge avtryck i verksamheten. Från och med det år ett barn fyller sex är kommunen skyldig att en erbjuda plats i förskolan som är avgiftsfri och omfattar minst 525 timmar under ett läsår.

Barngrupperna i förskolan och i förskoleklasserna är ibland för stora. För att skapa förutsättningar för mindre barngrupper och ökad personaltät-het har regeringen infört ett statsbidrag på 415 miljoner kronor för 2015 och 830 miljoner kronor per år från och med 2016. Samtidigt har Skolver-cket på uppdrag av regeringen tagit fram nya riktmärken för storleken på barngrupperna i förskolan.

Eftersom forskning visar att förskolans pedagogik, som bygger på lek-fullt lärande, leder till bättre skolresultat vill regeringen göra förskoleklas-sen obligatorisk.

De elever som har behov av omsorg efter skolan får den på fritis. För många yngre elever är tiden på fritidshemmet en del av skoldagen. Fritis-pedagogiken är då en viktig del av lärandet. Ett väl fungerande fritidshem kan öka jämlikheten genom att erbjuda ytterligare möjligheter till lärande, särskilt till de elever som behöver detta.

Men trots att allt fler elever går i fritidshem har resurserna till fritids-hemmen inte ökat i samma takt. Grupperna växer, och personaltät-heten minskar. Likaså minskar andelen personal med pedagogisk examen eller annan utbildning för arbete med barn. Detta påverkar fritidshemmens möj-ligheter att fullgöra sitt uppdrag.

För att fritidshemmets utbildning ska hålla god kvalitet och vara an-passad till att stimulera elevers lärande och utveckling samt erbjuda en meningsfull fritid och rekreation investerar regeringen 250 miljoner kro-nor 2016, och man beräknar för de kommande åren 500 miljoner kronor per år för insatser inom fritidshemmen. Satsningen föreslås bestå i huvud-sak av ett statsbidrag för att höja personaltät-heten men även till viss del av insatser för att på andra sätt höja kvaliteten på undervisningen.

Att satsa på de yngsta ger pedagogerna möjlighet att se varje individ i gruppen och på så vis tillfredsställa de behov som finns att stötta både ele-ven som springer före och behöver fler och större utmaningar och eleven som behöver lite extra stöd för att hålla jämna steg och ta sig vidare genom grundskolan.

Grundskolan är vägen fram till gymnasiet. Här ska all grundläggande kunskap meddelas och inhämtas. Här utvecklas barnet till tonåring.

När vi nu har fått de nya siffrorna från både Timss och PISA måste jag få säga några ord om hur imponerad jag är av både lärare och elever. Av eleverna, som oftast byter både arbetsrum och ämne, till exempel från engelska 40 minuter till matematik 60 minuter med nya arbetskamrater, ny arbetsledare och en arbetsyta på 0,5 kvadratmeter. Av läraren, som i lite större utsträckning slipper byta lokal men har all sin utrustning med sig och ska vara en engagerad arbetsledare för en helt ny grupp på mellan 20 och 30 elever var 60:e minut, ibland utan någon chans till återhämtning mellan lektionerna. Visst är de fantastiska? Och vi förbättrar våra resultat – de allra flesta når behörighet till gymnasiet. Det är en fantastisk arbetsseger i den svenska skolan som de nya resultaten från PISA och Timss pekar på. All heder åt lärarna och eleverna som har åstadkommit detta!

Men vi får inte vila här. Utmaningarna är fortfarande stora. Särskilt den växande ojämlikheten i skolan innebär stora utmaningar. Den rödgröna regeringen ser denna växande ojämlikhet i skolan som en av sina största utmaningar när vi nu ska fortsätta bygga skolan som skapar optimala förutsättningar för att alla barn ska växa och utvecklas.

Komvux finns för dem som av en eller annan anledning inte nått ända fram. De ska kunna läsa färdigt sin grundskoleexamen eller sin gymnasieexamen och sedan ta sig direkt ut på arbetsmarknaden eller kanske fortsätta in på högre utbildning. Komvux är också många gånger nyckeln som öppnar dörren för den som vill byta karriär och prova på något nytt.

Herr talman! Regeringen har sedan dag ett tydligt prioriterat en jämlik kunskapsskola, tidiga insatser och ett attraktivt läraryrke. Regeringens satsningar bidrar till att utveckla svensk skola och ger varje lärare mer tid med sina elever och eleverna mer tid med sina lärare. Lärarna ska ha goda möjligheter att utvecklas i yrket och utföra sitt jobb, och vi politiker ska visa respekt för lärarna och deras professionella kunnande. Våra förslag och beslut ska stödja och hjälpa lärarna i deras arbete, inte motverka och krångla till det.

Jag yrkar därmed bifall till förslaget i UbU1. Jag önskar er alla en fantastisk luciadag i ljusets tecken!
(Applåder)

Anf. 56 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Herr talman! Jag håller med Elisabet Knutsson om att politiken inte ska krångla till det för lärarna. Jag har en fråga angående det och en fråga angående någonting annat.

OECD brukar ju säga att det svenska skolsystemet har ett problem, och det är att det är komplicerat. Det håller inte samman. Det är svårt att se var ansvaret ligger.

Den här regeringen har gjort det ännu krångligare, skulle jag vilja säga. Statsbidrag går inte till undervisning som sådan från statens sida till kommunerna utan till allt möjligt annat. I mina ögon skulle det vara snyggare om staten i sina statsbidrag var tydlig med att det är undervisning som sådan som ska stärkas, inte toalettbyggnad eller skolbyggnader.

Min andra fråga gäller Miljöpartiets analys av de åtta åren då Alliansen styrde Sverige och svensk skolpolitik.

För nästan exakt ett år sedan var det inte Elisabet Knutsson utan Jabar Amin som stod i talarstolen. Han sa så här – jag citerar från riksdagens protokoll: ”Vi vill inte använda samma recept som Alliansen hade. Vi vet att det receptet bevisligen leder fel. – – – Det är vad ni har gjort under åtta år – ni har sprungit fort, men åt fel håll. Det var därför ni inte kunde höja kunskapsnivån. – – – Den politiken är det ni som ska stå till svars för, Christer Nylander, inte jag.”

Min fråga är: Vilken analys gör Miljöpartiet i dag av de åtta åren då alliansregeringen styrde Sverige och svensk skolpolitik?

Anf. 57 ELISABET KNUTSSON (MP) replik:

Herr talman! När det gäller frågan om att bygga om toaletter måste man, både som vuxen och som ungdom i skolan, för att kunna göra ett bra jobb och må väl på sin arbetsplats ha arbetslokaler som är funktionsdugliga. Vi vet ju att många kommuner inte har tagit sig råd att renovera sina skolor. Jag kan inte tänka mig att elever i skolan ska ha sämre förutsättningar. Man måste kunna gå på en toalett som fungerar och där man kan känna sig trygg och ha ett uppehållsrum som ger möjlighet att koppla av den korta tid man har på sig att ställa om från en lektion till en annan. Den miljön tror jag är jätteviktig för att skapa trygghet i skolan, så jag anser inte alls att det är en dålig satsning.

När det gäller Alliansens politik de två föregående mandatperioderna är det klart att vissa saker var bra ur vår synvinkel. Vissa saker har vi inte tagit bort därför att vi anser att vi behöver lugn och ro i skolan. Men jag kanske inte är lika kategorisk i min utsago som Amin var.

Anf. 58 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Herr talman! Det där sista får Elisabet Knutsson gärna utveckla: inte lika kategorisk som Jabar Amin. Det är ju få som är lika kategoriska som han, inte minst i kritiken av Alliansens skolpolitik. Nu sa han att vi skulle stå till svars för det som hände då och de kunskapsresultat som det ledde till. Min fråga är: Tycker Elisabet Knutsson att vi ska stå till svars för den kunskapsutveckling som skedde?

Jag håller helt med om att svensk skola ska ha bra lokaler – att elever ska ha sjysta lokaler och bra arbetsmiljö. Jag tycker att det är jätteviktigt att lärarna har bra lokaler och arbetsmiljö. Min fråga är i stället vem som ska ha ansvar för detta.

Jag tycker att staten ska ta ett större ansvar. Jag tycker att svensk skola ska ha statligt huvudmannaskap, och därför är jag beredd att säga att staten ska se till så att det finns undervisningsresurser. Men så länge det inte är så säger jag också att statsbidragen till kommunerna bör gå till undervisningsresurser. Det är där vi kan ta ansvar, eftersom vi fastställer vart man ska nå genom läroplaner, kursplaner och kunskapskrav. Då är det rimligt att vi fokuserar våra resurser dit.

Det den här regeringen har gjort är dock att man ökat otydligheten i det svenska skolsystemet. Statsbidrag används till allt möjligt. En av de saker som OECD säger till oss är att ett problem med svensk skola är att ansvarsutkrävandet är otydligt. Det är svårt att säga vem som har ansvar för vad. Nu gör regeringen det ännu otydligare.

Även om jag hade velat ha statlig skola landar jag i att kommunerna till exempel ska sköta lokalerna. Det viktigaste för mig är undervisningsresursen och en tydlighet. Jag tror att det är ganska centralt: Ska man ha ett skolsystem som fungerar måste man veta vem som har huvudansvaret för vad. Regeringen gör nu detta mycket krångligare och går rakt emot de rekommendationer som jag tycker att OECD ger oss.

Anf. 59 ELISABET KNUTSSON (MP) replik:

Herr talman! När det gäller hur lokalerna ser ut är det såklart helt rätt att kommunerna äger lokalerna. Men när vi ser att kommunerna inte rör i land att hålla lokalerna på en vettig nivå behöver staten kanske gå in och ta ett större ansvar för att ge eleverna och lärarna de lokaliteter som behövs för att man ska kunna bedriva en bra utbildning. Där ser jag inte något motsatsförhållande. Det ena är ju beroende av det andra: Dålig arbetsmiljö ger dåliga skolresultat.

Varje regering måste stå till svars för det man har beslutat, både på gott och på ont. Jag känner att det inte kan vara det största bekymret för en regering. Om man har genomfört sin politik och tror att man har gjort något bra förstår jag inte varför Christer Nylander känner sig hotad och orolig för att bli ställd till svars. Jag utgår från att Christer Nylander har fantasiskt bra svar på alla de frågor han ställs till svars för.

Anf. 60 DANIEL RIAZAT (V):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att uppmärksamma denna dag, luciadagen. För några veckor sedan kunde vi se hur ett av våra barn, som var med på Åhléns luciabild, fick en enorm hatstorm mot sig på grund av främst sin hudfärg men också sitt kön. Jag skulle därför vilja säga till alla barn där ute att det inte spelar någon roll vilken hud- eller hårfärg ni har eller vad ni har för ursprung. Alla får vara lucia, oavsett vad vissa partier, organisationer och näthatare säger.

Jag levde inte på 70-talet, men ni som gjorde det kanske minns när kvinnorörelsen gick ut och demonstrerade under parollen ”ropen skalla, vinster åt några”.

Minns ni för några år sedan, när fackligt aktiva, lärare och andra välfärdsarbetare demonstrerade under paroller som handlade om att de ville ha så stora löneskillnader som möjligt, så att de skulle splittras så mycket som möjligt?

Minns ni hur rektorer protesterade mot att de hade för mycket pedagogiskt ansvar och i stället ville bli mer av ekonomiska tjänstemän?

Minns ni när SVT rapporterade om alla elever från socioekonomiskt utsatta och bortprioriterade områden som hade lyckats bättre i skolan med betygshets i stället för kunskapsfokus?

Detta är bara några exempel på hur verkligheten ser ut i dag i den svenska skolan. När PISA-resultatet och rapporten kom ut var det många av oss som, som vanligt i det sammanhanget, gjorde politiska utspel. Vänsterpartiet anser att det är väldigt viktigt att vi lyfter upp de problem som finns. Samtidigt får vi inte måla ut den svenska skolan som usel, för det är långt ifrån sanningen.

När vi ser att det finns systematiska problem i den svenska skolan är frågan vilken väg vi väljer att ta. Väljer vi att ta en väg där vi ser till att vinsterna går till några? Väljer vi en väg där kåren splittras på grund av för

stora löneskillnader? Väljer vi en väg där rektorer som vill vara pedagogiska ledare i stället får ägna sin tid åt att vara ekonomiska tjänstemän? Eller väljer vi en väg där elever i socioekonomiskt bortprioriterade områden inte får den hjälp de behöver och inte får en likvärdig utbildning jämfört med andra barn? Detta sägs också i OECD:s PISA-rapport.

Jag tror att vi måste välja den andra vägen och vara stolta över det vi har byggt upp med den svenska skolan, som andra delar av världen vill ta efter. Den svenska förskolan och vuxenutbildningen är bra exempel på det, liksom stora delar av det vi har inom vårt skolväsen.

Samtidigt måste vi se de problem som finns. Vänsterpartiet har varit med och drivit fram de 10 välfärdsmiljarder som vi tillsammans med regeringen satsar. Vänsterpartiet har varit med och avskaffat RUT-avdrag – eller RUT-bidrag, som det bör kallas – för läxhjälp för att i stället satsa de pengarna på läxhjälp i skolan. Vi har varit med och sett till att större satsningar görs på fritis och skolgårdar.

Vi har tillsammans med regeringen sett till att ta fram en utredning om vinster i välfärden, som på ett mycket bra sätt belyst de problem som vinsterna i välfärden, inte minst i skolan, har lett till.

Vi kommer att fortsätta att diskutera den frågan. Som åhörarna där hemma eller här på läktaren har märkt försöker nämligen de borgerliga partierna inklusive Sverigedemokraterna att ta fokus från de frågor som handlar om likvärdighet. Men rapport efter rapport visar att svensk skola alltmer slits isär – inte bara kunskapsmässigt i form av resultat utan genom att barnen inte längre möter barn från andra områden. Förr i tiden, när svensk skola byggdes upp, fick sonen till arbetaren på fabriken träffa överläkarens dotter i skolan.

I dag ser inte verkligheten ut så längre. Det är den skolpolitik som allianspartierna måste ta ansvar för. Det är den skolpolitik som Sverigedemokraterna vill vara med och hålla fast vid.

Vad händer när man bygger upp en sådan skola? Jo, precis som rapporterna har sagt ökar segregationen. Bostadssegregationen, som är illa i sig och handlar om en ekonomiskt borgerlig politik som har lett till att människor splittras i samhället utifrån hudfärg och klass, har också ökat på grund av de borgerliga skolreformer som tyvärr också andra partier har röstat för under 1990-talet. De har eskalerat under 2000-talet, då allianspartierna satt vid makten och Jan Björklund vägrade lyssna på forskningen och professionen och i stället kollade på vad forskning från 1930-talet hade sagt om skolpolitiken.

Jag tycker att det är viktigt att vi också tar upp frågan om elevdemokrati. I dag finns det partier som anser att det är för mycket elevdemokrati och att det blir en flumskola när elever får vara med och tycka till. Men jag tror att den bästa skolan är en forskningsbaserad skola där också elever får vara med och tycka till om sin skolgång. I olika kommuner där det finns projekt med elevdemokratiska inslag kan vi se att det har gett resultat när eleverna har varit med och byggt upp sin egen skoldag.

Till sist vill jag säga att det har varit bra att många partier här vill satsa på matte, läsförståelse och andra ämnen i skolan. Det tycker jag är väldigt viktigt, och jag har ställt mig bakom flera av de förslagen redan tidigare. Men vi får samtidigt erkänna att de inte kommer att lösa alla problem. De kanske kommer att höja oss i kommande PISA-mätningar, men har vi kvar det fria skolvalet som det ser ut i dag, det kommunala huvudmannaskapet

för den svenska skolan och en vinstjakt som är helt obegränsad och som vi är ensamma om i hela världen kommer huvudproblemen inte att lösa sig. Vänsterpartiet kommer även fortsättningsvis att trycka på regeringen för att få till fler satsningar på skolan. Vi kommer också att ställa upp på överenskommelser där vi kan hålla med de andra partierna och där det är forskningsbaserad politik. Men Vänsterpartiet kommer aldrig att gå med på en borgerlig skolpolitik som splittrar eleverna och lärarkåren och som också är dålig för dem som ska bygga en framtid i det här landet, det vill säga att fostra elever till att bli demokratiska medborgare.

Jag vill yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 61 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S):

Herr talman! Sverige ska ha en jämlik och stark kunskapsskola. Alla barn och elever ska få träffa kompetenta och behöriga lärare som har höga förväntningar och ger rätt stöd med ordning och reda i klassrummet – en skola där alla barn och elever blir sedda och ingen lämnas efter. Därför investerar regeringen i lärarna och skolan. Det behövs efter den förra regeringen, där skattesänkningar gång på gång fick före barn och elever.

I budgetpropositionen tillför regeringen nu 10 välfärds miljarder för ökad kvalitet och fler anställda i skolan och i andra välfärdssektorer. Regeringen gör också, inklusive årets budget, skolsatsningar på över 10 miljarder för 2017, utöver de 10 välfärds miljarderna. Dessa investeringar blir viktiga för att understödja den nya trend som vi nu ser med höjda kunskapsresultat och för att möta den stora lärarbrist Sverige står inför och mitt i.

Herr talman! Regeringen identifierade redan från dag ett lärarbristen som ett prioriterat område. Sverige behöver fler lärare. Och fler ska vilja bli lärare. Därför stärker vi läraryrket genom Lärarlönelyftet och fortsätter med karriärtjänsterna. För oss är det viktigt att man kan göra lönekarriär utan att behöva söka nya tjänster. Man ska kunna belönas för de särskilda arbetsuppgifter man tar på sig inom ramen för sin nuvarande tjänst.

Fler ska också förbli lärare. Därför behöver vi förbättra arbetsvillkoren i skolan genom minskad administration och genom att se till att välfärds miljarderna också används för att fler yrkeskategorier ska kunna anställas.

Fler ska också kunna bli lärare. När upp till 60 000 lärare saknas till 2019 behövs det satsningar både för att bygga ut lärarutbildningarna och för att stärka kvaliteten. Glädjande nog rapporterar universitet och högskolor runt om i Sverige att söktrycket till lärarutbildningarna ökar och att en ytterligare utbyggnad är möjlig utan att tumma på kvaliteten.

Regeringen stärker därför lärarutbildningen. Totalt kommer regeringens satsningar att medföra över 10 000 nya utbildningsplatser till år 2021, och det kommer att spela roll. Utöver detta investerar regeringen i en rad åtgärder för att skapa fler vägar till läraryrket, och vi investerar också i kvaliteten, bland annat genom forskarskolor för lärarutbildningen och genom att under mandatperioden avsätta nästan 1 miljard för att höja antalet lärarledda timmar.

I ett läge där det verkligen behövs insatser för att möta den stora lärarbrist Sverige står inför är det märkligt att bland annat Liberalerna vill lägga ned ämneslärarutbildningar runt om i Sverige. För mig går arbetet med att varje barn ska få möta en behörig lärare före.

Herr talman! Svensk skola behöver nu fortsatt hårt och målmedvetet arbete. Både samhälle och individer lägger pengar och tid på långa akademiska utbildningar för lärare. Dessa investeringar ska inte slösas bort. Lärare ska få använda sin kompetens och få jobba med det de är utbildade för. De ska kunna fokusera på att undervisa, att planera undervisningen och att följa upp den och att tillsammans med sina kollegor också utveckla undervisningen. Det ska inte politiker göra.

Lärarna ska inte heller vara diversearbetare i skolan. Att lärarna får lägga fokus på sitt jobb är också en förutsättning för att minska ojämlikheten i skolan och för att se till att alla barn får både tid och möjlighet att möta en behörig och kompetent lärare, inte bara barn som växer upp i de stora universitetsstäderna.

Herr talman! Kunskap blir inte mindre för att den delas av fler. Sverige är ett land som ska konkurrera med kunskap och kompetens, inte med låga löner. Människor ska kunna bo, jobba och utvecklas oavsett var i landet de bor. Det är viktigt att det går att utbilda sig i hela landet under hela livet. Därför bygger regeringen ut högskolan från Norrland till Skåne med 18 000 platser till 2021, samtidigt som vi investerar i kvaliteten. Vi vet att utbyggnaden behövs för god tillväxt och välfärd och för människors möjligheter att utvecklas.

En viktig fråga för svenska företag och för den offentliga verksamheten är tillgång till forskning, kompetensförsörjning och kompetensutveckling, inte minst utanför storstadsregionerna. Närhet till högre utbildning är nödvändigt för att bredda rekryteringen till högskolan och ge fler möjlighet att utbilda sig men också för att klara den viktiga kompetensförsörjningen såväl till svensk industri som till offentlig sektor, inte minst viktiga välfärdsområden som sjukvård, socialtjänst och skola.

Herr talman! Sverige är ett internationellt sett framgångsrikt forsknings- och innovationsland, men under senare år har Sveriges position relativt sett försvagats. De offentliga resurser som tillförs måste därför långsiktigt höja kvaliteten på svensk forskning, innovationsförmåga och högre utbildning. Sverige behöver bli mer attraktivt för att öka näringslivets investeringar i forskning och utveckling.

Regeringen meddelar i höstbudgeten en höjning av anslagen för forskning och innovation med över 2,8 miljarder kronor fram till 2020, varav 1,6 miljarder kronor hänförs till just utgiftsområde 16. Satsningarna utvecklas i den forskningspolitiska propositionen, som har lämnats till riksdagen.

Resurstillskotten går bland annat till satsningar som är kopplade till vår tids stora samhällsutmaningar: klimat, digitalisering, hälsa och livsvetenskap, hållbart samhällsbyggande och forskningsinsatser som främjar kvaliteten i den svenska skolan.

Vi höjer basanslagen till universitet och högskolor med 1,3 miljarder kronor. De pengarna ska inte användas till att öka antalet forskare utan till att stärka kvaliteten, förbättra anställningarna och ge en tydlig karriärstruktur.

Fokus för forskningspolitiken är att i ett tioårigt perspektiv öka kvaliteten och effektiviteten, möta våra stora samhällsutmaningar och främja samverkan mellan akademi och det omgivande samhället.

(Applåder)

Anf. 62 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Tack, statsrådet, för ditt anförande! Jag är dock lite bekymrad över att anförandet andades en viss trötthet och framför allt brist på visioner och handlingskraft när det gäller de frågor som jag avser att ta upp med statsrådet.

Forskningen och den delen lämnar jag med varm hand över till min kollega Betty Malmberg, som kommer att hålla ett anförande alldeles strax.

Vi behöver fokusera oerhört mycket på lärare, och det är statsrådets ansvarsområde. Det handlar naturligtvis om lön. Det handlar om kompetensutveckling. Men det handlar också om den oerhört viktiga delen med lärarutbildningen. Jag ser att det även när det gäller detta är traditionell socialdemokratisk politik, där man fokuserar på kvantitet framför kvalitet.

Jag tycker att det är allvarligt om vi inte ser de stora kvalitetsbristerna. Vi har fått en förbättrad lärarutbildning, men vi har fortfarande oerhört mycket kvar att göra. Vi behöver höja statusen på utbildningen om vi ska få fler människor att bli intresserade av att vara lärare. Vad statsrådet inte nämner är den stora andelen avhopp från våra lärarutbildningar. Dessutom är det en stor andel lärare som efter en väldigt kort period väljer att sluta sin lärartjänst.

En del av det hela handlar om att det är åtta timmar lärarledd undervisning på lärarutbildningen – åtta timmar lärarledd undervisning. Vi moderater satsar 1,2 miljarder för att stärka kvaliteten på lärarutbildningen.

Min första fråga till statsrådet är: Ser statsrådet att det är ett problem att vi har så låg kvalitet när det gäller den delen, att det är så lite lärarledd tid? Vad tänker statsrådet göra åt detta? Är statsrådet beredd att ställa sig bakom den satsning som vi moderater vill göra på att öka den lärarledda tiden?

Anf. 63 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik:

Herr talman! Det är synd att Camilla Waltersson Grönvall har skrivna repliker och att hon inte lyssnade på mitt anförande. Jag tog just upp att vi behöver öka den lärarledda tiden där den är för liten. Vi har redan från första året tillfört pengar till högskolor och universitet. Ni gör en satsning som i och för sig startar nästa år men som är fullt utbyggd först 2020. Om det talas om trötthet kan jag säga: Jag har i alla fall varit betydligt piggare än Moderaterna när det gäller att lägga fram ett konkret förslag om att tillföra pengar just för att öka den lärarledda tiden.

Vi följer detta noga och kommer att utvärdera det. Det är mycket möjligt att ytterligare insatser behöver göras. Men det är också viktigt att universitet och högskolor prioriterar sina egna resurser och prioriterar lärarutbildningen. Ska vi ha en skola i världsklass måste vi ha en lärarutbildning i världsklass.

Sedan tycker jag att det är synd att man fortsätter sprida myten om de alltför stora avhopp. Det finns stora avhopp. Det är därför vi nu lägger fram förslag om till exempel en förbättrad ämneslärarutbildning för årskurserna 7–9. Det är också ett tecken på att det inte saknas förslag, visioner eller konkreta reformer.

Jag vet att du gillar dina talepunkter, men jag tror också att det är viktigt att erkänna att vi göra många bra saker. Vi bygger vidare på en lärarutbildningsreform som har visat sig väldigt god men som behöver stärkas ytterligare.

Anf. 64 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Statsrådet! Det jag framför allt gillar handlar inte så mycket om några talepunkter, utan det handlar om en rad studiebesök, besök i verkligheten och möten med lärarstudenter. Det är därför vi moderater tillsammans med båda lärarfacken och studerandeorganisationer har lagt fram ett antal förslag. Vi ser att det behövs. Det är förslag som regeringen inte har svarat upp mot. Det handlar om att vi måste ha en likvärdig lärarutbildning – likvärdigheten börjar på våra utbildningar. Det handlar om ledarskap. Det handlar om förstärkt specialpedagogik. Det handlar om en digitaliseringskompetens. Och i och med den utmaning vi står inför handlar det kanske just nu framför allt om ett språkutvecklande arbetssätt.

Detta, Helene Hellmark Knutsson, är ingenting som bara vi moderater ser, utan detta ser landets lärarstudenter. Frågan är: Varför ser inte regeringen detta?

Min nästa fråga till statsrådet handlar om Lärarlönelyftet. I och med alla de kontakter som jag och mina kollegor har utgått jag från att även statsrådet måste nås av information om en del av det som händer ute i landet just nu. Jag vill säga att vi står bakom Lärarlönelyftet när det gäller summan pengar. Men jag tänker på vad som händer just nu. Vi ser klyftor och hur lärarlag dras isär. Är statsrådet nöjd över hur Lärarlönelyftet har implementerats? Vad vi ser är att rörligheten bland lärare ökar och att allt fler barn möter en ny lärare, kanske till och med varje termin.

Med facit i hand, med vetenskap om vad som just nu håller på att ske och i och med de ökade kontakter som måste finnas även gentemot departementet undrar jag: Är statsrådet beredd att göra några förändringar, eller är statsrådet nöjd över på vilket sätt man har hanterat implementeringen av Lärarlönelyftet?

Anf. 65 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik:

Herr talman! Jag är väldigt glad över att Moderaterna inte vacklar i allt utan att man faktiskt står fast vid Lärarlönelyftet. Det är en av våra viktigaste reformer som vi gör nu. Svenska lärarlöner har släpat efter alldeles för länge och alldeles för mycket. Nu gör vi en satsning som kommer att bidra till att ungefär 60 000 lärare får en ökad lön. Men det framgår väldigt tydligt av förordningen och av syftesskrivningen i förordningen att syftet är att stimulera huvudmännen till att förbättra löneutvecklingen för våra lärare och förskollärare.

Jag håller med om att implementeringen på sina håll har varit dålig. Den har inte skötts bra. Men det hade inte hjälpt om jag som statsråd hade åkt runt och handlett eller gjort det arbetet. För staten ska inte ta över vare sig lönebildning eller lönesättning. Detta ska skötas av lönesättande chef. Lokalt sköts också lönebildningen. Det innebär att vi behöver ha ansvarsfulla huvudmän som delar regeringens bedömning att lärarlönerna måste upp.

Anf. 66 ANNIKA ECLUND (KD) replik:

Herr talman! Jag har egentligen två frågor. Jag får se om jag lyckas få med bägge. Den första gäller det som togs upp i statsrådets anförande, nämligen lärarbristen.

I mitt anförande nämnde jag den stora lärarbristen och svårigheten att få unga människor att välja läraryrket. Statsrådet säger att fler ska vilja bli lärare. Min fråga blir då: Hur? Det kommer att saknas 60 000 lärare år 2020 om vi inte vidtar nödvändiga åtgärder. Om vi skulle täcka det behovet framöver skulle var tredje högskolestudent i dag behöva gå på läraryrket. Det kommer inte att ske.

I mitt anförande nämnde jag några tänkbara vägar att gå. En är att ge fler akademiker med relevant akademisk utbildning möjligheten att gå en förkortad kompletterande pedagogisk utbildning. I dag är den på ett och ett halvt år. Vi kan tänka oss att korta den till ett år. Det ska då varvas med praktik, så att man också får den praktiska delen.

Jag och Kristdemokraterna är nyfikna på regeringens svar när det gäller vårt förslag. Kommer man att se över ett förslag om en förkortad kompletterande pedagogisk utbildning och öppna den för fler akademiker? Man skulle till exempel kunna tänka sig journalister när det gäller det stora behov av svensklärare och sfi-lärare som vi nu har.

Anf. 67 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, Annika Eclund, för de väldigt bra och relevanta frågorna! Som jag sa i mitt anförande: Vägen till att fler ska vilja bli lärare men också förbli lärare är att det finns en attraktiv lärarutbildning men också ett attraktivt läraryrke. Där gör regeringen nu en rad reformer. Men det är precis som riksdagsledamoten säger. Vi kommer inte att kunna utbilda bort bristen med bara långa lärarutbildningar, utan vi måste också få fler att vilja växla karriär. Det handlar om akademiker som redan har ämneskunskap och som kan kliva in och göra en insats i skolan med rätt kompletterande utbildning.

Därför bygger vi ut KPU, både den som går direkt till lärosätena och via organisationen Teach for Sweden. Vi erbjuder särskild KPU för forskarutbildningar, och vi gör det möjligt att studera samtidigt som man kan gå in och jobba som lärare, framför allt i bristämnena.

Jag och regeringen tycker att det är viktigt att vi öppnar fler vägar in. Men vi ska inte ha snabba vägar in, utan vi ska ha smarta vägar in. Det som alla elever behöver möta är kompetenta, behöriga och skickliga lärare. Då måste det ges tid för en relevant utbildning som ger denna behörighet.

Anf. 68 ANNIKA ECLUND (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Det känns som att vi jobbar i samma riktning.

Jag vill hinna med min andra fråga också, som delvis berör det som min kollega Camilla Waltersson Grönvall tog upp. Frågan gäller Lärarlönelyftet.

Lärarnas löner behöver höjas – det tycker vi alla, och vi i Kristdemokraterna står också bakom detta i vår budget. Vi är många som välkomnar högre löner.

Min fråga är hur detta har implementerats i skolorna, där det har skapat slitningar och splittring. En gammal lärarkollega ringde mig i söndags.

Han ville tala om att han hade meddelat sin rektor att han är tacksam för att han har kommit i fråga vad gäller det så kallade Lärarlyftet. Han tackar dock nej, eftersom detta skapar splittring i hans arbetslag och dålig stämning ute på arbetsplatsen.

I en situation där vi redan har en stor lärarbrist upplever skolorna nu att lärarna flyr yrket, eftersom de anser sig orättvist behandlade. Min fråga till statsrådet är därför om regeringen känner något ansvar för hur lönelyftet har implementerats i skolorna.

Anf. 69 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik:

Herr talman! Jag känner ett mycket stort ansvar för detta. Det var också därför jag kallade in parterna som var med och tog fram förslaget om Lärarlönelyftet och, framför allt, de kriterier som skulle användas för den lokala lönebildningsprocessen, inte för den enskilda lönesättningsprocessen.

Vi diskuterade varför det har fungerat på vissa ställen och varför det inte har fungerat på andra ställen. Det är uppenbart så att de skolhuvudmän som redan hade en strategi för hur man skulle förbättra löneutvecklingen för sina lärare, och som har jobbat med detta lokalt i sin lönebildning, har lyckats väldigt mycket bättre.

Tyvärr är det så att många huvudmän aldrig tidigare har gjort detta. De har haft årliga lönerevisioner då de har delat ut några hundralappar till alla. Sedan undrar man varför lönerna för svenska lärare har släpat efter så länge. Det beror bland annat på just detta.

Därför är det viktigt att man nu håller i detta och ser till att ge huvudmännen tid att skapa lokal lönebildning och att få lönestrategier där man belönar lärare över ett helt yrkesliv för arbetsuppgifter som de utför och för utbildning som de genomgår under tiden i sitt yrke. Vi ska inte vara kvar i det som vi ser och som OECD har pekat på: att Sverige är ett land där ingångslönerna för lärarna inte är låga men där löneutvecklingen över tid i yrket är mycket sämre än OECD-snittet.

Vi måste värdera lärarnas insatser mycket högre genom hela deras yrkesliv.

Anf. 70 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik:

Herr talman! Jag har också två frågor som jag skulle vilja ställa, och jag tar en åt gången för att inte blanda ihop det hela.

Jag uppskattar verkligen ministerns ambition vad gäller möjligheterna för hela landet – att utbildning ska vara tillgänglig för människor oavsett bostadsort, ålder, kön och så vidare. Jag uppskattar ambitionen att jobba för att öka dessa möjligheter.

I anknytning till den delen har jag två olika frågor. Fokus låg på att öka antalet högskoleplatser, samtidigt som vi ser att det finns ett skriande behov av yrkeshögskoleplatser. Jag funderar på hur regeringen har resonerat i fråga om fördelningen mellan de olika spåren vad gäller eftergymnasial utbildning.

Jag har också funderingar utifrån ett studentperspektiv. Det har ju kommit kritik mot det nya systemet, som går ut på att man inte följer upp utbildningarnas kvalitet på samma sätt som tidigare och att det då blir svårare för studenterna att välja utbildning utifrån kvalitetskriterier. Man kanske

då i stället gör sitt val på andra grunder, som till exempel välkända utbildningsorter eller starka akademiska traditioner, vilket skulle kunna missgynna de mindre högskolorna och de nyare lärosätena runt om i Sverige till förmån för de större och äldre universiteten.

Vilken syn har ministern på hur man skulle kunna stärka möjligheterna för studenterna att, utifrån de system vi har för att mäta kvalitet, välja utbildning utifrån kvalitetskriterier?

Anf. 71 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik:

Herr talman! Regeringen genomför nu ett stort kunskapslyft. 21 000 av dessa platser är till högre utbildning. Resterande platser är inom exempelvis yrkeshögskolan, yrkesvux och komvux. Jag kommer att med varm hand lämna över till det statsråd som är ansvarig för Kunskapslyftet att tala om hur viktigt detta är och hur det fördelas. Vi gör detta utifrån hur vi ser på behovet av utbildad arbetskraft runt om i landet på olika nivåer.

Vi vet alla hur det var med det förra kvalitetsutvärderingssystemet. Det var så undermåligt att Sverige inte längre fick vara med i det europeiska arbetet för kvalitetssäkring eller i organisationen för kvalitetssäkring av högre utbildning.

Det är otroligt viktigt för studenter att kunna se hur utbildningen står sig i en europeisk kontext, och helst ska de även kunna se hur den står sig internationellt. Detta ska inte bara gälla i en nationell kontext.

Nu har vi ett kvalitetsutvärderingssystem som håller på att implementeras och som kommer att kunna utvärdera fler aspekter av utbildningen. I och med detta blir det också ett sätt att stärka kvaliteten överallt, vilket är det som är viktigt för mig. Jag tycker också att det är kvalitetsutveckling och en god kvalitetskultur på samtliga lärosäten som ska premieras.

För studenternas del handlar det också om rätten och möjligheterna att påverka kvaliteten under utbildningen genom ett starkt studentinflytande.

Anf. 72 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik:

Herr talman! Jag tackar Helene Hellmark Knutsson för svaret och går över till min andra fråga. Den rör något som mina allianskollegor tidigare har berört.

Lärlönelyftet berörs ju på olika sätt av hur det har implementerats eller missgynnats. Har jag fattat fel, eller menar ministern att kommunpolitikerna i de fall där man inte har lyckats har missuppfattat vad man skulle utföra? Kriterierna har ju tagits fram gemensamt. Är det då så att man inte har förstått sitt uppdrag? Är det så jag ska tolka ministern?

Det har blivit en konflikt på många ställen. Lärare, rektorer och politiker känner att man inte riktigt behärskar den här situationen. Därför undrar jag om det är så att man har fattat fel när det gäller det uppdrag som man har fått.

Anf. 73 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik:

Herr talman! Jag skulle inte uttrycka det som att man har fattat fel. En sak som jag har tagit på mig är att jag och regeringen hade behövt vara ännu tydligare med syftet med Lärlönelyftet. Det framgår tydligt av förordningstexten att detta ska stimulera huvudmännen till en bättre löneutveckling för de personalkategorier som ingår i hela Lärlönelyftet. Men

en del kommuner har sett detta som ett statsbidrag som tekniskt ska fördelas ut utifrån något Excelark och har inte tagit in det i sitt lokala lönearbete.

Jag skulle snarare säga att det handlar om en ovana att jobba på det sättet. Under 20 års tid, när man har haft ansvar för lönebildningen, har lärarnas löner tyvärr halkat efter. Vi har fått en kår som har en löneutveckling som är sämre än OECD-snittet.

Lärlönelyftet syftar till att ändra på detta och se till att du kan få en bättre löneutveckling över tid med tydliga kriterier och med just förutsägbarhet. Mycket kritik har ju handlat om att det inte var förutsägbart hur fördelningen gjordes. Det visar att vi måste ge Lärlönelyftet mer tid för att de lönesättande cheferna ska kunna jobba med det och framför allt för att de som ansvarar för lönebildningen för lärarna, en lokal fråga som ligger på huvudmannanivå, tar fram lönestrategier för att förbättra löneutvecklingen för våra lärare. Det är vägen framåt för att göra läraryrket till ett attraktivt yrke tillsammans med att vi förbättrar arbetsmiljö och arbetsvillkor och ser till att lärare får vara just lärare.

Anf. 74 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Herr talman! Ministern hade ju turen och möjligheten att på en middag för några veckor sedan få sitta bredvid magister Jakobsson. Vi hade ett trevligt samtal då, som jag tänkte att jag ska vidareutveckla här.

Jag ska tala till dig i dag, ministern, inte som politiker utan som lärare. Jag ska försöka beskriva hur min situation såg ut.

Jag hör många gånger hur vi pratar om fler och fler lärare och skulle snarare prata om kunnigare och kunnigare lärare, för de personer som utbildas i dag är mina och andra kollegors framtida kollegor ute i landet.

Är det någonting som vi har varit dåliga på är det att fånga upp de vidareutbildningsförslag som har funnits. Vi är ganska duktiga på att dra igång dem, men tyvärr dumpar vi sedan över dem till kommunerna, och då faller de fullständigt. Många satsningar som har beslutats här i riksdagen är goda och har bra intentioner men faller tyvärr när de kommer ned på lärarnivå.

När jag pratar med kollegorna i dag pratar jag fortfarande med dem i egenskap av lärare. Det finns 59 000 lärare – det är den sista siffran jag hörde – som jobbar i näringslivet, inte i skolan. Där har vi problemet. Oavsett hur många lärare vi saknar finns det hur många lärare som helst där, men de kommer inte att komma tillbaka. Samma sak gäller för mig som politiker. Jag kommer inte att gå tillbaka till skolan förrän arbetsmiljön blir bättre och det finns ett karriärsystem, ett färdigt karriärsystem som inte är beroende av rektorn.

Herr talman! Shanghaimetoden, som vi har pratat om, utgår från att lärarna själva jobbar med denna vid sidan av, inte en rektor som avsätter pengarna. Jag har inte på något sätt något emot att lärarna ska ha högre löner, men med högre lön måste det följa ett ansvar, och där finns ett mentorskap. Då är frågan som jag vill ställa till ministern här nu: Ska vi verkligen satsa på fler och inte på kunniga lärare? Är det inte dags att införa någon sorts lägre kognitiv och social gräns? Eller ska vi fortsätta att utbilda lärare som kommer in på Borås skola med resultatet 0,05 på högskoleprovet?

Anf. 75 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik:

Herr talman! Stefan Jakobsson! Svaret är, som så ofta, att vi måste göra både och. Antalet barn och elever ökar för första gången sedan 1950-talet i svensk förskola och i alla stadier i skolan. Samtidigt ser vi att de närmaste åren kommer ungefär 30 000 lärare att gå i pension. När vi jämför med hur det ser ut i OECD har vi en åldrande lärarkår, precis som vi har i många andra delar på arbetsmarknaden, och dessa lärare ska ersättas. Och jag kan inte säga till någon elev att den inte ska få möta en behörig lärare, för vi vet att det är det som är nyckeln.

Sedan ska vi, precis som riksdagsledamoten säger, ha kunniga och kompetenta lärare, och vi har många sådana ute i våra skolor. Men de behöver också fortbildning och kunskapsutveckling inom yrket. Det ska också, som du säger, leda till en högre lön, därav Lärarlönelyftet. Det är just en av de saker som ska premieras utan att man måste byta tjänst, utan det är inom ramen för den tjänst man har som lärare.

Nu pågår mycket arbete. Skolkommissionen och den utredning som är tillsatt om professionsstärkning av läraryrket ska titta på hur ett professionsprogram ska se ut och hur staten ska kunna ta ett ökat ansvar. Jag delar nämligen bilden att det har funnits många goda intentioner men att när de ska implementeras av 290 huvudmän och ett antal friskolor blir det inte alltid så som det var tänkt från början. Vi måste se till att alla lärare får den här möjligheten, men det ska som sagt också leda till att det syns i lönekuvertet.

Anf. 76 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Herr talman! Det är trevligt att vi har samma syn på många saker. Vartefter tiden går tror jag att vi kommer att få en alltmer gemensam syn på skolan, för jag tror att alla härinne har förstått hur viktig skolan är. Fallerar utbildningen kommer Sverige att falla med tiden.

Vi öppnar upp platser för fler att utbilda sig. Det kan vara en fördel att vi har fler som utbildar sig, men inte om antagningskraven är så låga som de är i dag. Då har jag hellre kvar de platser som finns men med hög kvalitet, för om jag får välja mellan att mina barn ska gå i en klass med 25 elever, som är den faktiska siffran överallt, och med en lärare som inte håller måttet eller i en klass med 30 elever och en lärare som är fantastiskt kompetent och kunnig väljer jag det senare.

Det är en väldigt stor årskull lärare som är på väg att lämna den svenska skolan nu. Varför inte låta dem avsluta sin tid som mentorer? Vi har väldigt många duktiga människor som är på väg ut ur systemet. Och vi har haft lärarutbildningar som inte har hållit måttet de senaste tio femton åren när det gäller de krav som skolan ställer i dag och framför allt de krav som ställs på flexibilitet.

Då är min fråga: Vad sägs om att genomföra en nationell nivå på alla lärarutbildningar, så att eleverna som går på lärarutbildningen jämförs kvalitativt med eleverna som går på alla lärarhögskolor, som vi har föreslagit? Jag hoppas att ministern är beredd att ta en titt på det här förslaget samt på möjligheten för de äldre i lärarkåren som lämnar i dag att övergå en liten tid som mentorer och ha betalt för det också, så att man utnyttjar den kompetens som finns.

Många av de lärare som finns i dag är säkert duktiga, men de saknar verktygen. Just verktygen är det som kan förbättra arbetsmiljön, framför

allt vad gäller yttre omständigheter. Exempelvis skulle vi kunna styra den nationella biten. Ett förstatligande av många delar av skolan tror jag att skolan skulle må bra av. Vi har redan färdiga instanser som kan ta hand om de här uppgifterna. När det gäller exempelvis sådana enkla saker som ljud, ljus, luft och yta lovar jag att om vi hade försämrat ljudet, ljuset, ytan och luften härinne hade vi inte haft en lika bra debatt som vi har haft i dag.

Det här är nationella frågor som vi kan ta tag i. Många av förslagen är framtagna utifrån mina kollegor. Som magister Jakobsson säger jag till ministern att jag verkligen hoppas att vi kan komma fram till framtida bra förslag som gör att alla vi 59 000 lärare som inte jobbar i skolan är villiga att gå tillbaka, att det finns en karriärmöjlighet som inte är beroende av rektor och att det är en arbetsmiljö som är värd namnet för såväl mig och mina kollegor som eleverna.

Anf. 77 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik:

Herr talman! Jag delar bilden att det är en möjlighet för huvudmännen att ge möjligheten för dem som är på väg att gå i pension eller kanske till och med har gått i pension att förlänga sitt arbetsliv, naturligtvis förutsatt att det är vad man själv vill. Vi behöver dem i svensk skola. Våra barn och elever behöver dem i svensk skola. Och precis som riksdagsledamoten säger är det också bra för de nytexaminerade lärarna att få en äldre mentor med lång erfarenhet som kan bidra. De kan fylla en stor roll som handledare och mentorer. Jag vet också att det är många som har gått i pension som gör en insats i svensk skola nu. Det ser jag som en av många möjligheter för att möta den lärarbrist som vi är mitt i.

Det görs också insatser tillsammans med Skolverket för att underlätta återgången till skolan för dem som har lämnat skolyrket och vill komma tillbaka till det, nu när man ser att det faktiskt händer saken med lärarlönerna och att arbetsmiljön förbättrats.

Det görs väldigt mycket, och mer ska naturligtvis göras. Det är ett samarbete mellan skolhuvudmän och stat som krävs.

När det gäller lärarutbildningen ska man komma ihåg att själva antagningen och antagningspoängen bara säger något om söktrycket. Det är låga antagningspoäng även till ingenjörutbildningarna. Det är ingen som tror att de som klarar en hel ingenjörutbildning inte är dugliga för det yrke som de ska utöva. Detsamma måste gälla lärarutbildningen. Det är inte poängen som du har kommit in på utan progressionen under utbildningen som ska vara avgörande. Därför måste vi jobba för en så bra och stark lärarutbildning att alla kan känna sig trygga och säkra med att om man har genomgått den är man väl förberedd och duktig i sitt yrke – precis som när det gäller ingenjörerna.

Anf. 78 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S):

Herr talman! Det är roligt att vara här och lyssna och delta i en debatt om det kanske viktigaste vi har, nämligen hela vårt svenska utbildningsväsen och de stora satsningar som görs på utbildning.

Det är en sliten klyscha, men utbildning är viktigt och avgörande. Är det något man kan peka på som avgörande för unga människors möjligheter i samhället är det en slutförd gymnasieutbildning.

Ända sedan regeringen tillträdde har fokus varit på tre tydliga prioriteringar i utbildningspolitiken. För det första handlar det om tidiga insatser,

för det andra handlar det om en jämlik skola och för det tredje handlar det om ett attraktivt läraryrke – allt detta med kunskap och bildning i centrum.

Dessa prioriteringar färgar regeringens satsningar, och det är genom dem vi hoppas bidra till och skapa en jämlik skola med fokus på just kunskap och bildning. Det krävs också ganska smarta satsningar på vuxenutbildningar för att fortsätta att stärka den svenska modellen. Utbildning ska vara något som finns för alla hela livet ut.

I Sverige ska ingen behöva känna oro för att barn och unga inte får den undervisning och de stöd de behöver för att nå kunskapsmålen. Därför är det ett viktigt mål att alla skolor ska vara bra skolor. Alla föräldrar ska med trygghet kunna sända sina barn till den närmaste skolan och vara helt lugna med att deras barn får bästa tänkbara utbildning.

Skolan måste ha kunskapsuppdraget i fokus. Bildning ska genomsyra både undervisning och utbildning. Ska vi nå dit krävs det förstås att de resurser som är avsedda för lärare och elever går till kunskap och bildning och inte till annat.

Herr talman! Skolan ska minska klyftorna i samhället, inte öka dem. Därför var det med blandade känslor jag nyligen tog emot resultaten i de senaste internationella kunskapsmätningarna. I både PISA 2015 och Timss ser vi ett glädjande trendbrott vad gäller kunskapsutvecklingen och kunskapsresultaten. Men vi ser också i båda dessa undersökningar oroväckande tecken på att klyftorna i den svenska skolan ökar.

Vi ser att hemförhållandena blir allt viktigare för att klara skolan. Det kan handla om att ha en plats därhemma att göra läxan på, om antalet böcker i bokhyllan och om föräldrarnas utbildningsbakgrund. Att sådant ska spela roll för elevers möjlighet att nå goda resultat i skolan är oacceptabelt. Det strider mot vårt samhällskontrakt, mot den lagstiftning som bygger upp den svenska skolan och mot vad vi behöver för att kunna utveckla ett samhälle som bygger på tillväxt. Kunskap och tillväxt har ett väldigt starkt samband.

Jag vill betona att PISA och Timss ger oss god och nyttig information om jämlikheten och ojämlikheten i den svenska skolan. Men för att på säker och trygg grund kunna uttala sig om jämlikheten behöver vi också de svenska statistikkällorna. Därför är det viktigt att vi i fortsättningen följer utvecklingen och ser på vilket sätt vi kan förstå den ökande ojämlikheten också med stöd av den svenska statistiken.

För att stärka undervisningen i skolan och öka jämlikheten har regeringen inrättat satsningen Samverkan för bästa skola. Mina kollegor här har redan talat om den, och den satsningen är viktig för att säkerställa en bättre undervisning i just de skolor där utmaningarna är som störst.

Vi kan också utvidga satsningen för nyanlända elever till att omfatta hela skolväsendet. Inte minst för mig som gymnasieminister är det glädjande att denna satsning kan gälla också hela gymnasiet.

Vi förlänger även försöksverksamheten med utökad undervisningstid i svenska och svenska som andraspråk.

Precis som OECD skriver i rapport efter rapport måste vi också ta i skolans styrning när det gäller ojämlikheten. Liksom många andra ser jag fram emot Skolkommissionens slutrapport i april, inte minst med tanke på de oroväckande tecken vi ser på ökande skillnader.

Herr talman! De förändringar den förra regeringen gjorde i gymnasieskolan har fått stora effekter på bland annat våra yrkesprogram. Vi ser ett

oroande minskat intresse för utbildningarna. Som vi har varit inne på tidigare är det utbildningar som är basen för industrins och välfärdens kompetensförsörjning.

Regeringen utsåg därför 2016 till yrkesutbildningens år, och vi vill att dessa insatser ska fortsätta under kommande år för att lyfta fram den yrkesskicklighet och de möjligheter till arbete och egenföretagande som de fina yrkesutbildningarna ger. Vi vill även införa en försöksverksamhet med branschskolor.

När det gäller vuxnas lärande i övrigt gör regeringen stora satsningar i denna budget genom ett nytt kunskapslyft. Vuxenutbildningen spelar alltid en viktig roll för Sveriges kompetensförsörjning och möjlighet till omställning, men frågan är om den någonsin har varit viktigare än nu.

Satsningarna innefattar ett väsentligt ökat antal utbildningsplatser på komvux, yrkesvux och yrkeshögskola. I budgeten föreslår regeringen en utbyggnad av antalet platser på yrkeshögskolan. Vi har även lagt fram en proposition om att stärka kvaliteten i yrkeshögskolan, som riksdagen nyligen har röstat om. Framför allt föreslår regeringen ett rejält utbyggt yrkesvux och en rätt till komvux från årsskiftet. Vi dubblar antalet utbildningsplatser på yrkesvux, och vi inför ett regionalt yrkesvux för samverkan mellan kommuner och näringsliv. Jag noterar att nio av tio har jobb ett år efter avslutad utbildning.

Herr talman! I dag är det tre månader sedan jag utnämndes till gymnasie- och kunskapslyftsminister. Det är väl bara jag som fäster avseende vid detta datum, men jag gör det verkligen. Jag får tacka riksdagens ledamöter inklusive alla ledamöter i utbildningsutskottet för det varma och generösa mottagande jag har fått. Jag tackar också för de debatter vi hittills har haft och ser fram emot fler.

Jag kan konstatera att när det gäller de ansvarsområden som jag har glädjen att ha hand om i regeringen finns det områden där vi är rejält oense. Här ser jag fram emot hårda duster. Men det finns också stora områden där vi inte är oense utan där det finns en stark samsyn såväl i samhället och skolan som inom riksdagen. På dessa områden ser jag fram emot ett gott samarbete för att stärka möjligheterna till en långsiktigt positiv utveckling av svensk skola.

(Applåder)

Anf. 79 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Jag är glad över att vi har två av tre ansvariga statsråd på plats i kammaren. Jag saknar Gustav Fridolin men förstår att det har skett en fördelning, och statsrådet Anna Ekström ägnade ändå fyra och en halv minut av sin talartid åt att tala om statsrådet Fridolins ansvarsområde, vilket var positivt.

Jag vill inledningsvis gå tillbaka till den diskussion Anna Ekström och jag hade i ett tidigare replikskifte. Det gör mig bekymrad att Anna Ekström väljer att läsa PISA med ideologiska glasögon i stället för att läsa vad som faktiskt står. Här avser jag delen om skolval.

I PISA uppmärksammas Sverige på att vi behöver förbättra möjligheten för socioekonomiskt svaga familjer att få information om skolor och stödja dem i att göra informerade val. Man tillägger också att vi behöver

titta på ett införande av något slags kontrollerat skolval. Moderaterna deltar gärna i en diskussion om hur vi ska förbättra detta, för vi är av samma åsikt.

I den mening där man diskuterar detta vidare ifrågasätts systemen i de länder som inte har det fantastiska vi har i Sverige, nämligen rätten för alla barn att oavsett ekonomisk bakgrund kunna välja.

Vi behöver förstärka möjligheten för barn och föräldrar att göra ett informerat skolval. Hur tycker statsrådet att vi ska göra det? Tror inte statsrådet att föräldrar och elever är bättre lämpade att göra dessa val än politiker?

Anf. 80 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Det bär mig emot att rätta Camilla Waltersson Grönvall, men i PISA-studien, som jag har studerat mycket noga, står det ingenting om rekommendationer från OECD. Det gör det däremot i ett flertal andra publikationer.

OECD har påpekat för oss att det svenska systemet är väldigt anorlunda. Jämfört med andra system är det ett system som i väldigt liten utsträckning tillförsäkrar och resulterar i ökad likvärdighet. Detta är ett stort problem, men regeringen har stora förhoppningar om att vi ska komma en bit på vägen tack vare den skolkommision som vi har tillsatt.

Den som tittar ut över omvärlden och jämför vårt svenska skolsystem med andra ser att det, precis som Lena Hallengren sa i sitt anförande, är unikt. Vi har ett skolsystem som i alldeles för liten utsträckning säkerställer att elever från olika bakunder lär känna varandra.

Min motfråga är: Tycker Camilla Waltersson Grönvall att det är viktigt att skolan är en mötesplats? Tycker Camilla Waltersson Grönvall att det är en positiv kraft om elever från olika bakgrund möts, blir kompisar, blir kära i varandra, blir ovänner och lär känna varandra så att de tillsammans kan bygga det framtida samhället? Om Camilla Waltersson Grönvall tycker att det är en fördel, på vilket sätt vill Camilla Waltersson Grönvall i så fall använda dagens system för att säkerställa att elever lär känna varandra också i skolan?

Jag tror att vi är överens om att det är viktigt att vi har ett skolsystem där det finns en valfrihet och där det finns fristående skolor. Men detta skolsystem bör också tillförsäkra att vi har en skola som håller ihop.

Anf. 81 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag välkomnar beskedet från statsrådet att man vill behålla ett skolval och att man ser de fristående skolorna som den resurs de är. Detta tycker jag är bra ingångsvärden för att fortsätta att föra en diskussion mellan allianspartierna och regeringen. Det är en oerhört viktig utgångspunkt för oss.

Jag ser inga förslag om hur man skulle kunna förändra det skolval som statsråden vid ett flertal tillfällen har ifrågasatt. Jag vill bolla tillbaka för att få höra hur regeringen anser att detta kan säkerställas.

Vi har tidigare hört förslag om bussningar och andra ingrepp från politiker. Det tror jag är dumt. I stället behöver vi ge föräldrar och elever större möjlighet att göra ett informerat skolval. Det är där jag tror att vi ska göra de stora insatserna. Och när jag läste nu var det exakt innan till vad PISA säger.

Jag vill gå tillbaka till min andra fråga. Jag blev lite bekymrad när jag och statsrådet för en kort tid sedan möttes i en debatt i *Agenda*. Där sa Anna Ekström att det var en sanning med modifikation när jag påpekade att socialdemokrater och miljöpartister i alla sammanhang där vi har haft möjlighet att trycka på knappen här i kammaren har röstat nej till mer matematik.

Jag blev lite oroad över svaret, särskilt när vi vet att varje minut och varje timme med en skicklig mattelärare betyder oerhört mycket för våra elevers lärande och kunskaper. Där är forskningen tydlig.

Efter att vi nu har infört mer matematik i årskurs 1–3 och tvingat regeringen att införa det i årskurs 4–6 undrar jag: Varför är man fortfarande så motvillig till att införa det? Varför kunde inte detta varit verklighet? Vad menade statsrådet när hon sa att det var en sanning med modifikation? Förnekar statsrådet att man har motarbetat alla förslag om mer matematik?

Anf. 82 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Det är alltid lika intressant att diskutera frågan om fristående skolor, skolval och liknande eftersom diskussionen så lätt blir väldigt känslösam.

Jag har i många olika sammanhang som statsråd framhållit hur viktigt det är att vi förenar ett system där vi har valfrihet och fristående skolor med en starkt likvärdighet. Jag är övertygad om att det går, och många andra länder har visat det. OECD pekar på att det går. Vad som inte har visat att det går är de resultat som vi har sett i den svenska skolan, där likvärdigheten stadigt har försämrats. Det är ett stort problem. Vi ska vara tacksamma över att detta syns i OECD:s olika studier, och vi ska vara glada över att vi får väl underbyggda råd från OECD på denna punkt.

Låt mig dessutom tillägga att när det gäller fristående skolor är det en sak som skiljer Sverige från många andra länder, till exempel de andra nordiska länderna, och det är att vi med vårt skolvalssystem och vår skolmarknadsbaserade skola ser att det är de stora skolkoncernerna som ökar i antal, inte de ideella fristående skolorna. Jag är övertygad om att det går att förena en möjlighet att välja skola med ett system där det finns fristående skolor med en starkt likvärdighet.

Jag väntar fortfarande och förgäves på svar från Camilla Waltersson Grönvall på frågan om det är av vikt att elever från olika bakgrund möts och lär känna varandra. Jag väntar också förgäves på konstruktiva förslag när det gäller att stärka likvärdigheten. Men jag är hoppfull om att jag kommer att få det genom den skolkommision som snart kommer. Jag är väldigt glad att regeringen har tillsatt den.

Jag ser att jag helt har misslyckats med tidhållningen. Jag får skylla det på min orutin som statsråd, men vi återkommer säkert till möjligheten att svara på frågan om matematiktimmarna längre fram.

Anf. 83 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik:

Herr talman! Tack, Anna Ekström, för anförandet! Jag hade dock velat höra mer om vuxenutbildningsområdet. Jag fick en passning från statsrådet Helene Hellmark Knutsson att vi skulle återkomma till yrkeshögskolefrågorna, och det får vi chans att göra i ett replikskifte.

Min fråga till Hellmark Knutsson handlade om fördelning. För mig och Centerpartiet blir eftergymnasial utbildning två olika spår som kanske inte

sammanförs, även om högskolan har yrkeshögskoleutbildning i viss utsträckning och det finns mycket samröre där.

Vi vet att det finns ett stort behov av yrkeshögskoleutbildning. Det finns branscher som skriker efter kompetens. Vi vet att det också finns ett stort antal ansökningar. Myndigheten själv bedömer att man hade velat säga ja när det gäller åtminstone hälften av de ansökningar där man får säga nej.

Min fråga till Anna Ekström är: På vilket sätt resonerar man? Åtminstone i mina ögon ser det ut som att satsningen på högre utbildning är mycket större än den på yrkeshögskoleplatser. Jag skulle gärna vilja ha ett förtydligande när det gäller tankarna runt de olika spåren kopplat till kompetensförsörjning. Vissa professionsutbildningar ligger inom högskolan, men till stor del ligger de inom yrkeshögskolan. Jag ser fram emot det.

Anf. 84 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Tack så hemskt mycket för frågan, Ulrika Carlsson, och för möjligheten att tala lite mer om yrkeshögskolan!

Riksdagen har nyligen diskuterat yrkeshögskolan. Det är härligt, för detta är ett område där jag tycker att det är mycket mer som förenar oss i riksdagen än vad som skiljer oss åt. Vi är överens om att yrkeshögskolan är en viktig del av svenskt utbildningsväsen. Vi är också alla väl medvetna om vilken viktig funktion yrkeshögskolan kan fylla för att inte minst göra det som inte riktigt ryms inom den vanliga vuxenutbildningen.

Det är fascinerande att se vilket stort söktryck det är när det gäller att starta yrkeshögskoleutbildningar men också delta i dem. Jag är jätteglad över den satsning vi har kunnat göra i budgeten. Den är stor – vi har verkligen byggt ut yrkeshögskolan ordentligt i budgeten, och även i tidigare budgetar.

Att vi dessutom har stora satsningar på högskoleutbildning ser jag inte som något negativt, utan det tycker jag tvärtom är positivt. Jag tror att vi behöver en utbyggnad och större satsningar både inom högre utbildning och inom yrkeshögskolan.

Jag vill passa på att nämna en annan sak. Både i Ulrika Carlssons inlägg och i föregående replikskifte antyddes det att jag är inne och talar lite för mycket på Gustav Fridolins område. Jag kan säga att det gör jag med stor glädje. Gustav Fridolin och jag är kollegor. Vi sitter i samma regering, och vi driver samma politik. Vi är dessutom väldigt stolta över att kunna vara med och presentera varandras satsningar i olika diskussioner och debatter.

Utbildningsväsendet hänger ihop. Det spelar stor roll för hela utbildningsväsendet att alla system samfungerar.

Anf. 85 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik:

Herr talman! Tack för klargörandet!

Låt mig återkomma till yrkeshögskoleutbildningarna. Min fråga handlade om fördelning. Jag ser inte heller någon anledning till att man inte kan satsa på båda.

Om man tittar på fördelningen verkar det finnas ett oerhört stort behov av yrkeshögskoleplatser. Jag kan inte se att det skulle vara någon ovanlig del av vuxenutbildningen, medan komvux och yrkesvux skulle vara den

vanliga vuxenutbildningen. Yrkeshögskoleutbildningarna är, som jag ser det, ett annat spår.

Jag skulle gärna vilja höra mer om tänket framöver när det gäller hur den delen av utbildningssystemet ytterligare kan utvecklas, och hur vi så att säga kan kompetensförsörja Sverige inom alla de inriktningar som finns inom yrkeshögskolan.

Av antalet kompetenslyftsplatser – var det 21 000? – lät det som att flertalet skulle gå till högskoleplatser och att en betydligt mindre del skulle delas upp mellan komvux, yrkesvux och yrkeshögskoleutbildning. Jag vill gärna höra vad som är bakgrunden till detta.

Sedan förstår jag att det var roligt för Anna Ekström, som tidigare var generaldirektör, att tillsammans med Gustav Fridolin få ta emot PISA-undersökningen. Det är klart att det finns ett stort engagemang där. Men mina frågor handlar mer om yrkeshögskolan.

Anf. 86 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Yrkeshögskolan är en växande utbildningsform i Sverige, och det är mycket bra. De resultat som vi ser är mycket lovande. Vi ser att det finns ett mycket stort intresse.

För alla oss som ganska ofta besöker olika yrkeshögskoleutbildningar är det fascinerande att se vilket engagemang som studenterna i yrkeshögskolan har. Det är ofta människor som arbetar heltid och studerar på halvtid eller liknande. Det är också mycket glädjande att just yrkeshögskolan är en utbildningsform där vi har kunnat arbeta med en utbyggnad och med en kvalitetssatsning i stor samstämmighet över olika partigränser.

Jag ser fram emot ett fortsatt gott samarbete om yrkeshögskolan. Jag ser också fram emot en hel del kvalitetssatsningar.

En sak som verkligen slår en när man besöker yrkeshögskolan är en sådan klassisk sak som den mycket skeva könsfördelningen. Yrkeshögskolan präglas, precis som yrkesprogrammen i gymnasieskolan, av mycket traditionella yrkesval. Det finns säkert stora möjligheter framöver att bidra till en lite mindre könsuppdelad arbetsmarknad också genom yrkeshögskolan.

Jag tackar så mycket för dessa konstruktiva och positivt inriktade frågor och ser fram emot ett mycket gott fortsatt samarbete när det gäller viktiga insatser som vi kan göra inom ramen för yrkeshögskolan.

Anf. 87 BETTY MALMBERG (M):

Herr talman! Förra året satsade staten sammanlagt drygt 53 000 miljoner kronor på högre utbildning och forskning. Det är otroligt mycket pengar, men det är också för Sverige viktiga och väl investerade pengar som skapar ny kunskap, nya innovationer och affärsmöjligheter för framtiden.

Nivån på dessa medel höjdes kraftigt under alliansåren. Att så stora investeringar kunde ske berodde på att alliansregeringen under sin tid faktiskt hade ordning och reda i ekonomin, trots flera år av oro i omvärlden. Exempel på hur detta har påverkat universitet och högskolor i andra länder hittar vi faktiskt på nära håll, där bland andra Finland och Danmark har tvingats till stora besparingar inom sitt högskoleväsen.

Men med så mycket pengar gäller det också att man förvaltar kronorna på ett klokt sätt. Därför är frågan om kvalitet i högre utbildning och forskning så viktig, inte minst för att studenterna ska veta att de är väl rustade och möter de förväntningar och behov som finns ute hos näringsliv och offentlig verksamhet.

Detta kan man tycka är självklart. Men faktum är att regeringen inte verkar vara inne på samma spår. I stället väljer regeringen bort möjligheterna att premiera kvaliteten. Jag tänker på de 300 miljoner kronor som alliansregeringen öronmärkte för att gynna de bästa utbildningarna. De försvann bokstavligen i förra årets budget, och detta dagen efter att riksdagen hade fattat beslut.

Nåväl, vis av den läxan har regeringen i år åtminstone varit tydlig med att pengarna inte finns, vilket i och för sig hedrar den. Men, som sagt, studenterna drabbas.

På samma sätt hanterar regeringen kvaliteten i forskningen. Under alliansåren omfördelades nämligen pengar till de lärosäten som hade haft den mest kvalitativa forskningen. Men i år införde regeringen en delvis ny princip, som innebär att pengarna i stället lades ut så att alla lärosäten fick minst 5 miljoner kronor var. Resterande medel grupperades till något som riskerar att liknas vid ett A-, B- och C-lag. Ett exempel som är mycket talande – ni får inte ta detta ordagrant – är att Blekinge Tekniska Högskola, där man förvisso är mycket duktig på många forskningsområden, med regeringens nya system fick lika mycket pengar som Karolinska Institutet, KI, fick. Och KI är ett institut som förra året rankades som nr 28 bland världens främsta universitet. Det blir lite märkligt.

Vän av ordning kan undra varför jag uppehåller mig vid hur pengarna fördelades i år. Men faktum är att regeringen i sin nya proposition om högre utbildning, forskning och innovation inte ger besked om hur man tänker hantera dessa ökade basanslag nästa gång pengar ska fördelas, och det kommer att bli 2018. Det tycker jag känns mycket odemokratiskt. Denna typ av principer borde beslutas av riksdagen, precis som skedde under alliansåren.

Kvalitet kan också handla om hur mycket lärarledd tid som studenterna får. I detta hänseende är det på många håll mycket illa. Organisationen TCO brukar undersöka detta, och i allmänhet visar deras rapporter att ungefär hälften av studenterna inte får mer än nio timmar i veckan. Lika illa är det på lärarutbildningarna. Med tanke på hur viktiga lärarna är för att höja kunskapsresultaten i skolan och bidra med en uppåtgående injektion i hela utbildningskedjan har Moderaterna valt att göra en kraftfull insats riktad till just lärarutbildningarna. Då talar vi verkligen om kraftfulla satsningar på 300 miljoner kronor nästa år. Det är ett belopp som vi kommer att öka under några år framåt med lika mycket till. År 2018 handlar det om 600 miljoner kronor, och målet är att vi ska öka undervisningstiden med 50 procent.

Herr talman! Kvaliteten i högre utbildning handlar också om att studenter ska kunna göra medvetna val. Men med det nya kvalitetsutvärderingssystemet får vi inte fram den informationen. Detta reagerade vi i Alliansen på och fick faktiskt medhåll från fler partier, vilket innebär att riksdagen har uppmanat regeringen att se till att lösa detta, så att framtida studenter ska kunna jämföra kvaliteten i utbildningar.

Jag hoppas att regeringen snarast kommer att möta detta beslut, eftersom det inte är mer än ett anständighetskrav. Varför? Jag har tänkt på vad högskolestudier i dag innebär som en privatekonomisk investering och vad det faktiskt handlar om när vi ser till utbildningspremien. Utbildningspremie är ett begrepp som används när man tittar på hur mycket det lönar sig för den enskilda studenten att utbilda sig. Utbildningspremien är låg i Sverige. Sverige ligger faktiskt lägst bland OECD:s alla länder. Då är det otroligt viktigt att studenterna åtminstone har en chans att välja rätt. Detta är en fråga som är extra viktig för studenter vilkas familjer saknar studietradition. Så snälla regeringen, leverera!

Ytterligare en aspekt på kvalitet är att alla utbildningar och all forskning, framför allt inom det humanistiska och samhällsvetenskapliga området, ofta är förfördelade när det gäller tillgång till forskningsinfrastruktur. I dagens samhälle ställs stora krav på detta område. Vi moderater tycker att detta är ett förbisett område som sedan länge borde ha åtgärdats. Vi har försökt uppmärksamma frågan tidigare, men regeringen sitter still. Vad man väntar på vet jag inte.

Därför blir det lite smått absurt då regeringen i sin forskningsproposition orerar brett om vikten av digitalisering, men då fokuserar enbart på forskningen. Var försvann den högre utbildningen? Tänk till exempel på lärarna som kommer ut och ska möta och kunna använda ny digital teknik kopplad till pedagogik och didaktik i klassrummet.

Herr talman! Slutligen vill jag bara poängtera att det ser lite tunnslätt ut med anslag till forskningen från Moderaternas sida. Så är det inte i praktiken. Vi matchar regeringens samtliga satsningar, och vi ökar dem dessutom redan år 2017 och 2018 med 250 miljoner vardera året. Det är pengar vi bland annat kommer att se till att öka basanslaget med i praktiken, men mer om det när forskningspropositionen kommer.

Avslutningsvis vill jag fästa åhörarnas uppmärksamhet vid vårt särskilda yttrande i betänkandet och önska alla en god jul och ett gott nytt år. (Applåder)

Anf. 88 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik:
Herr talman! Jag tackar Betty Malmberg för anförandet.

Betty Malmberg uppehöll sig mycket vid den välskötta ekonomi som den borgerliga regeringen ska ha lämnat efter sig. Sanningen är att man lämnade efter sig extremt stora underskott efter att ha genomfört ofinansierade skattesänkningar, vilket alltid fick gå före investeringar i till exempel skolan. Dock stämmer det att man investerade mycket i just forskning – utan att det ledde till högre kvalitet. Jag är orolig att alliansregeringen hade fortsatt dessa ofinansierade skattesänkningar om den hade fått sitta kvar och då inte alls kunnat lägga några pengar på forskning framöver, på grund av de stora underskott de ledde till.

När det gäller temat att hushålla med pengar är jag lite bekymrad över att Moderaterna, mitt i den stora lärarbrist då det behöver göras så mycket, väljer att damma av ett sju år gammalt förslag om en examenspremie för att få fler att utbilda sig till lärare. Detta dömdes ut redan då och var ingenting regeringen gick vidare med, vilket är bra eftersom det är ett sällsynt kostsamt förslag med otroligt dålig träffyta. Därför undrar jag: Om det är så viktigt att hushålla med pengar och använda dem smart, till exempel för

att stärka lärarutbildningen, varför väljer man att återvinna dåliga förslag som bara innebär att kasta pengar i sjön?

Prot. 2016/17:45
13 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

Anf. 89 BETTY MALMBERG (M) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågorna. Vi står inför ett väldigt svårt läge. Statsrådet har själv upprepat hur svårt vi har att rekrytera folk till de viktiga lärarutbildningarna, till exempel.

Då gäller det att också våga prova olika metoder. Vad som var dåligt för sju år sedan kanske inte är det i dag, och jag ser att statsrådet själv har begagnat sig av detta till exempel vad gäller att förmå disputerade att komma tillbaka och läsa in pedagogisk behörighet. Riktigt vilka resultat som kommer att bli lyckosamma vet vi inte, men vi famlar och måste försöka. Jag tror att vi är överens om att vi måste få tillbaka fler lärare i klassrummen – och även fler som har forskarutbildning som grund.

Hellmark Knutsson raljerar lite när det gäller pengarna. Jag måste bara säga att Hellmark Knutsson faktiskt sa i sitt anförande, om jag uppfattade det rätt, att man under mandatperioden ökar med nästan 1 miljard för att öka antalet lärarledda timmar. Jag skulle vilja fråga Helene Hellmark Knutsson om jag uppfattade det rätt, för det är väsentligt. Den satsning man gör handlar om 875 miljoner kronor. Det är ganska långt ifrån 1 miljard. Det gäller att hålla ordning på nollorna här, för det handlar faktiskt om en differens på 125 miljoner kronor.

Det är också så att den satsning ni gör, statsrådet, handlar om hela humsamområdet – åtminstone som det står i propositionen. Det är viktigt att klargöra. Moderaterna satsar 300 miljoner kronor extra på lärarledd tid för lärarutbildningarna. Detta skulle jag vilja att ministern utvecklade lite.

Anf. 90 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Betty Malmberg. Jag tror inte att det är läge att famla, utan jag tror att det är läge att gå framåt med verkliga reformer. Det är helt riktigt att det är 875 miljoner – nästan 1 miljard, sa jag – under mandatperioden. Vi väntar som sagt inte till 2020 med att ha detta fullt utbyggt, som Moderaterna gör med sin satsning.

Utbildningsvetenskap räknas som just ett humsamområde. Det är viktigt att lärosätena tar ett stort ansvar för att stärka kvaliteten i lärarutbildningen, vilket jag också sa tidigare. Jag delar uppfattningen om forskningsanknytning i lärarutbildningen; det är därför vi har KPU för att få ut fler forskarutbildade i skolan, och vi föreslår i forskningspropositionen 90 miljoner till fler forskarskolor och forskarutbildningsplatser för lärarutbildningen.

Med anledning av Betty Malmbergs anförande vill jag också säga att en otroligt viktig kvalitetsaspekt i den högre utbildningen är att det finns en stark forskningsanknytning. Jag beklagar att man inte ser att det är viktigt även på landets högskolor och på de nya universiteten. Det vi gjorde när vi omfördelade de 300 miljoner kronorna var att skapa ett garantibelopp och olika grupper men samtidigt fortsätta att fördela efter kvalitet. Med det kunde vi även garantera att alla högskolor och universitet hade en stark forskningsanknytning i utbildningen.

Detta jobbar vi nu vidare med när det gäller den kommande forskningspropositionen, genom ett höjt garantibelopp per student, men vi komplet-

terar också kvalitetsmätningarna av basanslagen med samverkanspremiering. Jag hoppas att detta är sådant som Moderaterna kan ställa sig bakom och att man delar synen att vi behöver en stark forskningsanknytning i all högre utbildning i hela landet.

Anf. 91 BETTY MALMBERG (M) replik:

Herr talman! Självklart står vi bakom forskningsanknytningen. Det var ju alliansregeringen som införde den ”forskningspeng” varje student bär med sig. Ni höjer den, Helene Hellmark Knutsson, men det var faktiskt alliansregeringen som införde den. Därmed tycker jag att vi har bekräftat det statsrådet frågar efter.

Detta har kommit att handla lite om hur vi hushållar med resurser, och då måste jag passa på att ställa en fråga. Jag vet att jag har ställt frågan skriftligt, men nu ställer jag den även muntligt. Det gäller de strategiska forskningsområdena, ministern. Det var alltså tioåriga satsningar som alliansregeringen införde därför att vi såg att det var viktiga styrkeområden för Sverige, för svensk forskning och för framtida affärsmöjligheter. Dessa utvärderades redan 2015, och då uppmanades regeringen att omfördela resurser.

När jag har ställt frågor om detta har regeringen sagt att detta kommer att komma i forskningspropositionen – dröj och sitt still i båten! Nu när jag tittar på budgeten visar det sig dock att VR, alltså Vetenskapsrådet, har sina anslag kvar för dessa områden ända fram till 2020. Därför undrar jag, ministern, varför ni inte på något vis har satsat på att omfördela dessa resurser tidigare. Om det är satsningar som ni inte tycker var tillräckligt bra, är det då rätt att fortsätta satsa på dem i ytterligare fem år?

Jag vill också få med en fråga som rör autonomi vid Högskolan Dalarna. Det är en historia där regeringen går in och styr över vad lärosätets ledning har velat ha. Det tycker jag är ett kraftigt brott mot autonomi, men jag har en fråga. Nu kräver ni att det vid Campus Borlänge ska finnas en forskningsanknytning till utbildningen per se. Hur ser ni på detta? Hur ska det gå?

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Eftersom statsrådet inte har rätt till fler repliker får frågorna betraktas som retoriska.)

Anf. 92 ROBERT STENKVIST (SD):

Herr talman! Jag börjar med att yrka på samma sak som Stefan Jakobsson.

Jag tänkte bara kort kommentera ett par saker. Moderaterna var för ökade basanslag, och det är glädjande. Det är vi också. Det är pengar som går direkt till högskolorna och främjar akademisk frihet och fri forskning. Det är oerhört viktigt att basanslagen är stora och utgör en stor del av de anslag till forskning som universiteten får. Länder med framgångsrik forskning har en stor andel basanslag. Det finns problem med pengar som går genom de statliga institutionerna, som Vetenskapsrådet och andra. De kräver medfinansiering och blir uppbundna, och forskningen blir styrd på ett annat sätt. Förmodligen har vi alltså en för liten andel basanslag i Sverige, och vi vill att den ökar.

När det gäller SFO-områdena ska vi ha kvar dem. Men de är för många, för stora och slukar för mycket pengar. Om ett område ska vara prioriterat

ska det vara prioriterat på riktigt. Om man har jättemånga områden blir det ingen prioritering alls.

Någon nämnde utbildningsvetenskap. Det är jättebra att vi satsar på utbildningsvetenskap. Men det är inte på grund av utbildningsvetenskapen som Sverige har rasat som en sten i internationella undersökningar. Det är inte på det sättet att vi tidigare hade en undervisning och pedagogik som var baserad på vetenskap och att det med tiden har blivit mindre vetenskap. Det är inte där problemet ligger. Det handlar om problem omkring skolan. Det är problem med styrning, problem med strukturen i skolan. Och det stora problemet är kundförhållandet mellan elever och lärare.

Visst ska det forskas i utbildningsvetenskap. Men det ensamt – klassrumsvetenskap och pedagogik – kommer inte att lösa problemen i dagens skola.

Anf. 93 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Robert Stenkvist för historiens kanske kortaste budgetanförande. Det var kort och koncist. Men det föranleder ändå att jag vill ställa några frågor till Robert Stenkvist.

I ert budgetförslag säger ni att ni vill utreda lärarutbildningarna. Det är lite intressant med tanke på att de sjösattes 2011 och att det knappt är några studenter som har hunnit komma ut. Dessutom ska UKÄ, Universitetskanslersämbetet, granska det här med början nästa år. Det har de aviserat sedan länge. Jag blir lite nyfiken på vad ni förväntar er och av vilket skäl ni finner det viktigt att göra det nu.

Jag har en annan fråga som hänger ihop med lärarutbildningarna. Ni lägger fram ett förslag om studielön; de som har naturvetenskaplig utbildning, på master- eller magisternivå, ska med hjälp av studielön kunna plugga in pedagogiska studier under ett års tid för att bli lärare – om jag har förstått det rätt.

Ni sa tidigare nej till att korta studietiden för dem som har disputerat, som har pluggat i ytterligare fyra, kanske fem, år på högskolan. Ni ser inte att det finns en nivåskillnad där, att längre studietid borde göra dem bättre förberedda för att kunna läsa in studierna på kortare tid? Det skulle vara samma tid som studenterna får i ert förslag.

Anf. 94 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Vi känner till att lärarutbildningen har reformerats över tid och att det har gjorts ofta. Man kan inte göra det hur ofta som helst. Det är alldeles rätt. Vi måste ha en lärarutbildning som landar någonstans.

Jag kan anknyta till vad jag sa i talarstolen. Vi tror inte att problemen i dagens skola har direkt med utlärningspedagogiken att göra, utan med saker runt omkring. En sådan sak är hur man hanterar klassrummet. Jag vet att det ingår i dagens lärarutbildning. Jag har själv gått fritidspedagogutbildningen. Det ingick till och med där. Men vi skulle behöva stärka den delen.

Ämneskunskaperna och just hur man styr i klassrummet behöver ses över. Det är nämligen ett stort problem. Det kanske största problemet i dag är att det saknas studiero i klassrummet. Och det är läraren som styr i klassrummet. På många skolor misslyckas man med det, av olika orsaker.

Vi måste titta på lärarutbildningen, trots att vi inte kan reformera den i all evighet.

När det gäller vårt förslag om studielön – det andra förslaget som Betty Malmberg nämnde – känner jag inte till det i detalj. Jag har läst igenom det noggrant, men det har gått lite tid sedan dess. Det finns väl en orsak till att vi inte yrkar bifall till det. Men vårt förslag är att ha en genväg för att få fler lärare. Vi har aldrig trott att det skulle ge något stort tillskott, utan att det skulle bli en liten rännil bland andra rännilar.

Anf. 95 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Tack för svaren, Robert Stenkvist!

Visst måste vi prova olika vägar. Men jag tror kanske inte att det här är den bästa vägen framåt. Den blir väldigt snäv och specialiserad. Om man inte hade tilltron till att de disputerade skulle kunna göra det på kortare tid kan man kanske inte ha de förväntningarna på dem som har så pass mycket kortare utbildningstid och som inte heller har högskolepedagogiken.

När det gäller lärarutbildningarna håller vi moderater med om en del av de synpunkter som Robert Stenkvist lyfter fram. Det saknas och skulle behövas mer ledarskap, andraspråksinläring, specialpedagogik och så vidare i utbildningarna. Det är saker som vi också har fört fram. Men vi gör det i ett annat sammanhang, och vi tror inte att en ny utredning skulle lösa problematiken.

Det finns en poäng i att till att börja med invänta Universitetskanslersämbetets synpunkter och i att titta på hur de nya lärarna fungerar ute på sina nya arbetsplatser.

Sverigedemokraterna gör en ganska kraftig reduktion på utbildningsområdet. Det handlar om 1,3 miljarder kronor. Jag skulle gärna vilja få en kommentar till det.

Jag måste också fråga Robert Stenkvist om den fantastiska satsning man gör på Luleå tekniska universitet i storleksordningen 60 miljoner på utbildningen, och jag tror att det var lika mycket på forskningen. Jag har förstått att det handlar om metallurgi. Men vad är det Sverigedemokraterna känner till som vi andra inte känner till?

Anf. 96 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Vi känner väl till ganska mycket som har varit obekant i den här kammaren under många år.

Vi vill satsa på basnäringarna, på skog och malm. Det är en tydlig signal om det. Sedan måste pengarna naturligtvis gå ut på ett sådant sätt att de kan absorberas. Vi kan inte bara skyffla ut pengar som man inte kan göra av med. Men vi vill satsa på de svenska basnäringarna. Vi tror att det är framtiden.

Jag har läst om liknande i andra skrifter. Jag vet inte om det stod om det i forskningspropositionen nu, men det är fler som börjar tro på det. Vi kan inte bara leva på tjänstesamhället. Det stod faktiskt om det i forskningspropositionen – på sista sidan tror jag. Jag tror att det var ordet ny-industrialisering som regeringen använde på sista sidan i sin forskningsproposition. Jag blev jätteglad när jag läste det. Det här är alltså en signal om att vi vill satsa på det.

När det gäller reduktion på utbildningar vet jag att vi har flyttat om anslag. Vi har tagit från anslaget 1:5 – tror jag – och flyttat om stora summor pengar. Vi har bland annat ett förslag om karriärtjänster som vi vill satsa på. Vi måste naturligtvis också se till att vår budget går ihop.

Betty Malmberg nämnde en ny utredning av lärarutbildningen. Vi vill titta igen på just de sakerna som jag nämnde. Vi är säkra på att det brister just där. Det innebär inte att vi återigen behöver reformera hela lärarutbildningen.

När det gäller de disputerade trodde vi väl inte att särskilt många skulle nappa på förslaget.

Anf. 97 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Jag vill börja med att lyfta den högre utbildningen och forskningen som är oerhört viktig för samhället och för individerna. Vi lär få återkomma till diskussionen om forskning med tanke på forskningspropositionen som nyligen har avlämnats, och vi kommer att lämna vårt motionssvar senast under morgondagen.

Jag tänkte fokusera på den högre utbildningen i det här anförandet. Det behövs tillgång till högre utbildning i hela landet av hög kvalitet som stärker människors möjlighet till både jobb och trygghet.

Sveriges högre utbildning är i dag av väldigt hög kvalitet, och det är någonting som vi ska vara glada över. Men vi måste också fortsätta att utveckla den högre utbildningen så att vi kan klara oss i den internationella konkurrensen. För detta krävs det rejäla reformer för att stärka kvaliteten, för att bli bättre på internationalisering, för att öka samverkan och för att få en bättre koppling till arbetslivet.

Den högre utbildningen står inför ett antal utmaningar i dag. Hälften av studenterna är missnöjda med arbetslivskopplingen i sin utbildning. Högre utbildning i Sverige i dag lönar sig väldigt dåligt jämfört med hur den lönar sig i andra länder. Det tar lång tid för svenska studenter att genomgå en högre utbildning, och därigenom blir genomströmningstakten låg. Människor etablerar sig på arbetsmarknaden allt senare i en tid då man behöver arbeta allt fler timmar.

Under hösten har vi sett problem kopplade till internationaliseringen. Studenter har inte fått möjlighet att komma till Sverige på grund av svensk byråkrati och långa handläggningstider. Doktorander och studenter i Sverige som ansöker om förlängda uppehållstillstånd får inte stanna eller måste lämna landet mitt i en utbildning på grund av handläggningstiderna och byråkratin.

Vi ser också en varierande kvalitet inom de högre utbildningarna. Det kan skilja sig väldigt mycket mellan olika lärosäten. Inom vissa utbildningar är det väldigt liten utbildningstid och lärarledd tid.

Det här är utmaningar inom den högre utbildningarna som Centerpartiet vill sätta fokus på, och för det krävs det reformer.

Jag vill börja med att välkomna att regeringen har lagt förslag till att resursfördelningssystemet ska utvecklas, utvärderas och utredas bättre. Dessa frågor är väldigt viktiga för Centerpartiet och vi har länge drivit dem. Det är självklart att utredningen om resursfördelningssystemet som har presenterats ska ske skyndsamt och ta fasta på hur man stärker kvaliteten inom den högre utbildningen. Hur förbättrar man en samverkan med

arbetslivet och skapar en större arbetslivsanknytning mellan den högre utbildningen och arbetsmarknaden?

De flesta studenter väljer ju att utbilda sig för att få ett speciellt jobb eller för att få ett jobb över huvud taget. Därför måste även den högre utbildningen ha bättre koppling till arbetsmarknaden.

Konkurrenskraften på de högre utbildningarna måste också stärkas. Då krävs det också högre kvalitet. Många utbildningar i dag har väldigt liten undervisningstid. Man bör premiera bättre arbete mot arbetsmarknaden. Vi från Centerpartiet har lyft bland annat studentmedarbetarskap, att möjliggöra för studenter att ta extrajobb under studietiden. Vi vill se förbättrade möjligheter för praktik under den högre utbildningen. Framför allt vill vi förstärka studie- och yrkesvägledarnas roll, vilket vi tror är helt avgörande för att förbättra den högre utbildningen.

Det är också viktigt att studenter ska kunna jämföra sina utbildningar så att de vet vad man får ut av den utbildning som man väljer. Att välja en högre utbildning är en av de största investeringarna som man gör i sitt liv. Att då få veta vad man kan förvänta sig är oerhört viktigt. Det är därför beklagligt med tanke på att riksdagen för mindre än ett år sedan tog ett enhälligt beslut om att jämförbarhet är en viktig ingång i kvalitetssäkrings-systemet att den nuvarande regeringen tyvärr har valt att ignorera den frågan, enligt ett svar på en skriftlig fråga.

Detta drabbar framför allt studenter från studieovana hem som behöver dessa förutsättningar. Jag hoppas att regeringen lyssnar på förslaget från riksdagen om att studenter ska kunna göra val utifrån utbildningarnas koppling till arbetsmarknad, utbildningens kvalitet och utifrån tidigare studenters åsikter om utbildningen.

Centerpartiet har i dag presenterat förslag kopplat till internationaliseringen för att ta bort onödigt regelkrångel för internationella studenter om de vill ta sig till Sverige. I dag sker det ett visst dubbelarbete mellan lärosätena och Migrationsverket.

Vi vill också öppna möjligheten för att de doktorander och masterstudenter som är här och går en utbildning som är längre än ett år får möjlighet till uppehållstillstånd för hela perioden, så att de slipper processen med att förnya uppehållstillståndet. På det viset får enskilda studenter en ökad trygghet, men det är också viktigt för att minska myndigheternas och Migrationsverkets administration.

Det är olyckligt att den nuvarande regeringen har höjt skatten på jobb, vilket innebär att utbildningspremien i Sverige blir ännu lägre. Vi vill göra precis tvärtom. Vi vill sänka skatterna på att arbeta så att det lönar sig ännu mer för de människor som väljer att utbilda sig att starta företag och utvecklas. Det bidrar till ett bättre Sverige.

Det är också viktigt att förbättra möjligheterna till genomströmning, så att det blir lättare för studenter att genomgå sin utbildning snabbare för att snabbare komma in på arbetsmarknaden i stället för att vara arbetslösa under sommarmånaderna eller kanske arbeta med saker eller läsa kurser som inte är relevanta utifrån deras utbildning. Det måste skapas möjligheter till en mer flexibel syn så att folk snabbare kommer i arbete.

Det är grunden i Centerpartiets högskolepolitik att de högre utbildningarna i större utsträckning ska leda till arbete.

(Applåder)

Anf. 98 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L):

Fru talman! I dag debatterar vi det enorma område som utbildningen utgör. Nästa alla i talarstolen har nämnt hur svårt det är att hinna med allting. Därför måste vi prioritera och lyfta fram det viktigaste och det som skiljer ut oss. Men det är som i skolan: Allt hinns inte med hur gärna man än vill. Men man måste naturligtvis hinna med det viktigaste.

Min tanke var att jag i första hand skulle ha pratat om högre utbildning, komvux och sfi, men efter att ha lyssnat på debatten kommer jag att skifta fokus lite grann.

För några veckor sedan debatterade vi här i kammaren rätten till behörighetsgivande utbildning inom komvux. Där lyfte jag bland annat att det är viktigt att se till att komvux inte blir en räddningsplanka för de kommuner som inte mäktar med att ge eleverna det som de behöver i gymnasiet.

Alltför ofta ser vi tendensen att man i lågstadiet skjuter problemen framför sig och tycker att de kan lösas i mellanstadiet. I mellanstadiet säger man att problemen kan lösas i högstadiet och så vidare till gymnasiet, och fixar man det inte där står komvux på tur.

Att hålla hög kvalitet både inom gymnasieskolan och i komvux är väldigt viktigt, och där är naturligtvis lärarna nyckeln. Jag återkommer till det lite senare.

Någonting annat som jag lyfte fram i debatten var min farhåga för den inläsningseffekt som särskolan innebär. Den som läser på särskolan i dag blir inte behörig till att läsa vidare, om man inte går genom folkbildningen.

Det här är en heterogen grupp som vi har pratat väldigt lite om i dag. Jag skulle gärna vilja höra lite mer om vad ansvarigt statsråd har för tankar, eftersom jag antar att de inte fick plats under ministerns anförande.

Sedan kommunerna på 1990-talet tog över ansvaret för särskolan har ju elevantalet i princip fördubblats. Vad orsakerna till denna ökning är kan vi säkert dividera om någon annan gång, men faktum är att det aldrig har funnits så här många barn inom gymnasiesärskolan eller grundsärskolan.

Under alliansregeringens tid såg vi till att öppna en del formella möjligheter, och de har nu funnits i ett par år. Men vi ser att det inte räcker med formella möjligheter, utan det behövs konkreta beställningar. Det samma gäller kanske inom folkhögskolan och studieförbunden.

Det kan tyckas lite märkligt att en regering som vill att alla som läser på gymnasiet ska få högskolebehörighet helt verkar glömma bort de som går på särgymnasiet och deras möjligheter att läsa vidare, om de så vill. Det är antingen alla på det ena stället och inga på det andra.

Vi liberaler vi se en tydligare individanpassning här. Den som vill ska kunna få en högskolebehörighet, oavsett program, men det ska inte vara ett obligatorium.

Inte heller sörvux på gymnasial nivå omfattas av förslaget om grundläggande behörighet till yrkeshögskolan och komvux. Det är den enda målgrupp som inte omfattas av den rättighetsreformen.

Den inläsningseffekt som särskolan innebär blir ännu värre. Det behövs en översyn av sörvux snarast liksom av hela särskolan. För övrigt kan jag tycka att vi då kan fundera över ett annat namn.

Jag sa tidigare att lärarna är nyckeln. Jag tycker att den allra bästa valaffischen i alla kategorier är den där det står "Utan mr Miyagi ingen Daniel-san". Som av en händelse har det parti som jag själv företräder haft just denna affisch. En gång var jag tvungen att ge en praoelev i uppdrag

att se alla *Karate Kid*-filmerna för att han skulle förstå referensen till mr Miyagi och Daniel-san. Dagens ungdom missar uppenbarligen mycket kvalitetskultur.

I december förra året gjordes en enkätundersökning hos ett slumpmässigt urval av gymnasie- och vuxenutbildningslärare i Sverige. De fick frågan: Vilket beslut skulle du prioritera om du var gymnasie- och kunskapslyftsminister? Högre lön var det vanligaste, men det fanns även mycket annat. Kompetens var en annan sak – många vill ha bättre möjligheter till fortbildning. En annan viktig aspekt som många lyfte upp var administrationen. De tyckte att det var för mycket och ville lyfta bort den från lärarna så att dessa kan fokusera på huvuduppgiften att undervisa.

Många tog upp arbetsmiljön med stress och oro i klassrummen där det förekommer buller, hot och våld. En intressant del som lyftes upp var för övrigt en önskan om att eleverna skulle ta ett mer aktivt ansvar över sitt lärande. Även en statlig skola lyftes fram.

På alla dessa områden har Liberalerna förslag till förbättringar – återigen som av en händelse. Vi vill införa lärarassistenter för att lärarna ska kunna ägna sig åt undervisning i stället för åt administration. Ordning och arbetsro har vi talat om väldigt länge. Att Liberalerna vill ha statlig skola är knappast någon hemlighet. Genom karriärtjänster kan lärare utvecklas inom sitt yrke, men mycket mer än så behövs.

En omfattande vidareutbildning av svensk lärarkår är nödvändig. Det är precis detta som lärarna efterlyser. Det är märkligt att en sådan stor och viktig yrkeskår med en kunskapsorienterad yrkesutbildning har så lite vidareutbildning. Tanken är att man ska kunna undervisa i många år, och då behöver man naturligtvis uppdatera sina kunskaper.

Liberalerna föreslår att det ska finnas ett krav på huvudmännen att erbjuda ett års vidareutbildning på universitet i ämneskunskaper för alla legitimerade lärare inom grundskola och gymnasium som har minst tio år i yrket. Detta ska avse fördjupningar i de ämnen som de redan är behöriga i eller ämnesmetodik. Det här skulle bli den största satsningen i historien på vidareutbildning för lärare.

I betänkandet säger man nej till lärarassistenter som skulle ha avlastat lärarna så att de kan göra det de ska, det vill säga undervisa. I betänkandet sägs det också att huvudmännen, kommunerna, är ansvariga för att möjlighet ska ges till kompetensutveckling. Detta är helt riktigt. Så är det. Problemet är att detta inte görs i dag. Den likvärdighet som många har talat om i dagens debatt kommer vi inte att få så länge kommunerna har ansvar för detta. Eleverna i Danderyd har helt andra förutsättningar än eleverna i Degerfors, eftersom huvudmännen, det vill säga kommunerna, prioriterar olika.

Tidigare i debatten hörde vi från regeringspartierna att det är viktigt med likvärdighet vad gäller lokaler. Bland annat toaletter togs upp. Det sas att det är ett problem att kommunerna inte tar ansvar. Staten måste då gå in. Jag tycker nog att lärarnas kompetensutveckling borde höra till de viktigare delarna för att få en likvärdig skola.

Vi borde kunna ge alla elever möjlighet att få en egen mr Miyagi, och alla lärare borde också få möjlighet att vara en mr Miyagi.

(Applåder)

Anf. 99 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Jag noterar att det i Liberalernas budget står minus vid Karolinska Institutet, KTH, Karlstads universitet, Linnéuniversitetet, Örebro universitet, Mittuniversitetet, Blekinge Tekniska Högskola, Malmö högskola, Mälardalens högskola, Högskolan i Borås, Högskolan i Dalarna, Högskolan i Gävle, Högskolan i Halmstad, Högskolan i Kristianstad, Högskolan i Skövde, Högskolan Väst och Södertörns högskola. För universitetet i Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm, Umeå och Linköping står det plus.

Eftersom Christina Örnebjär bytte anförandemanus föll kanske denna del bort. Vilket skäl har ni att dra ned anslaget till alla dessa lärosäten och i stället satsa på ett fåtal? Jag skulle beteckna detta som långt ifrån hela landet. Det handlar snarare om våra allra största städer och gammeluniversitet.

Anf. 100 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Lena Hallengren! Precis som jag tog upp i mitt anförande är en anledning att vi behöver prioritera. Vi har bland annat tittat på hur vi ska prioritera var vi ska lägga lärarutbildningen. Vi tycker att den ska finnas på vissa lärosäten och inte på andra för att man ska kunna fokusera och få en så bra utbildning som möjligt. Om vi sprider ut kommer vi inte att få kompetens på alla lärosäten.

Jag kan stanna där, för det är faktiskt så enkelt.

Anf. 101 LENA HALLENGREN (S) replik:

Fru talman! Det var ett välkommet tillägg, inte minst för att det förs in i protokollet. Jag tycker att det fanns anledning att nämna detta i ett anförande om budgetdebatten eftersom det är anmärkningsvärt att ni vill ha lärarutbildning och ämneslärarutbildning på sex orter, till skillnad från alla som finns i dag.

Jag hör snarare från flertalet partier att de är bekymrade över att lärarutbildningen inte finns i hela landet. Detta påverkar i negativ mening det faktum att vi i dag har en brist på 60 000.

Jag funderar också lite på hur Liberalerna tänker sig att den verksamhetsförlagda utbildningen och övningsskolorna ska fungera om man begränsar detta till sex orter. Hur ska dessa räcka till? Vad blir konsekvenserna för landet i sin helhet när man drar ned? Som jag förstod gäller neddragningen lärarutbildningen, men det handlar kanske inte nödvändigtvis om den; man kanske kan tolka det som utbildning i allmänhet.

Är det fortfarande de gamla universitetet som gäller och som prioriteras när Liberalerna får välja?

Anf. 102 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L) replik:

Fru talman! Tack för ytterligare en fråga!

Jag skulle säga att ganska få tittar på vilka utbildningar som finns på det universitet eller den skola som ligger närmast hemorten. Tvärtom ser nog många det som en välkommen anledning att flytta så långt bort som möjligt och kunna flytta hemifrån.

Däremot tittar man på kvalitet. Man vill gå på en utbildning som är bra för att så småningom kunna få ett bra jobb. Så har vi det inom andra utbildningar. Varför skulle vi inte kunna göra samma sak inom lärarutbildningen? Varför kan vi inte fokusera för att få så bra lärarutbildningar som möjligt på ett fåtal platser så att vi får de bästa lärarna även inom lärarutbildningen? På så vis får vi de bästa lärarna ute i vår egen verksamhet.

Självklart blir det en bättre verksamhet om vi kan fokusera i stället för att sprida ut. Jag tror inte att färre kommer att läsa vidare, utan högre kvalitet kommer att locka fler att läsa till lärare.

Anf. 103 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! En av de större utmaningarna för oss som förtroendevalda är att samhället förändras i en allt snabbare takt. Ingen kan med säkerhet säga hur vårt samhälle ser ut om 15 eller 20 år. Vilka branscher kommer att behöva arbetskraft? Vilka branscher kommer att finnas kvar? Vilka kunskaper behövs i vårt nya samhälle? Med detta vill jag påvisa två olika delar.

Behovet av att kunna förändra vårt utbildningsväsen till de nya tiderna kommer att vara av största vikt för att möta de nya utmaningarna i framtiden. Och behovet av att kunna inse att vi inte bara en gång utan kanske två eller tre behöver sätta oss på skolbänken för att komplettera våra kunskaper blir inget undantag utan snarare en regel för att möta behovet av ny kunskap som uppstår i samhället.

Vi måste alltså lägga mer fokus på utbildningars förändringsmöjligheter och flexibilitet och på utbildningar som leder till jobb och entreprenörskap. Kristdemokraterna bedömer att personer som går yrkesvuxenutbildningar eller utbildningar inom yrkeshögskolan har långt större möjlighet att få ett arbete efter utbildningen än efter en arbetsmarknadsutbildning upphandlad av Arbetsförmedlingen. Denna bedömning bygger även på att en arbetsgivare troligtvis har en mer negativ uppfattning om en person som har gått en arbetsmarknadsutbildning än en som har gått en annan utbildning. Det blir därmed svårare för den första att få jobb.

Staten måste våga göra förändringar som innebär en markant skillnad för den enskildes möjlighet till jobb, även om besluten ibland är svåra att ta. Jag konstaterar att regeringen var stolt över sin satsning på yrkesvux. Den skulle dock kunna bli ännu bättre med våra förslag.

Genom att avveckla arbetsmarknadsutbildningarna försvinner ca 3 000 helårsplatser inom arbetsmarknadsutbildningen. I stället anslår Kristdemokraterna medel för att skapa fler platser inom yrkesvuxenutbildningen. Kristdemokraterna satsar 537 miljoner utöver regeringen 2017. Under de fyra år som budgeten gäller skulle det bli över 1,5 miljarder kronor. Vår bedömning är att man på så vis skapar långt fler platser på yrkesvux och hjälper därmed fler att få rätt kunskap och en snabbare väg till ett arbete.

Vårt mål är ganska likt regeringens, men vi vill gå lite längre och vi tror att vårt förslag är det som möter framtiden bättre.

Ett annat område som vi ser har behov är vårdyrkena. Redan i dag kan vi konstatera att vårdpersonal är och förblir en bristvara. Äldreomsorgen är det vi direkt får upp i tankarna, men den ordinarie sjukvården har lika stora problem i dag.

Den stora bristen på utbildade läkare, sjuksköterskor och barnmorskor leder till mindre tillgänglighet i vården. Vi ser inom vården ökade köer som vi bland annat tror beror på att staten genom borttagande av kömiljarden har minskat kraven på regionerna. Men det kan även vara ett uttryck för svårigheten att rekrytera personal. Vi måste se till att utbildad personal finns för våra vårdyrken i tillräcklig omfattning. Det är en medmänsklig-hetsaspekt. Därför anslår vi resurser till nya utbildningsplatser för dessa yrkeskategorier med sammanlagt 400 miljoner kronor de närmaste fyra åren.

Utvecklingen inom vården har dessutom blivit alltmer specialiserad, vilket ställer högre krav på specialistkunskaper. Det gäller ofta även nyutbildade sjuksköterskor. En obligatorisk allmäntjänstgöring skulle bidra till att öka nyutbildade sjuksköterskors praktiska färdigheter. Vi vill därför se över möjligheten att på försök införa en obligatorisk allmäntjänstgöring för alla nyutbildade sjuksköterskor med efterföljande utvärdering.

Ett annat område där vi har svårt att rekrytera och behålla personal och höja statusen är läraryrket. Här finns en del att göra med anledning av att grundskolans resultat är nära förknippade med lärares engagemang, kunskap och förmåga att få eleverna intresserade och engagerade. Statens roll måste vara att se till att lärarutbildningen motsvarar de förväntningarna. En nyutbildad lärare ska ha instrument för att kunna engagera elever, ska ha hög kunskap och ska kunna anpassa sig efter elevernas olika förutsättningar, vilket jag hoppas att man kan göra.

Det är inte bara antalet utbildade som är det viktiga, utan även vilken kvalitet dessa utbildningar håller. Därför menar vi kristdemokrater att det är av yttersta vikt att lärarutbildningen håller en hög och jämn kvalitet. Det kan ifrågasättas om den gör det när det finns 28 olika lärarutbildningar. Det är viktigt att utbildningen hålls ihop och kan visa på samma goda resultat oavsett var man studerar.

Man måste kunna ställa höga betygskrav och göra lämplighetstester vid antagningen till lärarutbildningen. Dessutom är det viktigt att lärarstudenterna redan tidigt i utbildningen får komma ut på praktik och skaffa sig praktisk erfarenhet som också kan verka som vägledning om huruvida det är rätt eller fel val de har gjort. Om lärarstudenten tvekar är det bättre att han eller hon hoppar av tidigt i utbildningen än sent.

Jag vill avsluta med att försöka understryka vikten av forskning i Sverige. Den högre utbildningen och forskningen måste tillvarata intresserade talanger för att Sverige ska hållas konkurrenskraftigt. Därför behöver det finnas möjligheter att studera eller forska oavsett om man är nybliven student eller ensamstående tvåbarnsförälder.

Kristdemokraterna vill att anslagen till tillväxtfrämjande forskning och innovation prioriteras. Genom en tydlig nyttogörandeaspekt kring anslagen för forskningen kommer Sverige att kunna återta förlorad mark och bli världsledande inom forskning som Sverige traditionellt sett varit ledande inom. Därigenom kan vi också bibehålla den kvalitet som kännetecknar stora delar av det svenska deltagandet inom europeisk forskning. Det är viktigt att harmonisera med de ramprogram som utformas inom det europeiska samarbetet, där stor vikt läggs på att förvandla vetenskapliga framgångar och genombrott till nya produkter och tjänster som i sin tur leder till ökad tillväxt för Sverige och Europa.

Hur framtiden ser ut har vi möjligtvis en aning om, men ingen har en exakt karta. Det vi vet är vilka resurser vi har att tillgå: studenter som har en iver att lära sig och ta reda på nya saker, bra lärosäten som har sina spetsar på några områden och nyanlända som bär med sig kunskaper till vårt land som i en del fall kan passa in i det vi har brist på. Allt handlar om att optimera våra resurser på bästa sätt för att skapa oss en god framtid – en framtid som vi själva skapar genom att vara en ledande forskningsnation och ta vara på de kunskaper vi har.

(Applåder)

Anf. 104 THOMAS STRAND (S):

Fru talman! Den som noga läser regeringens budgetproposition finner några intressanta rader på s. 205 under avsnittet *Politikens inriktning*. Där finns några ord som anger en bärande och viktig princip för högre utbildning och forskning i Sverige. Regeringen skriver att ambitionen är ”att bygga ett modernt kunskapsamhälle med högklassig forskning och utbildning i hela landet”. Sedan fortsätter regeringen med att poängtera vikten av att både kvinnor och män ska ges möjligheter ”att utbilda sig oavsett inkomst och bakgrund”. Det är viktiga rader i detta stora dokument.

Utifrån det skulle jag vilja dra några slutsatser. Att bygga ut högskolan med särskilt fokus på att få fler lärare och fler förskollärare är en viktig budgetprioritering. Att bygga ut yrkeshögskolan för att möta arbetsmarknadens behov är lika angeläget. Att samtidigt göra det genom kvalitetshöjande åtgärder, både i den högre utbildningen och i yrkeshögskolan, är mycket välkommet.

Av den bärande princip som jag inledde mitt anförande med kan man dra några ytterligare slutsatser som jag tycker är viktiga. Det är viktigt att jämställdheten i den högre utbildningen och forskningen förbättras. Därför är regeringens markering av lärosätenas jämställdhetsintegreringsarbete jätteviktig. Det handlar om att det ska vara lika möjligheter för män och kvinnor att göra karriär i akademien och om att motverka könsbundna studieval.

Det är också viktigt att vi tar ut steglängden vad gäller breddad rekrytering och breddat deltagande. Det är inte acceptabelt att möjligheten att söka sig till och delta i högre utbildning ska skilja sig åt på grund av bakgrund och föräldrarnas utbildningsnivå. Den borgerliga regeringen prioriterade inte arbetet med breddad rekrytering, vilket har medfört att detta arbete stannat av. Därför är jag glad över att regeringen nu politiskt prioriterar vikten av breddad rekrytering och breddat deltagande.

Universitet och högskolor är viktiga aktörer i det livslånga lärandet. Därför är det viktigt att politiskt markera att det är väldigt värdefullt med god tillgång till distansutbildningar. Det är också viktigt att ha en aktiv samverkan mellan akademien och kommunala lärcentrum. Vi bygger det livslånga lärandet genom samverkan kring kommunala lärcentrum och en god tillgång till distansutbildningar.

Moderaterna har haft en hög svansföring i den här debatten, tycker jag. Betty Malmberg kritiserar regeringen för att den försummar kvalitetsarbetet. Stämmer det? Nej, det stämmer naturligtvis inte. Det är inte så att Moderaterna satsar mer pengar än regeringen under 2017 på att höja kvaliteten. Det är mest verbala luftballonger som Betty Malmberg skickar upp, och det är just luft i ballongerna.

Att bygga ut högskolan med fler platser innebär inte att man per automatik negligerar kvaliteten. Det är inte så att en ökad kvalitet enbart är beroende av mer pengar. Kvalitetsarbete är för mig och regeringen ytterst ett förhållningssätt. Därför har vi nu fått ett reformerat och bättre kvalitetsutvärderingssystem, som just markerar förhållningssättet. Som ministern sa satsas det nästan 1 miljard under innevarande mandatperiod på att stärka kvaliteten i den högre utbildningen. Ytterst är det lärosätenas ansvar att erbjuda utbildning av hög kvalitet. Kan man inte garantera en utbildning med hög kvalitet ska man naturligtvis inte starta en utbildning. Men jag har stort förtroende för att lärosätena tar ansvar för kvaliteten i högskolan.

Det är också intressant att se att två borgerliga partier går åt två olika håll. Centerpartiet går i varje fall i det avseende jag tänker på framåt, medan Liberalerna går åt motsatt håll och bakåt.

Vad tänker jag då på? Centerpartiet ansluter till regeringens uppfattning att vi behöver högre utbildning i hela landet. Centerpartiet vill också utveckla samarbetet mellan akademien och de kommunala lärcentrumerna. Det vill inte Liberalerna. De vill centralisera lärarutbildningen till färre orter. Det hörde vi i replikskiftet innan. Det blir för mig ett elitistiskt tänkande. Det verkar som att Liberalerna inte gärna vill tala högt om det i debatten.

Många personer har kommit till Sverige under senare tid som har utländsk högskoleutbildning och behöver få den validerad, prövad, och kunna använda den i svenska arbetsförhållanden. Därför är det viktigt med validering och att kunna erbjuda kompletterande utbildningar för just nyanlända akademiker.

Fru talman! När det gäller forskningsbudgeten har ministern redan kommenterat den. Jag kommer inte att komma in på den. Vi får anledning att återkomma till den debatten framåt vårkanten när vi ska ta forskningsbudgeten. Det är lite förvånande att Centerpartiet, Liberalerna och KD i sina förslag till budget drar ned på satsningar på högre utbildning och forskning. Det tycker jag är lite anmärkningsvärt med tanke på hur viktigt det är att bygga Sverige starkt med just högre utbildning och forskning.

Fru talman! Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 105 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Tack för ditt anförande, Thomas Strand. Du hade inte behövt locka upp mig i debatten med sådana påhopp som att säga att Betty MalMBERG slänger fram verbala luftballonger. Jag hade gått upp i debatten ändå. Faktum är dessutom att Thomas Strand ändå påpekar att han har läst budgetpropositionen väldigt noga. Det är väldigt bra. Vi säger så. Men du har tydligen försummat att läsa vad andra partier har lagt fram för förslag i sina budgetar.

Faktum är att som situationen ser ut i dag, här och nu, föreslår Moderaterna 550 miljoner kronor 2017, ska jag be att få tala om. Ni har gömt undan satsningen på 250 miljoner kronor. Den ligger i regleringsbrevet. Det hade inte vi uppfattat från början. De har vi sedan omfördelat för att kunna lägga till forskningen. Därför kommer vi att landa högre än vad ni gör i forskningen. Oavsett vilket, Thomas Strand: Även om jag räknar bort de pengarna ligger vi ändå 50 miljoner kronor över vad Socialdemokraterna och regeringen satsar. Rätt ska vara rätt.

Thomas Strand talar om att vi ska bygga ett modernt forsknings-
samhälle. Det är självklart. Jag skulle därför vilja fråga: Hur tänker Thomas
Strand när det gäller digitalisering? Jag tog i mitt anförande upp att Digi-
taliseringskommissionen redan 2015 sa till regeringen att man borde titta
på och följa utvecklingen för hur högre utbildning digitaliseras. Hur kom-
mer det in i utbildningen? Regeringen sitter med armarna i kors. Modera-
terna driver frågan. Vad gör regeringen, Thomas Strand?

Anf. 106 THOMAS STRAND (S) replik:

Fru talman! Det viktiga är ändå att säga att det inte skiljer så fasligt
mycket på budgetsatsningarna. Vi satsar ganska lika bägge två partier vad
gäller kvalitetshöjande åtgärder. Det kan låta som att det är väldigt mycket
från Moderaternas sida. Men när jag tittar på 2017 tycker jag inte att det
är någon markant skillnad.

Det andra gäller digitaliseringen, som är en jätteviktig fråga. Det är den
i och för sig för alla partier. Det brinner vi nog alla för. Tittar man på hur
regeringen har jobbat ser man att den jobbat väldigt brett vad gäller digi-
taliseringen. Det arbetats med att få strategier för förskola, grundskola och
så vidare. Ett arbete håller på att presenteras om strategier även för gym-
nasieskolan och den åldersgruppen.

Även för den högre utbildningen är digitaliseringen en viktig fråga.
Regeringen har bland annat låtit utreda MOOC som vi ibland talar om som
en del av detta. Man ska ha med i bilden att det pågår ett arbete för att titta
på hur man kan stärka digitaliseringen i den högre utbildningen.

Sedan ska vi inte glömma bort att med den forskningsproposition som
nyligen presenterades är digitaliseringen en av de stora utmaningarna som
regeringen vill angripa väldigt brett för att stärka och se digitaliseringens
effekter i hela samhället. Det handlar överlag om högre utbildning och
forskning.

Anf. 107 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Jag tycker nog ändå att det finns en viss skillnad, Thomas
Strand, om vi säger att vi vill satsa 50 miljoner kronor extra på kvaliteten.
50 miljoner kronor är mycket pengar.

Statsrådet nämnde här tidigare att man gör satsningar på Tech for Swe-
den. Det handlar om 7 miljoner kronor. Också där föreslår Moderaterna
50 miljoner kronor. Det gör skillnad. Det går inte att komma ifrån det.

När vi talar om den moderna utvecklingen är det intressant att höra hur
Thomas Strand försvarar regeringens hittillsvarande arbete. Man har börjat
lite i ungdomsskolan. Sedan hoppar man till forskningspropositionen. Pre-
cis som jag sa i mitt anförande har man glömt högre utbildning som ligger
mitten mellan.

Man talar om att vi ska digitalisera forskningen. Men trots att propo-
sitionen som vi ska debattera senare handlar om den högre utbildningen,
forskning och innovation nämner man inte vikten och behovet av att digi-
talisera högre utbildning. Jag talar då inte om MOOC. Jag talar inte om
distansutbildning.

Jag talar om lärarstudenter som till exempel ska möta förväntningarna
ute i klassrummet. Där har vi barn, elever, som sitter med Ipadar och har
lärt sig programmera på förskolan. Dessa elever måste lärarna ha redskap
att möta. Det är vad jag efterlyser från regeringen.

Anf. 108 THOMAS STRAND (S) replik:

Fru talman! När det gäller pengarna till kvalitetshöjande åtgärder har vi också forskarskolorna som ska startas. Det har angetts både i budgeten och i forskningspropositionen. Det finns också försöksverksamhet med praxisnära forskning som ingår som delar i att höja kvaliteten både på lärutbildningen och kopplat till skolan.

Jag ska kort nämna Teach for Sweden. Man kan inte ge dem mer pengar än vad de kan använda. De pengar som vi satsar är exakt det som de själva tycker att de klarar av att använda.

Forskningspropositionen är viktig i detta sammanhang. Om man läser den noga, och det hoppas jag att Betty också har gjort, ser man en av poängerna att man kopplar ihop utbildning, forskning och innovation som en helhet. När man talar om digitaliseringen är det breda forskningsprogram i tio år. Det handlar om utbildningen, forskningen och innovation.

Det är så man ska se det hela. Digitaliseringen kommer in i delarna utbildning, forskning och innovation. Det är väldigt viktigt. En av de viktiga nyheterna i forskningspropositionen är de breda forskningsprogrammen som kopplar samman det hela så att man får ihop det. Det ska inte vara så att vi har digitaliseringen här, forskningen här och den högre utbildningen här. Allt hör samman.

Anf. 109 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik:

Fru talman! Det är intressant att lyssna på Thomas Strand när han talar i talarstolen. Han lyfter väldigt mycket fram kvalitetsfokus. Det var egentligen det jag tänkte lyfta fram i mitt anförande.

För mindre än ett år sedan fattade en enhällig riksdag ett beslut om att ge ett tillkännagivande till regeringen angående jämförbarhet inom den högre utbildningen. Det bygger egentligen på två delar. Det ena är att driva lärosätenas kvalitetsarbete ytterligare framåt när lärosätena jämförs mot varandra.

Det handlar också, och framför allt, om studenternas möjlighet att veta vad man kan förvänta sig när man ska välja utbildning. Investeringen i utbildning är en av de största man gör i livet, och då är det viktigt att veta vilka förutsättningar man kan förvänta sig, hur utbildningen kan leda till arbete och vilken kvalitet utbildningen kommer att ha.

Det har ställts en fråga till högskoleminister Helene Hellmark Knutson från min kollega Ulrika Carlsson tidigare i talarstolen, och det har även ställts en skriftlig fråga. Regeringen väljer att ignorera detta, trots att riksdagen har fattat ett enhälligt beslut om att jämförbarhet inom högre utbildning är viktig. Uppdraget gavs till Universitetskanslersämbetet att ha med detta i kvalitetsutvärderingssystemet. Utredningen av det nya kvalitetsutvärderingssystemet pekar på att det är viktigt att kunna jämföra högre utbildning men att det inte lämpar sig i detta system. Man föreslår att det ska vara ett självständigt uppdrag. Riksdagens beslut var enhälligt.

Mina frågor till Thomas Strand är därför: Vad anser Thomas Strand om att högskoleministern ignorerar riksdagens enhälliga beslut? På vilket sätt kommer Thomas Strand att arbeta för att de intentioner som fanns i detta riksdagsbeslut kommer att genomföras?

Anf. 110 THOMAS STRAND (S) replik:

Fru talman! Det beslut vi fattade och den proposition från regeringen som antogs för inte så länge sedan är viktiga och centrala. Vi hade ett system tidigare som på många plan inte höll måttet. Bland annat var det besvärligt att Sverige inte höll måttet i europeiskt hänseende när man relaterar till det enkla systemet. Det var därför viktigt att vi fick fram ett nytt kvalitetsutvärderingssystem.

Det handlar om att pröva examenstillstånden och om UKÄ:s roll där, men det handlar också om att se till att varje lärosäte har egna kvalitets-säkra system. Man ska vara säker på att den utbildning de erbjuder och genomför håller måttet och har god kvalitet. Det kopplas också till att man kan göra en utvärdering av programmen och kolla lite brett om det som lärosätena säger och går i god för att de har verkligen stämmer. Det är de tematiska utvärderingarna som är viktiga när det gäller att fånga upp kvaliteten. Det var ett bra sätt och ett bra förslag, och jag tyckte att det var klokt av riksdagen att ställa sig bakom detta.

Om riksdagen har gjort ett tillkännagivande ska regeringen självfallet förhålla sig till det. Jag är inte minister, så jag kan inte tala för regeringen. Som ledamot av riksdagen tycker jag att detta är viktigt: Om riksdagen har gjort ett tillkännagivande ska regeringen förhålla sig till det. Jag tror att regeringen kommer att tillmötesgå detta i någon form, även om jag inte vet exakt hur det kommer att utformas.

Anf. 111 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik:

Fru talman! Det är glädjande att Thomas Strand och jag delar uppfattning i frågan. Jag hoppas att Thomas med sina kontakter med departementet också kommer att driva på frågan. Tyvärr var svaret från ministern att man anser att det som Universitetskanslersämbetet kom fram till var tillräckligt för att kunna jämföra utbildningar, trots att Universitetskanslersämbetet själv i sina skrivningar tycker att myndigheten ska få ett självständigt informationsuppdrag just för att kunna lyfta upp andra parametrar än bara dem som finns med i kvalitetsutvärderingssystemet. Debatten om kvalitetsutvärderingssystemet och vad vi tycker om det har vi haft tidigare.

Just möjligheten att jämföra utbildning är helt avgörande. Det handlar om att driva kvaliteten för lärosäten och att de vet att de ska ha en högre utbildning med hög kvalitet så att de lockar de bästa studenterna. Det handlar framför allt om de studenter som jag reagerar på att Thomas Strand lyfte fram i sitt anförande när det gäller att bredda rekryteringen och att det är en viktig fråga för Socialdemokraterna. Då är det oerhört viktigt att man kan veta vad man kan förvänta sig av den utbildning man väljer, vad man kan ha för förutsättningar på arbetsmarknaden och vilken kvalitet utbildningen håller. Först och främst handlar det om att kunna göra det hela jämförbart med utbildningar på en annan ort.

Jag hoppas att Thomas Strand tar med sig synpunkterna när det gäller just jämförbarheten och att göra det hela tillgängligt för studenterna. Det handlar om att driva kvalitet men också om att öka möjligheten att göra bättre och mer attraktiva val. Utbildning är en av de största investeringar människor gör i livet.

Anf. 112 THOMAS STRAND (S) replik:

Fru talman! I och med det system som vi har fattat beslut om här i riksdagen – ett nytt kvalitetsutvärderingssystem – och de fyra komponenter som finns där tror jag att man som student kan skaffa sig en ganska god bild över olika utbildningar och utbildningsprogram. Det ska man ha i bakhuvudet när man diskuterar detta: Det nya systemet gör att man som student kan titta på ett lärosäte och undersöka hur man säkrar kvaliteten. Man kan studera om det finns tematiska utbildningsprogram och utvärderingen av dem.

Jag vet att när det gäller att söka till en utbildning tar studenten själv ofta reda på mycket information om lärosätet. Man lyssnar på andra och hör efter om utbildningen skulle kunna passa en själv.

Det viktiga är att vår ambition gäller alla lärosäten. Om man erbjuder en utbildning ska man ha en god kvalitet. Sedan ska studenten ta ett eget ansvar och förvissa sig om det man kanske får höra verkligen stämmer: Har detta en god kvalitet? Vi måste sträva efter att alla lärosäten och de utbildningar vi har håller en god kvalitet.

Jag är säker på att regeringen i någon form kommer att svara på det tillkännagivande som vi har. Som riksdagsledamot kan jag ligga på i frågorna, för riksdagens roll är viktig.

Anf. 113 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Fru talman! Thomas Strand sa i sitt anförande att Liberalerna tycktes vilja vara tysta om sina förslag. Ingenting kunde vara mer främmande för mig. Christina Örnebjär, som deltog i ett tidigare replikskifte, berättade också om våra idéer

Fru talman! Jag tror att Thomas Strand i grunden är ganska besviken. Han har under lång tid talat om hur bra forskningspolitiken ska bli när han och Socialdemokraterna väl tar ansvaret. Men det blev inte så mycket av det. Det är en resurstilldelning som är lägre än väntat och en riktning som är väldigt otydlig. Vad står den egentligen för? Det är inte bara det att man har glömt ordet forskning i propositionens titel; man har också glömt en riktning för forskningspolitiken generellt. Samverkan likställs med kvalitet på ett sätt som jag tror kommer att innebära att kvalitet tonas ned framöver, vilket är olyckligt.

För Liberalernas del är fokus på forskningspolitiken och den högre utbildningspolitiken tydligt på kvalitet. Vi tycker att basresurserna ska driva kvalitet. Vi tycker att VR kan göra kvalitetsutvärderingar över landet. Vi vill ha mer resursfördelning som driver kvalitet.

När det gäller lärarutbildningarna, som är en annan nivå, skulle vi gärna se ökad kvalitet också där. Vår idé är att ämneslärarutbildningen, som ju handlar om långsiktig och grundläggande fördjupning i ett ämne, bör ske på de områden där man har förmåga att ge denna typ av utbildning. Förskollärarutbildning, lågstadielärarutbildning och så vidare skulle däremot kunna ske på många fler sätt. Vi tror alltså att ämneslärarutbildningen kan koncentreras.

Fru talman! På tal om kvalitet skulle jag slutligen vilja ställa en kontrollfråga till Thomas Strand. Han sa att Teach for Sweden inte fick de resurser de eftersökte eftersom de inte kunde ta emot så många. De har i dag 300 sökande, enligt den uppgift jag har fått. Men de får platser för 50 personer. Har Thomas Strand en annan uppgift om söktrycket på Teach

for Sweden än vad jag har? Och varför, skulle han annars påstå, kan de inte ta emot så många som de önskar?

Anf. 114 THOMAS STRAND (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är rätt märkligt att Liberalerna lägger fram förslaget om att man ska centralisera ämneslärarutbildningen till i huvudsak sex orter. För mig speglar det ett elitistiskt tänkande. Tänk, jag tror inte att man alltid har den bästa kvaliteten bara för att man är stor och stark! Det finns många små aktörer som också kan ha en god kvalitet på sin utbildning.

Framför allt tror jag att det är viktigt med tanke på den lärarbrist vi ser framför oss under de kommande åren att vi har utbildning över hela landet. Det gäller även ämneslärarutbildningen. Er tanke är att det ska finnas ämneslärarutbildning på de sex stora universiteten, och sedan ska resten få ta hand om annan utbildning. Jag tror inte riktigt på denna modell.

Om man kopplar vårt förslag till att man ska forskningsstärka alla lärosäten garanterar man kvalitet även genom att forskning finns med i all utbildning.

Jag är faktiskt väldigt stolt och nöjd över den forskningsproposition som regeringen har presenterat. Många av de tankar som regeringen nu för fram hade vi i opposition.

Det blir nästan 3 miljarder till forskningen, och det är inte så dåligt. Man stärker basanslagen och grundforskningen. Man möter den stora samhällsutmaningen med breda, tioåriga forskningsprogram. Man hjälper också till att stärka yngre forskares karriärvägar med en meriteringsförordning som bättre kommer att motsvara de krav och förväntningar som forskare har. På så sätt skapar man en trygghet och stärker forskningen.

Detta tror jag är jätteviktigt, liksom jämställdheten och även globaliseringen och internationaliseringsperspektivet i forskningen. Jag känner mig därför väldigt nöjd, glad och stolt över detta, Christer Nylander!

Anf. 115 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Fru talman! En forskningsproposition som inte är så dålig, enligt majoritetsföreträdarna – jag vet inte om det är någonting att sträva efter att undvika dålighet. Jag tror snarare att Sverige ska sikta högre. Vi ska bli ett av världens främsta forskningsländer, och då behöver man ambitioner för forskningspropositionen på den nivå som Alliansen tidigare stod för liksom tydligt kvalitetsfokus både i forskningspolitiken och i politiken för den högre utbildningen.

När det gäller lärarutbildningen på ämneslärarnivån är vår tanke att göra ungefär som man gör i Skåne. Det brukar ju vara bra. Högskolan i Kristianstad har tidigare haft ämneslärarutbildning men bestämde sig för att börja samarbeta med Lund i stället och har därför en plats i Helsingborg. De som utbildas till ämneslärare får den fördjupade kunskapen i ett ämne vid Lunds universitet och lär sig läraryrkets praktiska metoder och didaktik vid högskolan i Kristianstad men på plats i Helsingborg.

Det kallar inte jag för elitism. Det kallar jag att vara pragmatisk och satsa på kvalitet. På det sättet får man nämligen både kunskapen i att vara lärare och en djup och rejäl kunskap i själva ämnet. Ska man lyfta svensk

skola måste man nog fundera på detta: Hur får vi riktigt bra kvalitet i ämneslärarutbildningen så att vi kan se till att de lärare som kommer ut kan lyfta eleverna till att få riktigt mycket kunskaper?

Man kan visst ha kvar andra delar av lärarutbildningen på många platser, men just när det gäller ämneslärarutbildningen tror jag att man ska fundera rätt mycket på hur man kan dra nytta av att det på vissa ställen i Sverige finns djup kunskap i vissa ämnen, samtidigt som det på andra ställen finns goda förutsättningar för att ge lärarna bra kunskaper i själva hantverket.

Slutligen, fru talman, ställde jag en fråga från Teach for Sweden. Thomas Strand sa att de inte kunde ta emot mer resurser än vad de gjorde därför att de inte hade mottagningskapacitet. Mina uppgifter säger att de har 300 personer som är beredda att börja jobba där, men budgeten som de får av regeringen räcker bara till 50 personer. Varför kan man inte satsa mer på dessa intressanta och bra vägar in till läraryrket?

Anf. 116 THOMAS STRAND (S) replik:

Fru talman! Vad jag sa var att för budgeten vad gäller Teach for Sweden har det varit en dialog, och den summa som regeringen har lagt passar ganska bra för att bygga ut denna utbildning. Jag säger inte att det ska vara så för all framtid. Att man har ett högt söktryck är ju inte orsaken, utan det handlar om kapaciteten att kunna erbjuda en bra utbildning.

När det gäller forskningspropositionen, som ju Christer Nylander också kommenterade, skruvar regeringen upp målsättningen för forskningspolitiken väsentligt mot de tidigare två borgerliga forskningspropositionerna. Det är jag väldigt glad över. Det handlar inte bara om ord, utan det är väsentligt att man skruvar upp målsättningarna.

Vi har ingenting emot att lärosäten samverkar. Men som det är formulerat i det särskilda yttrandet ska i stort sett sex stora universitet sköta ämneslärarutbildningen. Jag tycker inte att det är några problem om man vill samverka på något sätt. Men jag tror egentligen inte på en modell som innebär centralisering, och därför blir detta för mig ett lite mer elitistiskt tänkande. Samma sak med forskningspropositionen som har lagts fram tidigare av två borgerliga regeringar: Det har också varit ett elitistiskt tänkande med mer till de stora. Jag tycker att det går igen här.

Jag tror att vi kan låta många blommor blomma och ha en god kvalitet. Det gäller även lärarutbildningen.

Anf. 117 LINDA SNECKER (V):

Fru talman! Att kunna plugga, lära sig saker, utvecklas eller bara grotta ned sig väldigt nördigt i ett ämne är frihet. Att ha kunskap om sig själv och om omvärlden gör någonting med en människa. Möjligheten att påverka sitt eget liv och samhället blir mycket större.

Vänsterpartiet ser kunskap som en demokratisk rättighet. Vi är därför riktigt glada över att lägga fram den här budgeten tillsammans med regeringen, för den leder till kunskap och till frihet.

Jag måste ändå starta med det som alla har pratat om den senaste veckan, och det är inte PISA. Nej, nej – det är forskningspropositionen! Den har ju alla läst, i alla fall alla i den här kammaren och kanske några forskare runt om i hela Sverige.

Den är bra! Den är riktigt, riktigt bra. Det finns gedigna satsningar på jämställdhet och på sjysta anställningsvillkor. Vi i Vänsterpartiet är lite extra glada över satsningar på tillgänglighetsdesign, på välfärds- och arbetslivsforskning och på 3R-centret.

Men det finns också kritik, både i propositionen och i budgeten. Det är för lite basanslag. Det här anser forskare jämt. Vi kan egentligen tilldela hur mycket basanslag som helst, och det kommer aldrig att räcka.

Skämt åsido – det är inget skämt. Detta visar nämligen på att basforskningen är så viktig för att uppnå den så kallade excellenta forskningen, olika innovationer eller på ren svenska: riktigt grym forskning! Detta är forskarna riktigt bra på att påpeka för politiker: Ge oss mer anslag, och sluta att politiskt styra det vi ska forska om!

Jag håller med dem, i alla fall delvis. Lite måste vi vara med och styra och ställa ändå.

Lika viktigt är det att hålla tydliga rågångar mellan forskning och kommersiella intressen. Den samverkan som högskolor är skyldiga att ha med det omgivande samhället, däribland näringslivet, får inte leda till att högskolans forskare frånsäger sig rätten att formulera sina egna problem, ställa frågor, välja metoder och publicera forskningsresultat. Donationer och uppdragsforskning får inte på något sätt ersätta de statliga anslagen, som är den grundläggande förutsättningen för en oberoende forskning. Det här måste vi alltid försvara.

Fru talman! Det går bra för Sverige som forskarland. Antalet disputerade lärare har ökat. Att ta en doktorsexamen tar 4,2 år för de allra flesta. Sverige är ett av de tio mest framgångsrika länderna inom EU:s ramprogram.

Men allt är inte frid och fröjd. Det största antalet professorer är fortfarande män. Det största antalet nyanställda är kvinnor. Dessutom har det år efter år konstaterats att universiteten är en organisation präglad av normer och värderingar som bekräftar män som överordnade och där olika villkor råder för kvinnors och mäns meritering och karriärutveckling. Forskaridealet består fortfarande av föreställningar om den hårt arbetande forskaren som lever sitt liv inom forskningen och låter familj och barn komma i andra hand. Det idealet råder fortfarande väldigt starkt.

Inte bara de strategiska forskningsmedlen utan även basanslagen för forskningen är ojämnt fördelade. En stor del av förklaringen till detta är att basanslagen ofta används för att finansiera lön till professorer – mestadels män, som vi vet. Därför måste vi ständigt och konsekvent alltid arbeta med att fördela forskningsmedlen jämnt. Här kommer Vänsterpartiet alltid att vara regeringens största supporter för jämställdhetsintegrering inom universitet och högskolor.

En fråga som jag avslutningsvis särskilt vill lyfta upp är att lärosätena måste arbeta mer med breddad rekrytering. Det kan inte längre vara så att om dina föräldrar har pluggat på universitet är sannolikheten att du själv börjar studera mycket större. Kunskap är en demokratisk rättighet för alla oavsett bakgrund. Det innebär att rekryteringen till högskolan måste breddas. Den sociala, könsmässiga och etniska snedrekryteringen har minskat. Det har skett tidigare under några decennier tack vare studiemedel, utbyggnad av högskolan samt fler nya utbildningar.

Vi har inte råd att backa in i framtiden. Det är allas ansvar att se till att en majoritet av de tjejer som i dag börjar studera på universitet blir morgondagens forskare och professorer.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 118 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, Linda Snecker, för ett anförande med en mycket feministisk anstrykning.

Linda Snecker känner stolthet över den framlagda forskningspropositionen och tycker att allt är bra. Linda Snecker tog upp frågan om tydliga meriteringsanställningar. Det är en fråga som även Thomas Strand tog upp. Dessa anställningar uppfattas av personer utanför regeringskretsen som inte så tydliga. Åtgärder efterlyses. Det framgår att om det är något som regeringen bör göra så är det att satsa på tydliga karriärvägar. Det är absolut också en fråga som skulle vara bra för kvinnor. Men de anser inte att forskningspropositionen tar upp denna fråga. Jag skulle vilja ha en kommentar.

Det är intressant att höra att det inte är så farligt att basanslagen inte är så höga. Det hör till verkligheten att basanslagen i Sverige ligger på 43 procent. Det innebär att 57 procent av anslagen i dagsläget söks externt i konkurrens.

Jag vet att alla politiska partier i valrörelsen menade på att frågan om basanslagen är något som det är viktigt att ändra. Förhållandet mellan basanslag och det som söks externt måste förändras. Därför blir jag förvånad när Linda Snecker lovsjunger rådande fördelning. Hur kommenterar Linda Snecker detta?

Anf. 119 LINDA SNECKER (V) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Betty Malmberg!

Jag håller helt och fullt med Betty om att det finns otroligt många osäkra anställningar på universitet och högskolor. Det är mycket otydligt hur karriärvägarna går.

Vänsterpartiet är den största kritikern mot de osäkra anställningarna. Vi slåss ständigt för arbetsrätten, att vi måste organisera oss i fackföreningar och att vi måste ha en välfungerande avtalsrörelse. Vi måste bevara LAS. För att få ett jämställt universitet och en jämställd högskola, över huvud taget jämställd forskning, måste det bli tydligare vad man ska göra efter att man har disputerat, vilka anslag som finns och vad nästa steg som forskare ska bli.

Jag kommer att återkomma till Vänsterpartiets förslag som framgår av min motion till forskningspropositionen och som gäller tydligare och mer säkra anställningar. Det handlar bland annat om att ta bort 24-månadersregeln. Jag hoppas att vi kan slåss tillsammans för säkra och bra anställningar inom universitetsvärlden. Det är mycket viktigt.

Betty Malmberg ställde också frågor om basanslagen. Vi vet att forskare lägger otroligt mycket tid på att söka externa medel. De söker för olika tidsperioder. När halva tiden har gått måste de söka forskningsmedel för nästa period. De sitter med högar av papper och ansökningar, och sedan är det framför allt stora redovisningar som alltid ska göras.

Jag hyllar inte basanslagen. Men som vi vet i det politiska livet är en budgetförhandling fråga om en förhandling mellan regeringen och oppositionspartiet – i detta fall Vänsterpartiet. Vi är nöjda med mycket, men inte med allt. Där är basanslaget en av de saker som vi skulle ha velat gå lite längre med.

Anf. 120 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, Linda Snecker, för svaren! Jag är tacksam för förtydligandena. Jag kan informera dig om att Moderaterna inte heller gillar otydliga meriteringsanställningar. Vi tror att det finns mer att göra på området, och vi kommer att föra fram frågan.

Det gäller även basanslagen. Jag sa i mitt anförande att vi vill höja basanslagen. Det kommer att läggas fram ett förslag från oss.

Regeringen lägger i knät på universitet och högskolor att de framdeles ska klara meriteringsanställningarna, trots att direktiven inte har funnits tidigare. Man har inte kunnat efterfölja dem. Regeringen lägger i knät att universitet och högskolor ska klara den nationella forskningsinfrastrukturen och medfinansieringen. Det finns många aspekter där regeringen lägger en förväntansbild på universitet och lärosäten som naturligtvis också kommer att göra det svårt att klara hem frågan.

En annan förväntansbild är breddad rekrytering. Linda Snecker lyfte upp även den frågan. Alla allianspartier tycker att detta är en viktig och väsentlig fråga. Jag tog upp den i mitt anförande, och Fredrik Christensson tog upp den i sitt anförande. Det handlar bland annat om att kunna ge en tillförlitlig information så att sökanden kan göra ett välinformerat val.

Jag ser inte att regeringen tar steg i fråga om breddad rekrytering. Jag ser inte att regeringen gör något annat än vad som skedde under alliansregeringens tid. Men det som var bra under alliansregeringens tid var att man satsade på ungdomsskolan, man förväntade sig att alla elever har alla möjligheter att lära och att undervisningen skulle anpassas så att alla kan få sin chans. Det är bra.

Anf. 121 LINDA SNECKER (V) replik:

Fru talman! Visst måste vi få fler som vill läsa på högskolan att göra det. Precis som jag sa i mitt anförande är det sociala arvet oerhört starkt. Beroende på vem du är, varifrån du kommer, var du har bott och vilka utbildningar dina föräldrar har kommer dina val i livet att medvetet eller omedvetet vara på ett eller annat sätt.

Därför måste högskolorna och hela skolgången visa människor att det finns många möjligheter i livet. Det finns många val att göra. Sedan måste vi stärka individerna i att göra valen.

Regeringen gör många bra saker inom forskningspolitiken, bland annat i fråga om jämställdhet och tilldelning av forskningsmedel. Vänsterpartiet sitter inte i regeringen, och vi känner oss helt fria att även kritisera. Där är breddad rekrytering ett område där det måste hända lite mer.

Jag skulle vilja passa på att säga något mer om jämställdhet, forskning och vilka som börjar läsa på högskolan. Vad ledde egentligen satsningen på de excellenta forskningsmiljöerna till? Vi ser i dag att en otroligt stor majoritet av professorerna är män, och över huvud taget är en stor majoritet av forskarna män. Satsningen på de excellenta forskningsmiljöerna har

lett till en otroligt skev jämställdhetsfördelning på universiteten där männen dominerar ekonomiskt och resultatmässigt.

Detta är en stor fråga där det måste ske ändringar. Vänsterpartiet har länge framfört kritik. Jag tror att många fler ser att det finns en stor utmaning i fråga om säkra anställningar, om breddad rekrytering och universitet och forskning för framtiden. Det är dags att jobba med dessa områden nu.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 9.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.19 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.30, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.30.

§ 7 Beslut om ärende som slutdebatterats den 8 december

FöU1 Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

Punkt 4 (Bemyndigande att upplåta och överlåta viss materiel)

1. utskottet

2. res. 5 (S, MP, V)

Votering:

130 för utskottet

182 för res. 5

37 frånvarande

Kammaren biföll res. 5.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 S, 77 M, 1 SD, 19 C, 17 L, 14 KD

För res. 5: 100 S, 39 SD, 25 MP, 18 V

Frånvarande: 11 S, 7 M, 8 SD, 3 C, 3 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Jamal El-Haj (S) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 5 (Framtida inriktning för utgiftsområdet)

1. utskottet

2. res. 6 (SD)

3. res. 7 (L)

Förberedande votering:

40 för res. 6

17 för res. 7

255 avstod

37 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Prot. 2016/17:45
13 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

Prot. 2016/17:45
13 december

Huvudvotering:
255 för utskottet
40 för res. 6
17 avstod
37 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 102 S, 77 M, 25 MP, 19 C, 18 V, 14 KD
För res. 6: 40 SD
Avstod: 17 L
Frånvarande: 11 S, 7 M, 8 SD, 3 C, 3 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Punkt 6 (Dimensionering av Försvarsmaktens stöd till samhället)

1. utskottet
2. res. 8 (L, M, C, KD)
3. res. 9 (V)
Förberedande votering:
127 för res. 8
18 för res. 9
167 avstod
37 frånvarande
Kammaren biträdde res. 8.

Huvudvotering:
168 för utskottet
127 för res. 8
18 avstod
36 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 102 S, 41 SD, 25 MP
För res. 8: 77 M, 19 C, 17 L, 14 KD
Avstod: 18 V
Frånvarande: 11 S, 7 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Punkt 7 (Försvarsmaktens breda roll i samhället)

1. utskottet
2. res. 10 (KD)
Votering:
299 för utskottet
14 för res. 10
36 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 102 S, 77 M, 41 SD, 25 MP, 19 C, 18 V, 17 L
För res. 10: 14 KD
Frånvarande: 11 S, 7 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Punkt 8 (Statsflyget)

1. utskottet

2. res. 11 (SD)

Votering:

272 för utskottet

41 för res. 11

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 77 M, 25 MP, 19 C, 18 V, 17 L, 14 KD

För res. 11: 41 SD

Frånvarande: 11 S, 7 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2016/17:45

13 december

§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 december

TU1 Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Punkt 1 (Mål och resultatfrågor inom utgiftsområde 22 Kommunikationer)

1. utskottet

2. res. 1 (L)

Votering:

294 för utskottet

17 för res. 1

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 76 M, 40 SD, 25 MP, 19 C, 18 V, 14 KD

För res. 1: 17 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 3 C, 3 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Punkt 2 (Anslagen för 2017 inom utgiftsområde 22 Kommunikationer)

1. utskottet

2. res. 2 (C)

Votering:

181 för utskottet

19 för res. 2

112 avstod

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 1 M, 33 SD, 25 MP, 18 V, 2 L

För res. 2: 19 C

Avstod: 76 M, 7 SD, 15 L, 14 KD

Frånvarande: 11 S, 7 M, 8 SD, 3 C, 3 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Margareta Cederfelt (M) samt Fredrik Malm och Roger Haddad (båda L) anmälde att anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

TU4 Infrastruktur för framtiden

Punkt 2 (Infrastruktur för medborgare och näringsliv i hela Sverige)

1. utskottet
2. res. 1 (M, C, L, KD)

Votering:

145 för utskottet

125 för res. 1

43 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 1 M, 24 MP, 18 V, 1 L

För res. 1: 76 M, 19 C, 16 L, 14 KD

Avstod: 1 S, 41 SD, 1 MP

Frånvarande: 11 S, 7 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Maria Stockhaus (M) och Allan Widman (L) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Marco Venegas (MP) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 5 (Globala lösningar)

1. utskottet
2. res. 6 (MP, S, V)

Votering:

167 för utskottet

146 för res. 6

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 76 M, 41 SD, 19 C, 17 L, 14 KD

För res. 6: 102 S, 1 M, 25 MP, 18 V

Frånvarande: 11 S, 7 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Erik Andersson (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 6 (Gränsöverskridande trafik)

1. utskottet
2. res. 7 (L)

Votering:

296 för utskottet

17 för res. 7

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 77 M, 41 SD, 25 MP, 19 C, 18 V, 14 KD

För res. 7: 17 L

Frånvarande: 11 S, 7 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Punkt 11 (Ekonomiska planeringsramar för 2018–2029)

1. utskottet
2. res. 14 (M)
3. res. 16 (C)
4. res. 17 (L)
5. res. 18 (KD)

Förberedande votering 1:

17 för res. 17

14 för res. 18

282 avstod

36 frånvarande

Kammaren biträdde res. 17.

Förberedande votering 2:

19 för res. 16

17 för res. 17

277 avstod

36 frånvarande

Kammaren biträdde res. 16.

Förberedande votering 3:

77 för res. 14

19 för res. 16

217 avstod

36 frånvarande

Kammaren biträdde res. 14.

Huvudvotering:

143 för utskottet

77 för res. 14

93 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 25 MP, 18 V

För res. 14: 77 M

Avstod: 2 S, 41 SD, 19 C, 17 L, 14 KD

Frånvarande: 11 S, 7 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Lawen Redar och Anders Österberg (båda S) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 12 (Järnvägens signalsystem – ERTMS)

1. utskottet
2. res. 19 (SD, C, L, KD)

Votering:

222 för utskottet

91 för res. 19

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 77 M, 25 MP, 18 V

För res. 19: 41 SD, 19 C, 17 L, 14 KD

Frånvarande: 11 S, 7 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Prot. 2016/17:45

13 december

Punkt 15 (Sverigeförhandlingen)

1. utskottet
2. res. 24 (SD)

Votering:

144 för utskottet
42 för res. 24
127 avstod
36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 24 MP, 18 V

För res. 24: 1 M, 41 SD

Avstod: 76 M, 1 MP, 19 C, 17 L, 14 KD

Frånvarande: 11 S, 7 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 L, 2 KD, 1 –

Maria Malmer Stenergard (M) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 17 (Alternativ finansiering)

1. utskottet
2. res. 30 (V)

Votering:

126 för utskottet
18 för res. 30
169 avstod
36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 25 MP

För res. 30: 18 V

Avstod: 1 S, 77 M, 41 SD, 19 C, 17 L, 14 KD

Frånvarande: 11 S, 7 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 2 L, 2 KD, 1 –

Johan Büser (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU1 Utgiftsområde 24 Näringsliv

Punkt 1 (Anslag inom utgiftsområde 24)

1. utskottet
2. res. (SD)

Votering:

147 för utskottet
41 för res.
124 avstod
37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 S, 25 MP, 18 V, 1 L, 1 KD

För res.: 41 SD

Avstod: 77 M, 19 C, 15 L, 13 KD

Frånvarande: 11 S, 7 M, 7 SD, 3 C, 3 V, 3 L, 2 KD, 1 -

Birgitta Ohlsson (L) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Prot. 2016/17:45

13 december

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU2 Utgiftsområde 19 Regional tillväxt

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 9 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UbU1 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 10 Studiestöd

Studiestöd

Utbildningsutskottets betänkande 2016/17:UbU2

Utgiftsområde 15 Studiestöd (prop. 2016/17:1 delvis)

föredrogs.

Anf. 122 ERIK BENGTZBOE (M):

Fru talman! Vi lever i en föränderlig värld. Så är det inte bara i Sverige. Runt om är det många saker och ting som händer. Globalisering och digitalisering är sådant som precis har tagit fart i världen och som kommer att förändra hur vi samordnar och hanterar vårt samhälle. Detta kommer att ställa höga och hårda krav på hur vi utvecklar vårt utbildningssystem för att se till att vi underlättar för omställning och möjliggör för människor att byta karriär. Det handlar om hur vi underlättar för människor att kompetensutveckla sig genom livet. Det handlar helt enkelt om att göra det möjligt för oss att jobba allt längre, när vi lever allt längre, på en arbetsmarknad som har allt högre tempo och som ställer allt högre krav.

Därför har Moderaterna föreslagit att vi ska lansera ett omställningspaket för att göra det möjligt för fler att ta del av högre utbildning. Sverige har i dag ett väldigt väl utbyggt utbildningssystem, men i realiteten används det knapert för att bidra till just kompetensutveckling och omställning. Primärt används det för att rusta människor tidigt i livet. Det är absolut bra att den möjligheten finns tillgänglig på det sätt som den gör i Sverige. Men det handlar också om att använda hela det utbildningssystem vi har för att se till att kompetensutveckla vår befolkning bättre. Det är en möjlighet som vi inte kan tacka nej till.

Moderaterna har därför föreslagit ett omställningspaket. Vi vill se en rad förändringar för att möjliggöra för människor att studera även när de är lite äldre. Man kanske behöver kompetensutvecklas, eller man vill helt enkelt byta karriär för att orka jobba i ett decennium till eller ett par decennier till.

Vi föreslår bland annat att fribeloppet ska höjas för att det ska vara möjligt att studera samtidigt som man i viss utsträckning arbetar. För den som redan är etablerad på arbetsmarknaden blir det därmed en möjlighet att behålla en fot på arbetsmarknaden. Och man kan då åtminstone delvis finansiera sin egen kompetensutveckling genom att arbeta.

Vi föreslår att vi ska utöka antalet studieveckor för den som är över 40 år gammal för att möjliggöra för fler som har stora kostnader i livet att också ta studielån. Vi föreslår att den övre åldersgränsen för när man får ta studiemedel ska höjas till 60 år för att möjliggöra för fler att vidareutbilda sig senare i livet. Vi föreslår att tilläggslånet ska öka för dem som är över 25 år för att fler som befinner sig i yrkeslivet ska kunna välja att komma tillbaka.

Studiestöd, som vi debatterar i dag, handlar i stor utsträckning om den studiesociala situationen för elever. Vi har i dag ett väl utbyggt studiesystem och studiestödssystem, men det är framför allt riktat till de yngre eleverna. Moderaterna vill se till att vi använder hela systemet för att bättre möjliggöra omställning på arbetsmarknaden. Det är därför vi lägger fram de här förslagen.

(Applåder)

Anf. 123 STEFAN JAKOBSSON (SD):

Fru talman! Alla har bråttom till sina gruppmöten, så jag ska försöka fatta mig kort.

Fru talman! Jag vill börja med att säga att vi ställer oss bakom vårt särskilda yttrande, men vi kommer inte att delta i beslutet i det här fallet.

Sverigedemokraterna har valt att satsa 400 miljoner kronor extra. 400 miljoner kronor extra är mycket pengar. Det ska framför allt vara morotspengar. Vi tycker att det är lite tråkigt att väldigt mycket av det som finns i skolsystemet i dag är tvingande eller pådyvlande metoder. De här 400 miljonerna är tänkta att gå till alla de studenter som väljer att fokusera på de områden där vi har brister – det handlar inte om lånedelen utan om bidragsdelen. Det finns stora brister inom vissa områden. Vi kan se redan i dag att det finns brister, och vi kan se områden där det kommer att dyka upp stora brister. Därför väljer vi att lägga på 1 000 kronor extra. För studenter är 1 000 kronor i bidragsdelen kanske kraftigt avgörande för vilken linje de väljer att fokusera på. Framför allt om de står och väljer mellan två olika yrken kan de här pengarna vara det som avgör.

Det är framför allt när det gäller yrkeshögskolor och utbildningar där vi ser att det finns stora brister som vi väljer att satsa på detta. Men, fru talman, Sverigedemokraterna är inte främmande för tanken att titta vidare på det här. Vi har ännu inte avsatt några pengar för detta när det gäller komvux och folkhögskolor. Det finns en anledning till det. Innan vi gör det måste det nämligen ske en översyn av folkhögskolor och komvux. Det, fru talman, är någonting som Statskontoret håller på med. De kommer att komma med en slutrapport inom ett år när det gäller kvaliteten och likvär-

digheten i fråga om de utbildningsalternativen. Därefter återkommer kanske Sverigedemokraterna med konkreta förslag om en möjlighet att utöka pengarna även för dem som läser på den nivån.

Prot. 2016/17:45
13 december

Stu­diestöd

Anf. 124 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Sverige behöver fler människor som arbetar allt längre. Vi behöver fler arbetade timmar för att få mer pengar till välfärden och mer resurser att dela på. För att lyckas med det behöver vi förlänga arbetslivet i båda ändar. Vi behöver göra så att människor snabbare kommer ut i arbete. Vi behöver få människor att arbeta längre. Men människor behöver också få möjlighet att ställa om mitt i livet för att de ska kunna göra detta.

Vi kan se att svenska elever påbörjar studierna allt senare i livet. Vi har också en dålig matchning på arbetsmarknaden. Då behövs det bra och flexibla studiemedel som möjliggör för människor att ställa om mitt i livet. Det är också viktigt att vi följer de satsningar som även Centerpartiet gör när det gäller yrkeshögskola och yrkesvux för att ge människor möjligheten att göra detta.

Centerpartiet vill att det ska göras en lite bredare översyn av studiemedlen för att man ska få en ökad flexibilitet i systemet. Det handlar framför allt om att öka genomströmningen, att stimulera människor så att de går igenom utbildningarna snabbare. Men det handlar också om att människor som är i behov av en lägre studietakt – de kanske har gått på gymnasiesärskola eller är deltidssjukskrivna – ska få möjlighet att få en utbildning som leder till arbete och att de ska få möjlighet att utbilda sig även högre upp i åldrarna.

När det gäller utbildningarna är det viktigt att vi stärker kopplingen till arbetsmarknaden och ökar flexibiliteten. Men det handlar också om att se till att människor som väljer att arbeta under sin studietid får rätt förutsättningar. Då är en viktig fråga för Centerpartiet att man ser över fribeloppet och gör det möjligt att höja det.

Fru talman! I betänkandet lyfter Centerpartiet fram en särskild satsning som gäller en studiebonus för de personer som väljer att gå via Teach for Sweden, just för att få fler att söka sig till läraryrket. Det är en viktig fråga för oss.

Grunden är att människor måste kunna ställa om mitt i livet. Det är bakgrunden till att Centerpartiet vill se ett mer flexibelt studiesystem som möter de människor som snabbt vill komma igenom utbildningar och komma in på arbetsmarknaden och som möter de elever och studenter som är i behov av en långsammare studietakt – det ska också ge bättre förutsättningar för de personerna.

(Applåder)

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.58 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Studiestöd

§ 10 (forts.) Studiestöd (forts. UbU2)

Anf. 125 ANNIKA ECLUND (KD):

Herr talman! Kristdemokraternas utgångspunkt är att människan naturligt söker kunskap. Utbildning och bildning har avgörande betydelse för ett gott samhälle och för människors personliga utveckling. Utbildning ska också möta arbetsmarknadens behov av välutbildad arbetskraft.

I Sverige ska alla – så långt det bara är möjligt – kunna förverkliga sina drömmar. Vi vill att alla ska ha tillgång till utbildning och att det ska vara avgiftsfritt att studera.

Studiestödet, både bidragsdelen och lånedelen, är viktigt för att kunna bedriva en ändamålsenlig utbildningspolitik.

Studietiden är dock förenad med levnadskostnader, och Sverige har ett unikt studiestödssystem att värna om och vara stolt över. Genom att minska ekonomiska hinder ska alla medborgare känna att de har möjlighet till utbildning, oavsett vilka familjeförhållanden de kommer ifrån.

Alla delar av studiestödet, det vill säga studiebidrag vid gymnasiestudier, bidrag till elever med funktionsnedsättning, lärlingsersättning och studiemedel med bidragsdel och lånedel, ska bidra till att utjämna ekonomiska förutsättningar hos enskilda och mellan grupper i samhället.

Herr talman! Med dagens regler har man möjlighet att få sammanlagt 240 veckors studiemedel. För den som har fyllt 40 år kan den tiden förlängas med ytterligare 40 veckor, om det finns särskilda skäl. Från och med 47 års ålder begränsas rätten till studiemedel, och antal veckor som man kan ta studielån trappas ned fram till det år man fyller 56. Från och med det år man fyller 57 upphör möjligheten till såväl studielån som studiebidrag.

Kristdemokraternas utgångspunkt är att högre utbildning ska vara tillgänglig för fler som har intresse av och förutsättningar för att bedriva studier på universitets- och högskolenivå. Vi bedömer därför att det är dags att utreda om möjligheten att erhålla studiemedel ska utökas.

Herr talman! Risken för arbetslöshet är dubbelt så stor för ungdomar utan körkort som för ungdomar med körkort, enligt en undersökning från Handelns Utredningsinstitut. Körkort är i många fall ett krav från arbetsgivaren när denne ska anställa någon. För många unga är det dock dyrt att ta körkort; det vet vi. Genom att erbjuda unga CSN-lån för att ta körkort minskas risken att de avstår från att ta körkort på grund av sin ekonomi. Kristdemokraterna vill därför möjliggöra CSN-lån för körkortsstudier på en behörig trafikskola.

Herr talman! Jag vill säga några ord om fribeloppet, det vill säga det belopp man kan tjäna samtidigt som man får studiemedel. Fribeloppet begränsar studenter när det gäller att få den arbetslivserfarenhet som framtida arbetsgivare söker, vilket är väldigt olyckligt. Ett slopat fribelopp skulle också möjliggöra för studenter att låna mindre och på så vis få lägre skulder efter examen.

Kristdemokraterna ser ett egenvärde i att studenter etablerar sig tidigt på arbetsmarknaden och ser därför positivt på att studenter också arbetar under studietiden, så länge studierna inte blir lidande. Vi menar därför att fribeloppet begränsar studentens egna beslut om hur mycket tid och kapacitet denne har att arbeta vid sidan av studierna. Fribeloppet bör därför slopas.

Herr talman! För att värna ett generöst studiestödssystem måste målet vara att så många som möjligt ska återbetala sina studielån. Vi anser därför att det är rimligt att ta bort den åldersavskrivning av studielån som finns i dag. Totalt beräknas ytterligare 410 miljoner kronor kunna återbetalas 2017 vid avskaffad åldersavskrivning och något mindre åren därpå. Grundprincipen bör vara att alla som kan ska återbetala sina lån.

Vi i Kristdemokraterna står bakom vårt särskilda yttrande.
(Applåder)

Anf. 126 LENA EMILSSON (S):

Herr talman! Studiestöd är en stor förmån. Det studiestödssystem vi har i dag är ett av världens mest generösa. Socialdemokraterna har under mycket lång tid kämpat för att alla, oavsett bakgrund och kön, ska få möjlighet att studera. Alla ska få möjligheten att förverkliga sina drömmar, få chansen att utvecklas som människa och att lära sig många nya saker.

Med tiden har studiestödssystemet utvecklats alltmer. Livslångt lärande har införlivats för att ge fler vuxna möjligheter att utvecklas i yrket eller byta yrke.

Varför sker då denna utveckling? Jo, därför att Socialdemokraterna hela tiden långsiktigt strävat efter att förbättra systemet och göra det möjligt för fler studenter att delta. Socioekonomisk bakgrund ska inte vara avgörande. Tröskeln ska vara lägre för studenter från hem där studier inte är en tradition. Studiestödet ska vara rekryterande för både kvinnor och män. Det ska utjämna skillnader mellan individer och grupper. Alla ska få samma möjlighet.

Varför är det viktigt? Jo, därför att Socialdemokraterna vill göra det möjligt för människor att utvecklas och få nya kunskaper så att de i större utsträckning ska gå stärkta ut och delta i samhällsbyggandet, genom arbeten som gör att de kan bidra till välfärden och värna vår demokrati. Att göra det möjligt för individer att komma ur arbetslöshet genom studier är en viktig del.

Herr talman! Bildning är viktigt – kunskap och utbildning likaså. För mer än hundra år sedan insåg man att kunskap och bildning var nyckeln till att få vara med i samhället och skapa demokrati. Folkbildning var svaret, ett fritt och frivilligt kunskapssökande.

De första folkhögskolorna startade redan 1868. Studieförbunden följde efter strax efter sekelskiftet. Rörelsen, bildningscirklar, föreläsningar, boklådor, tidskrifter och debattböcker var verktyg man använde då.

I Folkbildningsutredningen från 1944 myntades uttrycket ”demokratisk fostran”, vilket var ett viktigt uppdrag för folkbildningen.

Finansiering av studier har varit en viktig pusselbit för att ge fler möjlighet att studera över huvud taget. Det första studiestödet betalades ut 1919. Det var ett lån på 1 500 kronor per läsår, som skulle betalas tillbaka på tio år. Men det var endast ett litet antal det rörde sig om.

Allmänt studiebidrag infördes 1957. Då var det på 34 kronor per månad för elever i åldern 16–18 år. Innan dess var det vanligt med stipendier av olika slag, men med krav på studielämplighet. Inte heller för det var det särskilt många som kom i fråga.

CSN bildades 1964, och det studiemedelssystem vi till stora delar har kvar i dag härstammar från 1965. Med åren har det ändrats. Det har byggts ut. Stödet har blivit mer omfattande då behov har identifierats, exempelvis extra stöd till studenter med barn. Studiestöd är en del i ett aktivt arbete för breddad rekrytering. Fler ska känna att man har en reell möjlighet att studera.

Nu tar vi nästa steg för att utveckla studiestöden ytterligare. En brist i systemet är att arbetslösa som är 25 år eller äldre inte ser studier och utbildning som ett realistiskt alternativ för dem. Regeringen gör därför ett rekryteringsinriktat stöd som ska införas den 1 juli 2017, ett studiestartsstöd.

Stödet ska göra det lättare att motivera arbetslösa med kort utbildning och ett stort utbildningsbehov att ta steget över till utbildning som gör det möjligt för dem att etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet ska främst lämnas till dem som inte annars hade valt att studera, och det ska lämnas under en kortare tid.

Detta gör att fler kan få förutsättningar att studera och därigenom få större möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Ett jämlikt och väl utbyggt studiestöd är viktigt för Sverige som kunskapsnation och för att vi ska kunna konkurrera på den globala marknaden. Det är också viktigt för att vi ska kunna värna demokratin, vilket är precis lika viktigt i dag som det var för över hundra år sedan.

Jag yrkar härmed bifall till utbildningsutskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 127 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tänkte passa på att lyfta fram en fråga som jag reagerade på i fredags när jag scrollade igenom mitt Facebookflöde. På Socialdemokraternas Facebooksida kunde man läsa:

Maxa fredagskänslan när regeringen sänker CSN-räntan i snitt 1 700 kronor mindre i kostnad per år. Svenska modellen blir starkare och smartare när alla kan plugga.

Sedan avslutades det hela med en härligt dansande gif-figur.

Det får en att tro att regeringen har gjort ett aktivt val och fattat beslut om att sänka räntan och att CSN är en del i den politik som regeringen för.

När man sedan läser CSN:s pressmeddelande, där man också har lyft fram den här frågan som berör många människor, ser man att det ju är den genomsnittliga räntan av statens upplåningskostnader som den sänkta räntan för CSN baseras på. Det bygger på de tre senaste årens upplåningskostnader.

Jag vill fråga Lena Emilsson varför Socialdemokraterna försöker ta billiga politiska poäng när de egentligen genomför en vedertagen politik för räntenivån på CSN-bidraget.

Anf. 128 LENA EMILSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, Fredrik Christensson, för frågan.

När det gäller om man ska ta åt sig äran eller inte tycker jag att det är viktigt att vi gläder oss åt att räntan går ned.

Vi kan också konstatera att studiestödssystemet är ett generöst och väl utbyggt system i Sverige, vilket många andra länder saknar.

Det är klart att räntan är en del av den utgift som man har när man betalar tillbaka sina lån. Då tycker jag att det är bättre att glädjas åt att räntorna går ned.

Anf. 129 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik:

Herr talman! Jag delar uppfattningen när det gäller studielåntagarna. Det är klart att det är glädjande att kostnaderna blir lägre.

En viktig fråga när det gäller högre utbildning är att det ska löna sig mer att utbilda sig.

Jag reagerade på att man får det att framstå som en aktiv del i den socialdemokratiska utbildningspolitiken att sänka räntan.

Om Lena Emilsson anser att det är bra att sänka räntan vill jag fråga om ledamoten vill sänka räntan ytterligare för CSN för att stimulera det som du lyfte fram i ditt repliksvår.

Anf. 130 LENA EMILSSON (S) replik:

Herr talman! Rantepolitiken styrs ju av andra saker. Det är inte vi här i kammaren som beslutar i den frågan.

Men jag vidhåller fortfarande att jag tycker att det är glädjande att räntorna har gått ned, så att studenterna kan få lägre kostnader för sina lån.

Anf. 131 ELISABET KNUTSSON (MP):

Herr talman! Studiestöd är en del av utbildningspolitiken. Studiestödet ska vara likt en korsett som ger stadga åt dem som vill ta steget vidare och fortsätta sina studier. Det gäller kvinnor och män, unga och äldre, inom alla utbildningsområden.

Studiestödet ska vara den faktor som hjälper till att utjämna skillnader mellan individer och grupper, som bidrar till ökad social rättvisa, som verkar som en katalysator för ökad jämställdhet och likvärdighet. När fler deltar i utbildning ökar också chansen för dem att finna ett arbete. Det är bra för individen och samhället.

Att få ekonomin att gå ihop är en utmaning för många. Att få ekonomin att gå ihop och börja studera är en ännu större utmaning. Att få ekonomin att gå ihop underlättas av möjligheten att få studiestöd.

Men att helt förlita sig på studiestöd kan vara tufft, och därför finns det möjlighet att utnyttja rätten till att tjäna upp till ett visst belopp, det så kallade fribeloppet. I dag är fribeloppet 85 813 kronor per kalenderhalvår, och det kan såklart vara ett välbehövligt tillskott till kassan.

Studiestödet är möjliggöraren för det stora flertalet att läsa vidare, göra färdigt grundläggande utbildning – som grundskola och gymnasium – skaffa en yrkesutbildning eller fortsätta att studera vidare vid universitet eller högskola.

Studiestödet ska ge alla möjlighet att förverkliga sina studiedrömmar, att kunna göra en nystart mitt i livet, att våga släppa taget om det gamla, trygga, invanda och möta nya utmaningar.

Herr talman! Att ladda om och påbörja en ny karriär eller utvecklas i sitt yrke är för det flesta ett gigantiskt steg att ta. Detta underlättas såklart av att man ganska långt upp i åldern, 56 år, kan få studielån för att ta ett nytt kliv i karriären. Det finns också möjlighet att söka ett så kallat tilläggs-lån som är till för att jämna ut övergången från jobb till studier.

Det finns många olika studiestöd. Det finns studiebidrag som man får när man går i gymnasiet när man har fyllt 18 år och mister sitt barnbidrag. Det kräver att man deltar i undervisningen, annars mister man det.

När man går på folkhögskola, på komvux eller på annan grundskole- eller gymnasieutbildning kan man söka studiemedel om man har fyllt 20 år.

På högskolan får man studiemedel som består av en bidragsdel och en lånedel.

Om man studerar på riksgymnasium och är döv, hörselskadad eller rörelsehindrad kan man få Rg-bidrag.

Sammantaget är jag glad över att vi i Sverige har ett av världens mest omfattande studiesystem som bidrar till att ge människor mer kunskap, mer kompetens, mer bildning och ger alla möjlighet att delta. Det är ett system som verkar för jämlikhet och likvärdighet.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 132 DANIEL RIAZAT (V):

Herr talman! En av de viktigaste förutsättningarna för att göra kunskap och utbildning tillgänglig för fler människor är ett studiestödssystem som ger social och ekonomisk trygghet för studerande på alltifrån vuxenutbildning till högskola.

Studiemedlen är en viktig orsak till att snedrekryteringen till högskolan har minskat. För att studiemedlen ska fortsätta att ha denna rekryterande effekt måste de svara upp mot de studerandes levnadsomkostnader. Studiemedlen måste också värdesäkras på ett bättre sätt än att knyta dem till prisbasbeloppet.

Det ska även vara möjligt att få studiemedel under hela studietiden. Även den som byter inriktning måste kunna fullfölja hela utbildningen och ta examen. Det vi ser just nu är att många studerande uppfattar det som en stor risk att ta studielån. För att skuldbördan inte ska bli mer betungande borde bidragsdelen öka. Det ska dessutom finnas möjlighet att få förhöjt bidrag under vissa villkor.

Allt detta är delar av Vänsterpartiets politik angående studiemedel. Vi har också kommit överens med Socialdemokraterna och Miljöpartiet om att bland annat ge studielån för körkort, vilket vi är väldigt stolta över. I dag är körkort ett villkor på många arbetsplatser. Därför är detta beslut extra viktigt. Vi är glada över att andra partier tydligt uttrycker att de står bakom förslaget.

Studiemedel som går att leva på är en nödvändig förutsättning för att man ska kunna studera på heltid. Därigenom kan utbildningar med hög kvalitet skapas. Att bara höja lånedelen är därför ingen bra åtgärd.

Vänsterpartiet medverkade till att ett tilläggsbidrag för studerande med barn infördes 2006. Vår principiella inställning då som nu är att studie- medlet är ett utbildningspolitiskt motiverat stöd för de studerandes person- ligen försörjning. Familjepolitiskt stöd till studerande med barn bör fördelas via de ordinarie trygghetssystemen genom bättre tillgång till och förbättringar av bland annat barnbidrag, föräldraförsäkring, bostadsbidrag etce- tera.

För att studiestödssystemet ska bli så rättvist som möjligt och därige- nom kunna motverka social snedrekrytering på ett bättre sätt behöver det förändras i grunden. Vänsterpartiets vision är att i slutändan införa studie- lön i stället för dagens system. Vi tror att en investering i studielön och i dem som studerar är det som på sikt är mest ekonomiskt och socialt gynn- samt.

Jag blir bekymrad när jag hör allianspartierna tala om studiestödssy- stemet. De säger ofta att ungdomar eller vuxna som studerar också ska kunna arbeta – tydligen hur mycket som helst. Både jag och Vänsterpartiet anser att fokus bör ligga på att få studiero under utbildningen. I dag ser vi tyvärr det motsatta. Många ungdomar måste ta ett eller flera jobb för att kunna försörja sig under studiegången. Annars behöver de ha rika föräldrar som sponsrar deras studier.

Detta motverkar såklart syftet med systemet, det vill säga att stoppa social snedrekrytering. Det är bra att vi är överens med regeringen om dessa frågor i budgeten, men samtidigt tror jag att det krävs ett helhets- grepp om detta inom en snar framtid.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

§ 11 Fortsatt svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i Irak

Fortsatt svenskt deltagande i den militära utbildnings- insatsen i Irak

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2016/17:UFöU2 Fortsatt svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i Irak (prop. 2016/17:32) föredrogs.

Anf. 133 KARIN ENSTRÖM (M):

Herr talman! I kväll behandlar vi det sammansatta utrikes- och för- svarsutskottets betänkande *Fortsatt svenskt deltagande i den militära ut- bildningsinsatsen i Irak*. Regeringen föreslår i en proposition att riksdagen ska medge att regeringen ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 220 personer till förfogande till och med den 31 december 2017 för att på irakisk inbjudan delta i den militära utbildningsinsats i Irak som ge- nomförs av den globala koalitionen mot Daish.

Herr talman! Iraks moderna historia har kännetecknats av krig och våld. Under våren och sommaren 2014 gav sig en ny fasa till känna i regionen. Ur kaoset i Syrien spred sig den militanta rörelsen Daish och utropade ett världsomspännande kalifat.

Daishs bestialiska grymheter gör att vi av moraliska och medmänskliga skäl måste delta i kampen mot denna organisation. Det måste vi också göra av nationella säkerhetsskäl. Terrorismen hotar inte bara stater och individer utan även de värderingar som det öppna samhället vilar på. Den utmanar våra värderingar i grunden. Terrorismen är också en starkt bidragande faktor till de enorma flyktingströmmar som vi har upplevt de senaste åren. Från de länder som har mest terrorism kommer också de största flyktingströmmarna.

Daishs terror sträcker sig över landgränserna, vilket attentaten i Paris, Bryssel, Ankara och andra städer är tragiska exempel på. Organisationen har också inspirerat bestialiska dåd i bland annat Nice och Orlando.

Herr talman! Utskottet fördömer Daishs grova systematiska och omfattande övergrepp på de mänskliga rättigheterna och överträdelser av den internationella humanitära rätten. Daish måste motarbetas med alla tillgängliga medel. Det är välkommet att Sverige har anslutit sig till den internationella koalitionen mot Daish. Koalitionens insatser är av central vikt för att främja fred och säkerhet i främst Irak och Syrien.

Erfarenheterna av stridigheter mot Daish visar att terrororganisationen är svårslagen. I mitten av oktober inledde den irakiska armén sin offensiv mot staden Mosul i norra Irak som kontrollerats av Daish under flera år. Detta slag kommer att vara avgörande i kriget mot Daish. Trots rapporter om ungefär 2 000 dödade Daishkrigare beräknas mellan 3 000 och 5 000 stridande Daishtrupper fortfarande befinna sig i staden. Deras taktik är att retirera, vara snabbbrörliga och kunna slå till på nya platser allteftersom offensiven kommer längre och längre in i staden.

Herr talman! Vi debatterar som sagt regeringens förslag om ett fortsatt svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i Irak. Sverige kan och ska hjälpa till i kampen mot Daish. I nuläget bidrar Sverige med en styrka bestående av ungefär 35 personer – mandatet är högst 120 – för att utbilda irakiska säkerhetsstyrkor som i sin tur bekämpar Daish i norra Irak. Av allt att döma har den svenska militära utbildningsinsatsen fungerat väl, och enligt regeringen finns ett behov av och en efterfrågan på ett fortsatt och utökat svenskt militärt utbildningsbidrag.

Jag har tidigare i denna kammare välkomnat insatsen, men jag har också sagt att Sverige kan och ska göra mer. Därför vill jag ta tillfället i akt och förtydliga utskottets förslag till riksdagsbeslut som i praktiken innebär att regeringen måste återkomma till riksdagen med en ny proposition om mandatet som helhet för att man ska kunna påbörja verksamhet på en annan plats än där det svenska bidraget nu verkar.

Som jag har försökt att beskriva verkar de svenska soldaterna i svåra och farliga förhållanden. När riksdagen bemyndigar regeringen att sända en svensk väpnad styrka utomlands är det ett beslut som innebär ett betydande ansvar.

Det betyder att riksdagen måste ha kännedom om hur och var det svenska bidraget ska verka. I både propositionen och under de föredragningar som vi i utskottet har fått har informationen till oss inte varit tillräcklig om var det svenska styrkebidraget skulle vara verksamt, förutom i norra Irak. Utskottet är därför inte berett att tillstyrka en utvidgning av det geografiska operationsområdet för det svenska styrkebidraget.

Internationella fredsfrämjande insatser är alltid viktiga, och de är inte utan risker. Med tanke på hur mycket vi begär av de kvinnor och män som vi sänder ut på dessa insatser måste riksdagen grunda sina beslut på så god och uttömmande information som möjligt.

Herr talman! Jag vill passa på att peka på det utskottet föreslår som ett tillkännagivande till regeringen. Det handlar om att också denna militära insats måste utvärderas. Det förutsätter att regeringen kommer att komma tillbaka till riksdagen och beskriva detta i en återrapport.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.
(Applåder)

Anf. 134 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! Sedan 2015 deltar Sverige i den militära utbildningsinsats som den internationella koalitionen mot IS bedriver i Irak efter irakisk inbjudan. Koalitionen bedriver utbildning bland annat i Erbil, där irakiska försvarsstyrkor tränas av den svenska insatsen i sjukvård, krigets lagar, strid i bebyggelse samt detektering av improviserade sprängladdningar. Utbildningen och rådgivningen har tagits väl emot av de irakiska försvarsstyrkor som Sverige stöder i norra Irak.

Från Sverigedemokraternas sida har vi varit och är fortfarande positiva till insatsen, trots att vi gör avsteg från vår egen princip om att Sveriges internationella engagemang när det gäller att skicka militär utomlands ska ske under FN-flagg. Vi menar att situationen i Irak i högsta grad berör oss alla. Vi har under de senaste åren blivit påmind om just detta genom olika händelser i Europa. Fruktansvärda terroråd har utförts av Islamiska staten, inte bara i Irak och Syrien utan även på europeisk mark, och vi har sett en invandringsvåg av sällan skådad omfattning till Europa och inte minst till Sverige. Samtidigt har vi kunnat ta del av hur personer bosatta i Sverige och övriga Europa åkt ned till Irak och Syrien för att strida för terroristerna. Därför är det angeläget att också Sverige deltar i kampen mot terrorismen på alla olika plan, såväl här hemma i Sverige som internationellt.

Terrorgruppen IS härjningar har orsakat ett närmast ofattbart lidande för det irakiska folket i allmänhet och dess etniska och religiösa minoriteter i synnerhet. När IS intog Iraks näst största stad Mosul 2014 kunde vi läsa i världspressen om hemska övergrepp på de uppskattat 35 000 kristna invånarna, av vilka i stort sett alla tvingades lämna staden. År 2003 fanns det ca 1,2 miljoner kristna bara i Irak, men många har tvingats fly, och antalet uppskattas ha sjunkit så lågt som till 180 000, kanske färre. Men även andra minoritetsgrupper, som yazidier, mandéer, turkmener, judar, romer och shabaker, vilka dessutom är betydligt färre till antalet, har råkat mycket illa ut.

Kriget har skapat en på vissa platser mycket allvarlig humanitär situation. I nuläget är över 10 miljoner människor i behov av humanitärt stöd, samtidigt som Ochas sammanställning visar att hjälporganisationer sammanlagt efterfrågar ungefär 3 miljarder kronor för att hantera situationen.

Här måste jag betona att det mot denna bakgrund är närmast ofattbart vilken invandringspolitik som Sverige har bedrivit och som gör att man tvingas skära 8 miljarder ur biståndet. Det är en summa som skulle kunna täcka hela den humanitära insatsen. Det är vår fasta ståndpunkt att regeringen borde använda Sveriges begränsade resurser där de gör mest nytta och kraftigt öka stödet till humanitära insatser i krisens närområde.

Herr talman! För att bli en effektiv isbrytare menar vi att det behövs ett mycket bredare spektrum av åtgärder, både i Irak och i Sverige.

Irak är en i många avseenden problematisk statsbildning. Landets gränser speglar inte någon naturlig avgränsning av folkgrupper utan är snarare en godtycklig indelning gjord av europeiska kolonialmakter. Eftersom Irak är ett lapptäcke av folkgrupper som visar uppenbara svårigheter att samexistera fredligt behöver landet en konstitutionell lösning som tar hänsyn till dess minoriteters legitima krav på utökat oberoende. Eftersom politiken i Irak är starkt etniskt betonad är det varken rättvist eller ändamålsenligt att en grupp ska behöva luta sig mot en annan för sitt militära försvar.

När IS invaderade norra Irak och Nineveslätten 2014 flydde de kurdiska styrkorna och den nationella irakiska armén. Den kristna och den yazidiska befolkningen lämnades åt sitt öde, vilket fick horribla konsekvenser som närmast kan liknas vid ett folkmord. FN:s råd för mänskliga rättigheter konstaterade i en resolution i september 2014 att IS övergrepp kan utgöra brott mot mänskligheten och krigsbrott.

Händelserna under 2014 visar tydligt att den kristna och den yazidiska befolkningen inte har några garantier om stöd från utomstående styrkor, även om de fått ett viktigt stöd av den kurdiska milisen under konflikternas gång. Av denna anledning har man lagt grunden för en egen försvarsstyrka som kallas NPU. Styrkan är dock liten. Den tränas av ett privat säkerhetsföretag och finansieras genom privata donationer.

Vi ser det som ytterst angeläget att även de svagaste minoriteterna i Irak har möjlighet att försvara sig själva och säkra sin överlevnad. Därför har vi föreslagit att regeringen arbetar för att koalitionen mot IS också inkluderar NPU i sina stödinsatser.

Vi vill också bredda insatsen genom att regeringen utreder behov av och möjligheter till materiellt stöd. Vi avser inte krigsmateriel för strid utan annat specialiserat materiellt stöd. Sådant stöd skulle kunna handla om kommunikations- och sjukvårdsutrustning, mobila internetanslutningar och datorer samt små, förarlösa övervakningsplan liknande dem som använts i insatsen i Afghanistan.

Herr talman! Nineveslätten i norra Irak var en del av det historiska assyriska kungariket och har under en längre tid befolkats av i huvudsak assyrier/syrianer och kaldéer. Även kurderna har under lång tid haft ett stort mått av självstyre och har visat prov på demokratisk utveckling och respekt för mänskliga rättigheter, även om vissa inbördes våldsamheter mellan kurdiska grupper rapporterats under senare tid.

Vi anser därför att regeringen bör använda sitt inflytande och komplettera den militära insatsen med en politisk process för att påverka den irakiska regeringen i riktning mot ökat självstyre för de kristna på Nineveslätten och de kurdiska delarna av Irak. Vi anser detta vara den enda lösningen för att få till en långsiktigt stabil och trygg situation i Irak.

Herr talman! Under beredningsprocessen för det här betänkandet har det, i alla fall för mig, tydliggjorts att det föreslagna ökade svenska styrkebidraget inte var särskilt välplanerat. Min uppfattning är att statsministern under sitt besök i Erbil i slutet av oktober i stundens ingivelse tyckte att det lät bra att lova en fördubbling av det svenska styrkebidraget. Någon planering verkar inte ha funnits.

I min värld borde det ha kommit en förfrågan efter att man sett att behov finns. Redan då borde man ha vetat var behoven är som störst och var de ökade resurserna ska placeras och sättas in. Men så är det inte. Man vet inte var man ska placera den utlovade förstärkningen. Det håller man på att utreda. Bara detta bekräftar ju min teori om att statsministern utlovat något bara för att det lät bra för stunden.

Utskottet konstaterar i betänkandet att regeringen i en föredragning uppgett att det svenska styrkebidraget ska vara verksamt vid ytterligare en bas i Irak, men i nuläget kan man inte uppge vilken bas det handlar om.

Precis som utskottet konstaterar innebär det ett betydande ansvar när riksdagen beslutar att bemyndiga regeringen att sända svensk väpnad trupp på uppdrag i ett annat land. Därför är det positivt att utskottet också föreslår riksdagen att man ska kräva att regeringen återkommer till riksdagen med en ny proposition om mandatet som helhet för att det ska bli aktuellt att initiera verksamhet på annan plats än i norra Irak. Likaså är det bra att utskottet betonar att regeringen och myndigheter löpande genomför djupgående risk- och hotbilda-bedomningar.

Med tanke på hur dåligt förberett regeringens förslag om en fördubbling av styrkebidraget är, och med tanke på det skede som insatsen mot IS är inne i, anser vi inte att det är nödvändigt för Sverige att fördubbla sitt styrkebidrag. Därför har vi föreslagit att det nuvarande styrkebidraget behålls under samma förutsättningar som tidigare.

Herr talman! Jag vill understryka vikten av att alla sådana här internationella insatser utvärderas på ett adekvat sätt. Det är bra att utskottet framhåller vikten av att analysera och utvärdera effekterna av svenska styrkebidrag i internationella fredsfrämjande insatser.

Herr talman! Att delta i internationella insatser belastar försvarsbudgeten. I en situation där Sverige inte har ett existensförsvar att tala om, samtidigt som det säkerhetspolitiska läget i vår omedelbara närhet ser fortsatt osäkert ut, anser vi det inte lämpligt att ytterligare belasta försvarsbudgeten.

Därför anser vi att regeringen ska tillskjuta ökade resurser till försvaret genom lån och sedan justera detta i kommande vårbudget. Vi vill generellt se kraftigt ökade resurser till försvaret, men vi anser att regeringen åtminstone ska tillskjuta additionella medel i syfte att kompensera för de ekonomiska påfrestningar som det innebär för Försvarsmakten att genomföra insatsen i Irak.

Vi står givetvis bakom samtliga våra reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar vi bifall bara till reservation 1 och reservation 3.

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag drog över tiden.

I detta anförande instämde Crister Spets (SD).

Anf. 135 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Herr talman! Precis som för ett år sedan när riksdagen senast behandlade betänkandet om förlängd svensk utbildnings- och rådgivningsinsats i Irak är läget mycket allvarligt. Varje dag nås vi av många rapporteringar om hur kriget fortsätter, om bombningarna, terrorn, systematiska övergrepp, brutalitet och grymhet mot civila, barn, kvinnor och minoriteter som kristna och yazidier. Vi ser bilderna, vi hör vittnena, och vi möter också människor här i Sverige som kan berätta om allt det fruktansvärda som sker och har skett.

Kriget medför ofattbart lidande, och det driver nu fortsatt människor på flykt. Just dessa dagar pågår intensiva och kraftfulla strider om Mosul. Vi kan se att civila har väldigt svårt att ta sig därifrån. Många barn och vuxna drabbas jättehårt. Det är bombningar, brist på mat och vatten och det är övergrepp. Mosul riskerar att bli en stor katastrof. Det är långt över 1 miljon människor som beräknas finnas därinne fast i striderna.

Samtidigt är det irakiska samhället djupt splittrat efter flera år av sekteristiskt krigande. Nuläget är i dag inte detsamma som det var för ett år sen. Det säkerhetspolitiska läget fortsätter att ändras. En av många stora frågor handlar om hur det kommer att se ut tiden efter Daish. Med så många olika aktörer, så många olika intresseföreträdare och spelare på planen, med olika syften, mål, ambitioner och agendor är riskerna väldigt stora för nya och fördjupade konflikter.

Ett nytt säkerhetspolitiskt läge kräver ett nytt ledarskap och en fungerande bred dialog. Det är därför inte fullt okej, herr talman, att en sådan här proposition inte har föregåtts av en bred, öppen dialog från regeringens sida med övriga partier om hur insatsen ska fortsätta. En konstruktivitet innan beslut och också en ordentlig bred samsyn är viktigt för denna typ av ställningstaganden.

Sveriges säkerhet påverkas i allra högsta grad av vad som sker i Syrien och också i Irak och övriga länder i Mellanöstern. Vi har en orolig omvärld. Det ställer krav på oss som politiska företrädare och ledare. Det kräver också handlingskraft. Men vi måste ovillkorligen stå upp för friheten, demokratin och mänskliga rättigheter och också behålla integriteten i kampen mot terrorismen.

Bilden är fortfarande mycket komplex, och under 2016 har vi kunnat se ytterligare fruktansvärda terroristdåd i bland annat Europa. Daish måste motarbetas militärt. Men Irak behöver också politisk stabilitet och en hållbar väg vidare framåt. Vi får inte, kan inte och ska inte acceptera medvetna attacker mot civila mål.

Insatser som ger försoning ligger kanske längre fram. Men det är också viktigt att ha med sig nu för att bygga upp statens funktioner i detta mycket tuffa läge. Den internationella koalitionen militära plan för Irak och Syrien syftar till att besegra Daish. Vårt svenska bidrag är viktigt i det sammanlagda arbetet.

Utbildningen och rådgivningen har tagits emot väl. Det är viktigt att vi fortsätter arbetet fram till dess att vi är i mål. Med hänvisning till det utmanande säkerhetsläget måste riksdagen ha kännedom om vilka platser de svenska styrkorna ska vara verksamma på. Vi kan inte ge ett öppet mandat till regeringen om att den svenska styrkan ska kunna tjänstgöra i hela landet. Därför är möjligheten för regeringen bra att kunna återkomma med en

ny proposition som beskriver mandatet i sin helhet om det skulle bli aktuellt att ha svensk militär verksamhet på andra platser än i norra Irak.

Herr talman! Sverige har ytterst ett ansvar att säkra respekten för mänskliga rättigheter. Det är också viktigt att man i arbetet dokumenterar och rapporterar tillbaka till oss här i Sverige och riksdagen och att man tar ansvar om man möter eller ser ansvarslösa ageranden som strider mot de mänskliga rättigheterna.

Det är bra att riksdagen nu föreslås göra ett viktigt tillkännagivande om att ställa sig bakom betydelsen av utvärdering av både den militära utbildningsinsatsen och av förbandets erfarenheter för att ta lärdomar för fortsatta insatser. Det är viktigt med både en grundlig analys och en bred helhetssyn och också att sträva efter långsiktighet i vårt svenska bidrag.

Jag vill avsluta med att rikta ett varmt tack till alla de kvinnor och män som för Sveriges räkning nu genomför insatser i fredens tjänst och är verkamma i Irak. Jag riktar också ett tack till berörda och anhöriga som gör det möjligt för oss i riksdagen att fatta beslut om sådana här svåra uppdrag. Jag vill också yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

(Applåder)

Anf. 136 STIG HENRIKSSON (V):

Herr talman! Irakkriget, om ni kommer ihåg det, var ett brott mot folk-rätten byggt på lögn. Det är intressant när vi i kammaren ofta diskuterar andras folkrättsbrott att den kritiken mot USA i princip helt lyser med sin frånvaro trots de bittra frukter som kriget skapade.

Det är ca 600 000 döda räknat bara fram till 2006 och flyktkatastrofer. Det är en väldigt bitter frukt. Hela uppkomsten av Daish är ett resultat av det brottsliga Irakkriget. Men vissa folkrättsbrott glöms väldigt fort, om de ens någon gång erkänns. Detta var ett direkt folkrättsbrott. Det finns inget tvivel om den saken. Det är väldigt tråkigt om ledamöter i Sveriges riksdag är utrustade med något slags termostatsamveten. Var sak ska bedömas efter sin art, men de ska bedömas efter samma måttstock.

Herr talman! Nåväl, nu är vi där vi är. Kriget kastar långa skuggor. Vänsterpartiet ger därför sitt stöd till den svenska militära utbildningsinsatsen i norra Irak. Jag vill betona att vi ser med stor oro på de rapporter från Amnesty som beskrivit hur de kurdiska peshmergastyrkorna förstört tusentals hem i områden som de erövrat från Daish i Nineve, Kirkuk och Diyala. Syftet har uppenbart varit att förstöra arabiska samhällen och att förhindra att araber återvänder till områdena. Enligt Amnesty skulle tvångsförflyttningen av civila kunna vara ett krigsbrott. KRG har tillbakavisat anklagelserna. Men en ganska ny rapport från Human Rights Watch bekräftar bilden av förstörelse och fördrivning utan något militärt syfte.

Kampen mot Daish måste föras med respekt för internationell humanitär rätt och de mänskliga rättigheterna. Regeringen bör därför ta ytterligare initiativ för att säkerställa att de styrkor som Sverige utbildar i Irak respekterar krigets lagar och de mänskliga rättigheterna. Därför yrkar jag bifall till reservation 4.

Anf. 137 ALLAN WIDMAN (L):

Herr talman! Jag kan naturligtvis instämma i många av de beskrivningar som föregående talare har gjort av tillståndet i de av Daish kontrollerade områdena både i Irak och i Syrien. Det råder väl ingen som helst

tvekan om att Daish är en av de mest vedervärdiga rörelser som världen har skådat.

Därför stöder naturligtvis Liberalerna helhjärtat den nu pågående utbildningsinsatsen i Irak. Vi välkomnar även det faktum att det nu görs närmare en fördubbling av antalet utbildande officerare och soldater.

Vi blundar dock inte heller för att det finns ett behov av att kunna gå längre när det gäller vårt stöd i kampen mot Daish. När utrikesminister Margot Wallström och försvarsminister Peter Hultqvist tidigt i våras gjorde en resa vittnade de om det faktum att Daish förfogade över kemiska vapen och att peshmergasoldater blev skadade av dessa. När man gör detta konstaterande från regeringen tycker vi liberaler att det är naturligt att man funderar på vad Sverige kan göra i en sådan situation. Ett bra sätt att just nu stödja peshmerga vore att tillse att de har skydd mot bland annat kemiska vapen, och Sverige besitter en hyggligt god tillgång till sådana skydd.

Vi borde också kunna bistå med transporter och logistik. Vi borde bistå med sjukvård. I somras kungjorde försvarsminister Peter Hultqvist efter en så kallad givarkonferens att Sverige också skulle bidra med ett sjukvårdselement till Irak. Av det ser vi i dag ingenting. Sjukvård i det här området och för peshmergasoldater hade naturligtvis varit av stor betydelse.

Vi menar också att det bör vara rimligt att förse peshmerga med vapen. Vi tänker då främst på lite tyngre armévapen som kulsprutor och granatgevär. Då finns det en del som säger: Ska man verkligen skicka vapen in i en krigszon? Enligt min mening, herr talman, och om man ser på det moraliskt, är detta att å ena sidan utbilda soldater för att de ska kunna strida mer framgångsrikt mot Daish, å andra sidan att beväpna dessa soldater egentligen bara två sidor av samma mynt. Vi har ett ansvar för att göra vårt allra yttersta för att kampen mot Daish ska bli så framgångsrik och snabb som möjligt.

Låt mig, herr talman, avsluta med att säga att jag tycker att det är bra att det är ett helt enigt sammansatt utrikes- och försvarsutskott som nu står upp för ordning och reda i de svenska insatserna. Regeringen får komma tillbaka om och när en etablering också på annan ort i Irak ska ske för utbildningsinsatser. Detta är inget mindre än att visa ansvar och omsorg om alla de män och kvinnor som gör insatser för Sveriges räkning på främmande mark.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 5.
(Applåder)

Anf. 138 SOFIA DAMM (KD):

Herr talman! Offensiven mot Mosul och Islamiska staten eller Daish pågår för fullt. Bilderna vi ser är starka. Från områden som befriats från Daish våld ser vi människors lättnad och glädje. Vi hör hur kyrkklockor åter ringer.

Men slaget om Mosul är långt ifrån vunnet, och vi ser också de mest fruktansvärda och hjärtskärande scener utspelas. Den humanitära hjälpen når inte fram, och civila har inte någon väg ut. Vi ser förtvivlan, och vi ser död.

Den 25 juni 2014 efterfrågade den irakiska regeringen världssamfundets hjälp för att bekämpa Daish genom bland annat utbildningsstöd och materiellt stöd till det irakiska försvaret. FN:s säkerhetsråd antog den 15 augusti 2014 resolution 2170 om kollektiva och nationella åtgärder mot Daish, Nusrafronten och andra grupper med kopplingar till al-Qaida. För två år sedan tillkännagav USA bildandet av en internationell koalition mot Islamiska staten, och det var viktigt att Sverige därefter anslöt sig till koalitionen.

Vi är samlade här i kammaren för att debattera utskottets betänkande rörande ett fortsatt svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i Irak. Sveriges bidrag inom ramen för den USA-ledda internationella koalitionen arbete är viktigt, och det är ett uppskattat bidrag.

Det är vårt ansvar att fortsätta kampen mot Daish vedervärdiga terror. Därför föreslår utskottet att riksdagen ska fatta beslut om att ställa en svensk väpnad styrka bestående av högst 220 personer till förfogande till och med den 31 december 2017 för att på irakisk inbjudan fortsätta deltagandet i den militära utbildningsinsatsen i norra Irak.

I betänkandet som vi debatterar föreslår utskottet även ett tillkännagivande till regeringen. Det är utskottets bestämda uppfattning att de värdefulla erfarenheter som hittills har gjorts i den militära utbildningsinsatsen ska utvärderas och återrapporteras till riksdagen.

Herr talman! Vidare föreslår utskottet att insatsen i detta läge också fortsättningsvis koncentreras till utbildning av soldater i norra Irak. Anledningen är inte, vilket flera kollegor tidigare har redogjort för, att vi inte ser behovet av att bekämpa IS ondska var den än är. Men eftersom ingen noggrann säkerhetsanalys har gjorts av situationen i andra geografiska områden i Irak är vi i dagsläget inte beredda att ge mandat för ett bredare geografiskt område.

Herr talman! Vårt engagemang i Irak kommer att behöva vara långsiktigt. Målet är att IS trycks tillbaka och slutligen utplånas. Den förstörelse och förödelse denna sekt sprider är svår att ens ta in. Vi ser förföljelse, våldtäkter och mördande med syftet att rensa ut dem som inte anses renläriga – de som inte tror på det som IS-anhängarna gör. Yazidiska kvinnor används som sexslavar. Kristnas hus märks med det arabiska tecknet för ”kristen” för att de som bor där ska kunna mördas. Homosexuella slängs kallblodigt ut från hustak. Exemplet är många och fasansfulla.

De som är skyldiga till dessa brott mot mänskligheten – de som nu begår folkmord – måste också ställas inför internationell rätt. Detta är en fråga som Sverige med kraft måste driva i säkerhetsrådet. Men det behövs också närvaro och ett starkt stöd i Iraks återuppbyggnad.

Med risk för att gå händelseutvecklingen i förväg är det ändå av stor vikt att vi frågar oss vad som egentligen ska hända med det konfliktdrabbade landet efter att terrormilisen IS är besegrad. Många av dem som nu deltar i offensiven har inte så mycket mer gemensamt än målet att bli av med IS. Det gör att stora problem riskerar att dyka upp efter att Mosul är befriat.

Det politiska inflytande för landets etniska och religiösa grupperingar måste hanteras för att slutgiltigt övervinna Daish och liknande grupperingar i Irak. Åtgärder för försoning och statsbyggande är akuta. Splittringen mellan Kurdistans regionala regering och centralregeringen i Bagdad är påtaglig, och det råder fortsatta stora interna motsättningar inom KRG.

Vidare är det centralt att de kristna – kaldeiska, syrianska och assyriska – grupperna i Irak kommer överens om framtiden för sitt folk. Att partierna nu har tagit ett första steg mot en gemensam självförsvarsstyrka är i detta sammanhang mycket betydelsefullt och kräver omvärldens stöd. Om etniska och religiösa motsättningar tillåts att blomma ut den dag Mosul är befriat och Islamiska staten besekrat står vi inför en situation där 1 700 år av dessa minoriteters närvaro i regionen riskerar att utplånas.

Avslutningsvis vill jag rikta ett stort tack till alla er som bidrar till att göra världen tryggare för oss andra.

(Applåder)

Anf. 139 KENNETH G FORSLUND (S):

Herr talman! Jag vill till att börja med redogöra för regeringens proposition om ett svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i Irak inom ramen för den globala koalitionen mot Daish.

I det arbete som vi har gjort i det sammansatta utskottet har vi fått information av både regeringen och Försvarsmakten. I den proposition som har lagts fram föreslår regeringen att riksdagen ska medge att Sverige dubblerar sitt bidrag från högst 35 personer till högst 70 personer samt att vi ger bidraget möjlighet att verka där behov finns inom hela Iraks territorium – detta för att ytterligare öka effekten av det svenska bidraget i en tid när det internationella samfundet och dess samlade ansträngningar är viktigare än på väldigt länge. Därutöver ska styrkan tillfälligt kunna förstärkas med högst 150 personer i det fall att bidraget behöver evakueras.

Av det sammansatta utskottets betänkande framgår att propositionen enbart delvis kommer att bifallas, och detta är något som vi är brett eniga om i det sammansatta utskottet. Det finns alltså inte en majoritet här i riksdagen för att lyfta den geografiska begränsningen i dagsläget – detta på grund av den oro som har framgått tidigare här i debatten när det gäller exakt var ett nytillfört svenskt bidrag ska verka.

Regeringen har i dagsläget ännu inte slutfört diskussionerna med koalitionen om exakt på vilken av de fyra baserna utöver Erbil, där vårt nuvarande bidrag opererar, som vi skulle kunna bidra med ett utökat svenskt bidrag. Det handlar alltså om var det skulle kunna placeras.

Sverige har framfört sina önskemål till koalitionen om placering. Det gäller ytterligare ett område i Irak. Att så har skett har också redovisats för det sammansatta utskottet. Däremot finns det än så länge inget svar tillbaka från koalitionen på detta önskemål från Sverige.

Om man lyfter den geografiska begränsningen är det högst sannolikt att koalitionen kommer att tillmötesgå det önskemål om placering som Sverige har avgett. Regeringen försöker just nu få detta bekräftat. När det sker och regeringen kan redovisa detta för riksdagen kommer regeringen att lägga fram en ny proposition och besvara de frågor som tas upp i det sammansatta utskottets betänkande.

Jag vill understryka vikten av att vi lyfter den geografiska begränsning som har rått så här långt, och jag uppfattar det som att det också i framtiden, när platsen har kunnat specificeras liksom förutsättningarna för denna plats, finns en majoritet för detta i riksdagen.

Det finns flera anledningar till att man vill kunna verka på andra baser än bara den i norra Irak. Framför allt är det ett uttalat önskemål från Iraks regering och koalitionen. Dessutom ökar det effekten av det svenska bidraget, då behoven på utbildningsområdet i Erbil är omhändertagna i dagsläget. Givet återtagandena av städer i stora delar av Irak är det även viktigt att vi kan stödja de irakiska säkerhetsstyrkorna med träning och utbildning i hela landet.

Ett lyftande av den geografiska begränsningen innebär inte att mandatet för den svenska insatsen på något sätt skulle ändras. Det vill jag vara tydlig med. Uppgifterna är, som framgår av propositionen och som framförts till det sammansatta utskottet, alltså att träna och utbilda de irakiska försvarsstyrkorna.

Det svenska bidraget skulle inte heller med ett utökat geografiskt område ha stridande uppgifter. Även ett nytillfört bidrag rör sig inom tränings- och utbildningsområdet på plats på basen. Att regeringen vill lyfta den geografiska begränsningen innebär för övrigt inte att den lämnar utbildningsuppdraget i norra Irak. Detta bidrag blir kvar.

Låt mig även beröra situationen i Irak och Sveriges engagemang i lite bredare termer. Centralregeringen i Bagdad, Kurdistans regionala regering i Erbil liksom våra partner i koalitionen har uttryckt stor uppskattning över det svenska bidraget och dess professionalism, något som även statsministern fick bekräftat när man han besökte Bagdad och Erbil under hösten.

Händelseutvecklingen i Mosul visar på vikten av att besegra Daish militärt samtidigt som vi minimerar riskerna för civilbefolkningen. Det har återigen påmint oss om vikten av att kampen mot Daish inte kan lösas enbart med militära medel. Detta kräver ett brett och långsiktigt engagemang från det internationella samfundet.

Ett stabilt och demokratiskt fungerande Irak är en förutsättning för att långsiktigt besegra Daish. Detta kräver att den politiska splittringen överbryggas genom en inkluderande försoningsprocess mellan alla etniska och religiösa grupper. Det krävs även ett effektivt genomförande av de reformer som premiärminister Abadi driver. I takt med de nuvarande militära framgångarna kring Mosul blir det oerhört viktigt att även stabilisera de återtagna territorierna ekonomiskt och politiskt för att hantera grundläggande samhällsproblem och därmed förhindra framväxten av nya terroristgrupper efter det att Daish har besegrats.

Sverige har under en längre tid arbetat för ett ökat civilt EU-engagemang till stöd för att långsiktigt stabilisera Irak. Sverige har fått stöd för den ansatsen. Den militära offensiven mot och den stundande befrielsen av Mosul aktualiserar behoven av civilt stabiliseringsstöd. Regeringen anser att säkerhetssektorsreform och rättsutveckling är centralt och utgör områden där EU har ett mervärde genom sitt långsiktiga perspektiv på stabilisering.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till det sammansatta utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 140 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP):

Herr talman! Jag vill börja med att rikta mina tankar till alla de oskyddiga civila som drabbas av Daishs härjningar såväl som de civila som faktiskt drabbas när vi driver ut Daish. Jag tänker inte minst på det som nu

sker i Mosul. Det är oerhört viktigt att alla de som begått krigsbrott sedan ställs inför rätta.

Herr talman! Bakgrunden till det politiska sönderfall och den våldsspiral som vi ser i Irak i dag är väldigt komplex. Flera olika kriser samverkar med varandra. En grund till våldet har att göra med det tillstånd av postkonflikt som vi har bevittnat efter den amerikanska invasionen 2003.

En annan faktor har att göra med den inrikespolitiska dynamiken i Irak. Det finns flera svåra konfliktlinjer, och den inrikespolitiska situationen har som vi alla vet försämrats under året. Inte minst har inbördeskriget i Syrien spilt över till Irak. Daish har sett möjligheten att nå sitt politiska mål: att bilda en gemensam islamistisk stat av de områden man kontrollerar i Syrien och Irak.

Det är sammantaget en väldigt allvarlig situation, och världen kan inte ignorera den katastrof som nu pågår i regionen. Vi kan inte heller glömma att den har en destabiliserande verkan som sträcker sig långt utanför det omedelbara närområdet, ända in i vårt samhälle. Därför är det viktigt att Sverige agerar politiskt, humanitärt och militärt för att värna människors liv och säkerhet.

Iraks regering har riktat en inbjudan till världssamfundet gällande hjälp att bekämpa Daish. FN:s säkerhetsråd har också i två resolutioner uppmanat alla världens länder att bistå med hjälp. Den folkrättsliga grunden för insatsen utgörs av den irakiska regeringens inbjudan. Mot denna bakgrund anser Miljöpartiet att det är en plikt att ställa upp och kämpa för freden och säkerheten i världen.

Den utbildningsinsats för irakiska försvarsstyrkor som det handlar om är en väl avvägd åtgärd. Huvuduppgiften är ge rådgivning och bidra till att utbilda det irakiska försvarets kapacitetsuppbyggnad och stärka förmågan att stå emot Daishs framryckningar. De insatser vi gör vad gäller rådgivning och träning inom sjukvård, vapenhantering, strid i bebyggelse och detektering av improviserade sprängladdningar har tagits emot med tacksamhet.

Herr talman! Det finns givetvis inga enkla lösningar på komplexa problem. Den dag Daish har besegrats kommer ett utmanande arbete att behöva ta vid – ett arbete för att överbrygga motsättningar och återskapa förtroenden för att läka ett söndrat samhälle.

Förutom det rent militära som vi behandlar här i dag är det viktigt att vi ser till den totala insatsen Sverige gör. Sverige arbetar sedan tidigare också för politiska lösningar, utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd i området. Med denna breda ansats för konfliktlösning bidrar vi till att så frön för fred och säkerhet i regionen.

Därför är det glädjande att regeringen ökar stödet till Iraks befolkning, med ett ökat bistånd om nära 90 miljoner kronor till områden som har befriats från Daish.

Samtidigt har vi gett Sida i uppdrag att ta fram en ny femårig biståndsstrategi för Irak som planeras sjösättas i mitten av nästa år. Den övergripande inriktningen kommer att vara på freds- och statsbyggnad och jämställdhet, där vi tror att Sverige har ett tydligt mervärde.

Själva grunden handlar om att snabbt komma ut med hjälp för att fylla det vakuum som annars lätt uppstår. Människor som levt under Daishs terrorgrepp måste få möjlighet att skapa sig en framtid där de kan leva ett värdigt liv utan hot och våld.

Vår förhoppning är att insatserna bidrar till att många av dem som har tvingats fly till andra delar av landet så snart som möjligt ska kunna återvända hem. Förödelserna och behoven i dessa områden är enorma. De insatser vi bidrar till via UNDP handlar bland annat om att laga vatten- och avloppssystem, reparera kliniker och skolor, öka tillgång till elektricitet och skapa jobbomgångar.

Vi kan inte enbart fokusera på akuta insatser, utan vi måste också orka göra det som kan borga för en långsiktig fred och hållbar utveckling. Endast på det sättet kan vi bidra till att ingjuta framtidstro hos dem som ska bygga upp regionen efter kriget. Det måste finnas en tro på att det finns en framtid efter Daishs härjningar, en framtid utan meningslösa våldsideo- logier och förtryck.

Det bidrag som Sverige lämnar, herr talman, handlar om att få slut på de barbariska övergreppen från Daishs sida i regionen, om att bereda plats för en fred och trygghet så att människor kan få tillbaka sina liv, sin vardag och sin värdighet.

Terrorismen är det största säkerhetshotet vi lever med i dag. Därför är jag glad över att det finns en samsyn här i kammaren, i Sveriges riksdag, att Sveriges arbete mot terrorismen ska fortsätta, att vi står fast vid vårt gemensamma engagemang.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag om fortsatt svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i norra Irak. Jag noterar också att utskottet föreslår att riksdagen enbart delvis bifaller regeringens proposition, med begränsningen att endast fortsätta att verka i norra Irak. Utskottet ser fram emot att motta en ny proposition från regeringen i det fall att en utökning av det geografiska området ska ske.

(Applåder)

Anf. 141 KENT HÄRSTEDT (S):

Herr talman! Vi har i dag samlats för att debattera frågan om Sveriges fortsatta deltagande i den militära utbildningsinsatsen i Irak, som genomförs av den globala koalitionen mot Daish. Förslaget innehåller dels frågan om en fördubbling av omfattningen av bidraget från 35 till 70 personer, dels möjligheter att tillföra en förstärkningsresurs på 150 personer. Vi har vidare diskuterat möjligheten att få verka över hela landet.

Det är viktigt att understryka att i Sveriges riksdag finns ett starkt stöd och en god uppslutning bakom att Sverige fortsätter att bidra med svenskt deltagande till den militära utbildningsinsatsen i Irak.

Det avskyvärda våldet, de övergrepp, det dödande och den förödelse som Daish har åstadkommit bara under ett fåtal år har varit av en omfattning och en grymhet att det faktiskt är svårt att ta till sig. Det vore skamligt att stå bredvid och inte agera, att inte ställa upp när människor på det grävsta sätt dödas, förföljs och får utstå den grävsta tortyr och förnedring.

Ingen av oss har kunnat undgå rapporterna om det lidande och den förföljelse som drabbat minoritetsgrupper, till exempel kristna och yazidier, assyrier/syrianer, kaldéer med flera. Många av dem är unga kvinnor som har fått tjäna som sexslavar och vars manliga släktingar har avrättats eller tvingats konvertera.

Jag ska komma tillbaka till dessa frågor. Jag tänker inte repetera allt det som Kenneth G Forslund har sagt tidigare om regeringens position, utan jag ska försöka komplettera med en del andra saker.

Det har nämnts flera saker i olika inlägg. Vi är överens om behovet av att komma tillbaka till var vi ska verka i Irak. Samtidigt är det viktigt för oss att reflektera över hur snabbt situationen förändras. Jag har försökt fördjupa mig i de senaste veckornas förändringar och har tagit fram kartor. Jag har också försökt att med hjälp av de underlag vi har fått sätta mig in i hur olika platser har intagits och förlorats fram och tillbaka vid ett flertal tillfällen de senaste veckorna. Det är viktigt att vi tillsammans är ödmjuka inför hur snabbt situationen förändras i både Syrien och Irak.

Vi trodde att Palmyra var en stad som hade intagits, men den har förlorats igen. Vår motståndare Daish är inte en enkel motståndare som lätt låter sig nedkämpas. De omgrupperar och attackerar där vi minst väntar det.

Några debattörer har nämnt möjligheten att inrätta särskilda zoner för vissa minoritetsgrupper med historisk rätt till vissa områden. Jag har respekt för och känner ödmjukhet inför den formen av argumentation, men jag tror att det är viktigt att vi kommer ihåg vad som hände i Bosnien när man försökte göra samma sak. Just de områden där minoritetsgrupper samlades blev särskilda mål som attackerades med bland annat bomber. Historien visar att det inte är så enkelt att lösa skyddet av minoritetsgrupper genom att samla dem på vissa geografiska platser. Det visar historien.

Likasa har det nämnts att vi borde exportera vapen till vissa av grupperna i området. Är det någonstans jag tror att vi måste vara försiktiga är det just här. Att erövra varandras vapendepåer och vapen är något som vi minst av allt skulle vilja se. Vi måste ha respekt för den integritet vi vill ha för de vapen som exporteras från Sverige. Sverige har en redan en viktig roll att stå upp för vår vapenexport. Att beväpna vissa grupperingar i en zon skulle vara kontraproduktivt för den linje Sverige för i andra sammanhang.

Utvärdering är däremot viktigt. Det handlar inte bara om kortsiktig utvärdering utan också om långsiktig utvärdering. Jag var själv i Irak den 1 maj 2003 när George Bush förklarade kriget över i Irak. Någonstans får man reflektera över hur vi hamnade i den här situationen 13 år senare med ett land som brinner. Vad var det som hände? Vilka institutioner byggdes inte upp? Var det försoning som inte kom på plats? Vad gjorde att Daish kunde explodera på två tre år och komma fram från en plats vi inte hade förväntat oss? Utvärdering i ett långt perspektiv, inte bara i ett kort perspektiv, är viktigt.

Låt mig avslutningsvis säga något om de människor som är krigens offer. För bara två timmar sedan fick Nadia Murad, som var i Sverige för ett halvår sedan, Sacharovpriset i Europaparlamentet. Ni ser henne här på den bild jag håller i handen. Hon fick priset tillsammans med Lamiya Aji Bashar. Det är två kvinnor som har blivit symboler för de övergrepp som Daish står för. De båda har överlevt IS våld, och i dag den 13 december mottog de båda irakisk-yazidiska aktivisterna Nadia Murad och Lamiya Aji Bashar Europaparlamentets Sacharovpris för tankefrihet. De hedras av parlamentet för sin kamp för den förföljda yazidiska minoriteten och för offren för Islamiska statens sexuella våld.

Det är viktigt för oss att vi har dem i åtanke när vi för debatten. Ibland kan våra debatter gå in i små detaljer, men det är de här människorna som betalar priset varje dag som vi inte lyckas komma överens eller komma framåt. Det ansvaret har vi alla gemensamt.
(Applåder)

Anf. 142 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Herr talman! Kent Härstedt nästan apostroferade Liberalerna när han menade att tanken på att hjälpa peshmerga också med försvarsmateriel inte är riktigt gångbart, åtminstone inte för Socialdemokraterna.

Jag vill ändå erinra om att även en utbildad soldat som vi lämnar efter oss kan användas i kommande konflikter, kan byta sida, på samma sätt som försvarsmateriel kan övertas av en annan grupp i ett kaotiskt konfliktområde.

Vi ska inte diskutera försvarsmaterielexport här i kväll, herr talman, men jag har alltid tyckt att det är lite märkligt att medan vi ser hinder i vår nuvarande praxis för att till exempel i den här situationen kunna bistå peshmerga i kampen mot en av de värsta rörelser världen har skådat har det här landet ändå, även under socialdemokratiska regeringar, visat sig kunna exportera försvarsmateriel till såväl Saudiarabien och Förenade Arabemiraten som Pakistan. Jag nämner de tre exemplen eftersom de tre länderna var de enda på jorden som en gång i tiden erkände talibanregimen i Kabul.

För mig går inte denna moraliska ideologi riktigt ihop, och jag känner mig tvingad att framföra detta.

Anf. 143 KENT HÄRSTEDT (S) replik:

Herr talman! Det är väl också därför vi nu håller på och ser över krigsmaterielexporten. Vi får väl hoppas att vi till våren, när förslagen kommer, får starkt stöd för att faktiskt skärpa de regelverken.

Det är klart att det är svårt att göra något åt det som har varit. Det finns väl skäl för oss alla att reflektera över att delar av det är saker vi inte känner så stor stolthet över. Men det har skett under både den ena och den andra regeringen.

Det är bra att Widman håller med om detta. Men då är det väl bra att vi till våren går fram gemensamt och ser till att skärpa de här regelverken.

Anf. 144 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Herr talman! Jag delar gärna den optimism som Kent Härstedt känner inför möjligheten till en proposition om KEX-utredningens förslag redan i vår. Men jag tror att vi ändå ska inse att det kan komma att ta längre tid än så.

De förslag som KEX-utredningen lägger fram går inte riktigt så långt som jag nyss förordade i talarstolen. Jag tycker att det är fullt rimligt att stödja legitima kämpande sidor i sådana här konflikter. Alla de som gör insatser för, som flera talare varit inne på, upprätthållandet av respekt för mänskliga rättigheter, folkrätt med mera ska vi också kunna stödja aktivt även med försvarsmateriel – i likhet med ett stort antal andra västländer och europeiska länder.

Prot. 2016/17:45
13 december

*Fortsatt svenskt
deltagande i den
militära utbildnings-
insatsen i Irak*

*Fortsatt svenskt
deltagande i Natos
utbildnings- och
rådgivningsinsats
Resolute Support
Mission i Afghanistan*

Anf. 145 KENT HÄRSTEDT (S) replik:

Herr talman! Men Widman har ju redan sagt att det är bekymmersamt nog att en person som vi utbildar faktiskt skulle kunna byta sida. Är det då inte bättre, eller mindre dåligt, att den personen byter sida utan vapen i hand som vi har levererat?

När man läser rapporterna om fragmentiseringen och de interna stridigheterna även på den sida som vi stöder ser man ju att det här är en väldigt löslig och svagt sammanhållen allians. Jag skulle vilja säga att om man över huvud taget för den diskussionen är nog detta ett av de allra sämsta exemplen, givet hur fragmentiserat det är och hur många interna konflikter det finns inom kurdiska grupperingar och så vidare. Man kan ta hela vidden av det här som exempel.

Detta är nog ett av de sämsta exemplen om man skulle börja leverera vapen till olika grupperingar som strider på den ena eller den andra sidan. Jag blev ganska förvånad när jag läste det, och jag förstår att Widmans parti är ganska ensamt här i riksdagen med att stå för en sådan hållning. Det är faktiskt inte ansvarsfullt att ha en sådan linje.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

§ 12 Fortsatt svenskt deltagande i Natos utbildnings- och rådgivningsinsats Resolute Support Mission i Afghanistan

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2016/17:UFöU1
Fortsatt svenskt deltagande i Natos utbildnings- och rådgivningsinsats
Resolute Support Mission i Afghanistan (prop. 2016/17:33)
föredrogs.

Anf. 146 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! Sverige har sedan 2002 deltagit i militära insatser i Afghanistan, först genom den internationella säkerhetsstyrkan ISAF och därefter, sedan 2014, i Natos utbildnings- och rådgivningsinsats RSM.

Jag vill börja med att betona att jag anser att den svenska armén har gjort ett utmärkt arbete i Afghanistan genom att ställa en trupp till förfogande i Mazar-e Sharif som en del av ISAF-operationen. Föredömligt och med egna förluster har man stött den afghanska nationella armén och den afghanska polisen samt tillfört rådgivare.

Det svenska kriget mot talibaner har förts med syftet att hjälpa landets befolkning och att skapa demokrati. Som svenska medborgare kan vi därför känna stolthet över vårt historiska bidrag till landet.

När det gäller internationella insatser menar vi dock att Sverige med sina ytterst begränsande resurser ska prioritera FN-ledda fredsbevarande insatser. Vi har sett hur Sverige nästan helt valt bort att delta i FN-ledda fredsbevarande insatser och i stället gett företräde åt EU- och Nato-ledda insatser. Det beklagar vi. Vi ser FN som det primära samarbetsorganet för att hantera konflikter och värna fred och säkerhet.

Även om den svenska armén och övriga ISAF har utfört en föredömlig insats när det gäller Afghanistan, herr talman, anser vi dessutom att en borte gräns måste sättas för det svenska engagemanget där. Vi menar att den gränsen har passerats och att det nu är de afghanska folkens skyldighet att själva ta hand om sin säkerhet tillsammans med andra regionala aktörer och sätta sig till motvärn mot talibanerna.

Det är klart att i den bästa av världar skulle Sverige kunna bidra överallt för att vara med och skapa fred och stabilitet, men vi har tyvärr begränsade resurser.

Efter många år av politisk misskötsel av vår egen försvarsmakt, då man prioriterade bort vårt eget existensförsvar till förmån för internationella insatser i fjärran land, anser vi att vår primära målsättning nu måste vara att bygga upp ett sådant försvar som är kapabelt att möta framtida hot här i vårt närområde.

Vi menar att ju längre vi stannar kvar i Afghanistan, desto mer riskerar vi att dras in i ett utdraget inbördeskrig som kan komma att vara i decennier och kosta det svenska försvaret åtskilliga medel som i stället skulle kunna användas till en uppbyggnad av försvaret i Sverige.

Med anledning av detta yrkar vi avslag på propositionen och bifall till reservation 1.

Anf. 147 STIG HENRIKSSON (V):

Herr talman! Sverige bör inte delta i Natos fortsättningskrig i Afghanistan. Därför bör propositionen avslås.

Eftersom såväl Vänsterpartiets som Sverigedemokraternas företrädare i utskottet yrkar avslag på propositionen måste vi ha en gemensam reservation om detta. Jag vill dock understryka att våra partier skiljer sig åt i grunden vad gäller synen på Sveriges engagemang för Afghanistan.

Vänsterpartiets politik för Afghanistan grundar sig på solidaritet med det afghanska folket. Vi vill att Sverige ska vara en närvarande och aktiv aktör i landet. Men det bör ske genom ett omfattande bistånd och politiska insatser för fred, demokrati och kvinnors rättigheter – inte genom militär närvaro.

Vår solidaritet med Afghanistan visar vi också i vårt partis engagemang för en human flyktingpolitik och möjligheter till lagliga vägar för asylsökande. Vi har vid åtskilliga tillfällen kritiserat avvísningar till just Afghanistan. Vi avvisar också det återtagandeavtal Sverige tecknat med Afghanistan som gör det lättare att deportera unga afghanska medborgare och som också öppnar för att deportera barn. Det är barn och ungdomar som i vissa fall aldrig har varit i Afghanistan utan vuxit upp i Pakistan eller Iran. Jag tror att när vi med eftertankens kränka blekhet gör en summering kommer det att ses som ett skammens beslut, som Sverige verkställer just som jag står här i talarstolen. Således yrkar jag bifall till reservation 1.

Sveriges deltagande i ISAF är en av de mest omfattande internationella insatser som vårt land genomfört. Det har varit en kostsam insats, både i pengar och i människoliv. Totalkostnaden för den svenska insatsen är okänd, men bara redovisade direkta kostnader uppgår till minst 10 miljarder kronor.

Vänsterpartiet har vid flera tillfällen framfört kravet att det genomförs en oberoende utvärdering av det svenska deltagandet i ISAF och att en sådan utvärdering eller vitbok bland annat ska inkludera företrädare för såväl det svenska som det afghanska civilsamhället.

Regeringen beslutade också den 9 juli 2015 att tillsätta en utredning för att utvärdera den samlade svenska insatsen i Afghanistan 2002–2014. Vänsterpartiet ställer sig väldigt tveksamt till upplägget för den utvärderingen. Regeringen har utsett en av de politiker som själv var ytterst ansvarig för den militära insatsen i Afghanistan att ensam leda utvärderingen. Vi har svårt att se hur det skulle kunna ses som en oberoende och trovärdig utvärdering.

Utredningen skulle såvitt jag begripit ha varit klar den 30 november detta år, men så är tydligen inte fallet. Kanske beror svårigheterna att leverera på omöjligheten i upplägget.

I flera andra länder som deltagit i ISAF har man valt att gå en annan väg och tillsatt verkligt oberoende utvärderingar: i Norge, Danmark och Nederländerna.

En vitbok om den svenska militära närvaron i Afghanistan skulle i stället vara ett sätt att öppet redovisa och utvärdera den militära insatsen såväl som Sveriges stöd till polisutbildning, utvecklingsbistånd och politiskt och diplomatiskt arbete. I synnerhet är det viktigt att utvärdera hur Sveriges olika insatser samverkat med varandra, det som genom åren kallats civil–militär samverkan. Vi anser alltså att en oberoende kommission bör tillsättas med uppdrag att ta fram en vitbok.

Sverige skulle kunna bli en central aktör för fred, demokrati och jämställdhet i Afghanistan. Men det förutsätter att fokus flyttas från militära till civila och politiska insatser. Vi välkomnar att Sverige lovat mer än 8 miljarder kronor i bistånd till Afghanistan fram till 2024.

Afghanistan behöver en inkluderande freds- och försoningsprocess. Framför allt kanske det är viktigt att Afghanistans kvinnor inkluderas i den. Det finns sedan juni 2015 en nationell afghansk handlingsplan som syftar till att genomföra FN-resolution 1325. Det är centralt för att bygga ett demokratiskt och fredligt Afghanistan.

Vänsterpartiet anser att regeringen bör ta fram en nationell handlingsplan för hur Sverige kan stödja arbetet med att genomföra FN-resolution 1325 i Afghanistan, i syfte att stärka Afghanistans kvinnor och garantera att de får ett ökat inflytande i fredsprocessen.

Vad vi sammanfattningsvis vill se, herr talman, är alltså ett slut på deltagandet i krigandet, utvärdering i form av en vitbok och en satsning på den mödosamma processen mot fred och försoning.

Anf. 148 KALLE OLSSON (S):

Herr talman! Jag vill kort redogöra för ramarna för Resolute Support Mission och den svenska insatsen. Styrkebidraget ska bestå av högst 50 personer. I dag uppgår styrkan till omkring 30 personer, varav huvuddelen är stationerade i norra Afghanistan, medan en mindre grupp finns i Kabul.

Styrkebidraget har i sig inte stridande uppgifter, utan dess våldsanvändning är begränsad till behovet av egenskydd. Om situationen skulle kräva det ska möjlighet finnas att tillföra en tillfällig förstärknings- och evakueringsstyrka på högst 150 personer.

Herr talman! Detta är tredje gången vi debatterar den mer begränsade RSM-insatsen, men som många vet går Sveriges militära engagemang i Afghanistan längre tillbaka än så. Vid den högtidliga överlämningen i Mazar-e Sharif i början av december övergick ansvaret från fortsättningsstyrka 31 till avlösningsstyrkan, FS32. Det handlar alltså om en 15 år lång historia.

Målet för RSM är att genom stöd och rådgivning bidra till en stegvis konsolidering av de afghanska säkerhetsstyrkornas förmåga att självständigt hantera säkerheten i landet. Konkreta exempel på vad svensk personal bidrar med är rådgivning inför planering av operationer och övningar, examinationer av nyutbildad personal med mera.

Det är ingen hemlighet att 2016 liksom 2015 har präglats av en fortsatt negativ utveckling för säkerhetsläget. Det innebär bland annat att den tidigare inriktningen mot en övergång till ett slags fas två och en mer Kabulcentrerad närvaro inte längre är aktuell.

Visst kan man känna: Ska det aldrig vända? Ska det aldrig bli bättre? Det känns tröstlöst ibland. Samtidigt är det viktigt att påpeka att det också skett framsteg i Afghanistan. Av de nästan 10 miljoner barn som i dag går i skolan är ungefär hälften flickor, vilket är en närmast 100-procentig ökning jämfört med när talibanregimen störtades 2001.

Det är också så att den afghanska regeringen efterfrågar det internationella samfundets fortsatta stöd. Det är alltså deras bedömning av behovet av ytterligare utbildnings- och rådgivningsinsatser som ligger till grund för detta beslut.

Man kanske också kan fråga sig vad alternativet är. Att lämna Afghanistan åt sitt öde ser inte vi som ett alternativ. Att afghansk polis och militär kan upprätthålla lag och ordning är ett grundläggande krav för att det över huvud taget ska finnas förutsättningar för att bygga fungerande samhällsstrukturer och säkra en fredlig utveckling.

Jag vill citera överste Håkan Adén i samband med överlämningen häromveckan i Mazar-e Sharif: ”Tillsammans utgör vi ett lag med en gemensam uppgift att lösa, ytterst för att förbättra afghanernas vardag och deras framtid i fred och i säkerhet.”

Man ska komma ihåg, tror jag, att när vi talar om terrorism är det inte medborgare i vår del av världen som är värst utsatta, utan det är framför allt civila i länder som Syrien, Pakistan och Afghanistan, som varje dag tvingas leva i våldets och terrorns skugga.

Samtidigt måste vi naturligtvis se att det inte finns någon renodlad militär lösning för att säkerställa ett långsiktigt stabilt Afghanistan. Det krävs också en hållbar utveckling när det gäller samhällsstyrning, mänskliga rättigheter och en fungerande rättsstat.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Prot. 2016/17:45
13 december

*Fortsatt svenskt
deltagande i Natos
utbildnings- och
rådgivningsinsats
Resolute Support
Mission i Afghanistan*

Anf. 149 LENA ASPLUND (M):

Herr talman! Senast när vi debatterade Afghanistan stod jag här och talade om människor som jag träffat i Afghanistan, speciellt kvinnor, som tyckt att det var viktigt och kände att man ville ha en framtid. Men jag känner att det bara blir värre och värre, och jag känner mig rätt otrygg i det. Därför är min vädjan: Glöm inte bort Afghanistan! Det finns så många länder i världen, men glöm inte bort Afghanistan.

I Afghanistan blir de civila offren allt fler. Enligt FN ökade antalet civila offer för kriget med 4 procent under 2015. Minst 3 545 civilpersoner dödades, och 7 454 skadades. Ökningen berodde givetvis främst på fler strider eller attacker i befolkade områden.

Av dessa är fler barn krigsoffer. FN hävdar att under de tre första månaderna dödades 161 barn och 449 skadades, vilket är 29 procent fler än första kvartalet 2015.

Även allt fler soldater dödas. Den afghanska försvarsmaktens förluster ökade kraftigt under 2016. Från årsskiftet till mitten av augusti i år dödades 5 523 soldater. Det är flera hundra fler än antalet under 2015, som då betraktades som en katastrofal siffra. Under samma period sårades ytterligare 10 000 soldater.

Herr talman! Jag ska ta några exempel på vad som har hänt under 2016 i Afghanistan:

20 januari: Sju anställda vid den privata tv-kanalen Tolo dödas i ett självmordsattentat i Kabul. Talibanerna tar på sig dådet och säger att det är en hämnd för tv-stationens propaganda.

19 april: 64 människor dödas och 347 skadas vid ett självmordsattentat och därpå följande skottlossning i centrala Kabul. Talibanerna tar på sig attacken, som är den blodigaste sedan 2011.

30 juni: 30 människor dödas och 58 såras när två självmordsbombare attackerar en busskolonn med poliskadetter i Kabuls västra utkanter. Talibanerna tar på sig dådet.

23 juli: Massaker på demonstrerande shiamuslimer. Upp till 80 människor dödas och 230 skadas i en självmordsattack, även den i Kabul. De flesta offren är shiamuslimer.

Början av september: Tre terrorattacker inom ett dygn. Minst 48 människor dödas och över 100 skadas när tre sprängattentat genomförs i Kabul på mindre än ett dygn.

11 oktober: Minst 18 människor dödas när några män öppnar eld inne i en shiitisk moské i Kabul under firandet av den viktiga helgen ashura. Ett femtiotal människor såras i attacken. Islamiska staten säger sig ha utfört det hela.

10 november: Minst sex människor dödas och över 120 skadas när talibaner attackerar Tysklands konsulat i Mazar-e Sharif. En lastbil full med sprängämnen förstör muren runt byggnaden, varefter en eldstrid utbryter inne på området. Explosionen är så kraftig att kringliggande byggnader delvis raseras och fönsterrutor krossas flera kilometer bort. Detta blir en liten notis i svenska tidningar, för det var inga tyskar utan lokalanställda som drabbades. Men det var människor, afghaner, som jobbade där.

12 november: Självmordsdåd på amerikansk flygbas. Fyra amerikaner dödas och 16 amerikaner samt en polack skadas vid ett självmordsattentat inne på flygbasen Bagram norr om Kabul.

21 november: Attack mot en shiamoské. Minst 30 människor dödas och tiotals skadas när en självmordsbombare angriper en shiamuslimsk moské i Kabul. Moskén var full av bedjande som deltog i en viktig högtid.

Detta är de siffror jag har fram till slutet av november. För mig som stor och varm vän av Afghanistan är det därför viktigt att vi bidrar att hjälpa till och utbilda. Därför anser jag att både Sverigedemokraternas och Vänsterpartiets förhållningssätt är beklagliga, även om de har olika utgångspunkt.

Jag tycker inte heller att man ska lösa konflikter med våld, men vi ser ju hur det ser ut. På något sätt måste vi hjälpa den afghanska armén att förhålla sig till det här, för läget blir bara värre och värre. För alla män, kvinnor och barn i Afghanistan är det viktigt att vi får lugn och ro. Då är det viktigt att den afghanska armén kan klara av detta.

Därför vill jag yrka bifall till utskottets förslag. Jag vill också passa på att önska en lugn och god jul och ett gott nytt och lugnare år till alla våra svenska soldater i utlandstjänst. Tack för vad ni gör!
(Applåder)

Anf. 150 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP):

Herr talman! Det afghanska folket har under decennier av krig fått utstå stora umbäranden. Trots en stor internationell militär närvaro med som mest över 100 000 soldater på plats för att garantera säkerheten i landet är Afghanistan fortfarande ett mycket farligt land att leva i. Det är också ett av världens allra fattigaste länder.

Det har nu gått ungefär 15 år sedan talibanregimen störtades hösten 2001 och ersattes av en interimregering. Men det blev ganska snart tydligt att någon militär lösning på konflikten inte fanns. Det var en insikt som senare delades av både FN och USA.

Mot den bakgrunden krävde Miljöpartiet år 2010 en tydlig exitstrategi för Afghanistan. Det var en strategi som också blev verklighet 2014 i och med ISAF:s tillbakadragande och infasningen av RSM, som vi diskuterar en förlängning av här i dag.

Tyvärr kan vi konstatera att utvecklingen på marken i Afghanistan inte har gått i den riktning vi hade velat och som landet och dess befolkning behöver. Den väpnade konflikten har förvärrats det senaste året. Konflikten mellan regeringen i Kabul och det väpnade motståndet, inklusive talibanerna, pågår fortfarande. Attentat och våldsdåd är en del av vardagen.

Att situationen är allvarlig råder det inget tvivel om. Den är också ett allvarligt hinder för Afghanistans utveckling. Vid sidan om den varaktiga fattigdomen är korrruptionen och laglösheten också utbredd. Samtidigt har landet en stor utmaning på jämställdhetsområdet. Det är lång väg kvar till ett jämställt deltagande i samhällslivet och i hemmet.

Herr talman! En negativ utveckling i Afghanistan får konsekvenser för säkerheten såväl i regionen som globalt. Det innebär allvarliga påfrestningar för de hårt prövade människorna i Afghanistan. Därför är det så viktigt att det internationella samfundet, inklusive Sverige, fortsätter stödja och bistå den afghanska regeringen. Vi kan inte överge landet nu, i det här sköra läget, som vissa önskar. Det skulle motverka stabilisering och en fredlig utveckling.

Miljöpartiet och regeringen anser att vi ska fortsätta ge stöd och råd så att landets säkerhetsstyrkor stärker sin förmåga, så att de på sikt själva kan ta över ansvaret för sin säkerhet. Det är en välgärning och ett uttryck för solidaritet som vi som land ska vara stolta över.

Vi behöver ett långsiktigt stöd som är politiskt, diplomatiskt, humanitärt, militärt och inriktat på utvecklingssamarbete. Vid sidan av RSM vill jag lyfta fram det bistånd som Sverige ger. Sveriges engagemang i Afghanistan handlar ju inte enbart eller främst om en militär insats. Afghanistan är faktiskt en av de största mottagarna av svenskt bistånd. En betydande del fokuserar på de mest utsatta, det vill säga kvinnor och barn. Utöver det humanitära stödet har biståndet inriktats på utbildning, mänskliga rättigheter och jämställdhet.

Herr talman! Det sägs ibland att detta bistånd inte gjort någon skillnad, att afghanerna inte har fått det bättre och att fattigdomen inte har minskat. Men det stämmer inte när vi talar om utveckling i det breda perspektivet, vilket är alldeles nödvändigt.

Tyvärr har det funnits en tendens i kölvattnet av den stora utvärdering som kom för något år sedan, finansierad av Sida, att enbart fokusera på pengar och inkomst när det gäller fattigdomen i Afghanistan. Inkomst är självklart grundläggande, men som vi alla vet är fattigdom mycket mer än så. Det handlar om kontroll över det egna livet, tillgång till sjukvård och utbildning, möjlighet att utöva sina rättigheter och planera för framtiden. Med dessa mått mätt har Afghanistan faktiskt kommit en bit på väg de senaste 13 åren. Till exempel går i dag miljontals fler barn i skolan, och miljontals fler av dem är flickor. Det är en rejäl förbättring från 2001, då bara 1 miljon barn gick i skolan, av vilka endast 5 000 var flickor.

I dag är också kvinnornas situation långt bättre än för 15 år sedan, enligt Afghanistans oberoende människorättskommission, även om vi har en lång väg att vandra. I dag når hälsovården ut till fler, mödra- och spädbarnsdödligheten minskar och stora och nödvändiga infrastruktursatsningar har gjorts. Detta är stora framgångar som är värda uppmärksamhet, och det är av dessa skäl vi ska fortsätta vårt engagemang i Afghanistan. För det är min tro att vi steg för steg faktiskt kan främja fred, jämställdhet och utveckling i Afghanistan.

Med ett omfattande engagemang kommer självklart också ansvar och en skyldighet att säkerställa insatsers effektivitet och måluppfyllelse. Därför ser jag fram emot den utredning som regeringen har tillsatt för att utvärdera den samlade svenska insatsen i Afghanistan 2002–2014. Jag hoppas att den kommer att ge oss vägledning för hur vi kan gå vidare med detta viktiga arbete.

Herr talman! Till sist vill jag lyfta fram FN:s resolution 1325, som syftar till konkreta åtgärder för kvinnor och flickor i konflikt. Att kunna delta på lika villkor som medborgare i ett samhälle är en fråga om demokrati och mänskliga rättigheter. Om hälften av befolkningen inte deltar har vi inte demokrati, och då lever vi inte upp till de mänskliga rättigheterna. Och vi vet hur viktig jämställdhet är för att skapa utveckling.

Resurser måste satsas på de behov av skydd och stöd som kvinnor och flickor har under en konflikt, då kvinnorna ofta tvingas ta över männens arbetsuppgifter, och efter en konflikt, då det civila samhället måste byggas upp igen. Kvinnors avgörande uppgifter och roll i fredsprocess och kris- hantering kan inte nog understrykas. Det är därför viktigt att Sverige agerar

för att förbättra arbetet med resolution 1325 liksom med FN:s resolution 1820 om sexuellt våld i konflikter.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 151 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tycker att det som påpekas här är viktigt: att många fler barn går i skolan och att det finns en del civila framsteg, så att säga. Men att koppla det till den militära insatsen tycker jag leder tanken lite fel. Man kan säga att det många gånger är just de civila organisationerna som har åstadkommit de stora framgångarna på den civila sidan. Det är Svenska Afghanistankommittén som ligger bakom det här med att läsa och att vårda sjuka, inte militären. Svenska Afghanistankommittén, som borde vara en ganska stor auktoritet på området, vill se ett slut på den militära interventionen i Afghanistan. De anser att den försvårar och riskerar deras arbete.

Jag skulle kunna stå här och räkna upp namn, men jag ska inte göra det. Jag tänker på de människor som dödades när ett sjukhus som tillhörde Läkare Utan Gränser bombades i Kunduz i Afghanistan. Nato säger att man i ett flyganfall genomfört av USA kan ha träffat sjukhuset, och det var ju trist.

Om man ska bedöma den militära insatsen måste det vara kopplat till säkerhetsläget. Det är ingen hemlighet att säkerhetsläget nu i princip är sämre än någonsin. Efter alla dessa år av krigande är säkerhetsläget för människorna i Afghanistan sämre än någonsin. Det är det som den militära interventionen ska mäta sig mot.

Sedan är detta inte så konstigt. I det amerikanska uppdraget ingår det nämligen inte att bygga någon stat. Det sa Richard Holbrooke när han var USA:s speciella representant för Afghanistan och Pakistan: Att omvandla det afghanska samhället är inte vårt uppdrag. Flickors skolgång kan vara en viktig fråga på många håll. Vi är i Afghanistan utifrån våra egna nationella säkerhetsintressen.

Anf. 152 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik:

Herr talman! Om Stig Henriksson hade lyssnat tillräckligt noga tror jag att han hade hört att jag inte på något vis sa att den militära insatsen per se ledde till att flickor går i skolan. Jag pratade om det stora paket som Sverige har i sitt samarbete med Afghanistan och dess befolkning och civila samhälle. Där har såklart Afghanistankommittén spelat, och spelar, en oerhörd stor och viktig roll.

Dock anser jag och Miljöpartiet att det vore oansvarigt att nu dra sig ur Afghanistan, som Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna anser att man ska göra. Om man inte kan bibehålla en säkerhet har man inte heller möjligheten att låta landet utvecklas i den takt som behövs. Därför är det viktigt att vi ger möjligheten att bygga upp säkerhetskompetensen, så att man kan ta över det ansvaret. Än så länge kan man inte det. Precis som Stig Henriksson säger är det säkerhetssituationen som gör att vi har militär där – självklart. Men varför väljer ni, Stig Henriksson, att dra er ur i det allvarliga läge som råder?

Prot. 2016/17:45

13 december

*Fortsatt svenskt
deltagande i Natos
utbildnings- och
rådgivningsinsats
Resolute Support
Mission i Afghanistan*

Anf. 153 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Herr talman! Jo, jag försökte verkligen lyssna på Pernilla Stålhammar, för jag tycker att hon ofta gör väldigt intressanta inlägg som bryter av lite grann mot traditionen, så att säga, i kammaren. Men det är ändå Sveriges militära närvaro i Afghanistan vi diskuterar. När man då tar fram som ett argument att fler barn går i skola etcetera är det ganska lätt att säga att det skulle kunna finnas en koppling där.

Däremot har kopplingen mellan utländsk militär i Afghanistan och det civila hjälparbetet inget stöd hos Svenska Afghanistankommittén – inget stöd. De betonar i stället nödvändigheten av att inte på något sätt förknippas med de styrkorna. Det riskerar nämligen ytterst deras liv. Vill man stödja till exempel Svenska Afghanistankommitténs arbete ska man säga nej till den militära insatsen, som Vänsterpartiet gör.

Återigen ska jag säga något om det statsbyggande vi pratar om – vi är bara en liten del av det som egentligen är USA:s stora insats. Vad säger till exempel Barnett Rubin, som är rådgivare till USA:s administration, särskilt när det gäller afghanska frågor? Han säger så här: Jag hoppas att jag inte kommer att göra er besvikna, men de verkliga målen i Afghanistan är inte en insats för statsbyggnad och utveckling.

Detta kommer igen gång på gång, men vi låtsas som att det inte är så. Jag kan inte förstå hur man kan fortsätta med den charaden. Varför inte säga som det är? Det finns inga sådana mål hos USA – det är USA som överlägset leder denna koalition. Målet är USA:s egen säkerhet. Det säger man i klartext. Det måste vi väl tro på.

Anf. 154 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik:

Herr talman! Jag kan bara gå tillbaka till vad vårt mål är. Det är att hjälpa den afghanska befolkningen. Då behöver man jobba på många olika plan med det paket som jag nämner. Där är biståndet väldigt viktigt. Därför vill jag förtydliga att det går framåt även civilt, så att säga. Biståndet som vi har i Afghanistan leder framåt. Vi ser en utveckling.

Med detta sagt anser vi fortfarande att vi behöver ha den militära insatsen i Afghanistan för att fortsätta arbetet. Sedan handlar det om att bygga upp ett land, att bygga upp förvaltningen och att bygga upp de strukturer som gör att ett land kan få tillbaka en stabilitet.

Anf. 155 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Herr talman! Svensk säkerhet hör samman med hur man bygger säkerhet i andra länder runt om i världen. Insikten om vad som sker i världen just i dag visar att vi måste hjälpas åt och fortsätta att hjälpas åt och bidra med insatser för både fred och säkerhet.

Som vi har hört tidigare har den väpnade konflikten i Afghanistan förvärrats i omfattning och intensitet under det senaste året. Konflikten är ett allvarligt hot mot landets utveckling. Säkerhetsläget i landet och i regionen har försämrats. Det påverkar oss och övriga världen.

Utvecklingen skiljer sig åt mellan de olika provinserna i landet. Sedan tillbakadragandet av de internationella styrkorna har säkerheten i Afghanistan blivit sämre. Det väpnade motståndet från framför allt talibanrörelsen har gått över från gerillakrigföring till konventionellt krig, med markstrider för att erövra territorium. Talibanrörelsen bedöms i dag vara starkare än tidigare, trots inre splittring och ledarskapsbyte.

Det försämrade säkerhetsläget har medfört att antalet civila offer har ökat under det första halvåret 2016, jämfört med 2015. I princip berörs landets alla 34 provinser av konflikterna. Det varierar givetvis i omfattning mellan olika provinser. Men situationen är långt ifrån stabil, och kontrollen över många regioner varierar från tid till tid. Fram till i maj hade den afghanska regeringen förlorat kontrollen över ytterligare 5 procent av landets distrikt, från 70,5 procent till 65,6 procent.

I provinsen Helmand vill talibanrörelsen ha sitt ledarskap. Där är situationen särskilt allvarlig. Talibanerna kontrollerade i oktober 6 av Helmands 14 distrikt. Man genomför åtskilliga attacker mot distriktscentrum, afghanska styrkor och vägar.

I juni kom en rapport om att fler än 50 av Afghanistans ca 400 distrikt stod under allvarliga säkerhetshot och att 9 av dem låg bortom den afghanska regeringens kontroll.

Sverige har fortsatt ett stort ansvar att tillsammans med andra länder delta och hjälpa till med att bygga säkerhet i Afghanistan.

Det försämrade säkerhetsläget innebär betydande påfrestningar för de nationella säkerhetsstyrkorna, och regeringsstyrkornas förmåga att hantera säkerheten i landet varierar. Den negativa utvecklingen motiverar fortsatt internationell militär utbildning och rådgivning till de afghanska säkerhetsstyrkorna. Och Afghanistans regering efterfrågar fortsatt hjälp och stöd.

Sverige behöver fortsätta ge långsiktigt bistånd till den afghanska regeringen. Landet behöver utveckling, stabilitet och ett säkert samhälle. Det är också viktigt att vi ställer krav på den afghanska staten. Man ska dels komma till rätta med korruptionen, dels säkerställa att civilsamhället fungerar med polis och rättsväsen och dels se till att det blir ordning och reda och struktur i samhällsfunktionerna.

Uppdraget vilar på folkrättslig grund och omfattar en icke stridande insats för utbildning, rådgivning och stöd till de afghanska säkerhetsstyrkorna. Vi har ett brett långsiktigt åtagande i Afghanistan, och vi kan inte lämna Afghanistan under rådande kritiska läge. Centerpartiet är berett att fortsätta medverka till och fatta beslut om ytterligare insatser i Afghanistan.

Syftet med den här insatsen är att bidra till och bistå de afghanska säkerhetsstyrkornas förmåga att självständigt hantera säkerheten i landet och nå långsiktig stabilitet.

Det är viktigt att svenska internationella insatser utvärderas och analyseras löpande. Det förutsätter också konkreta och uppföljningsbara mål. Målen som presenterats för insatsen 2017 kunde vara mer konkreta och ytterligare uppföljningsbara. Det är därför önskvärt att regeringen inför kommande eventuella ytterligare förlängningar presenterar tydligare nationella mål som går att följa upp. Det är grundläggande att målen ska kunna följas upp och att man kan utvärdera den svenska insatsen.

Fru talman! När riksdagen nu bemyndigar regeringen att sända en svensk väpnad trupp till annat land innebär det en betydande insats och betydande ansvar. Det här är ett riskfyllt uppdrag, en mission där svensk personal kan utsättas för väpnat våld. Jag vill med stor ödmjukhet rikta ett varmt tack till vår utsända personal som representerar Sverige i Afghanistan och genomför detta viktiga uppdrag.

Prot. 2016/17:45
13 december

*Fortsatt svenskt
deltagande i Natos
utbildnings- och
rådgivningsinsats
Resolute Support
Mission i Afghanistan*

Anf. 156 ALLAN WIDMAN (L):

Fru talman! Man får väl, snart 15 år efter att den globala insatsen i Afghanistan tog sin början, konstatera att resultatet väl inte har blivit det vi hoppades. I min värld är detta dock inte primärt något militärt misslyckande. Att ISAF för omkring tio år sedan fanns med över 100 000 utländska soldater i Afghanistan skapade förutsättningar för en uppbyggnad av landet som kommer att lämna varaktiga positiva resultat.

Pernilla Stålhammar har redan tidigare nämnt att miljoner flickor har fått gå i skolan. De flickorna hade aldrig fått gå i skolan om talibanerna hade styrt i Afghanistan under dessa år, Stig Henriksson. Den militära närvaron var alltså absolut nödvändig.

Däremot var det i mina ögon ett stort politiskt misslyckande. Det var bland annat alldeles för lite bistånd. Jag vill minnas att för varje krona som satsades på bistånd för tio år sedan satsades 6–7 kronor på den militära insatsen.

Man lyckades inte heller samla de regionala stormakterna som var stakeholders i Afghanistan. Jag tänker på Indien, Pakistan, Iran, Kina med flera. En nödvändig förutsättning för att man skulle hitta en fredlig lösning var att de länderna satt med vid bordet och att man samagerade med dem och hittade en gemensam agenda. Detta underlät man. Det tog sju åtta år innan USA utsåg ett gemensamt sändebud enbart för Pakistan och Afghanistan. Det skedde för lite på den punkten.

Jag tillhör också dem som tror att Afghanistan, som är ett splittrat land såväl geografiskt som etniskt och religiöst, hade mått bra av ett ganska omfattande regionalt självstyre. Men den globala insatsen pekade ut att en effektiv centralmakt i Kabul skulle styra detta mångfacetterade och omfattande land. Det föll på sin egen omöjlighet att det skulle bli bra.

När det gäller militär närvaro är den nu ungefär 10 procent av vad den var för tio år sedan. Det är självklart att säkerhetsutvecklingen med den utgångspunkten går åt fel håll. När det peakade, vid 2007 2008, var det nära 60 nationer, från världen över och från samtliga kontinenter, som deltog i insatsen. Nu är det ett knappt fyrtiotal.

Sverige skickar nu det vi kallar för FS31 till Afghanistan. FS är en förkortning för fortsättningsstyrka. Vi liberaler menar att vi nog måste börja diskutera vilken fortsättning det är som vi skickar soldaterna för. Vi behöver nationella, konkreta, utvärderingsbara mål för insatsen. Hur solidarisk man är kan man inte fortsätta förnya en insats i det evinnerliga. Man måste skapa en bild av vart man är på väg, vilka kriterier som gäller för en så kallad exit och så vidare.

Många har lämnat. Liberalerna vill inte att vi ska lämna. Men vi vill att det ska finnas utvärderingsbara mål.

Fru talman! Jag är djupt tacksam att Liberalernas motion i denna del har vunnit utskottets stöd och bifall.

Anf. 157 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Fru talman! Det var kloka reflektioner Allan Widman kom med vad gäller möjligheten för en militär insats att kunna lyckas, om man med lyckas inte bara menar att vinna kriget utan framför allt att vinna freden. Det är ju vad det verkligen handlar om. Det hedrar honom mycket.

Jag ska inte gå in på alla årens historia. Men det viktiga är att vi nu står där vi står. Vi vet också att Svenska Afghanistankommittén, som rimligen är auktoritet på området och på hur civila insatser ska kunna bära god frukt, inte anser att militär närvaro underlättar deras arbete – i det läge som är sedan ett antal år tillbaka.

Precis som Allan Widman säger går säkerheten åt fel håll. Den är kanske sämre än den varit sedan den militära invasionen började. Koalitionen decimeras i ganska rask takt. Det har gått nästan 15 år, och vi har återigen ett sämre säkerhetsläge. Då kan inte svaret vara mer av samma.

Allan Widman gör korrekta iakttagelser, inklusive det stora behovet av att utvärdera allt vi gör. Men inte minst när vi talar om att riskera svenska mäns och kvinnors liv och lemmar i sådana här operationer ska det finnas tydliga målsättningar, och man ska göra oberoende utvärderingar. Jag vill trycka extra på det där med oberoende.

Min fråga kvarstår: Hur kan Allan Widman efter dessa goda iakttagelser och reflektioner komma fram till att det bästa vi kan göra är att fortsätta med det som hittills inte har lyckats?

Anf. 158 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Fru talman! Stig Henriksson sa i sitt anförande att vi ska sluta med krigandet i Afghanistan. För dem som lyssnar på debatten vill jag då understryka att Sverige inte för något krig i Afghanistan. Vi utbildar de säkerhetsstyrkor som finns i Afghanistan, så att de ska kunna försvara sitt land – inte bara mot talibaner utan numera dessvärre också mot Daish som har etablerat sig i landet.

Det är väl ändå en rimlig utgångspunkt, Stig Henriksson? Om till exempel Sverige anser sig ha rätten att ha ett militärt försvar mot yttre fiende – kanske inte för inre fiende eftersom vi har en polisiär myndighet som tar hand om det – har alla andra länder självklart också denna rätt. Vad skulle hända om de afghanska säkerhetsstyrkorna inte hade blivit utbildade under dessa år? Hade säkerhetssituationen då varit bättre eller sämre i Afghanistan? Det är väl en relevant fråga för Stig Henriksson att fundera över.

Sedan har jag aldrig trott på tanken att man ska ha militär personal och biståndsarbetare bredvid varandra. Jag vill minnas att det är flera tidigare generalsekreterare för Afghanistankommittén som har protesterat emot det tänket som har funnits i en del andra länder som också har varit verksamma i Afghanistan. På den punkten delar jag helt Stig Henrikssons uppfattning, att man då utsätter biståndsarbetarna för onödiga risker.

Men vi hade aldrig kunna åstadkomma det som vi ändå har åstadkommit Afghanistan, om det inte hade funnits en militär närvaro. Ska det här landet få en säker och bra framtid någon gång, fru talman, måste man ändå ha en möjlighet att själv kunna ta hand om sina hot och sina risker. Det är därför som vi bör medverka till att utbilda dem i detta.

Det är korrekt, Stig Henriksson, att jag har drivit på mycket aktivt för utvärdering av den samlade svenska insatsen i Afghanistan som har kostat över 10 miljarder kronor. Jag väntar spánt på resultatet av utredningen.

Anf. 159 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Fru talman! Vi för inte krig, men vi medverkade i ett de facto-krig då vi till och med bombade sjukhus. Det var inte vi svenskar personligen, men

Prot. 2016/17:45
13 december

*Fortsatt svenskt
deltagande i Natos
utbildnings- och
rådgivningsinsats
Resolute Support
Mission i Afghanistan*

vi medverkade i detta krig, det kommer man inte ifrån. Vi har varit med i krig för första gången på 200 år.

Det har talats en del vackert om regeringen i Afghanistan och hur väl man behöver och önskar vårt stöd. Men handen på hjärtat, regeringen i Afghanistan är genomkorrupt. I stort sett är det en stamsammansvärjning. Visst har man rätt att ha ett försvar, men om man efter 15 års tränande och efter utrustning för hur många miljarder som helst inte klarar av att ens behålla provinshuvudstäderna under kontroll och långt mindre större delen av Afghanistans territorium måste det väl ändå säga en del om hur fruktlöst detta är.

Det finns mycket annat att säga om det här. Enligt en definition av Einstein är galenskap detsamma som att göra samma sak om och om igen och förvänta sig ett annat resultat. Jag är väldigt bekymrad över att det är denna sorts galenskap som vi och de 30 nu kvarvarande länderna i koalitionen håller på med i Afghanistan.

Vi fortsätter att göra samma sak och säkerhetsläget försämras. Fler och fler människor i Afghanistan far illa. Och vad gör vi? Jo, vi träffar ett återtagandeavtal med Afghanistan om att skicka tillbaka ungdomar som aldrig har bott där. Det är en skam för Sverige, men det tillhör ett annat debattområde, så det ska jag lämna därhän.

Återigen: Vi är med i en koalition som leds av USA som inte har några som helst ambitioner på statsbyggandets område. Vi försöker att lura oss själva, om vi inte lurar andra. Som jag citerade från Richard Holbrooke och från Barnett Rubin, alltså renommerade personer i USA:s ledning, så har man inte några sådana ambitioner, så låt oss inte luras. Men vi gör tydligen det.

Anf. 160 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Fru talman! Jag tycker att Stig Henriksson nu gör det väldigt enkelt för sig. USA har, förutom att man har varit den mest tongivande och dominerande deltagaren i insatserna i Afghanistan sedan 2001, också varit det enskilda land som har gett mest bistånd till Afghanistan. Tyvärr har det varit ganska lite i förhållande till de kostnader som man har lagt ned på det militära, men USA har varit den största biståndsgivaren under många år.

Generalsekreteraren i Nato när det begav sig, Jaap de Hoop Scheffer, sa att if we don't go to Afghanistan, Afghanistan will come to us. Det var ju som att ringa in hela den säkerhetsproblematik som man då såg. Gör man inte en insats kommer detta att sprida sig till Mellanöstern och kanske så småningom till Europa. Till en del har väl det också inträffat.

Varje militär insats, fru talman, leder till misstag. Det är ofrånkomligt, det sker i alla operationsområden. Men i de fall då det begås misstag blir det utredningar, man pekar ut skyldiga människor och ställer dem inför för rätta för de misstag som de kan ha begått. Men det är en helt annan sak när talibaner använder civila, inte bara som medvetet mål för sina bomber utan också som sköldar för att skydda sina egna trupper. I min värld, fru talman, är det långt mycket värre.

Sedan sa Stig Henriksson att den korrupta regimen i Kabul – och jag kan hålla med honom – inte kommer att klara det här. Det låter nästan som att Stig Henriksson uppmanar regeringen i Kabul att kapitulera. Men, Stig Henriksson, det kommer inte att leda till en bättre säkerhetssituation. Det

kommer inte att leda till bättre förutsättningar för bistånd. Det kommer att leda åt det andra hållet.

Jag tycker att det är viktigt att vi nu stannar upp och utvärderar för att se vad den nuvarande svenska insatsen ska leda till. Vilka mål ska vi uppnå, och hur ser den fortsatta färden ut?

Anf. 161 SOFIA DAMM (KD):

Fru talman! Den utdragna väpnade konflikten i Afghanistan har förvärrats i omfattning och är det största hindret för Afghanistans utveckling. En negativ utveckling i Afghanistan får konsekvenser, inte bara för säkerheten i regionen utan även globalt.

Det försämrade säkerhetsläget i landet innebär betydande påfrestningar för de afghanska säkerhetsstyrkorna vars övergripande förmåga att hantera säkerheten i landet är högst ojämn.

Den negativa utvecklingen av säkerhetsläget i Afghanistan understryker behovet av fortsatt internationell militär utbildning av och rådgivning till de afghanska säkerhetsstyrkorna. Detta är också ett stöd som särskilt efterfrågas av Afghanistan.

Det är uppenbart att den afghanska regeringen behöver ett långsiktigt stöd i dess strävan efter ett stabilt och säkert samhälle – en förutsättning för ett långsiktigt utvecklingsamarbete.

För oss kristdemokrater är det centralt att utrikespolitiken är värdebaserad. Sverige ska stå upp för och försvara universella värden såsom mänskliga fri- och rättigheter, demokrati och rättsstatens principer för att stärka fred, frihet och utveckling, förståelse och försoning.

För oss är det viktigt att vi stöder Afghanistan med våra olika utrikespolitiska verktyg: diplomatiskt, med biståndsinsatser och militärt. Vi stöder utskottsförslaget i betänkandet och därmed ett fortsatt svenskt deltagande i Natos utbildnings- och rådgivningsinsats, RSM, till och med den 31 december 2017.

I ett särskilt yttrande har vi kristdemokrater valt att särskilt betona respekten för den internationella humanitära rätten. Vi anser att den både förtjänar att uppmärksammas och framför allt att den måste stärkas.

Då RSM är en utbildnings- och rådgivningsinsats är det av största vikt att de afghanska säkerhetsstyrkorna utbildas i internationell humanitär rätt. Likaså gäller det fortsatt utbildning i mänskliga rättigheter.

Säkerhetsstyrkornas förmåga att hantera landets säkerhet undergrävs av alla de brott som tyvärr begås. Civilbefolkningen förlorar tilltron till både regeringen och det internationella samfundets viktiga arbete när internationella humanitära lagar inte respekteras i en så svår konflikt som den i Afghanistan.

I maj i år, efter omfattande kränkningar av den humanitära rätten, antog säkerhetsrådet resolution 2286 om attacker mot hälsovård i konfliktområden. Detta är viktigt, men så länge vi inte kan se förändringar på marken i Afghanistan måste vi fortsätta kampen för att krigets lagar ska respekteras. Det är vi skyldiga civilbefolkningen i Afghanistan och de så många modiga kvinnor och män som dagligen riskerar sina liv för att landets säkerhet och utveckling ska gå åt rätt håll.

Prot. 2016/17:45

13 december

*Fortsatt svenskt
deltagande i Natos
utbildnings- och
rådgivningsinsats
Resolute Support
Mission i Afghanistan*

Anf. 162 KENNETH G FORSLUND (S):

Fru talman! Jag vill börja med att redogöra för regeringens proposition om ett svenskt deltagande i Natos utbildnings- och rådgivningsinsats, Resolute Support Mission, i Afghanistan. Regeringen och Försvarmakten har varit i det sammansatta utskottet och presenterat propositionen och svarat på frågor.

Natos utbildnings- och rådgivningsinsats, RSM, inleddes den 1 januari 2015 och syftar till att ge fortsatt stöd till de afghanska säkerhetsstyrkorna.

I den proposition som nu har lagts fram föreslår regeringen att riksdagen medger att Sverige fortsatt deltar under 2017 med en väpnad styrka om högst 50 personer på plats i Afghanistan. Detta innebär en oförändrad numerär jämfört med 2016, och styrkan ska även fortsättningsvis kunna förstärkas tillfälligt med högst 150 personer för att vid behov undsätta bidraget, det vill säga att kunna evakuera det.

Tyvärr kan vi konstatera att det över tid har skett en gradvis försämring av säkerhetsläget i Afghanistan. Dock delar jag inte den syn som Stig Henriksson ger uttryck för återkommande här i debatten, att det skulle vara värre än någonsin tidigare. Men det är inte minst oroande med det ökade antalet civila offer.

Mot bakgrund av detta gör Sverige samma bedömning som Nato, att det är det svåra säkerhetsläget som innebär ett behov av en fortsatt militär närvaro och av stöd i form av utbildning och rådgivning till de afghanska säkerhetsstyrkorna i linje med RSM:s icke stridande mandat. Jag vill verkligen understryka detta: icke stridande mandat. Man kan annars få en annan uppfattning när man lyssnar på vissa debattinlägg.

Den afghanska regeringen har också tydligt efterfrågat ett fortsatt stöd på nuvarande nivå. Som svar på denna efterfrågan har Sverige valt att fortsätta att delta i detta, och utifrån de bedömningar som har gjorts avseende förhållandena på plats, på marken, föreslås därför att bidraget fortsätter i nuvarande omfattning under 2017.

Den försämrade säkerhetssituationen gör att Sverige tillsammans med övriga i RSM-kretsen diskuterar insatsens fortsatta strategi. Sverige underströk vid det möte i Bryssel som hölls för några veckor sedan vikten av en bred ansats för att skapa en långsiktigt hållbar säkerhetssituation genom en politisk lösning. Detta arbete kommer att fortgå under våren.

Fru talman! Det är också viktigt att vi fortsätter att arbeta för en civilt ledd insats i framtiden. Tiden är ännu inte mogen för detta, och förhållandena på marken måste avgöra när vi kan inleda övergången till denna fas. Vi måste dock fortsätta att jobba vidare och förbereda oss för hur vi bäst ska kunna hantera övergången till den civilledda insatsen.

Afghanistan har varit drabbat av en väpnad konflikt i närmare fyra decennier. Det är av avgörande vikt att få igång en verklig fredsprocess. Grannländerna och den bredare regionens stöd spelar en central roll i att bygga en fredsprocess. En långsiktigt hållbar utveckling kan endast nås genom en politisk lösning på konflikten. Detta visar även på vikten av att det internationella samfundets insatser kompletterar varandra. Den afghanska regeringen måste också själv bidra med egna insatser. Politiska och ekonomiska reformer måste gå hand i hand för att kunna bygga säkerhet i Afghanistan.

Fru talman! Utmaningarna är många, och den afghanska regeringen måste som nämnts tidigare ta sitt ansvar för att föra landet i rätt riktning. Samtidigt är Sveriges och det internationella samfundets stöd en förutsättning för att Afghanistan ska göra fortsatta framsteg på vägen mot fred och demokrati. Vi måste arbeta brett och långsiktigt i Afghanistan med politiska insatser, insatser på biståndsområdet och militära bidrag.

Under året har det internationella samfundet återigen bekräftat sitt långsiktiga stöd till Afghanistan dels i samband med Natotoppmötet i Warszawa i juli, dels vid givarkonferensen i Bryssel i början av oktober. Brysselkonferensen utmynnade i åtaganden om fortsatt internationellt stöd för Afghanistan fram till år 2020 på sammanlagt 15,2 miljarder US-dollar. Sverige aviserade redan 2012 ett bidrag på ca 8 miljarder kronor under perioden 2015–2024.

Det internationella samfundets utfästelser är en bekräftelse på att Afghanistan under ledning av den två år gamla samlingsregeringen är på rätt väg och att fokus nu måste vara på att genomföra de ambitiösa politiska och ekonomiska reformer som har lagts fast. Den afghanska regeringen är under fortsatt stor politisk press mot bakgrund av det svåra säkerhetsläget och den ekonomiska situationen i landet. Samlingsregeringen är i vissa avseende dessutom alltför hämmad av interna meningsskiljaktigheter.

Till den försämrade säkerhetssituationen och utmaningarna för det humanitära arbetet läggs alltså även en politisk osäkerhet som bidrar till låga investeringsnivåer och ett utflöde av kapital ur landet. Dessutom är situationen i Afghanistan för mänskliga rättigheter generellt sett mycket bekymmersam. Det gäller särskilt kvinnors och flickors rättigheter.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag peka på att viktiga framsteg har gjorts i Afghanistan under de senaste 15 åren. Det finns en reformagenda. Vi ser att åtgärder mot korruptionen vidtas, och allt vårt arbete för lika rättigheter för kvinnor och flickor har börjat ge resultat även om mycket arbete återstår.

Härmed vill jag yrka bifall till det sammansatta utrikes- och försvarsutskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 163 MARIA ANDERSSON WILLNER (S):

Fru talman! Vi måste stötta och finnas till för Afghanistan i det långsiktiga arbetet för ett stabilt och säkert land. Det internationella samfundet med FN i spetsen måste göra detta, och vår uppfattning är att Sverige också måste göra det. Ett stabilt och säkert Afghanistan är en förutsättning för att utvecklingen i landet ska kunna vändas till något positivt.

De utdragna väpnade konflikterna i Afghanistan har förvärrats i omfattning och intensitet det senaste året och utgör det största hindret för landets utveckling. I det läget kan vi vända oss till någon annan och låta denne hjälpa det afghanska folket i arbetet för säkerheten. Vi kan sätta oss och vänta på att situationen ska bli fredlig och samhället säkert och stabilt, eller så kan vi hörsamma den svåra situationen och fortsätta det grundläggande: att hjälpa till att skapa stabilitet och säkerhet.

Säkerhet och utveckling förutsätter varandra för att nå effekt. Utan fred ingen utveckling och utan utveckling ingen fred. Detta kan vi konstatera om och om igen.

Sverige har också ställt sig bakom de nya hållbarhetsmål som antogs av FN hösten 2015. Hållbarhetsmål nr 16 handlar om fredliga och inkluderande samhällen. Vi har åtagit oss att främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, att se till att alla har tillgång till rättvisa samt att bygga upp effektiva, ansvarsskyldiga och inkluderande institutioner på alla nivåer.

Målet för Sveriges deltagande i RSM är att stödja de afganska säkerhetsstyrkornas förmåga att själva ta ansvar för säkerhetssituationen och långsiktigt skapa stabilitet och trygghet för det afganska folket. Det fortsatta svenska bidraget i RSM är en mindre del av Sveriges breda engagemang för Afghanistan. Sverige jobbar aktivt såväl genom FN och EU som direkt med Afghanistan för fred och försoning, utveckling och stabilitet liksom för jämställdhet och ökad respekt för mänskliga rättigheter.

Afghanistan är ett av världens fattigaste länder, och en stor del av befolkningen lever under fattigdomsgränsen. Behovet av hjälp utifrån, från oss övriga, är fortsatt stort. Och Afghanistan har stöd utifrån. Som tidigare nämnts bekräftade det internationella samfundet vid en internationell givarkonferens i Bryssel under hösten 2016 sitt fortsatta stöd till Afghanistans utveckling. Men om vi menar något med detta måste vi också vara beredda att bistå Afghanistan i strävan efter säkerhet.

Afghanistan är en av de största mottagarna av svenskt utvecklingsbistånd. Mellan åren 2014 och 2019 har Sverige avsatt sammanlagt 4,87 miljarder kronor. Dessutom har vi utlovat stöd till utvecklingen i landet med drygt 8 miljarder kronor för perioden fram till 2024.

Säkerhet och bistånd förutsätter varandra för att nå effekt. Den humanitära situationen i Afghanistan har försämrats. Detta hänger samman med att säkerhetsläget har försämrats. Förutom det långsiktiga svenska biståndet bidrar Sverige med ett humanitärt bistånd som 2015 uppgick till 145 miljoner kronor. Fram till mitten av november 2016 uppgick det humanitära biståndet till 180 miljoner kronor.

Sveriges arbete för stärkt demokrati och jämställdhet, ökad respekt för mänskliga rättigheter och frihet från förtryck i Afghanistan är oerhört viktigt.

Det svenska biståndet ska leda till att fler kvinnor och män kan delta i demokratiska processer och utkräva ansvar från myndigheter och folkvalda företrädare. Biståndet ska stärka det civila samhället i arbetet för ökad respekt för mänskliga rättigheter och bidra till insyn och granskning av offentliga institutioner.

Biståndet ska hjälpa till att utveckla de offentliga institutionerna så att de klarar av att tillhandahålla grundläggande tjänster för det afganska folket – skolor där barnen får utbildning, sjukhus där människor får vård, vatten, energi, vägar, arbete och försörjning.

Det svenska biståndet ska leda till ökad respekt för mänskliga rättigheter med särskilt fokus på kvinnors och flickors möjligheter att åtnjuta sina mänskliga rättigheter. Utan säkerhet ingen fred, utan fred ingen utveckling och utan utveckling ingen säkerhet.

Jag vill med detta yrka bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

§ 13 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till rådets direktiv om en gemensam bolagsskattebas

Prot. 2016/17:45
13 december

Skatteutskottets utlåtande 2016/17:SkU16

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till rådets direktiv om en gemensam bolagsskattebas (KOM(2016) 685) föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

§ 14 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till rådets direktiv om en gemensam konsoliderad bolagsskattebas

Skatteutskottets utlåtande 2016/17:SkU17

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till rådets direktiv om en gemensam konsoliderad bolagsskattebas (KOM(2016) 683) föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

§ 15 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till rådets direktiv om tvistlösningsmekanismer vid dubbelbeskattning i Europeiska unionen

Skatteutskottets utlåtande 2016/17:SkU18

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till rådets direktiv om tvistlösningsmekanismer vid dubbelbeskattning i Europeiska unionen (KOM(2016) 686) föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

§ 16 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv (EU) 2016/1164 vad gäller hybrida mismatchningar med tredjeländer

Skatteutskottets utlåtande 2016/17:SkU19

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv (EU) 2016/1164 vad gäller hybrida mismatchningar med tredjeländer (KOM(2016) 687) föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 14 december.)

§ 17 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2016/17:61 Uppföljning av återvändandedirektivet och direktivet om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning

Skrivelser

2016/17:51 Riksrevisionens rapport om felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringen

2016/17:64 Riksrevisionens rapport om förutsägbarhet och långsiktighet inom biståndet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående proposition och skrivelser skulle förlängas till och med *fredagen den 13 januari 2017*.

Motioner

med anledning av skr. 2016/17:10 Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid

2016/17:3551 av Annika Qarlsson (C)

2016/17:3553 av Sven-Olof Sällström och Magnus Persson (SD)

2016/17:3554 av Désirée Pethrus m.fl. (KD)

2016/17:3555 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M)

2016/17:3556 av Maria Arnholm m.fl. (L)

EU-dokument

KOM(2016) 755 Förslag till Rådets förordning om ändring av förordning (EU) nr 904/2010 om administrativt samarbete och kampen mot mervärdesskattebedrägeri

KOM(2016) 757 Förslag till Rådets direktiv om ändring av direktiv 2006/112/EG och direktiv 2009/132/EG vad gäller vissa skyldigheter på mervärdesskatteområdet för tillhandahållande av tjänster och distansförsäljning av varor

§ 18 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 12 december

2016/17:196 Stärkt upphovsrätt för de kreativa näringarna

av *Jörgen Warborn* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 12 december

2016/17:480 Kameraövervakningslagstiftningens tillämpning på drönare

av *Erik Ottoson* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:481 Fler bygglovsbefriade åtgärder

av *Ewa Thalén Finné* (M)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:482 Utredning av strandskyddet

av *Ewa Thalén Finné* (M)

till miljöminister Karolina Skog (MP)

2016/17:483 Besittningsskydd i kommunalt ägda bostadsrätter

av *Robert Hannah* (L)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:484 Regeringens samordnare

av *Jesper Skalberg Karlsson* (M)

till statsrådet Ibrahim Baylan (S)

2016/17:485 Översyn av LIS-områdeslagstiftningen

av *Jesper Skalberg Karlsson* (M)

till miljöminister Karolina Skog (MP)

2016/17:486 Handläggningstider vid länsstyrelserna

av *Per Åsling* (C)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2016/17:487 Nätutbyggnad

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Ibrahim Baylan (S)

2016/17:488 Samhällsintresset i centrumanläggningar

av *Nooshi Dadgostar* (V)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:489 Säkerhetspolisens information om återvändande terrorister

av *Roger Haddad* (L)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2016/17:490 Förändringar av IB-elevers betyg

av *Birgitta Ohlsson* (L)

till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

2016/17:491 Spenderande av skattebetalarnas pengar

av *Marta Obminska* (M)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2016/17:492 Hemleverans av alkohol

av *Amir Adan* (M)

till statsrådet Gabriel Wikström (S)

2016/17:493 Brottsoffers möjlighet till upprättelse i rimlig tid

av *Maria Abrahamsson* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

Prot. 2016/17:45
13 december

§ 20 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 12 december

2016/17:443 Palestinsk propaganda

av *Tuve Skånberg* (KD)

till statsrådet *Isabella Lövin* (MP)

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 20.31.

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med § 6 anf. 44 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 6 anf. 92 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.58,
av förste vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 155 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1	Justering av protokoll.....	1
§ 2	Anmälan om ny riksdagsledamot	1
§ 3	Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 4	Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 5	Ärenden för bordläggning.....	3
§ 6	Utbildning och universitetsforskning	3
	Utbildningsutskottets betänkande 2016/17:UbU1	3
	Anf. 1 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	3
	Anf. 2 LENA HALLENGREN (S) replik	5
	Anf. 3 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	6
	Anf. 4 LENA HALLENGREN (S) replik	7
	Anf. 5 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	7
	Anf. 6 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik.....	8
	Anf. 7 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	8
	Anf. 8 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik.....	9
	Anf. 9 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	9
	Anf. 10 STEFAN JAKOBSSON (SD).....	10
	Anf. 11 LENA HALLENGREN (S) replik	12
	Anf. 12 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik.....	13
	Anf. 13 LENA HALLENGREN (S) replik	13
	Anf. 14 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik.....	14
	Anf. 15 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	14
	Anf. 16 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik.....	15
	Anf. 17 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	15
	Anf. 18 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik.....	16
	Anf. 19 CHRISTER NYLANDER (L) replik	17
	Anf. 20 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik	17
	Anf. 21 CHRISTER NYLANDER (L) replik	18
	Anf. 22 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik.....	19
	Anf. 23 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C).....	19
	Anf. 24 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik.....	21
	Anf. 25 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik	21
	Anf. 26 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik.....	22
	Anf. 27 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik	22
	Anf. 28 CHRISTER NYLANDER (L).....	23
	Anf. 29 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	25
	Anf. 30 CHRISTER NYLANDER (L) replik	25
	Anf. 31 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	26
	Anf. 32 CHRISTER NYLANDER (L) replik	27
	Anf. 33 ANNIKA ECLUND (KD).....	27
	Anf. 34 LENA HALLENGREN (S).....	29
	Anf. 35 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	31
	Anf. 36 LENA HALLENGREN (S) replik	31

Anf. 37 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	32
Anf. 38 LENA HALLENGREN (S) replik	33
Anf. 39 CHRISTER NYLANDER (L) replik	33
Anf. 40 LENA HALLENGREN (S) replik	34
Anf. 41 CHRISTER NYLANDER (L) replik	34
Anf. 42 LENA HALLENGREN (S) replik	35
Anf. 43 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik.....	35
Anf. 44 LENA HALLENGREN (S) replik	36
Anf. 45 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik.....	36
Anf. 46 LENA HALLENGREN (S) replik	37
Anf. 47 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik	38
Anf. 48 LENA HALLENGREN (S) replik	38
Anf. 49 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik	39
Anf. 50 LENA HALLENGREN (S) replik	39
Anf. 51 DANIEL RIAZAT (V) replik	40
Anf. 52 LENA HALLENGREN (S) replik	40
Anf. 53 DANIEL RIAZAT (V) replik	40
Anf. 54 LENA HALLENGREN (S) replik	41
Anf. 55 ELISABET KNUTSSON (MP).....	41
Anf. 56 CHRISTER NYLANDER (L) replik	43
Anf. 57 ELISABET KNUTSSON (MP) replik.....	44
Anf. 58 CHRISTER NYLANDER (L) replik	44
Anf. 59 ELISABET KNUTSSON (MP) replik.....	45
Anf. 60 DANIEL RIAZAT (V).....	45
Anf. 61 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S).....	47
Anf. 62 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	49
Anf. 63 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik	49
Anf. 64 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	50
Anf. 65 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik	50
Anf. 66 ANNIKA ECLUND (KD) replik	51
Anf. 67 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik	51
Anf. 68 ANNIKA ECLUND (KD) replik	51
Anf. 69 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik	52
Anf. 70 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik	52
Anf. 71 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik	53
Anf. 72 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik	53
Anf. 73 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik	53
Anf. 74 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik.....	54
Anf. 75 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik	55
Anf. 76 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik.....	55

Anf. 77 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik.....	56
Anf. 78 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S).....	56
Anf. 79 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	58
Anf. 80 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik.....	59
Anf. 81 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	59
Anf. 82 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik.....	60
Anf. 83 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik	60
Anf. 84 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik.....	61
Anf. 85 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik	61
Anf. 86 Statsrådet ANNA EKSTRÖM (S) replik.....	62
Anf. 87 BETTY MALMBERG (M).....	62
Anf. 88 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik.....	64
Anf. 89 BETTY MALMBERG (M) replik.....	65
Anf. 90 Statsrådet HELENE HELLMARK KNUTSSON (S) replik.....	65
Anf. 91 BETTY MALMBERG (M) replik.....	66
Anf. 92 ROBERT STENKVIST (SD).....	66
Anf. 93 BETTY MALMBERG (M) replik.....	67
Anf. 94 ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	67
Anf. 95 BETTY MALMBERG (M) replik.....	68
Anf. 96 ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	68
Anf. 97 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	69
Anf. 98 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L).....	71
Anf. 99 LENA HALLENGREN (S) replik	73
Anf. 100 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L) replik.....	73
Anf. 101 LENA HALLENGREN (S) replik	73
Anf. 102 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L) replik.....	73
Anf. 103 LARRY SÖDER (KD).....	74
Anf. 104 THOMAS STRAND (S)	76
Anf. 105 BETTY MALMBERG (M) replik.....	77
Anf. 106 THOMAS STRAND (S) replik	78
Anf. 107 BETTY MALMBERG (M) replik.....	78
Anf. 108 THOMAS STRAND (S) replik.....	79
Anf. 109 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik.....	79
Anf. 110 THOMAS STRAND (S) replik	80
Anf. 111 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik.....	80
Anf. 112 THOMAS STRAND (S) replik.....	81
Anf. 113 CHRISTER NYLANDER (L) replik	81
Anf. 114 THOMAS STRAND (S) replik.....	82
Anf. 115 CHRISTER NYLANDER (L) replik	82
Anf. 116 THOMAS STRAND (S) replik.....	83
Anf. 117 LINDA SNECKER (V).....	83
Anf. 118 BETTY MALMBERG (M) replik.....	85
Anf. 119 LINDA SNECKER (V) replik.....	85
Anf. 120 BETTY MALMBERG (M) replik.....	86
Anf. 121 LINDA SNECKER (V) replik.....	86
(Beslut fattades under § 9.).....	87

Ajournering	87
Återupptaget sammanträde	87
§ 7 Beslut om ärende som slutdebatterats den 8 december	87
FöU1 Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap	87
§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 december	89
TU1 Utgiftsområde 22 Kommunikationer	89
TU4 Infrastruktur för framtiden	90
NU1 Utgiftsområde 24 Näringsliv	92
NU2 Utgiftsområde 19 Regional tillväxt	93
§ 9 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde	93
UbU1 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning	93
§ 10 Studiestöd	93
Utbildningsutskottets betänkande 2016/17:UbU2.....	93
Anf. 122 ERIK BENGTZBOE (M)	93
Anf. 123 STEFAN JAKOBSSON (SD).....	94
Anf. 124 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	95
(forts.).....	95
Ajournering	95
Återupptaget sammanträde	96
§ 10 (forts.) Studiestöd (forts. UbU2)	96
Anf. 125 ANNIKA ECLUND (KD)	96
Anf. 126 LENA EMILSSON (S)	97
Anf. 127 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik	98
Anf. 128 LENA EMILSSON (S) replik	99
Anf. 129 FREDRIK CHRISTENSSON (C) replik	99
Anf. 130 LENA EMILSSON (S) replik	99
Anf. 131 ELISABET KNUTSSON (MP)	99
Anf. 132 DANIEL RIAZAT (V).....	100
(Beslut skulle fattas den 14 december.).....	101
§ 11 Fortsatt svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i Irak	101
Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2016/17:UFöU2.....	101
Anf. 133 KARIN ENSTRÖM (M).....	101
Anf. 134 BJÖRN SÖDER (SD)	103
Anf. 135 DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	106
Anf. 136 STIG HENRIKSSON (V)	107
Anf. 137 ALLAN WIDMAN (L).....	107
Anf. 138 SOFIA DAMM (KD).....	108
Anf. 139 KENNETH G FORSLUND (S)	110
Anf. 140 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP).....	111
Anf. 141 KENT HÄRSTEDT (S)	113
Anf. 142 ALLAN WIDMAN (L) replik.....	115
Anf. 143 KENT HÄRSTEDT (S) replik	115
Anf. 144 ALLAN WIDMAN (L) replik.....	115
Anf. 145 KENT HÄRSTEDT (S) replik	116
(Beslut skulle fattas den 14 december.).....	116

§ 12 Fortsatt svenskt deltagande i Natos utbildnings- och rådgivningsinsats Resolute Support Mission i Afghanistan 116

Sammanstatta utrikes- och försvarskommitténs betänkande
2016/17:UFöU1 116
Anf. 146 BJÖRN SÖDER (SD) 116
Anf. 147 STIG HENRIKSSON (V) 117
Anf. 148 KALLE OLSSON (S) 118
Anf. 149 LENA ASPLUND (M)..... 120
Anf. 150 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP)..... 121
Anf. 151 STIG HENRIKSSON (V) replik 123
Anf. 152 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik..... 123
Anf. 153 STIG HENRIKSSON (V) replik 124
Anf. 154 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik..... 124
Anf. 155 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) 124
Anf. 156 ALLAN WIDMAN (L) 126
Anf. 157 STIG HENRIKSSON (V) replik 126
Anf. 158 ALLAN WIDMAN (L) replik..... 127
Anf. 159 STIG HENRIKSSON (V) replik 127
Anf. 160 ALLAN WIDMAN (L) replik..... 128
Anf. 161 SOFIA DAMM (KD) 129
Anf. 162 KENNETH G FORSLUND (S) 130
Anf. 163 MARIA ANDERSSON WILLNER (S) 131
(Beslut skulle fattas den 14 december.) 132

§ 13 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till rådets direktiv om en gemensam bolagsskattebas 133

Skatteutskottets utlåtande 2016/17:SkU16 133
(Beslut skulle fattas den 14 december.) 133

§ 14 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till rådets direktiv om en gemensam konsoliderad bolagsskattebas..... 133

Skatteutskottets utlåtande 2016/17:SkU17 133
(Beslut skulle fattas den 14 december.) 133

§ 15 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till rådets direktiv om tvistlösningsmekanismer vid dubbelbeskattning i Europeiska unionen..... 133

Skatteutskottets utlåtande 2016/17:SkU18 133
(Beslut skulle fattas den 14 december.) 133

§ 16 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv (EU) 2016/1164 vad gäller hybrida mismatchningar med tredjeländer 133

Skatteutskottets utlåtande 2016/17:SkU19 133
(Beslut skulle fattas den 14 december.) 133

§ 17 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid 134

§ 18 Anmälan om interpellation 134

§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar..... 135

§ 20 Anmälan om skriftligt svar på fråga 136

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 20.31..... 136

Prot. 2016/17:45

13 december
